

กํานัลสกฤตที่ไรไวยาษาไทย

ไทย

นาย วิศรุท สุวรรณวิเวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิษยวิเทศ

เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี)

ของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

แผนกวิชาภาษาไทย

พ.ศ. ๒๕๐๘

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ใ้กับวิทยาลัยธนบุรี เป็นส่วนประกอบการ
ศึกษาค้นคว้าเป็นปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี)

.....

คณบดีคณะโบราณคดี

กรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยธนบุรี

..... กรรมการ

..... กรรมการ

อาจารย์ควบคุม

.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

คำนำ

ภาษาสันสกฤตมีถิ่นกำเนิดในคาบสมุทรอินเดีย และได้เผยแพร่มายังในประเทศไทย สืบกันบ้าง ความรู้กันบ้าง กับภาษาขอม สดุดแล้วคำว่าในยุคลิขิตมีศิลปวิทยาการผ่านกันมา (เดรวาท) หรือผ่านภาษาขอมจะมีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่ากัน ทั้งนี้ก็เพราะว่า ภาษาขอมเป็น ภาษาในพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน (โถรวาท) ส่วนภาษาสันสกฤตเป็นภาษาในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เมื่อใดที่พุทธศาสนาฝ่ายมหายานเจริญรุ่งเรืองขึ้นในประเทศไทย เมื่อใดภาษาสันสกฤตก็จะเจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วย ดังนั้นการศึกษาภาษาสันสกฤตจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาภาษาไทย ทั้งนี้ เพราะคำภาษาสันสกฤตเป็นจำนวนมากที่คนไทยมาใช้ ซึ่งมีทั้งที่นำมาใช้โดยตรงและทั้งที่ดัดแปลง แล้ว ดังนั้นผู้ที่ศึกษาภาษาไทยให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จึงจำเป็นต้องที่จะต้องศึกษาภาษาสันสกฤต เป็นรากฐานด้วย

การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เพื่อความเข้าใจโดยละเอียด ข้าพเจ้าจึงได้ศึกษาทั้งความ สัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดีย ความจำเป็นที่ไทยต้องนำเอาคำสันสกฤตมาใช้และวิธีที่ไทยนำเอามา ใช้ ตลอดจนคำสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยประเภทต่าง ๆ นับตั้งแต่คำราชาศัพท์ คำศัพท์ทางพุทธ ศาสนา คำศัพท์ทางวิชาการศึกษา และคำศัพท์ที่ใช้ทั่วไป ซึ่งการศึกษาดังนี้ ข้าพเจ้าได้ศึกษาทั้ง รูปศัพท์ รากของศัพท์ ความหมายและการเปลี่ยนแปลงความหมายจากเดิมด้วย

ในการรวบรวมและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้อาศัยคำร่ำทาง ๆ มาก นานหลายเล่ม (ทั้งรายชื่อในบรรณานุกรม) อีกทั้งได้รับความกรุณาจากอาจารย์และท่านผู้เชี่ยวชาญ ทางภาษาสันสกฤตหลายท่านให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบ ขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลงมิได้โดย ถ้าปราศจากความช่วยเหลือของอาจารย์เจ้าของ สารคดีนี้, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.อ.เสนีย์ วิลากรรณ, พระราชวรินทร์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), อาจารย์ ทองสืบ ชูระมารักษ์, อาจารย์จิรพัฒน์ ประทีปวิทย์, อาจารย์อัญญา อัมสมบัตติ, คุณพ่อจ๋านงค์ - คุณแม่ณัฏา สุวรรณวิเวก, คุณจรัล คัมภีร์ภัทร, คุณมทรรณ ฐาณะชัย, คุณคณิศ นันทิสิทธิ์, ตลอดจนเพื่อนนักศึกษา ชั้นปีที่ ๔ ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณและขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย.

วิศรุต สุวรรณวิเวก

๒๐ เมษายน ๒๕๖๕

สารบัญ

คำนำ	หน้า
บทที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอารยธรรมจีน	๑
บทที่ ๒ เหตุที่ความสัมพันธ์จีนกับไทยอยู่ในอาณาไทย	๔
บทที่ ๓ วิธีที่ไทยนำความสัมพันธ์จีนมาใช้	๘
บทที่ ๔ ความสัมพันธ์จีนกับวัฒนธรรมราชสำนัก	๒๕
บทที่ ๕ ความสัมพันธ์จีนกับศาสนา	๓๔
บทที่ ๖ ความสัมพันธ์จีนกับเทคโนโลยีการศึกษา	๔๒
บทที่ ๗ ความสัมพันธ์จีนกับเทคโนโลยีทั่วไป	๕๕
บรรณานุกรม	

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อักษรย่อที่ใช้ในการเขียนคำ

อักษรย่อของภาษา

ท.

มก. . ม.

ธก. . ศ.

ไทย

มก * (บาลี)

สันสกฤต

อักษรย่อของคำ หรือ หน้าที่ของคำ

บ.

ฉ.

ก.

ว.

ป.

ธ.

นาม

สรรพนาม

กริยา

วิเศษณ์

บุรุษนาม

สัมพันธ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

-
๑. คำราชาศัพท์นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เรียกว่า ภาษาบาลี ข้าพเจ้าเห็นว่าเคยใช้ว่า ภาษาขอมมาตั้งแต่หนังสือจินตกรรมของพระโหราธิบดี และสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ก็ทรงเรียกว่า ภาษาขอม หนังสือเก่าเรียกภาษาบาลีว่า ภาษาขอม ทั้งสิ้น ข้าพเจ้าจึงได้เรียกภาษาบาลีว่า ภาษาขอม ขอได้โปรดเข้าใจว่า ที่เรียกว่า ภาษาขอม (มก. หรือ ม.) ในที่นี้ก็ภาษาบาลีนั่นเอง.

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอารยธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอารยธรรม* ถ้าจะถือเอาตามหลักวิชาโบราณคดีที่ว่า ยุคประวัติศาสตร์ของชาติใด เริ่มต้นับเอาจากตอนที่ชาตินั้นเริ่มมีตัวหนังสือแล้ว ก็นับได้ว่า ชาวไทยมีความสัมพันธ์กับชาวอินโดจีนมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ของชาติไทย

หลักฐานเกี่ยวกับการใช้ตัวอักษรในเมืองไทยนั้นดูได้จากศิลาจารึกพื้นปวง บรรดาศิลาจารึกที่ขุดพบในเมืองไทยนั้น ตามหนังสือประชุมศิลาจารึกสยามปรากฏว่ามีถึง ๒๐๐ กว่าหลักและแผน ขุดพบทั่วราชอาณาจักร เช่นที่บาง ไชยพง สะวันออกบาง สะวันตบ้าง ซึ่งไ้จารึกไว้ในเวลาและสมัยต่างกัน ศิลาจารึกสมัยสุโขทัยมีไ้เพียง ๑๔ - ๑๕ หลัก บรรดาศิลาจารึก ๒๐๐ กว่าหลักและแผนดังกล่าวมา ใช้ภาษาสันสกฤตก็มี ภาษาเขมรก็มี ภาษาขอมก็มี ภาษาเขมรก็มี การที่พบศิลาจารึกในประเทศไทยใช้ภาษา สันสกฤตบ้าง มกบบ้าง ๖ เช่นนี้ แสดงว่าไทยไ้ติดต่อกับอารยธรรมาทั้งยุคประวัติศาสตร์

ศิลาจารึกภาษาสันสกฤตมีพบวา มีในเมืองไทยตอนสมัยพญารามคำแหง (พ.ศ. ๑๘๖๐ - ๑๘๖๐) เช่น ศิลาจารึกภาษาสันสกฤต ซึ่งพบทั่วไ้เสมามาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (จารึกในศักราช ๖๘๓ ตรงกับ พ.ศ. ๑๓๑๔)^๑

แม้ศิลาจารึกที่ไ้ตัวอักษรอื่นไ้เป็นจารึกที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ อันเป็นศาสนาที่ไ้มาจากอินเดีย เช่น จารึกหลักที่ ๒๓ อันเป็นจารึกของวัดมเหยงคณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวอักษรในจารึกนี้คล้ายกับตัวอักษรที่ไ้กันอยู่ในอาณาจักรเขมร ระหว่าง พ.ศ. ๑๒๐๐ - ๑๔๐๐ เป็นจารึกทางพุทธศาสนาและมีข้อความเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ ซึ่งแสดงว่าพุทธศาสนาเจริญแล้วในดินแดนทางไ้ของประเทศไทย

๑. สุริวงค์ ทองไ้ใหญ่ชัย, บาลี-สันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย, (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๑ - ๒.

๒. ศิลาจารึก, กรม, ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๒ หลักที่ ๒๓, (พิมพ์ครั้งที่ ๒: กรมศิลปากร, ๒๕๐๔), หน้า ๒๑.

ครั้งโบราณพวกอินเฝียเดินทางค้าขายกับเมืองนครศรีธรรมราช (ทั้งมาลั้ง หรือมณลิจคม) มาแต่โบราณเป็นเวลาทั้ง ๑๕๐๐ ปีมาแล้ว เฝียพวกอินเฝียไปมาค้าขายกับชาวเมืองนี้ ขึ้นจากแคว้นกลิงคราญรตรงเมืองมัทราช (แซกคะลึง) มาขึ้นบกที่เมืองตะโกลา (ตะกั่วป่า) แล้วข้ามเขาตรงหลังเมืองลงตามลำน้ำตะกั่วป่า และแม่น้ำศรีวิชัย ไปทั้งเมืองขึ้นที่ทรงอ่าวใหญ่เรียกว่าเมือง กรหิ (ไชยา)

นับถอยหลังไปถึงยุคศรีวิชัย (อาณาจักรนี้บางท่านว่ามีราชธานีอยู่ในหมู่เกาะสุมาตรา บางท่านว่าอยู่ในเมืองไชยา) เมื่อคราวอาณาจักรศรีวิชัยรุ่งเรือง พวกอินเฝียก็ได้ติดต่อทางการค้าและการสมาคมกับพวกอินเฝียมานานแล้วเช่นกัน

ปรากฏในจดหมายเหตุจีนเรียกอาณาจักรศรีวิชัยว่า ชินลิวชี่ เมื่อหลวงจีนหวังจิงออกไปตั้งพระพุทธศาสนายังประเทศอินเฝียเดินทางมาพักอยู่ในประเทศ ชินลิวชี่ ทั้งขาไปและขากลับ (คือ พ.ศ. ๑๒๑๔ - ๑๒๑๕ และ ๑๒๑๖ - ๑๒๑๗) หลวงจีนหวังจิงกล่าวไว้ในจดหมายเหตุของท่านว่า กรุงศรีวิชัยได้รบศึกมีชัยชนะแก่ประเทศข้างเคียงคือ มลายู และตีไล่ส่วนหนึ่งของเกาะชวาทางภาคตะวันตกมาเป็นเมืองขึ้น และว่ากรุงศรีวิชัยเป็นอาณาจักรที่รับศิลปวิทยาการจากประเทศอินเฝีย พลเมืองนับถือพระพุทธศาสนา มีความเจริญรุ่งเรืองมากในระหว่างปี พ.ศ. ๑๔๕๐ - ๑๗๕๐ อาณาจักรศรีวิชัยมีประเทศราชตั้งอยู่บนฝั่งทั้งสองของแหลมมลายูหลายประเทศคือ ปาหัง ตรังกานุ กัณหัน ทามพรลึงค์ (นครศรีธรรมราช) กรหิ (ไชยา) ลังกะสุกะ (อยู่ในรัฐมลายู) เกกะ (ไทรบุรี) ภราทักโกลา (ตะกั่วป่า) ปันทาดะ (เดิมเป็นเมืองท่าของมอญ ปัจจุบันอยู่ในประเทศพม่า) นี่แสดงว่า ยุคศรีวิชัย พุทธศาสนาเจริญคดุมทั่วในแถบนี้ (กรุงศรีวิชัยอวสานเมื่อ พ.ศ. ๑๔๑๖ หลังจากตั้งกรุงสุโขทัยแล้ว)

๑. ทวี อดายุกุล, เมืองนครศรีธรรมราช, (พิมพ์ครั้งที่ ๑: พระนคร: โรงพิมพ์กรมการทหารสื่อสาร, ๒๕๑๐), หน้า ๓ - ๔.

๒. นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยา, ส่วนสมเด็จ เจม ๒ (พระนคร: องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๓๗๕ - ๓๗๖.

ศาสนาพุทธและศาสนาธรรมในประเทศไทย

เนื่องจากศาสนาทั้งสองเป็นต้นเหตุให้ภาษาสันสกฤตมาเจริญในภาษาไทย เพราะการคมนาคมระหว่างอินเดียกับไทยมีมานาน ชาวอินเดียไปค้าขายและตั้งภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศ ไครเมื่อศาสนาให้การศึกษาเข้าไปประพจน์และสิ่งสอนชาวประเทศนั้น ๆ ให้ประพฤติตาม เมื่อสอนศาสนาธรรม หรือพุทธศาสนา นักอภยมาน ก็มักใช้ภาษาสันสกฤต เพราะเป็นภาษาธรรมดา บางทีใช้ภาษาอื่นดำนแทนไม่ได้

ศาสนาธรรม

ปกติในการสอนศาสนาทั้งสองยิกกัน ศาสนาธรรมสอนศาสนาธรรมแก่บรรดาไปเมืองปกครองบ้านเมือง ผ่านพุทธศาสนาสอนแก่ทางธรรมเนียมปฏิบัติ หรือถ้าจะว่าอีกอย่างหนึ่ง ศาสนาธรรมให้ประโยชน์ยิ่งและหนักกว่ากับคนทั้งปวงบุคคล ผ่านพุทธศาสนาให้ประโยชน์เสมอกัน มิได้เลือกกับบุคคล ก็เช่นประเทศไทรเวณินเดียได้ไปมีมาปกครอง ประเทศนั้นศาสนาธรรมมีมาเจริญรุ่งเรือง เช่น ประเทศวา ประเทศกัมพูชา เป็นต้น ประเทศไทรเวณินเดียได้ไปปกครองประเทศนั้นพุทธศาสนามีรุ่งเรือง เช่น ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศทมิฬ มอญ ไทย "

พวกศาสนาธรรมเข้ามาอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลานานแล้ว ก็จะเป็นไ้ทั่วบรรดาเมืองเก่า ๆ มักจะหาเทศสถานประจำเมืองไว้ เช่น เมืองตะกั่วป่า เมืองไชยา เมืองเวียงสระ แม้เมืองหางเหนือก็มี เช่น เมืองอุททอง เมืองฉะบู่ เมืองปราจีนบุรี ฯลฯ

พวกศาสนาธรรมที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยดูเหมือนจะมีสองพวก คือพวกที่มีลัทธิพระอิศวร และพวกที่มีลัทธิพระนารายณ์เท่านั้น ส่วนพวกที่มีลัทธิพระพรหมคงไม่มี "

๑. คำกรณารายภาพ, สมเด็จ ฯ กรมพระยา . ตำนานพุทธเจ้าที่สยาม. (พระนคร: โรงพิมพ์

โสภณพิพรรฒธนาการ, ๒๔๗๔) . หน้า ๕๔.

๒. สุริวงค์ ทองคำใหญ่ . เมืองเดิม. หน้า ๓.

ทวทศรานั้นมีบทบาทในการกระทำพิธี เช่น พิธีบรมราชาภิเษก พิธีทวีสักวาบ ฯลฯ ศาสนาทวทศร ทำให้พิธีต่าง ๆ รุ่งเรือง และทำให้ศาสนาทวทศร รุ่งเรือง ภาษาที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงมีคำสันสกฤตเป็นส่วนมาก

ทวทศรภาษา (ภาษาบาลี)

ทวทศรภาษาเข้ามาประดิษฐานในประเทศไทยแต่เมื่อใด ชัดเจนเป็นเรื่องยากลำบาก ทวทศรภาษาทวทศรว่า พระโสมพะดินและ พระอุททระมาศสุวรรณภูมิ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๕

ทวทศรภาษาทวทศรเจตน์สันยว่า ฉะนั้นทวทศรภาษานี้มีโบราณวัตถุปรากฏประกอบกับพงศาวดาร รู้จักกันว่า ทวทศรภาษาประดิษฐานในสยามประเทศ ตั้งแต่สมัยเมืองยังเป็นเมืองของชนชาติลาว (ละว้า) ราชธานีตั้งอยู่ ณ เมืองนครปฐม ซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่า ทวารวดี ซึ่งสถาปนาประมาณ พ.ศ. ๕๐๐ นิยามเดิมเป็นเมืองทวทศร และต่อมาเมื่อพุทธศาสนาจักรที่วิชัยเจริญจึงได้รับอิทธิพลภาษาบาลีมาจากศรีวิชัยเข้ามา เมื่อสมัยราว พ.ศ. ๑๕๕๐ กษัตริย์เชื้อสายศรีวิชัยปกครองเมืองสมุทรปราการ และราชบุตรของกษัตริย์องค์นั้นไปครองประเทศทมิฬ เป็นเหตุให้สยามกับทมิฬอยู่ในอาณาจักรราชวงศ์เดียวกัน และมีวัฒนธรรมภาษาบาลีเหมือนกัน

และเนื่องจากไทยได้รับทวทศรภาษาบาลีมา ซึ่งแพร่เข้ามาทางอาณาจักรศรีวิชัย ไทยจึงได้รับภาษาสันสกฤตมาใช้ด้วย และใช้มาจนภาษาบาลี เมื่อเราได้รับภาษาบาลีจากลังกา จึงเริ่มมีภาษาบาลีมาปะปนภาษาไทยบ้าง แต่ไม่มากเท่าสันสกฤต ชัดเจนเห็นได้จากศิลาจารึกสมัยสุโขทัย และแม้ในวรรณคดีสมัยอยุธยา ก็ยังมีภาษาสันสกฤตมากกว่าภาษาบาลี

๑. อภินิหารของบุญ. "ภาษาและวรรณคดีในสมัยสุโขทัย." อารยธรรมดินแดน. (นครปฐม: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๐๕), หน้า ๑๑๔.

เหตุที่คำสันสกฤตเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทย

เมื่อชนชาติหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับอีกชนชาติหนึ่ง การหยิบยืมภาษากันย่อมเกิดขึ้นเสมอ แต่เหตุที่คำสันสกฤตเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยมากกว่าคำภาษาอื่น ๆ นั้น เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการดังนี้ •

๑. ความสัมพันธ์ทางศาสนา

ถ้ากล่าวมาแล้วว่า ชาวอินเดียเป็นผู้นำทั้งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเข้ามาสู่ประเทศไทย และไทยก็รับมาประพอกติ ปฏิบัติในชีวิตประจำวันปะปนอยู่ในวิถีประเพณีเกือบทุกอย่าง

การรับศาสนามาปฏิบัติตาม จำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเพื่อความเข้าใจจนแตกฉาน จำต้องศึกษาทฤษฎีธรรมและแนวปรัชญา ถ้อยคำที่ใช้ในศาสนาเป็นถ้อยคำที่ถ่ายทอดด้วยภาษาสามัญไม่ได้ เพราะไม่ลึกซึ้งเท่า จึงจำเป็นต้องรับศัพท์เฉพาะทางศาสนาเข้ามาเช่น ธรรม กุศล กรรม คือ พรหม สวรรค์

เมื่อมีนับถือศาสนามากขึ้น ก็มีบุคคล มีสถานที่ มีหลักการปฏิบัติเพิ่มขึ้น ทำให้ถ้อยคำเพิ่มตามมาเช่น ภิกษุ พราหมณ์ บาทกร เทพนา

โปรกษณ์เกตุว่าคำเหล่านี้แพร่หลายในภาษาไทย และเป็นที่ยึดครองจนทุกวันนี้ จนกลายเป็นคำสามัญในภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีคำอีกกลุ่มหนึ่งที่ใช้ในวงแคบ ซึ่งเป็นภาษาศาสนาโดยตรง เช่น กรรมวาจาจารย์ ฯ คำเหล่านี้ส่วนมากเดิมทีใช้เพื่อการศึกษาโดยตรง เท่านั้น ๆ เข้าก็ใช้กว้างออกไปนอกวงศาสนา ก็มีเช่น ศาสตราจารย์ ฯ

๒. ความสัมพันธ์ทางการเมือง

เมื่อชนชาติอื่นเห็นเข้ามาตั้งรกรากหาสมบัติในประเทศไทย ก็มาเอา
ประโยชน์ของพวกเราไปปฏิบัติทำให้ค่าที่เนื่องด้วยประเทศไทยเข้ามาปะปนในภาษาไทย
และนาน ๆ เข้ากลายเป็นคำที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิตประจำวันของคนไทยมากขึ้น เช่น ทรี-
นัยปวาย ชกโชก เพนงา ฉักรมงคล พิธีหรือเจ้าปานกาด พิธีเขนทรหัวสนวน

เมื่อไทยรับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาและศาสนาพุทธไปแล้ว ประเทศต่าง ๆ
ก็แพร่หลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคนี้ มีอิทธิพลทำให้ภาษาล้านสกลแพร่หลาย
อย่างมาก ส่วนพระราชประเทศก็มีส่วนทำให้ศัพท์ต่าง ๆ กลุ่มนี้แพร่หลายในภาษา
วรรณคดี

๓. ความสำคัญของการวัดผลประเมินผล

สืบเนื่องไปประเทศที่เจริญทางด้านวัฒนธรรมมานาน อภิสิทธิ์ทาง
วัฒนธรรมของอินโดนีเซียในประเทศทางภาคพื้นตะวันออกกับวัฒนธรรมตะวันตกจะ
เข้ามา โอบอ้อมอ้อมจากอารยธรรมและวัฒนธรรมของอินโดนีเซียทุกสาขา เช่น

๓.๓ ศิลปะ เป็นเพื่อนรักกันที่ศิลปะของไทยส่วนใหญ่ ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม การรับศิลปะมาเป็นเหตุให้ ภาษาที่เนื่องด้วยศิลปะเร้ามาด้วย เช่น ทางกวีนิพนธ์ ซึ่งของไทยเรามีแต่เครื่องดนตรี และเครื่องศิลปะไปอย่างง่าย ๆ เพียงเพื่อการร้องรำทำเพลงแบบชาวบ้าน คอเมื่อเราได้รับ อิทธิพลจากอินเดียจึงมีคำว่า มโหรี กวีนิพนธ์ สังคีต ตรียางค์ เกิดขึ้น เครื่องดนตรีก็มีขึ้น แล้วมีการเล่นพิณพิณ ปี่พาทย์ ขึ้นมา เมื่อเรารับเอาการละครของอินเดียเข้ามาที่มีบทบาททางการ ละครเกิดขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ชื่อเพลงหน้าพาทย์ ทำรำทำวง ๆ เช่น ทำปฐม ทำศรทนต์ทำ ต่อมาต่อมา รามายณ์ก็มา ชาติ นกพิณก็เกี่ยวกับการละครเกิดขึ้น เช่น ประโยชน์ธรรม ๑ ทางภาษา

ได้รับเอาการเติบโตขึ้นเมืองของอินเดียมามากขึ้นแปลง ก็ทำให้เกิด
กัณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นและรู้จักแพร่หลาย เช่น หนังสือ มณี งาม
โค (พระอิศวร) บุค (มนุษย์) นกั ๑ การเติบโตในรา ก็
ทำให้เกิดกัณฑ์ที่เป็นท้าวและท้าวละคร กัณฑ์จิตรกรรม ประ
ติมากรรม และประณีตศิลป์ ก็ทำให้เกิดกัณฑ์เฉพาะขึ้น

๓.๒. การศาสนา อินเดียมักมีความเจริญทางด้านการศาสนาเข้ามา
จนวิชาที่มีชื่อว่า เวเนกัน เวเนทว่า โยบดิน ไซ เวเนประกอบกับตำรา
ไทรเพท เมื่อวิชาเหล่านี้เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย ทำให้คำ
ต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเช่น จักราศี จันทรคติ จันทร
วงศา จันทรคราส ฯลฯ

๓.๓. การแพทย์ ไทยได้รับวัฒนธรรมด้านการแพทย์จากอินเดียม
หลายอย่าง โดยเฉพาะเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ เช่น
อินทธนู สังวาล สุคันธ พัสตรา ภูษา เพชร มรกต ฯ

๓.๔. สิ่งก่อสร้าง ปัจจุบันสำคัญของชีวิตอันหนึ่ง คือที่อยู่อาศัย และสิ่ง
ประกอบ ซึ่งบางอย่างเราได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ทำให้รับ
คำภาษาสันสกฤตมาใช้ด้วย เช่น แม่สุธ อาศรม ศาลา ปรา
สาท บุษบก ธูป จตุรมุข ฯ

๓.๕. เครื่องมือเครื่องใช้ เมื่อชาวอินเดียเข้ามาทำมาค้าขายมาก
และมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น ก็นำเอาเครื่องมือ
เครื่องใช้เข้ามาด้วย ทำให้เรามีของใหม่เกิดขึ้น และทำให้เกิด
ขึ้นอยู่ควบกัน เช่น จักร ศร เป็นต้น

๓.๖. การใช้ราชาศัพท์ การใช้ราชาศัพท์เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของ
ไทย ที่ต้องการแยกศัพท์ของชนสามัญออกจากศัพท์ที่ใช้กับพระราชา
และพระบรมราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ เป็นเหตุให้เราเรียกกันสกด

ซึ่งถือว่าเป็นภาษาชั้นสูงเข้ามาใช้มากมาย เช่น พระเนกร พระบาท พระนฤทัย ๑
แม้ศัพท์สามัญที่ใช้เป็นคำสุภาพเราก็มักรับคำสันสกฤตเข้ามาใช้ เพื่อไม่ให้
เป็นคำสามัญธรรมดาเกินไป เพื่อเอียงคำคำข้าง เช่น มารคา บิคา โสติก
มาจาก ๑

๔. ความเจริญทางวิทยาการ

เนื่องจากวิทยาศาสตร์ และวิทยาการเจริญกว้างขวางขึ้น ทำให้คำที่
เราใช้อยู่เดิมแทบจะหมด หรือมีไม่พอใช้ จึงจำเป็นต้องรับคำสันสกฤตเข้ามาใช้ เพื่อ
ความเจริญและความสะดวก เช่น วิทยา วิญญู ไทรทัศน์ ไทรศัพท อภิธาน อายุรแพทย์
อายุรเวท อุบาทว์ ศัพท์ บรรณานุกรม

๕. ความสัมพันธ์ทางวรรณคดี

วรรณคดีอินเดีย มีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยอย่างมาก ทั้งที่เป็นวรรณคดีกัน-
สกฤต และวรรณคดีที่แต่งขึ้นภายหลัง เมื่อวรรณคดีเหล่านี้แพร่หลายในเมืองไทย
ทำให้เกิดศัพท์ขึ้นมามากมาย ทั้งที่เป็นตัวละครและศัพท์ที่ใช้ในการวรรณคดี เช่น ราม
ราชนาถ รากวี กนกบรรพ อภิราชนิ อัสส วิเศษ

๑. วิสุทธ อนุบาล. "อิทธิพลวรรณคดีอินเดียในวรรณคดีไทย". วารสารวรรณคดีอินเดีย . (นครปฐม :
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร , ๒๕๐๔) , หน้า ๔๔.

จำเป็นอย่างยิ่งของรักษาสกศรมาไว้

ความจำเป็นในการที่รักษาสกศรมาไว้ นั้น จะมี ๒ อย่าง คือ

๑. รักษาเพื่อความสะดวกในการสื่อสาร

เนื่องจากภาษาสกศรใช้คำไทยมาก แต่ละคำมีวรรคดังนี้ แยกความหมายได้ชัดเจน คำบางคำจึงมีความหมายได้กว้างและรัดกุม ซึ่งต่างกับภาษาไทยที่คำน้อย ดังนั้นการรักษาสกศร บางคำจึงถือว่าเป็นเพราะความจำเป็น เพราะถ้าไม่รักษาคะพดคำไทยแบบไทยมาก ทำให้การสื่อสาร ความหมายเกิดความกำกวม เช่น

“สัตว์” เป็นไทยแบบใช้ “กึ่งเป็น” บ้าง “เนื้อเนื้อ” บ้าง “ร่างกั้วกั้ว” บ้าง เมื่อใช้คำว่า สัตว์ ซึ่งเป็นคำสันสกฤตจะทำให้ความหมายมุ่งเฉพาะลงไป สะดวกในการสื่อสารและเป็นที่เข้าใจกัน

นอกจากนี้ คำบางคำก็เป็นคำที่มีบทบาทกับความหมายโดยตรงที่เราจำเป็นต้องรักษามิให้สูญหายไป ซึ่งไม่ว่าจะพูดคำไทยแบบใด เช่น ปรัชญา จักรวาล โลก อวกาศ ฯลฯ

๒. รักษาเพื่อความสะดวกในการสื่อสารของภาษา

การรักษาสกศรมาไว้ เพื่อความสะดวกของภาษาไทยนั้น มีทั้งในการรวมรากศัพท์ และภาษาทั่วไป ภาษาคำในวรรณคดีไทย ทั้งการเสียดสีและสัมผัสสัทสนธิเหล่านี้ เมื่อรักษามาไว้ ช่วยให้เราบรรลุคำโดยสะดวกทั้งเสียงและความหมาย เช่น “ข้า” เราอาจใช้คำว่า อหิระ ภาระ ๑ คำนี้หมายถึง “ประเสริฐ” เราอาจเลือกสรรใช้คำ อหิหร ชนรรท ๑ ทำให้การบรรลุคำตามบางคำ และเสียงสัมผัสทำให้สะดวก เพราะบางคำแม้จะคิดลงเสียงไปแล้ว ก็มีคำทำให้ความหมายติดไป หรือทำให้ความหมายกำกวม เราสามารถสรรหามาใช้แทนคำที่ความหมายที่กำกวม เช่น พิลาส (งามอย่างสุดโต่ง) , วิจิตร (งามอย่างวิจิตร) , วิภาวีย์ (งามเป็นเอก) , ศรี (งามสง่าเป็นมงคล) ฯลฯ

นอกจากนี้แล้วที่ไว้ในภาษามนุษย์มีมาก ไทยมาใช้แสดงความรู้สึกมาไว้เหมาะสมกับภาษา เพราะสะดวก เช่น “ทนาย” ใช้ ทิราณีย, สวรรคต ๑ “การพูด” ใช้ ปราชัย, อภิปราย, เกรว ๑ ทำให้เห็นลักษณะการพูดที่ต่างกันออกไป และเราใช้ “พ่อ” ในภาษาพูด แต่ภาษาเขียนใช้ “บิดา” เราใช้ “หัว” ในภาษาพูด แต่ใช้ “ศีรษะ” ในภาษาแบบแผน ฯลฯ

วิธีที่ให้นำคำสันสกฤตมาใช้

คำสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทย ได้แก่ *

๑. คำนามนาม
๒. คำสรรพนาม
๓. คำคุณนาม
๔. คำกริยาอาชยาค
๕. คำอรรถพจน์
๖. คำกฤต
๗. คำทวิต
๘. คำสมาส
๙. คำสนธิ

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะวิธีที่นำคำเหล่านี้มาใช้เท่านั้น ส่วนลักษณะละเอียดของคำแต่ละคำนั้น จะไม่กล่าวถึง

คำนามนาม คือ คำที่บ่งชี้ชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ สาขานามนามและอสาขานามนาม ซึ่งไทยเรานำมาใช้ทั้งสองชนิด คำนามนามในไวยากรณ์ สันสกฤตนั้น จะต้องมิเพศ พจน์ การก วิกฤติ การันต์ (เป็นชาย หรือหญิง หรือไม่มีเพศ) เมื่อจะนำไปใช้พูดหรือเขียนต้องแจกรูปตามการกที่ตนประสงค์

ในการแจกรูปนั้นก็ต้องแจกรูปตามวิกฤติตามวิธีสันสกฤต ตามเพศ ตามพจน์ ตามการันต์ โดยวิธีของไวยากรณ์สันสกฤต หากแต่ให้นำเอามาใช้นั้นใช้คำเดิมของภาษาสันสกฤต ซึ่งยังมีใช้แจกูปมาใช้

-
๑. จำลอง สารัตถ์นิก, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาภาษาสันสกฤตประยุกต์, สุพรรณนคร: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๗)

คำนามนามที่ไวยากรณ์ใช้ ๒ แบบ คือ

๑. ใช้เป็นคำนาม

๒. ใช้เป็นคำวิเศษณ์

คำสรรพนาม คือคำนามนามที่กล่าวถึงมาแล้ว เพื่อไม่ให้เป็นการซ้ำซาก คำสรรพนามมี ๒ ประเภท คือ บุรุษสรรพนาม และวิเศษณ์สรรพนาม สรรพนามในภาษาสันสกฤตนั้น ทั้งบุรุษสรรพนามและวิเศษณ์สรรพนามจะเป็นถึงคำที่สุกแต่ประสงค์ เมื่อใช้ในประโยคของแจกรูปให้เป็นไปตามการกที่ของการจะใช้

อย่างไรก็ดี สรรพนามในภาษาสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้น โยภกก็จะนำเอารูปเดิมที่ยังมีในแจกรูปมาใช้และส่วนมากมักจะได้แก่ศัพท์ของสรรพนามประเภทวิเศษณ์สรรพนามเท่านั้น

คำคุณนาม (คำวิเศษณ์ , คำคุณศัพท์) คือ คำที่ใช้ขยายนามนาม หรือ สรรพนาม เพื่อแสดงคุณลักษณะของนามนามหรือสรรพนาม นั้น ๆ

คำคุณนาม ในภาษาสันสกฤตนั้น เมื่อจะขยายนามนามหรือสรรพนามคำใด จะต้องมีรูปเป็นถึงกัจนะ หรือวิภक्ति เหมือนกับนามนามหรือสรรพนามที่ขยายนั้น ๆ

แต่เมื่อไวยากรณ์นำคำคุณนามมาใช้ ไวยากรณ์เอารูปเดิมของคำคุณนามนั้น ๆ มาใช้ โยภกยังมีประกอบรูปเป็นเพศ วิภक्ति หรือ พจน์ใด ๆ

คำคุณนาม ไวยากรณ์ใช้เป็น ๒ แบบ คือ

๑. ใช้เป็นคำนาม

๒. ใช้เป็นคำวิเศษณ์

คำกริยาอาชยาค จากหนังสือมนุสสอรรถาธิบายใหญ่ ของสมเด็จพระวันรัต อุทัยมหาเถร (พิศ) ใช้คำจำกัดความของคำว่า "อาชยาค" ว่า "ศัพท์ที่กล่าวกริยา เป็นคำว่า ยิน เชน นัง นชน ที่น ทำ พูด ชื่ออาชยาค" ถือว่าเป็นกริยาสำคัญๆของประโยค

กริยาอาชยาคในภาษาสันสกฤตนั้น เมื่อใช้พูดหรือเขียน ต้องเปลี่ยนรูปไปตาม เพศ พจน์ กาล มาลา และวาก ไวยากรณ์นำกริยาอาชยาคมาใช้ใน ใช้ทั้งคำที่ประกอบวิภक्तिแล้ว

และค่าที่เป็นรากุเจิมก็มี แต่ส่วนใหญ่แล้วจะไร้ค่าที่เป็นรากุเจิม ซึ่งยังมีได้ประกอบวิภक्तिมากกว่า

ภาวัญแบบัญญ คือ ค่าที่เปลี่ยนแปลงรูปตามวิภक्तिให้เป็นการรกร่าง ๆ เหมือนอย่าง
นามไม้ไ้ แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑. อุปสรรค
๒. นิบาต
๓. ปัจจัย

อุปสรรค คือ คำสำหรับใช้เจิมข้างหน้านามนาม และกริยาให้มีความหมายแปลก
ออกไปจากเจิม อุปสรรค เมื่อนำหน้านามหรือกริยาแล้ว นับเป็นคำเดียวกับนามหรือกริยาต้น ๆ

อุปสรรค เมื่อเจิมข้างหน้านาม หรือกริยาแล้ว คงรูปบ้าง เจิมทั่วสะกด (ตามหลัก
การสะกด หรือสัจไบของสันสกฤต) บ้าง และแปลงรูปบ้าง

อุปสรรค ที่นำมาใช้ในภาษาไทย ใช้

๑. เจิมหน้าคำนาม
๒. เจิมหน้าคำกริยา
๓. เจิมหน้าคำวิเศษณ์

โดยนำคำรูปเจิมในภาษาสันสกฤตมาใช้โดยไม่เปลี่ยนรูปคำใด ๆ ทั้งสิ้น

นิบาต คือ คำใช้สำหรับเจิมข้างหน้าคำอย่างหนึ่ง ใช้สื่อลงในระหว่างข้อความ
อย่างหนึ่ง เชื่อมคำหรือประโยคอย่างหนึ่ง คำนิบาตในสันสกฤตมีหลายชนิด เมื่อรวมแล้วจะมากมายน

อย่างไรก็ตามคำที่ประกอบกับนิบาตสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้น ได้แก่คำที่นิยม
มีนิบาตอยู่ข้างหน้า ไม่มีนิบาตที่ใช้สื่อลงในระหว่างข้อความ

๑. เป็ฉอง ๔ นกร, ทฤษฎี - สาขานุกรมอักษะสมัย, (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖),
หน้า ๑๕

๒. จำลอง สารทัศนิก, เอกสารประกอบตำราเรียนวิชาสันสกฤตประยุกต์, (พระนคร: คณะ
โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๗).

ปัจจัย * คือ คำที่ใช้เป็นหลักฐาน คำ เพื่อให้มีความหมายแปลกออกไป ปัจจัยที่เป็น
อักษยกศัพท์ใช้พอสมควรบ้างพอสมควรบ้าง ในภาษาสันสกฤตคำที่เรียกว่า ปัจจัยอักษยกศัพท์
หลายคำ แต่เนื่องจากคำดังกล่าวไม่มีใช้ในภาษาไทย จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึง

ภาก คือ ศัพท์ที่ปรุงขึ้นกับปัจจัยหนึ่ง (ซึ่งไม่ใช่ปัจจัยอักษยกศัพท์ และวิกรณปัจจัย
กริยาอาชย) คือ ปัจจัยกฤต เพื่อใช้เป็นคำนาม, คำคุณศัพท์และคำกริยา เรียกว่า "กฤต"
ศัพท์ที่สำเร็จรูปจากปัจจัยกฤต ในสันสกฤต เมื่อถูกนำมาใช้ในประโยคคำคุณศัพท์หรือเชื่อมกับคำนามของแจก
รูปกัมวิภक्तिความหมายของสันสกฤตให้เป็นการรกร่าง ๆ ความที่ประสงค์ วัตถุประสงค์ พัดให้เป็นกฤต
นั้น คือเอารากของคำที่เรียกว่า ราก มาประสมกับปัจจัย ซึ่งมีวิธีและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ความชนิด
ของปัจจัยแต่ละตัว

คำกฤต มี ๒ ชนิด คือ

๑. คำนามกฤต กฤตที่เป็นนาม โทณนำมาใช้ ๓ ชนิด คือ

คำนาม

คำคุณศัพท์

๒. คำกริยากฤต กฤตที่เป็นกริยา โทณนำมาใช้ ๓ ชนิด คือ

คำนาม

คำวิเศษณ์

คำกริยา

ทั้งคำนามกฤต และกริยากฤตในไวยากรณ์สันสกฤต เมื่อนำไปใช้พูดหรือเขียนของแจก
รูปกัมวิภक्तिความหมายการของสันสกฤตเสียก่อน แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เรามักเอารูปเดิม
ที่ยังมีเค้าโครงของคำนั้น ๆ มาใช้

ภาก คือ คำประเภทหนึ่งในสันสกฤต เป็นคำที่สำเร็จจากคำประเภทต่าง ๆ มี
คำนามเป็นต้น ประกอบกับปัจจัยของศัพท์เอง ตามบัญญัติของสันสกฤต และเมื่อคำต่าง ๆ

ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ แล้ว บ่งบอกความหมายต่าง ๆ กันไป หรือ ทักษิณ คือ การบ่งชี้ให้
สั้นเข้าด้วยกับสมมติ แต่ทักษิณนั้น ห้ามใช้ปัจจัยแทนศัพท์ดังโดยศัพท์ดังพึงสืบ

คำทักษิณในสันสกฤต ใช้เป็นคำนาม คุณนาม และอภัยศัพท์ และเมื่อใช้ใน
ประโยคคำคุณหรือเจียนในภาษาสันสกฤตแท้ ๆ ที่เป็นนามและคุณนาม ต้องแจกรูปกับวิภक्ति
นาม ทักษิณของสันสกฤตให้เป็นการรกร่าง ๆ ตามประสงค์

แต่การที่ไทยเรานำเอาคำทักษิณมาใช้ในภาษาไทยนั้น ส่วนมากใช้ในรูปเจียน ซึ่งยัง
ไม่แจกวิภक्तिมาใช้ในรูปใหม่ คือ รูปที่แจกวิภक्तिแล้วก็มี

ไทยนำคำทักษิณมาใช้ ๒ ชนิด คือ

๑. ใช้เป็นคำนาม
๒. ใช้เป็นคำวิเศษณ์

คำว่า **อภัย** คือ คำที่เกิดจากการ ทอศัพท์และอักษรให้เบื่องถึงกันกับอักษร เพื่ออักษ
รให้อย่าง เพื่อเป็นอุปการะในการแต่งสัมผัส และเพื่อความสะดวกของภาษา

สนธิในภาษาสันสกฤตก็มี ๓ วิธี และทั้งสามวิธีก็มีวิธีการแตกต่างกันไปภาษา
สันสกฤต แต่การที่ไทยเรานำเอาคำที่สำเร็จรูปจากการทำสนธิของสันสกฤตเข้ามาใช้เป็นคำไทย
นั้น ส่วนมากเรานำเอาคำที่เป็นสระสนธิและคำที่เป็นวิรูปสนธิ

ในส่วนที่เป็นสระสนธินั้น บางวิธีก็เข้าไปตามหลักสนธิมันโดยตรง และบางวิธีก็เป็น
วิธีที่ทำสนธิกันแบบไทย ซึ่งก็คิดว่าควรจะเป็นอย่างนั้น แต่ว่าทำสนธิกัน ไทยไม่เข้าไปตามหลัก
เกณฑ์ของสันสกฤต แต่ในส่วนที่เป็นวิรูปสนธินั้น เป็นไปตามหลักสนธิของสันสกฤตโดยตรง

ไทยนำคำสนธิมาใช้ ๓ ชนิด คือ

๑. ใช้เป็นคำนาม
๒. ใช้เป็นคำคุณนาม
๓. ใช้เป็นคำกริยา

วิธีที่ ๒ หมายเหตุพยัญชนะสียงของภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย

๑. ในกรณีที่มีพยัญชนะสียงกับทักกานมีรูปพยัญชนะ ทักกานออกเสียง เช่น

<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทย</u>
กฤตทิศา	กฤตทิศา
กฤษณ	กฤษณ

๒. ประวัตรพยางค์ถึงทักกาน เช่น

<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทย</u>
กฤต	กฤต
กฤษ	กฤษ

๓. ทักกานบางคำ เมื่อใช้หมายเหตุในภาษาไทยออกเสียงเป็นสระอา เช่น

<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทย</u>
กฤษ	กฤษ
กฤษ	กฤษ

๔. ไม่ออกเสียงทักกานเหมือนแต่ภาษาสันสกฤต ใช้ทักกานกับทักกานเสียง เช่น

<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทย</u>
เทร	เทร
ศาส	ศาส

๕. ในบางคำไม่มีการใช้ทักกาน แต่ไม่ออกเสียงทักกานไทยใช้เป็นทักกาน เช่น

<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทย</u>	<u>อ่านว่า</u>
นิร	นิร	(นิ-ร)
ปร	ปร	(ปร-ก)

วิธีที่ ๓ หมายเหตุพยัญชนะสียงของภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย

ว่าโดยเสียง มี ๓ วิธี คือ

๑. จำลอง สำนึก, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาภาษาสันสกฤต (พระนคร:

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร , ๒๕๓๑).

๑. เสียงกลองเดิม
๒. เสียงพื้นจากเดิม
๓. เสียงฉิ่งจากเดิม

ว่าโดยความหมาย มี ๒ วิธี คือ

๑. ความหมายคงเดิม
๒. ความหมายต่างจากเดิม

ต่อไปนี้จะกล่าวแนกกล่าวให้เห็นแต่ละชนิด ดังนี้ .-

ว่าโดยเสียง

เสียงคงเดิม

๑. เสียงคงเดิมตามรูปที่ส่งไม่ไประคนหรือกิริยา เช่น

สันสกฤต
กฤษณ

ไทยใช้
กันยา

กฤษ

กันหา

๒. เสียงคงเดิมรูปที่ส่งไปกิริยาสันสกฤตมีความหมาย เช่น

สันสกฤต

ไทยใช้

โมหุรี

โมหรี

วิษณ

วิษณ

เสียงพื้นจากเดิม

เนื่องจากคำสันสกฤตที่ผู้คนนำมาใช้ในภาษาไทยนั้น พยัญชนะตัวสุดท้ายที่คล้ายสระอะ เป็นส่วนมากถูกทำตัวที่เป็นตัวสะกดในคำไทย เสียงจึงพื้นไปจากเดิม เช่น

สันสกฤต

อ่านว่า

ไทยใช้

อ่านว่า

กาด

(กา-ดะ)

กาด

(กาน)

กุมาร

(กู-มา-ระ)

กุมาร

(กومان)

เสียงยิกรากเดิม

๑. เสียงยิกรากเดิมโดยออกเสียงมีตัวนำ เช่น

สันสกฤต

กนก

มธุสย

ไพบูลย์

กนก

มัทสย

อ้วนว่า

(กะทนก)

(มัท-สะ-ทยา)

๒. เสียงยิกรากเดิมโดยการแผยสระ เช่น

สันสกฤต

กุณ

การว

ไพบูลย์

เกณ

การพ

๓. เสียงยิกรากเดิมโดยการแผยพยัญชนะ เช่น

สันสกฤต

กรณ

กณ

ไพบูลย์

กรณ

กณ

๔. เสียงยิกรากเดิมโดยการตัดตัว

ก. ตัดส่วนหน้า เช่น

สันสกฤต

อณูรลี

ชบุร

ข. ตัดส่วนกลาง เช่น

สันสกฤต

จตุรปท

อาชญา

ค. ตัดส่วนหลัง เช่น

สันสกฤต

มณ

ราชน

ไพบูลย์

รลี

บุร

ไพบูลย์

จตุรท

อาญา

ไพบูลย์

มณ

ราช

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๕. เสียงนิทราเกิดโดยการเคี้ยว

ก. เคี้ยวส่วนหน้า เช่น

สันสกฤต

ไทยใต้

บาค

กระบาค

กู

กระกู

ข. เคี้ยวส่วนกลาง เช่น

สันสกฤต

ไทยใต้

นบา

นารบา

ค. เคี้ยวส่วนหลัง เช่น

สันสกฤต

ไทยใต้

บู

บูบง

๖. เสียงนิทราเกิดโดยการเคี้ยวไม้ค้ำขาของสัตว์ เช่น

สันสกฤต

ไทยใต้

กรณีย

กรณีย

สุรบ

สุรบ

๗. เสียงนิทราเกิดโดยการเคี้ยวรวงข้าว เช่น

สันสกฤต

ไทยใต้

จีร

เจีร

เอกา

เอกา

๘. เสียงนิทราเกิดโดยเปลี่ยนรูปคำให้นิทราเกิด เช่น

สันสกฤต

ไทยใต้

วรุก

วัชร

เศอหุม

เศอค

๙. เสียงนิทราเกิดโดยการออกเสียงใหม่ในรูปเดิม เช่น

สันสกฤต
โศ

อ่าว
(โศ-อะ)

โหไร
โศ

อ่าว
(อะ-โศ)

ว่าโดยความหมาย

ความหมายของเดิม เช่น

สันสกฤต แปลว่า
เนตร (เนย์ตา)

อุษาม (ส่วน)

โหไร

เนตร

อุษาม

แปลว่า
(เนย์ตา)

(ส่วน)

ความหมายทางรากเดิม เช่น

สันสกฤต แปลว่า
เวณา (ความรู้สึก)
อวณ (เครื่องกัน)

โหไร

เวณา

อวณ

แปลว่า

(สงสาร, เขิน)

(ห่วงใย, อาลัย)

วิธีที่พบคำสันสกฤตในภาษาไทย คือ การแผลงสระ หรือ ทักขณ การทับศัพท์

แผลงสระ ไ้แก่

แผลงสระ อ เป็น หันอากาศ เช่น

สันสกฤต

กฐน

จกฐ

แผลงสระ อ เป็น อ เช่น

สันสกฤต

จกฐ

พจน

แผลงสระ อ เป็น อี เช่น

สันสกฤต

วฐ

วฐ

โหไร

กฐน

จกฐ

โหไร

จกฐ

พจน

โหไร

วิฐ

พฐ

แดงสระ อ เป็น อุ เชน

สันสกฤต

สมมติ

ไทยใต้

สมมติ

แดงสระ อ เป็น เอะ เชน

สันสกฤต

ปฏ

ไทยใต้

เบญจ

แดงสระ อ เป็น โอะ เชน

สันสกฤต

กษ

พล

ไทยใต้

กษ

พล

แดงสระ อ เป็น ออ เชน

สันสกฤต

ปฏ

ว

ไทยใต้

ปฏ

พร

แดงสระ อ เป็น เอา เชน

สันสกฤต

นว

ไทยใต้

เนา

แดงสระ อ เป็น อ่า (ก็กล่าวข้างต้นแล้ว) ยังแดงเป็น อี, อึน , เอศ ไค

ในคำประพันธ์ควบ เชน กาย กายา กายี กายิน กายศ

คัศระ อ รองพยางค์ถึง เอาพยัญชนะที่อาศัยสระ อ ซึ่งถูกคัดออกแล้วเป็น

กัศระก เชน

สันสกฤต

กษ

โจ

ไทยใต้

กษ

โจ

แดงสระ อ่า เป็น เอา เชน

สันสกฤต

การ

ไทยใต้

การ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ฉบสระ อา ห้ายักข์ เชน

สันสกฤต

ชวาลา

ไทยใจ

ชวาล

แฉลงสระ อี เปน อา เชน

สันสกฤต

ศกฺติ

ไทยใจ

ศักกา

แฉลงสระ อี เปน อี เชน

สันสกฤต

ณิ

ไทยใจ

ณิ . ฉาณิ

แฉลงสระ อี เปน อี เชน

สันสกฤต

กฺษา

ไทยใจ

กฺษา

แฉลงสระ อี เปน เอ เชน

สันสกฤต

วิหา

ไทยใจ

เวหา

แฉลงสระ อี เปน โอ เชน

สันสกฤต

วิหาร

ไทยใจ

ไพหาร

แฉลงสระ อี เปน เอีย เชน

สันสกฤต

พาหิร

ไทยใจ

พาเหียร

แฉลงสระ อี เปน อี เชน

สันสกฤต

อิหฺวาร

ไทยใจ

อิหฺวาร

แฉลงสระ อี เปน เอีย เชน

<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
กูหิร	เกหิร
แมลงสระ อี เป็น อี เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
ชนิก	ชนิก
แมลงสระ อี เป็น อี เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
พิร	พิร
แมลงสระ อุ เป็น อุ เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
อุอุ	อุอุ
แมลงสระ อุ เป็น เอา เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
บูวกี	เบาเกี
แมลงสระ อุ เป็น ร เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
สาธุ	สาทร
แมลงสระ อุ เป็น อร เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
อุรุ	อรร
แมลงสระ อุ เป็น ลว เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
สินธุ	สินธุ
แมลงสระ อุ เป็น อุา เชน	
<u>สันสกฤต</u>	<u>ไทยใต้</u>
สุกนธ	สุกนธ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ແຜດຊສຣະ ຈຸ ເປັນ ໂອ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ປຸກາຍ

ໂທໂຈ້

ໂບຣາຍ

ແຜດຊສຣະ ຈຸ ເປັນ ເອາ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ສຸດກຸນ

ໂທໂຈ້

ເສາວດັກຊນ

ແຜດຊສຣະ ເອ ເປັນ ອີ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ມເຫຼ້າວ

ໂທໂຈ້

ມາຕິກ

ແຜດຊສຣະ ເອ ເປັນ ແອ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ເວກ

ໂທໂຈ້

ແວກ

ແຜດຊສຣະ ໂອ ເປັນ ເອ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ໂມເຫຼ້າຍ

ໂທໂຈ້

ເມກໂກຣຍ

ແຜດຊສຣະ ໂອ ເປັນ ແອ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ໂວທຸຍ

ໂທໂຈ້

ແທທຸຍ

ແຜດຊສຣະ ໂອ ເປັນ ຈຸ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ອໂຍຣຸຍາ

ໂທໂຈ້

ອບຸຣຸຍາ

ແຜດຊສຣະ ໂອ ເປັນ ເອາ ເຫັນ

ສັນສກລອຍ

ໂມດີ

ໂທໂຈ້

ເມາດີ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม สงวนลิขสิทธิ์

แดงสระ เอะ เป็น โอ เชน

สันสกฤต

เสาวรม

โชนโต

โชนรรณ

แดงพยัญชนะ ไ้นก

แดง อ เป็น อ เชน

สันสกฤต

ทฤ

โชนโต

ทฤ

แดง ก เป็น ก เชน

สันสกฤต

อทิเรก

โชนโต

อทิเรก

แดง ป เป็น บ เชน

สันสกฤต

พ

โชนโต

พ

แดง ม เป็น ำ เชน

สันสกฤต

กมฺ

โชนโต

กมฺ

แดงเป็นพยัญชนะควบ เชน

สันสกฤต

จ

โชนโต

จ

แดง ฎ เป็น ฏ เชน

สันสกฤต

กฏ

โชนโต

กฏ

แดง ว เป็น พ เชน

สันสกฤต

วกร

โชนโต

พกร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แสดง ท เป็น ฉ แทน

ชั้นสถณ

ไทยใต้

สุท

สถ

แสดง (นิคคหิต) เป็น ง แทน

ชั้นสถณ

ไทยใต้

สังสุท

สังสุท

การเรียงคำ

ก. ถ้าเป็นคำสมาส มักเรียงตามระเบียบในภาษาไทย คือเรียงคำวิเศษณ์ หรือ
คำขยายไว้ข้างหน้า แทน

สุนทรพจน์

สุภาพชน

ข. ถ้าไม่ใช่คำสมาส มักเรียงตามระเบียบในภาษาไทย คือ เรียงคำวิเศษณ์ หรือ
คำขยายไว้หลัง แทน

พจนานุกรม

คุณธรรม

คำสันสกฤตที่ใช้ในศัพท์ทางภาษาศาสตร์

ไทยนำมาใช้ ใช้คำว่า พระ นามานา

หมวดศัพท์กยณะ

คำราชาศัพท์

มาตุลา

บิทร , บิดา

มารดา , มารดา

ทูลา

เชษฐา

เชษฐภคินี

ภริยา

ภริยาภคินี

บุตร

บุตรี

ภาคินี

ภคินิ

ชานา

ชานาภา

คำสามัญ

ลุง (พี่ชายของแม่)

พ่อ

แม่

น้า (น้องชายของแม่)

พี่ชาย

พี่สาว

น้องชาย

น้องสาว

ลูกชาย

ลูกสาว

หลาน (ลูกของพี่, ลูกของน้อง)

ตัว

เมีย

ลูกเขย

คำสันสกฤต

มาตุลา

บิทร

มาตุลา

ทูลา

เชษฐา

เชษฐ + ภคินี

ภริยา

ภริยา + ภคินี

บุตร

บุตรี

ภาคินี

ภคินิ

ชานา

ชานาภา

หมวดกรณ

คำราชาศัพท์

เศียร

เกศา , เกศ

คำสามัญ

หัว (เฉพาะหัวคนธรรมดาสามัญ หรือหัวสัตว์เรียกว่าศีรษะ)

ผม

คำสันสกฤต

เศียร

เกศ

คำราชาศัพท์

โมลี . เมาลี

เนตร

จักษุ

นาสา

นาสิก

ทาคิณะ

โอษฐ์

ทนต์

ทาส

ทนต์

กรรณ

พิภพ

พาหา

พาหุ

กร

องคุลี

อังกูร

คัมภี

ชานนิกา

กนิษฐา

นขา

กนิษฐ

อุทร

นขา

คำสามัญ

จุก

ทงตา

ทงตา

จมูก

จมูก

เกรา

ปาก . ริมฝีปาก

ฟัน

เขี้ยว

กาง

หู . ใบหู

ทรวงอก

แขน (ตั้งแต่ข้อมแขนลงไปถึงข้อศอก)

แขน (ตั้งแต่ข้อมแขนลงไปถึงข้อศอก)

ปลายแขน (ตั้งแต่ข้อศอกลงไปถึงข้อมือ)

นิ้วมือ

นิ้วหัวแม่มือ

นิ้วชี้

นิ้วกลาง

นิ้วก้อย

เล็บ

นิ้วม

ท้อง

สะดือ

คำสันสกฤต

เมาลี

เนทร

จักษุ

นาสา

นาสิก

ทาคิ

โอษฐ์

ทนต์

ทาส

ทนต์

กรรณ

พิภพ

พาหา

พาหุ

กร

องคุลี

อังกูร

คัมภี

ชานนิกา

กนิษฐ

นขา

กนิษฐ

อุทร

นขา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์มรดก

<u>คำว่าราชาศัพท์</u>	<u>คำสามัญ</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
ไม้พระรองกั	สะเอาจ	องคุ
ประทั	สี้า	ปารุท
ปณณาก	ทัง	ปณ + ฉาก
ราญ	เรา	ราญ
รงฆ	แจ้ง	รงฆา
บาท	เท้า	บาท
ธอพระบาท	ธอเท้า	บาท
หลังพระบาท	หลังเท้า	บาท
ฝ่าพระบาท	ฝ่าเท้า	บาท
ปรานตี	สันเท้า	ปารุตี
ราศี	นิทานา	ราศี
หทัย	หัวใจ	หทัย
ชุกะ	ใส่	ชุก
น้ำพระเนตร	น้ำตา	เนทร
มูตพระนาสิก	น้ำมูก	นาสิก
โอณิก	เอือก	โอณิก

หมวดอาวาทา

<u>คำว่าราชาศัพท์</u>	<u>คำสามัญ</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
ราชโองการ	คำสั่ง (พระเจ้าแผ่นดิน)	ราช + โองการ
ราชมัทรี	แท่งหนังสือ (พระเจ้าแผ่นดิน)	ราช + มัทรี
มัทรี	แท่งหนังสือ (เจ้านาย)	มัทรี
ราชโทรเลข	โทรเลข (พระเจ้าแผ่นดิน)	ราช + โทรเลข
โทรเลข	โทรเลข (เจ้านาย)	โทรเลข

คำว่า ทา

ราชทาน

คำสามัญ

ให้ (พระเจ้าแผ่นดิน) ส่วนหนึ่งให้
พระเจ้าแผ่นดินไว้ว่า ทูลเกล้าฯ
ถวาย น้อมเกล้าฯ ถวาย ของที่
ยกขึ้นไม่ได้ เสนอขึ้นไว้ว่า น้อมเกล้าฯ
ถวาย

คำสันสกฤต

ราช + ทาน

ทอกระเนตร

ดู

ท. ทอ + กระ + ต. เนตร

ประทาน

ให้ (เจ้านาย) ทนธรรมทำให้เจ้า
นายไว้ว่า ถวาย

ท. ประ / ต. ทาน

ราชประสงค์

อยากได้ (พระเจ้าแผ่นดิน)

ราช + ปรสงค์

ประสงค์

อยากได้ (เจ้านาย)

ปรสงค์

ราชการ

คิด (พระเจ้าแผ่นดิน)

ราช + ฐิ

การ

คิด (เจ้านาย)

ฐิ

ราชฤศ

ทำบุญ (พระเจ้าแผ่นดิน)

ราช + ฤศ

ฤศ

ทำบุญ (เจ้านาย)

ท. ทรง + ต. ฐรม

มีพระราชหฤทัยระลึกถึง

คิดถึง (พระเจ้าแผ่นดิน)

ท. มี + กระ + ต. ราช

+ หฤทัย + ท. ระลึกถึง

เขื่อนพระโสม

จะผูกแล้วนั่งเสียบ

ท. เขื่อนพระ + ต. โสม

เขื่อนพระโสม

เขื่อน

ท. เขื่อนพระ + ต. โสม

ทรงพระอักษร

อ่านหนังสือ , เขียนหนังสือ

ท. ทรงพระ + ต. อักษร

ทรงศึกษา

เรียน

ท. ทรง + ต. ศึกษา

ทรงพระประจักษ์

เจ็บ (พระเจ้าแผ่นดิน)

ท. ทรงพระ + ต. ปรจักษ์

ประจักษ์

เจ็บ (เจ้านาย)

ปรจักษ์

ทรงพระศุภณ

หาเครื่องหอม

ท. ทรงพระ + ต. ศุภณ

ทรงพระองค

แต่งตัว (เจ้านาย)

ท. ทรงพระ + ต. องค

คำราชาศัพท์

ทรงกีฬา
เสด็จประพาส
ทรงบูรพาภิเษก

คำสามัญ

เล่นกีฬา
ไปเที่ยว
พระเจ้าแผ่นดินทรงรถม้าพระที่นั่ง
มณฑลพระเกียรติของพระองค์ในพระ
ราชพิธีบรมราชาภิเษก หรือเฉลิม
พระราชมณเฑียร หรือเฉลิมพระชนมพรรษา
บำเหน็จเป็นงานใหญ่

คำสันสกฤต

ท. ทรง + ส. กุวิธา
ท. เสด็จ + ส. พกฺกฺร
ท. สรง + ส. มฺรุชฺช +
อภิเษก

ชำระพระบาท

เกศาพันต์
จรดพระบิณฑุรไกร
สรงรक्त

ล้างเท้า
โกนจุก (หม่อมเจ้า)
โกนจุก (หม่อมราชวงศ์ในงานหลวง)
ทาบ (พระเจ้าแผ่นดิน พระมเหสี
พระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมหมื่น
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
สมเด็จพระราชินี)

ท. ชำระพระ + ส. ปาถ
เกศา + ม. กนฺท
ท. จรดพระบิณฑุร + ส. กฤทริ

สิ้นพระชนม์

ทาบ (เจ้านายและสมเด็จพระสังฆราช
ราชสวณฺณวาทินี)

ท. สิ้นพระ + ส. ทนฺม

ถึงพิราลัย

ทาบ (เจ้าประเทศราช สมเด็จพระ
เจ้าพระยา เจ้าคุณราชานุรักษ์)

ท. ถึง + วิร + อาตย

ถึงรัชชภิเษก

ทาบ (หม่อมเจ้า)

ท. ถึง + ส. ชิริท + กุณย

สิ้นรัชชภิเษก

ทาบ (หม่อมเจ้า)

ท. สิ้น + ส. ชิริท + กุณย

ถึงแก่อสัญกรรม

ทาบ (เจ้าพระยาหรือเทียบเท่า)

ท. ถึงแก่ + ม. สยฺย + ส.

ถึงแก่อนิจกรรม

ทาบ (พระบาทหรือเทียบเท่าเจ้า
จอมมารดา)

ท. ถึงแก่ + ม. อนิรุ + ส.
กฺรุม

คำราชาศัพท์

ถึงแก่กรรม

คำสามัญ

ตาย (หม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวง และขุนนางทั้งแปดพระองค์มาถึง ณ ธรรมศาลาณัญทั่วไป)

คำสันสกฤต

ท. ถึงแก่ + ส. กรุณ

ถึงแก่ภรรยา

ตาย (พระสงฆ์, สามเณร)

ท. ถึงแก่ + ส. มรณ + ภาว

หมวดเครื่องอาภรณ์ใช้สอย เครื่องประดับและสิ่งของต่าง ๆ

คำราชาศัพท์

สุวรรณศรี

คำสามัญ

กระโถนเล็ก

คำสันสกฤต

สุวรรณศรี

สุวรรณราช

กระโถนใหญ่

สุวรรณราช

บ้านพระโอรส

กระโถนใหญ่ (สำหรับเจ้านาย)

ท. บ้านพระ + ส. โอรส

สุวรรณภาณ

โถะเท้าช้าง (สำหรับกับข้าวของกิน)

สุวรรณ + ภาณ

พานพระศรี

พานหมาก

ท. พานพระ + ส. ศรี

หีบพระศรี

หีบหมาก

ท. หีบพระ + ส. ศรี

รัตนกรรณ

กลีบเพชร

รัตน + ม. กรรณ

ฉัตรพระสุวรรณ

ฉัตรน้ำ

ท. ฉัตรพระ + ส. สุวรรณ

เท้าขันนิลเทศ

หมอน้ำกรวด

ท. พระเท้า + ส. ขันนิล + อุต

สุวรรณฉัตร

เท้าที่ทำความของคำ

สุวรรณ + ม. ภิลังการ

ศรี

หมาก

ศรี

สุวรรณ

น้ำกิน

สุวรรณ

สุวรรณชา

น้ำชา

สุวรรณ + ท. ชา

ฉลองพระเนตร

แว่นตา

ท. ฉลองพระ + ส. เนตร

ฉลองพระองค์

เสื้อ

ท. ฉลองพระ + ส. องค์

ฉลองพระบาท

รองเท้า

ท. ฉลองพระ + ส. ปาท

รองพระบาท

รองเท้า (เจ้านาย)

ท. รองพระ + ส. ปาท

คำราชาศัพท์

อุงพระบาท
นารายณ์หัตถ์
แสงกรรไกร
ธารพระกร
สุณัฏ

ราชอาสน์

วิสูตร

ภูษา

ปฐุขร

เทวาร

ขัตติยราชองค์

ภูษาขุบสง

ทองพระกร

ทองพระบาท

รัศมีพระองค์

มาลา

จุฑามณี

คำสามัญ

อุ้งเท้า
ไม้เท้าทอง
กรรไกร
ไม้เท้า ไม้กวาด
น้ำอบ น้ำหอม น้ำปรุง เครื่องหอม
เทียน แป้งหอม

ที่สำหรับนั่ง

ม่าน มุ้ง

ผ้านุ่ง

หนาทอง ๆ

ประทุน

ผ้าเช็ดหน้า

ผ้านวม

กำไลมือ

กำไลเท้า

เขม้นก

หมวก

หินประดับเพชร

คำสันสกฤต

ท. รองพระ + ศ. ปาท
นารายณ์ + ม. หัตถ์
ท.แสง + ศ. กรรไกร
ม. ธาร + ท.พระ + ศ. กร
สุณัฏ

ราช + อาสน

วิสูตร

ภูษา

ปฐุขร

เทวาร

ท.ขัตติย + ศ.ราช

ภูษา + ท. ขุบสง

ท.ทองพระ + ศ. กร

ท.ทองพระ + ศ.ปาท

ท. รัศมี + ศ. องค์

มาลา

จุฑา + ม. มณี

หมวดศัพท์และเบ็ดเตล็ด

คำราชาศัพท์

สุกร
โค
จิกรจุล
ปลาน้ำจืด

คำสามัญ

หมู
วัว
เตา
ปลาร้า

คำสันสกฤต

สุกร
โค
จิกร + ม. จุล
ท.ปลา + ศ. มจฺจ

กล่าววาทะกัณฑ์

ทมนเขมกคุณ
เดาพิริยวามร
ตถบุตถกา
ทอกรมตาทาว
ทิดา
โรกคตาท

โรกเรณ

โรกเกณ

โศณะ

โศณะ

นางตถุณกรร

ทรงพระกรร

ประสูติ

วันประสูติ

ทรงบำเพ็ญพระกฤตใน

งานวันประสูติและทำ

บุญ

เจณิมพระทนต์พระนา

กล่าวสามัญ

ทมนคำแบ
เดาหัวฉิง
ตถุทิกา
ทอกยี่หุบ
ทิน
ชีกตาท (ลททว่าท แล้วใส่คำว่าโอ

แทน)

ชีกเรณ (ลททว่าท แล้วใส่คำว่าโร

แทน)

ชีกเกณ (ลททว่าท แล้วใส่คำว่า

โรก แทน)

บวม

บวม

หมอคำแบ

มีกรร (มีทอง)

เกิด , ออกตถ

วันเกิด

ทำบุญวันเกิดเจ้านาย

ทำบุญวันเกิด พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อู่หัว สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช

กล่าวสันสกฤต

ท.ทมน + ส.อเนก + ม.กคุณ
ท.เดา + ส.พิริย + ม.วามร
ท.ตถ + ส.บุต + ทา
ท.ทอก + ส.มต + ท.ทาว
ทิด
โรก + ท.คตาท

โรก + ท.เรณ

โรก + ท. เกณ

โศ

โศ

ท.นางตถุณ + ส.กรร

ท.ทรงพระ + ส.กรร

ประสู

ท.วัน + ส.ประสู

ท.ทรงบำเพ็ญพระ + ส.กฤ

+ ท.ในงานวัน + ส.ประสู +

ท.และทำ + ส.บุญ

ท.เจณิมพระ + ส.ทนต์ + วรนา

คำราชาศัพท์

ตลอดจน

ฐานพระองค์

ตามพระรนา

มุดกิน

คำสามัญ

ออกดอก (สำหรับคนสามัญ)

นอน

อาบ

กิน

คำสันสกฤต

ท.ตลอด + ส. ปุรุ

ท.ฐานพระ + ส. องค์

ท.มุด + ว. กิน

มุด + ท. กิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ ๕

คำสันสกฤตที่ใช้ในศัพท์ทางศาสนา

<u>คำศัพท์</u>	<u>บาลี</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
กรรม	น.	การกระทำ, การกระทำที่ประกอบด้วย เจตนา ทิฏฐิ การ ชั่วก็กรรม	กรรม
กรรม ๓	น.	การกระทำ ๓ ทางใดแก ๑. กายกรรม (กรรมทำกาย, การกระทำทางกาย) ๒. วาจกรรม (กรรมทำวาจา, การกระทำทางวาจา) ๓. มโนกรรม (กรรมทำใจ, การกระทำทางใจ)	กรรม ๓
กรรม ๑๒	น.	การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ทิฏฐิ การ ชั่วก็กรรม ในที่นี้หมายถึงกรรมประเภทต่างๆ พร้อมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผลของ กรรมเหล่านั้น	กรรม ๑๒
กรรมวิเสส	น.	กรรมเครื่องเห็นมอง, ข้อเสื่อม เสียของกรรมประพฤติ	ส.กรรม + น.กิเลส
กรรมฐาน	น.	อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งงานเจริญภาวนา, ที่ตั้งแห่งงานทำความเพียรฝึกอบรมจิต, วิธีฝึกอบรมจิต	ส.กรรม + น.นิยาม
กรรมนิยาม	น.	กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือกระบวนการให้ผลของการกระทำ	ส.กรรม + น.ภา
กรรมภาพ	น.	ภาพคือกรรม, สภาพที่ปรุงแต่ง, ขบวนการ เจตนาเป็นประธาน ปรุงแต่งแห่งการ	ส.กรรม + น.ภา

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำต้นสกุล
		กระทำ, เจตนาที่เป็นตัวการในการทำกรรม	
กรรมวิภังค์	น.	วงจรกรรม ประกอบด้วยสังขารและกรรมภาพ	ส.ภฏณ + ม.ภฏ
กรรมวิปาการ	น.	ปรีชาแห่งรู้ของกรรม คือ สามารถกำหนดแยกการให้ผลอย่างสลับซับซ้อนระหว่างกรรมกับกรรมทั่ว ที่สัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มองเห็นรายละเอียดและความสัมพันธ์ภายในกระบวนการก่อผลของกรรมอย่างชัดเจน	ส.ภฏณ + วิปาท + ม.อาณ
กฏาณ	น.	การปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ ทรงบำเพ็ญบุญรักษาเพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ พระคุณอันมีอยู่เฉพาะพระคุณาเป็นหลัก	ม.ภฏณ + ส.ภฏ
กัมมวิภังค์	น.	ทณันเจ้า, ทณันปกครองหรือทณัน ทณันหนึ่งในส่วนอันเป็นทณันกัมมวิภังค์ ทณันหนึ่งในส่วนอันเป็นทณันกัมมวิภังค์	กัมมวิภังค์
กัลยาณมิต	น.	มิตที่มีใจดี มิตที่มีใจดี มิตที่มีใจดี มี ๔ ลักษณะ คือ	ม.ภฏณ + ส.ภฏ

๑. มิตอุปการะ
๒. มิตรวมสุรารวมบุญ
๓. มิตแนะนำประโยชน์
๔. มิตมีน้ำใจ

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
กัณยานมิตรธรรม	น.	องค์คุณของกัณยานมิตร, คุณสมบัติของมิตร ม. กณฺยาน + ส. มิตฺร กัณฺยอามิตฺรแท้ คือท่านที่กณฺยอามิตฺรแล้ว + ธรรม จะเป็นเหตุให้เกิดความถึงใจและความ เจริญในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือที่ เลี้ยงเป็นสำคัญ	
กาม	น.	ความใคร่, ความอยาก, ความปรารถนา กาม สิ่งที่น่าใคร่น่าปรารถนา	
กามคุณ	น.	สิ่งที่น่าใคร่น่าปรารถนา, ส่วนที่ใคร่หรือ ส่วนอรอบของกาม	กาม + กุณ
กามฉันทะ	น.	ความพอใจในกาม, ความต้องการกาม	กาม + ฌฺนฺ
กามศุลา	น.	ความทะยานอยากในกาม, ความอยาก ในกามคุณ คือสิ่งสนองความต้องการทาง ประสาททั้งห้า	ส. กาม + ม. ศุลา
กามภาพ	น.	ภาพที่เป็นกามาวจร, ภาพของสัตว์ผู้ยังเสวย กามคุณคือ อารมณ์ทางอินทริย์ทั้ง ๕ ได้แก่ แก่ อบอุ่น ๔ มนุษย์โลก และกามาวจร สวรรค์ทั้ง ๖	ส. กาม + ม. ภาพ
กามโกลี	น.	ผู้บริโภตกาม, ผู้ครองเรือน, ฤๅษี	กาม + โกลี
กามโกลีสุข	น.	สุขของชาวบ้าน, สุขที่ชาวบ้านควรพยายาม เข้าถึงให้ได้ชื่อว่าเสมอ, สุขอันชอบธรรม ที่ผู้ครองเรือนควรมี	กาม + โกลี + สุข
กามโยค	น.	ภาวะะอันประกอบสัตว์ไว้ในภาพ หรือ ผูกกรรมไว้กับวิบาค	ส. กาม + ม. โยค
กามราคะ	น.	ความกำหนัดในกาม, ความติดใจในกาม	กาม + ราก

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน่วย</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
กามโลก	น.	โลกอันเป็นที่อยู่ของสัตว์	กาม + โลก
กามวิท	น.	ความพิรอกในทางกาม, ความมีกตึกในทางแสหาหรือพิวพันพิศของในสิ่งสนองความชอบ	ส.กาม + ม.วิท
กามสังวร	น.	ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส	ส.กาม + ม.สังวร
กามสุขภูมิ	น.	กามาวจรภูมิที่เป็นสุคติ, ภูมิที่เป็นสุคติซึ่งยังเกี่ยวเนื่องกับกาม	ส.กาม + สุข + ภูมิ
กามาวจรกุศล	น.	ความดีที่ทำความดีที่เกี่ยวเนื่องกับกาม	ส. กาม + ม.อวจร + กุศล
กามาวจรเทวโลก	น.	โลกของเทวดาซึ่งตั้งอยู่ในกาม หมายถึงถึงสวรรค์ ๖ ชั้น	ส.กาม + ม.อวจร + ส.เทว + โลก
กามาวจรจิต	น.	จิตที่เป็นไปในกามภูมิ	ส.กาม + ม.อวจร + ส.จิต
กามาวจรสวรรค์	น.	ภพที่มีอารมณ์อันเลิศ, โลกที่มีแต่ความสุข, เทวโลก, ในที่นี้หมายถึงเฉพาะสวรรค์ชั้นกามาวจร คือชั้นที่ยังเกี่ยวข้องกับกาม	ส.กาม + ม.อวจร + ส.สวรรค์
กามาวจรสุข	น.	ความสุขของผู้ที่ยังข้องอยู่ในกาม	ส.กาม + ม.อวจร + ส.สุข
กาย	น.	ตัว, หมู่, พวก	กาย
กายกรรม	น.	กรรมทำกายกาม, การกระทำทางกาย	กาย + กรรม

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>ตัวสะกด</u>
กายทวาร	น.	ทางกาย	กาย + ทวาร
กายทุจริต	น.	ความประพฤติชั่วทั้งกาย	ส.กาย + ม.ทุจริต
กายธาตุ	น.	ธาตุที่ก่อกายปราณ	ส.กาย + ม.ธาตุ
กายโสฬส	น.	ความสงบแห่งกองเจตสิก	ส.กาย + ม.ปสุส
กายมุตตา	น.	ความอ่อนแห่งกองเจตสิก	ส.กาย + ม.มุตตา
กายมุตตา	น.	ความเบาแห่งจิต	ส.กาย + ม.มุตตา
กายวิญญูติ	น.	การเคลื่อนไหวให้รู้ความหมายทั้งกาย	ส.กาย + ม.วิญญูติ
กายวิญญาณ	น.	ความรู้อารมณ์ทางกาย คือรู้โดยรูปหยาบ	ส.กาย + ม.วิญญาณ
กายวิเวก	น.	ความสงัดทางใจ ไต่แก้อยู่ในที่สงัดก็ ดำรงอธิษฐานและเห็นไปเห็นมาก็ เป็นสมาธิทั้งกายและใจ	ส.กาย + ม.วิเวก
กายสัทธา	น.	ศรัทธาที่เชื่อในกาย หรือผู้ประจักษ์ กับทั่ว คือท่านที่ได้สัมผัสวิโมกข์ ๔ ทั้งกาย และอวัยวะบางส่วนก็สิ้นไปเพราะเห็นด้วย ปัญญา	ส.กาย + ม.สัทธา
กายสังขาร	น.	สภาพที่ปรุงแต่งกายให้แก่ อัสสาสะ ปัสสาสะคือฉันทาใจเข้าออก , สภาพ ที่ปรุงแต่งการกระทำทางกาย ไต่แก กายสัญญาเจตนา คือความจงใจทางกาย	ส.กาย + ม.สังขาร
กายสมัตต	น.	ความกระหม่อมทางกาย	ส.กาย + ม.สมมุตต
กายสุจริต	น.	ความประพฤติชอบทั้งกาย	ส.กาย + ม.สุจริต
กายานุปัสสนา	น.	การตั้งสติกำหนดพิจารณาทางกาย ให้รู้เห็น ตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกายไม่ใช่ สัตว์บุคคลตัวตนของเรา	ส.กาย + ม.ปัสสนา

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้าที่</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
กามินทรีย์	น.	สิ่งที่ใหญ่ใหญ่ในการทำกิจของตน คือ ทำให้ธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นไปตามตน ในกิจนั้น ๆ ในขณะที่เป็นไปอยู่นั้นคือกายปราท	กาย + อินฺทฺริย
กาล	น.	เวลา, คราว, ครั้ง, หน, อายุ, ยุค, ความตาย, คราวตาย, ที่ตาย	กาล
กาลกณะ	น.	กนฺตายน	ส.กาล + ม.กณ
กาลกรรม	น.	"การทำแห่งกาละ" คือความตาย	กาล + กรรม
กาลจักร	น.	ล้อแห่งเวลา, การเวียนแห่งเวลา, การหมุนแห่งโชค	กาล + จกร
กาลจารี	น.	ประพจน์เหมาะในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา, ทำถูกเวลา, ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา เป็นต้น	ส.กาล + ม.จารี
กาลวิปที	น.	วิปทีแห่งกาล, กาลเสีย ในช่วงยาวหมายถึง เกิดอยู่ในสมัยที่โลกไม่มีความเจริญ หรือบ้านเมืองมีแต่ภัยพิบัติ ผู้ปกครองไม่ค้ำจุนสงเคราะห์คนดี ธรรม มีการกดขี่เบียดเบียนกันมาก ยกย่องคนชั่ว ปรินิพพาน ; ในช่วงสั้น หมายถึงทำผิดกาล, ผิดเวลา	ส.กาล + ม.วิปที
กาลสมปที	น.	สมปทีแห่งกาล, ถึงพร้อมด้วยกาล, กาลให้, ในช่วงยาวหมายถึงเกิดในสมัยที่โลกมีความเจริญ หรือบ้านเมืองสงบสุข มีการปกครองที่ดี คนในสังคม	ส.กาล + ม. สมปที

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
		อยู่ในศีลธรรมสมาธิกัน ยกย่องกัน ไม่งงเสริมกันขึ้น ; ในร่างสันตมา ถึงทำนุกาถ, ถูกเวลา	
กิริยาจิก	น.	สภาพที่มักกิด, ขรรษาที่รู้การรวม ความกิด	ม.กิริยา + ส.จิตติ
กิเลสกาณ	น.	กิเลสที่ทำให้ใคร, ความอบาที่เ็น ทั่วกิเลส	ม.กิเลส + ส.กาณ
กุศลทวี	น.	หญิงผู้ควรเคารพ	ม.กุศล + ส.สุทวี
กุศล	น.	สิ่งที่ดี, สิ่งที่ชอบ, บุญ, ว. ถูกต้อง, สมควร, เหมาะ, งาน, สบบ, ไม่นิโรค, มั่งคั่ง, เรียบร้อยที่ รอบรู้, งามวิเศษ, กองแก้ว, งาม	กุศล
กุศลกรรมม ๑๐	น.	ทางแห่งกุศลธรรม, ทางที่จะทำความ ดี ในการที่จะทำความดีให้บังเกิด พึง เริ่มด้วยการงกเว้นสิ่งที่เ็นภัยต่อความดี ๑๐ อย่างก่อน เรียบกว่ากุศลกรรมม ๑๐ ไคณ ๑. ไม่นาฬิ ๒. ไม่นักทรพ ๓. ไม่นาณิกในกาณ ๔. ไม่นุกเท ๕. ไม่น ทุกขบ ๖. ไม่นุกสอเสียบ ๗. ไม่นุกเทวโธ ๘. ไม่นโธ ๙. ไม่นอบา ๑๐. ไม่นิกคอง ธรรม	กุศล + กรรม + ปณ
กุศลจิต	น.	ความกิดในสิ่งที่ดี, ความกิดในสิ่งที่ชอบ	กุศล + จิต
กุศลเจตนา	น.	ความตั้งใจที่จะทำให้เกิดความดี	ส.กุศล + ม.เจตนา

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
กุกณฺฑ	น.	รากเง่าแห่งกุศลมี ๓ อย่าง ๑.อโณกะ ๒.อโหสะ ๓.อโมหะ ถ้ากุศลมีอยู่ ก็จะทาบทมขึ้น ๆ ใหม่นั้น	ส.กุศล + ม.มฺ
กุกถวิท	น.	ความพิลาที่เป็นกุศล, ความมีกตึกที่ งาม	ส.กุศล + ม.วิทก
กุกโณบาย	น.	อุบายอันฉลาด	ส.กุศล + ม.อุบาย
โกศล	น.	ความฉลาด, ความเชี่ยวชาญ	โกศล
กุกคณฺปริวัช	น.	(๑) อุบายเจ้านาย	ม. กุกคณ + ส.ปริวัช
กุกจรรพ	น.	(๑) ชาวสวรรค์พวกหนึ่งเป็นบริวารของ ท้าวมหาราช มีความชำนาญทางการ ขับร้องดนตรี	กุกจรว
กุกจรรพทาส	น.	วิชาการดนตรี, และขับร้อง	กุกจรว + ทาส
กุก	น.	นำเคารถ, ในฐานะประพจน์สมควร แก่ฐานะให้รู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย	กุก
กุกกรรม	น.	กรรมหนัก, โทษก่อนไถ่แก้ สมบัติ ๔ หรือชกนทวิกรรม	ม.กุก + ส.กรรม
กุกอาจารย์	น.	ผู้สั่งสอน, ผู้ควรแก่การเคารพ, ผู้มี ความหนักแน่น	กุก + อาจารย์
กุกตฺต	น.	ผู้ครองเรือน, ผู้ไม่โง่งม	กุกตฺต
กุกคณฺปริวัช	น.	อุบายอันเป็นใหญ่ในเรือน	กุกคณ + ปริวัช
กุกปคคิ	น.	ไฟของเจ้านาย ไก่แก่บุตรภรรยา และคนในปกครอง	ส.กุกคณ + อุก

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้าที่</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
คันธะ	น.	กลิ่น	กฤษ
คันธคณา	น.	อเนกกลิ่น	ส. กฤษ + ม. กฤษ
คันธธาตุ	น.	ธาตุคือคันธารมณ์	ก. กฤษ + ม. ธาตุ
คันธสัญญา	น.	ความหมายรูปกลิ่น เทหหอม เหม	ส. กฤษ + ส. สัญญา
กัณฐ	น.	สุขของราชกุมาร, สุขที่ราชกุมารทรมาน ยามเข้านอนให้โศภนาเสนา, สุริยราช ธรรมที่ทรงโรงเรียนการมี	กฤษ
ฆราวาสธรรม	น.	(๑) ธรรมสำหรับฆราวาส, ธรรมสำหรับ การครองเรือน, หลักการครองชีวิต ของกฤต	ม. ฆร + อวาส + ส. ธรรม
ฆานพวาร	น.	พวารคือจมน, ทางจมน	ม. ฆาน + ส. พวาร
ฆาณิทรีย	น.	สิ่งที่เป็นใหญ่ในการทำกิจของตน คือ ทำให้ธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นไป ตามตนในกิจนั้น ๆ ในขณะที่เป็นไปอยู่ นั้น คือ จมูกประสาท	ม. ฆาน + ส. อนุทรีย
จตุโลกบาล	น.	(๒) ท้าวผู้รักษาโลกในสี่ทิศ คือ ๑. ท้าวธรรมาจรมณฑล (หรือจอมคน สรรพ) อยู่ทิศตะวันตก ๒. ท้าววิรูปักษ์ จอมเทวดา (หรือจอม กุนธิดา) อยู่ทิศใต้ ๓. ท้าววิรูปักษ์ จอมนาค อยู่ทิศตะวันออก ๔. ท้าวภูเวระจอมยักษ์ อยู่ทิศเหนือ	ส. จตุร + โลก + ม. ปาล
จักขุ	น.	ตา	จกษ
จักขุพาร	น.	ทางตา	จกษ + พาร

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
จักรธาตุ	น.	ธาตุคือธา	ส. จกฺ + น. ธาตุ
จักรนทรี	น.	อินทรี คือตา	จกฺ + อินทรี
จักรวิญญาน	น.	ความรู้อารมณ์ทางตา คือรูปรูปกับตา เห็น	ส. จกฺ + น. วิญญาน
จักรสมันต์	น.	ความภะททางตา	ส. จกฺ + น. สมันต
จักร	น.	ธรรมชาติที่ไปรู้ความเจริญรุ่งเรือง ดูด้วยตาไปรู้ที่หมาย	จกฺ
จักรพรรดิ	น.	จอมราชผู้ทรงธรรม, พระเจ้าธรรมิ ราช	จกฺ + วรฺติ
จักรวรรดิ	น.	จักรของพระเจ้าจักรพรรดิ, พระจรีบา ที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงบำเพ็ญสมาธิ ธรรมเนยการทรงบำเพ็ญสมาธิ ของพระเจ้าจักรพรรดิ, เท้าของนักปกครอง ผู้ยิ่งใหญ่	จกฺ + วรฺติ + วรฺค
จิต	น.	สภาพที่คิด, ภาวะที่รู้แจ้งอารมณ์	จิตฺ
จิตตะ	น.	ความคิด คือทั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำ สิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไป	จิตฺ
จิตนิยาม	น.	กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต	ส. จิตฺ + น. นิยาม
จิตตัสสัทธิ	น.	ความสงบแห่งจิต	ส. จิตฺ + น. สสัทธิ
จิตตมูตา	น.	ความถอนแห่งจิต	ส. จิตฺ + น. มูตา
จิตตมูตา	น.	ความเบาแห่งจิต	ส. จิตฺ + น. มูตา
จิตตวิเวก	น.	ความตั้งใจ ให้แก่ทำจิตให้สงบของใจ สงัดจากนิวรณ์ สัมโยชน์ และอุปนิสัยเป็นต้น หมายเอาจิตแห่งท่านผู้บรรลุนาน และอธิมรรค อธิมรรค	ส. จิตฺ + น. วิเวก

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้าที่</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
จิตวิสุทธิ	น.	ความหมดจดแห่งจิต คือเมื่ออบรมจิตจนบังเกิดสมาธิพอเป็นบาทฐานแห่งวิปัสสนา	ส.จิต + ม.วิสุทธิ
จิตสมมติ	น.	เจณามังพร้อม คือให้ด้วยความตั้งใจ จะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับแท้จริง มีเจณามวิสุทธิทั้ง ๓ กาล คือ ก่อนให้ ใจยินดี ขณะให้จิตมุ่งใส ให้แล้วเบิกบาน ใจ	ส.จิต + ม.สมปฤติ
จิตสังขาร	น.	สภาพที่ปรุงแต่งใจ ใ้แก่ สัตถุและเวทนา	ส.จิต + ม.สังขาร
จิตอุปกิเลส	น.	กรรมเครื่องเศร้าหมอง, สิ่งที่ทำให้จิต ขุ่นมัว รับผิดชอบไม่ไ้ยาก ดูดน้ำเปรอะ เปื้อนสกปรก ย่อมไม่ไ้ดี	ส.จิต + ม.อุปกิเลส
จิตวิปัสสนา	น.	การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็น ความเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่ สักกบุคคลที่ตนเราเขา	ส.จิต + ม.วิปัสสนา
จิตชุกตา	น.	ความส่องทรงแห่งจิต	ส.จิต + จชุกตา
จิรวสันโท	น.	ความสันโทกับจิรว	ม.จิรว + ส.สนโท
จุกิ	น.	หน้าที่เคลื่อนจากภพปัจจุบัน	จุกิ
จลดรรค	น.	วรรคเล็ก	ม.จจุล + ส.วรรค
เจตสิกฐา	น.	ฐาทังใจ	ม.เจตสิก + ส.ฐา
เจตสิกสุ	น.	สุทังใจ	ม.เจตสิก + ส.สุ
โจภิกขิ	น.	ภรรยาเยี่ยงโจร, ภรรยาผู้ฉ้อฉลฉ้อโกง ทรัพย์สินสมบัติ	โจร + ภรรยา
ฉันทะ	น.	(ฉ) ความพอใจ คือความถองการที่จะทำ ใ้ใจรักจะหาสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนา จะทำให้ไ้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป	ฉันทะ

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ฉันทัมปทา	น.	ความฉันทหรือแห่งฉันทะ	ส.ฉนฺท + น. สมนฺปทา
ฉันทาคติ	น.	ฉันทเชิงเพราะชอบ	ส. ฉนฺท + น. กติ
ชนกกรรม	น.	(๑) กรรมแห่งให้เกิด, กรรมที่เป็นตัวนำ ไปเกิด	ชนก + กรรม
ชราธรรม	น.	"ธรรมคือชรา"	ชรา + ธรรม
	ว.	มีชราเป็นเหตุนั้น	
ชราภระ	น.	กายกับชรา	ชรา + ภระ
ชีวหาพาร	น.	พารคือเดิน, ทางเดิน	น.ชีวหา + ส. พาร
ชีวหินทริบ	น.	อินทริบคือเดินไป	น.ชีวหา + ส.อินทริบ
ชีววิรูป	น.	รูปที่เป็นชีววิ	ส.ชีววิ + น.รูป
ชีวอินทริบ	น.	อินทริบ คือชีววิ, ตัวที่จะเป็นใหญ่ใน ในการรักษามนธรรมทั้งปวง	ชีววิ + อินทริบ
ชฎาทิ	น.	(๒) สงเคราะห์ชฎา	ส.ชฎาติ + น.พลี
ชลาภคผล	น.	(๓) เป็นธรรมที่ทำให้พระชลาภทระชฎา ฐานะแห่งชฎา แปลงสัทนามาในบริบททั้ง หลาย ยังพระนภจักรให้เป็นไป	น.ชลาภค + ส.ผล
โครจิรว	น.	น้าสามชั้น หมายถึงน้ำกัญ คืออันตราวสก (สบง) อุตตราวสก (จิรว) และสังฆา (น้าหาบ)	ส.โคร + น.จิรว
โครทริงส์	น.	แค้นที่อยู่ในท้อง ๓๓ มีหัวสักระหรือ พระอินทร์เป็นจอมเทพ	คุรมชฺฐุริทฺ
โครนิก	น.	นิก ๓ กระจาก กระกร้า กระบุง หรือ คำกร้า ๓ ประมวลแห่งคัมภีร์ที่รวบรวมพระ	โคร + นิก

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ไครมณ	น.	ขรรณวินัย ๓ หมวดหรือ ๓ ชุก สามเคียน หมายถึง สามเคียนระหว่าง พรรษา คือแคว้น ๑ คำเคียน ๔ ถึง ขึ้น ๑๕ คำเคียน ๑๑ แต่คำว่า ไครมณ ก็อาจถูกนำไปใช้นอกเหนือไปจากนี้	ส.ไทร + ม.มณ
ไครรัณ	น.	แก้วสามประการ คือพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์	ไทร + รณ
ไครธกณ	น.	*ธกณะสาม* คือ ความไม่เที่ยง (อนิจจัง) , ความเป็นทุกข์ (ทุกข์) ความไม่ใช่ตัวตน (อนัตตา)	ไทร + ธกณ
ไครวัณ	น.	ทณ , ทณเวณ , องค์ประกอบที่ทณเวณ ก่อนเนืองกันของภวจักร หรือสังสารจักร	ส.ไทร + ม.วัณ
ไทรสธะ	น.	พิณ , ที่ระลึก , หมายถึงพระรัตนตรัย	ส.ไทร + ม.สธ
ไทรสธากณ	น.	การน้อมใจระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย และยึดถือเป็นหลักแห่งความประพฤติ ปฏิบัติ	ส.ไทร + ม.สธ + อาณ
ไทรสิกขา	น.	ข้อที่จะต้องศึกษา , ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำคัญ หรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูง สุด คือพระนิพพาน	ไทร + สิกขา
เดรธรรม	น.	(๑) คุณธรรมที่ทำให้พระเดระอยู่สำราญในที่ ทุกสถาน	ม.เดร + ส.ธรม

(๓)

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำต้นสกด
ทหาร	น.	ทางรับราชการ	ทว
ทศราก็	น.	สิบชาติ, ชื่อสัตว์ที่รักษาทั่วทั้งเรื่อง พระเจ้าสิบชาติ	ทศ + ชาติ
ทศทิศ	น.	ทิศทั้งสิบ คือทิศเบื้องขวา ๔ เบื้อง บน • เบื้องล่าง •	ทศ + ทิศ
ทศบารมี	น.	ปฏิบัติอย่างหมกมุ่น, คุณสมบัติที่ประเสริฐ ปฏิบัติอย่างหมกมุ่น คือความที่บำเพ็ญ อย่างวิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูง เช่น ความเป็นพุทธเจ้า และความเป็น มหาสาวก เป็นต้น	ศ.ทศ + น.บารมี
ทศพร	น.	"ทศสิบ" ชื่อคัมภีร์หนึ่งของมหาชาควา กับทศสิบ	ศ.ทศ + น.พร
ทศพล	น.	"ผู้มีกำลังสิบ" เป็นพระนามของพระพุทธ เจ้า	ทศ + พล
ทศพลญาณ	น.	พระญาณอันเป็นกำลังของพระมหากษัตริย์ ๑๐ ประการ ที่ทำให้พระองค์สามารถ บิณฑลสิ่งไหนๆ ประกาศพระศาสนาได้ มั่นคง	ศ.ทศ + ญาณ
ทศพิธราชธรรม	น.	ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดิน สมควรประพฤติ, คุณสมบัติของผู้นำปกครอง บ้านเมือง, ธรรมของนักปกครอง	ศ.ทศ + น.วิ + ศ.ราช + ธรรม
ทศศีล	น.	การรักษาระเบียบทางกายวาจา ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ยิ่งขึ้นไป	ทศ + ศีล

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ทักษิณิทัต	น.	ทิศเบื้องขวา คือทิศใต้ ไ้แก่กรูอาจารบ์ เพราะเป็นทิศไ้เบญจกอดควรแก่การบูชา	ทักษิณ + ทิต
ทวน	น.	การให้มัน, สดของทวนเพื่อประโยชน์ แก่ผู้อื่น	ทวน
ทวนกดา	น.	เรื่องทวน, กล่าวถึงการให้ การเสียสละ เพื่อแบ่งปันช่วยเหลือกัน	ส.ทวน + ม.กดา
ทวนกัณท์	น.	ชื่อกัณท์ที่ ๓ ในมหาชาติ	ส.ทวน + กณฺฐ
ทวนธรรม	น.	ความอารีกว้างขวาง	ทวน + ธรรม
ทวนปติ	น.	"ผู้เป็นใหญ่ในทวน" คือเจ้าของทวน	ทวน + ปติ
ทวนปารมี	น.	จรรยาอย่างเลิศ คือ ทวน	ส.ทวน + ม.ปารมี
ทวนมัย	น.	ทักขณิกวิธีการให้มันสิ่งของ	ส.ทวน + ม.มย
ทวนโยคย์	ว.	ควรไ้กับทวน	ทวน + โยคฺย
ทวนวัตถุ	น.	สิ่งของสำหรับให้, สิ่งของสำหรับทำ ทวน	ส.ทวน + ม.วตฺถ
ทวนศำลา	น.	โรงทวน	ทวน + ศำลา
ทวนศีล	ว.	มีการให้เป็นปกติ	ทวน + ศีล
ทวนสมปติ	น.	ความถึงพร้อม, ความพร้อมพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งทำให้ทวนที่ไ้บริจาคนั้นเป็นทวนชั้น ยอดเยี่ยม มีอนมทา	ส.ทวน + ม.สมปตฺติ
ทิททจักขุ	น.	ตาทิพย์ คือทรงมีพระญาณชั้นเห็นหมู่สัตว์ ผู้เป็นไปต่าง ๆ กัน กับอำนาจกรรม	ทิฏฺฐ + จกฺขุ
ทิททจักขุญาณ	น.	ญาณกำหนดกรรมวิญญู และอุปนิทังสัตว์ทั้งหลาย อันเป็นไปตามกรรม, เห็นการเวียนว่าย	ส.ทิฏฺฐ + จกฺขุ + ม.ญาณ

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
พิภพสมบัติ	น.	คาบเกิดของสัตว์ทั้งหลาย ความพร่องพร่องสมบูรณ์แห่งสิ่งอันให้ สำเร็จความปรารถนา, ผลสำเร็จที่ให้ สมความปรารถนา	ส.พิภพ + ม.สมบัติ
พิภพโสภ	น.	ฐานที่ทำให้ใหม่ให้พิภพ	ส.พิภพ + ม.โสภ
พิภ ๒	น.	บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เราต้องเก็บ ของสมบัติทางสังคมทุกสิ่งที่ย่อมรอบตัว	พิภ
บุรุษ	น.	ความบุรุษ, สภาพที่หนักแน่น, สภาพ ที่เข้มแข็ง ชัยชนะ บทครอง ขาคนเกษียร และความเข้มแข็ง ไม่ให้ความท้อใจ ได้ แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็น ที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนา ไม่สมหวัง	บุรุษ
บุรุษลักษณะ	น.	ลักษณะที่บุรุษ	บุรุษ + ลักษณะ
บุรุษสมบัติ	น.	เหตุเกิดแห่งบุรุษ, สาเหตุให้บุรุษเกิด ได้แก่ คัมภีร์ ๑ คือ กามคัมภีร์ ภว คัมภีร์ วิภวคัมภีร์	ส.บุรุษ + ม.สมบัติ
บุรุษกัม	น.	การหมกมุ่น, พระนิเทศ	บุรุษกัม
บุรุษ	น.	ความบุรุษ	บุรุษ
บุรุษินทรีย์	น.	อินทรีย์คือบุรุษเวทนา	บุรุษ + อินทรีย์
เทพ	น.	เทพเจ้า, เทวดา	เทพ
เทพทูต	น.	ทูตของเทพ, สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สิ่งที่เป็นสัญญาณเตือนใจให้ระลึกถึงคติ ธรรมการของชีวิตอันมีความหมายเป็นที่สุด	ส.เทพ + ม. ทูต

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
		เพื่อจะได้เกิดความสังเวช และเร่งชวน ชวนทำความดีที่ความไม่ประมาท	
เทวโลก	น.	โลกของหมู่เทพ , สวรรค์ชั้นกามาวจร ทั้ง ๖	เทว + โลก
เทวสมบัติ	น.	สมบัติในสวรรค์ , สวรรค์สมบัติ, พินัย สมบัติ	ส.เทว + ม.สมบัติ
เทศนา	น.	การแสดงธรรม, การชี้แจงแสดงความรู้	เทศนา
โหมมัสสันเทรีย	น.	อินทรีย์ คือโหมมัสสเวทนา	ม.โหมมัส + ส.อินทรีย์
ธรรม	น.	(๑) คำสอนแสดงหลักความจริงที่ควรรู้ และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ	ธรรม
ธรรมกันธ	น.	กองธรรม, หมวดธรรม , ประมวลธรรม ทั้งปวงเข้าเป็นหัวข้อใหญ่, หลักธรรมที่เ็น แผน, หัวใจธรรม	ส.ธรรม + ม.กันธ
ธรรมคุณ	น.	คุณของพระธรรม	ธรรม + คุณ
ธรรมจริยา	น.	การประพฤติเป็นธรรม	ส.ธรรม + ม.จริยา
ธรรมจักร	น.	ธรรมจักรกัปวัตนสูตร, รูปวงล้อซึ่ง เป็นตราสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา มีคำ ๔, ๔ หรือ ๑๒ สัณนิบาต อธิบายสั้น, มรรค ๔ หรือ กิจ ๑๒	ธรรม + จกร
ธรรมจักขุ	น.	ดวงตา คือปัญญาที่รู้เห็นธรรม	ธรรม + จักขุ
ธรรมจาคะ	น.	การละธรรม, การละเมตตา การพึงศาสนา	ส.ธรรม + ม.จาคะ
ธรรมจาวี	น.	ผู้มีปรกตปฏิบัติธรรม, คนที่ประพฤติ อยู่ในศีลธรรมเป็นอาชิน	ส.ธรรม + ม.จาวี

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
ธรรมจินดา	น.	การพิจารณาธรรม	ส.ธรรม + น.จินดา
ธรรมเจติย	น.	เจติยบรรพชิตธรรม เช่น บรรพชิต ฉานจาริกอุทฺทมนแสดงหลักปัจจุสมุป บาท เป็นต้น	ส.ธรรม + น.เจติย
ธรรมทรรณะ	น.	ความเห็นรักใคร่ในธรรมหรือกฎ	ธรรม + ทรรณ
ธรรมกัณฐิกา	น.	กัณฐกธรรม	ธรรม + ทกณิกา
ธรรมทาน	น.	"การให้ธรรมเป็นทาน" คือ การเทศน์ ให้คนอื่นฟัง	ธรรม + ทาน
ธรรมทาส	น.	"ทาสแห่งธรรม" คือจะทำอะไรก็เอา ความถูกต้องชอบเป็นใหญ่	ส.ธรรม + น.ทาส
ธรรมเท	น.	เจ้าแห่งยุติธรรม	ธรรม + เท
ธรรมเทศนา	น.	การแสดงธรรม	ธรรม + เทศนา
ธรรมเทศกธรรม	น.	ธรรมของนักเทศน์, องค์แห่งธรรมภาค ธรรมที่แสดงธรรม หรือสั่งสอนคนอื่น ควรฟังไว้ในใจ	ธรรม + เทศก + ธรรม
ธรรมธาตุ	น.	"ธาตุเป็นธรรม" คือพระพุทฺธเจ้า, ธาตุ คือธรรม (สิ่งที่ใจคิด)	ส.ธรรม + น.ธาตุ
ธรรมนิบาต	น.	ความถนัดชอบแห่งธรรมคำ	ส.ธรรม + น.นิบาต
ธรรมนิเวศ	น.	การเข้าประพฤติธรรม, การเข้าศึกษา	ธรรม + นิเวศ
ธรรมเนตร	น.	"ขุมตาในธรรม" คือสอดส่องธรรม	ธรรม + เนตร
ธรรมภคิ	น.	เจ้าหรือผู้ครองธรรม	ธรรม + ปติ
ธรรมภท	น.	ชื่อคัมภีร์ของพุทธศาสนา บางทีเรียก ธรรมภทฎกดา เป็นคัมภีร์ชั้นธรรมภคดา คือรองลงมาจากพระไตรปิฎก	ธรรม + ปท

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
ธรรมบรรยาย	น.	การนํ้าเบื้องแสดงธรรม	ธรรม + ปริยาย
ธรรมบูชา	น.	บูชาด้วยการปฏิบัติธรรม	ส.ธรรม + ม.บูชา
ธรรมปฏิสนธิน	น.	ปฏิสนธิ์ธรรม	ส.ธรรม + ม.ปฏิสนธิ์
ธรรมปริเยสนา	น.	การแสวงหาธรรม	ธรรม + ปริย + เสนา (เอสนา)
ธรรมไพฑูริย	น.	ความไพฑูริยแห่งธรรม	ธรรม + ไพฑูริย
ธรรมภาณิก	น.	การกล่าวธรรม, ถ้อยคำที่แสดงธรรม	ธรรม + ภาณิก
ธรรมมาตม	ว.	มีธรรม, มีธรรมล้วน	ธรรม + มาตม
ธรรมนิมิต	ว.	มีธรรมเป็นเพื่อน, ประกอบด้วยความ บุญธรรม	ธรรม + นิมิต
ธรรมบุคค	น.	ผู้ประกอบความธรรม	ธรรม + บุคค
ธรรมวรม	น.	แก้วคือธรรม	ธรรม + วรม
ธรรมราช	น.	ผู้เป็นใหญ่ในธรรม หมายถึงพระพุทธรเจ้า	ธรรม + ราช
ธรรมฤทธิ	น.	ความสำเร็จหรือความรุ่งเรืองทางธรรม	ธรรม + ฤทธิ
ธรรมวาท	น.	การกล่าวชอบด้วยธรรม	ธรรม + วาท
ธรรมวิทยา	น.	วิชาธรรม	ธรรม + วิทยา
ธรรมวิวัณ	น.	การอธิบายธรรม	ส.ธรรม + ม.วิวัณ
ธรรมวิเวก	น.	การสงนประกอบความธรรม	ส.ธรรม + ม.วิเวก
ธรรมสภา	น.	โถงแสดงธรรม, โรงฟังธรรม	ธรรม + สภา
ธรรมศีล	น.	ผู้ที่มีธรรมเป็นปกติ	ธรรม + ศีล
ธรรมสงเคราะห์	น.	การสงเคราะห์ด้วยธรรม, ที่รวบรวม ธรรม	ธรรม + สงเคราะห์
ธรรมสมาทาน	น.	ข้อที่ตนถือเอาเป็นหลักความประพฤติ ปฏิบัติ, หลักการที่ประพฤติ การที่ กระทำ, การประกอบกรรม	ส.ธรรม + ม.สมาทาน

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ธรรมสูตร	น.	สูตรแสดงธรรม*	ธรรม + สูตร
ธรรมเสนาปติ	น.	เป็นชื่อสมณของพระสาวกที่ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแสดงธรรมถวายพระพุทธเจ้า	ธรรม + เสนาปติ
ธรรมอักษร	น.	"อักษรแห่งธรรม" คือหลักแห่งธรรม หรือการถือธรรมเป็นใหญ่	ธรรม + อักษร
ธรรมาจารย	น.	ครูผู้สอนธรรม	ธรรม + อาจารย
ธรรมาธรรม	น.	ธรรมและธรรม, ความถูกต้องและความดี	ธรรม + อธรรม
ธรรมาธิปไตย	น.	ถือธรรมเป็นใหญ่ การทำงานโดยมีเจตนาที่จะบริการทางโลกที่คิดเป็นเกณฑ์ มิได้เห็นแก่ตัวเองว่าจะเสียประโยชน์หรือไม่ ใฝ่หาว่าคนอื่นจะคิดหรือชม	ธรรม + อธิปไตย
ธรรมาธิฐาน	ว.	"นิมิตธรรมเป็นเพื่อกิจ" คือเพื่อกิจนามกกรรมอันแสดง	ธรรม + อธิฐาน
ธรรมารมณ์	น.	ความนึกคิดอันในใจ, อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่ใจนึกคิด	ธรรม + อารมณ์
ธรรมาโลก	น.	ที่สอนธรรม, ตำราธรรม	ธรรม + โลก
ธรรมาโศก	น.	ท้าวโศกผู้ทรงธรรม, นามกษัตริย์พระองค์หนึ่งของอินเดีย	ธรรม + อโศก
นวกณิกุธรรม	น.	ธรรมที่ควรฝึกสอนภิกษุสาวกใหม่ให้ประพฤติ ปฏิบัติอย่างมั่นคง, องค์แห่งภิกษุใหม่	นวกณ + ศาสนิกุ + ธรรม

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
นาม	น.	ชื่อ, สิ่งที่ไม่มีรูป เช่น จิตใจกับรูป	นาม
นามรูป	น.	นามและรูป โลกเวทนา สัญญา เจตนา ผัสสะ มนสิการ	ส.นาม + ม.รูป
นามเพศ	น.	ผู้มีเพศหรือเหลืออยู่ คือคนที่หายไปแล้ว, ความตาย	นาม + เพศ
นามสงเคราะห์	น.	ที่รวบรวมคำทุกไว้, อภิธาน	นาม + สงครุท
นามานุศาสน์	น.	อภิธานคำชื่อ	นาม + ศาสน
นิสสยาคารย	น.	อาจารย์ให้นิสัย คือท่านที่มอบไปสอน นิสัยเป็นอันเคารพ คือยอมพบนเป็นศิษย์ อยู่ในปกครอง	ม.นิสสย + ส.อาจารย์
บรรพชา	น.	(ม) การถือบวช, เว้นการเบียดเบียน ทำสง ในธรรมคือตบัสสา สัญจระ และ ทมะ อัน เป็นอุบายให้ไม่เบียดเบียนกันและอยู่รวม กันด้วยความสุข	ปรวรูปชา
บรรพชาจารย์	น.	อาจารย์ในบรรพชา คือ ท่านผู้ให้ศึกษาบท ในการบรรพชา	ปรวรูปชา + อาจารย์
บรรพชิต	น.	นักบวช ในพระพุทธศาสนา หมายถึงผู้ ครองกาสาวกัศครเพณีน นักบวชใน ศาสนาอื่นก็เรียกว่าบรรพชิตได้ แต่ไม่ ว่าจะเป็นนักบวชในศาสนาใดก็ตาม ที่จะเรียกว่า บรรพชิต ต้องไม่มีการบวช หรือสามี	ปรวรูปชิต
ปริวาส	น.	ชุมนุม, ที่ประชุม, หมู่แห่งพุทธศาสนิก, ชุม ชนชาวพุทธ	ปริวาส
บุคคณาภิธาน	น.	วิธีพูดหรือแสดงธรรมโดยยกบุคคลเป็นที่ตั้ง	ม.บุคค + ส.อภิธาน

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
บุทร	น.	ลูก, ลูกชาย	ปุทร
บุทรธรรม	น.	หน้าที่ของลูก	ปุทร + ธรรม
บุทรภรรยา	น.	ลูกเมีย	ปุทร + ภรรยา
บุตรา	น.	บุทร, ลูกชาย	ปุทร
บุตรี	น.	ลูกหญิง	ปุตรี
บุทกรรม	น.	กรรมเก่า หมายถึงกรรมที่ผู้มันไ้ทำไว้ แต่ทำผิดจน เจตนาอย่างนี้หมายถึง กรรมที่ผู้ทำเองลืม นึกถึงไม่ไ้แล้ว	ม.ปุเปต + ส.กรรม
เบญจกัณยานธรรม	น.	ธรรม ๕, ธรรมอันถึงนห้าอย่าง คุณธรรมทั้งประการกับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจ ศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมิไ้ประจํา ใจ	ปุญ + กณยาน + ธรรม
เบญจขันธ์	น.	กองแห่งรูปธรรม และนามธรรมห้า หมวด ที่ประชุมกันเข้าเป็นหน่วยรวม ซึ่งบัญญัติเรียกว่า สักกํ บุคคล ทิณ เรา เขา เป็นต้น ส่วนประกอบห้าอย่าง ที่รวมเข้าเป็นชีวิต	ส.ปุญ + ม. ขันธ์
เบญจธรรม	น.	ธรรม ๕, ธรรมอันถึงนห้าอย่าง, คุณธรรมทั้งประการกับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจ ศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมิไ้ประจําใจ	ปุญ + ธรรม
เบญจศีล	น.	การรักษาทวาจาใจให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อ ปฏิบัติในทาง เว้นจากความชั่ว	ปุญ + ศีล

(๑)

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ปฏิบัติศาสนา	น.	คำสอนฝ่ายปฏิบัติ, คำสอนที่จะต้องปฏิบัติ การบำเพ็ญเพื่อประโยชน์	ม.ปฏิบัติ + ส.ศาสน
ปฐมกรรม	น.	กฎเบื้องต้นหรือข้อสำคัญ, ข้อที่ทรงกษัตริย์ในครั้งโบราณ กระทำแก่กษัตริย์ผู้เป็นเชลย คือคักสีระเอาโลหิตมาล้างพระบาท	ม.ปฐม + ส.กรรม
ปฐมเทศนา	น.	การแสดงธรรมครั้งแรก, การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าครั้งแรก เรียกว่าปฐมเทศนา ใจแก่การแสดงธรรมจักรกัปปวัตตสูตรแก่พระปัญจวัคคีย์ หลังจากที่ได้ทรงโคกัณฐะแล้วหกสัปดาห์	ม.ปฐม + ส.เทศนา
ปฐมกถธรรม	น.	ถ้อยคำที่สอนโดยปฐมกถ, สิ่งที่เป็นจริงโดยความหมายสูงสุด	ม.ปฐมกถ + ส.ธรรม
ประสูติ	น.	การไหลออก, การคลอด, การเกิด	ประสูติ
ปริยัติธรรม	น.	ธรรมที่จะต้องเล่าเรียน คำว่า ปริยัติธรรมในวงการคณะสงฆ์ หมายถึงการศึกษาวิชาความรู้ทางศาสนา ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ สาขา คือ นักธรรม กับ บาติ	ม.ปริยัติ + ส.ธรรม
ปริยัติศาสนา	น.	คำสอนฝ่ายปริยัติ, คำสอนชั้นจะของเล่าเรียนหรือวิชาของ	ม.ปริยัติ + ส.ศาสน
ปริยเอตนา	น.	การแสวงหา	ม. ปริย + ส.เอตนา (เขมณา)
ปัจฉิมกถ	น.	กถาบทสุดท้าย คือ กถาวันสุดท้าย ใจแก่พุทธ	ม.ปัจฉิม + ส.กถ

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
		ภรรยา เพราะศึกษามากำลึงสนับ สนับอุษากลึง	
ปัญญาคูณ	น.	พระคุณเกียรพระปัญญา	ม.ปัญญา + ส.คุณ
ปัญญาจักขุ	น.	หาปัญญา คือ ทรงประกอบกัวยพระ ปัญญาคูณยิ่งใหญ เป็นเหตุให้สามารถ ทริศฐูริบัสัจจรรณเป็นเพน	ม.ปัญญา + ส.จกษุ
ปัญญาทต	น.	กำลึงปัญญา	ม.ปัญญา + ส.ทต
ปัญญินทรีย์	น.	อินทรีย์ คือ ปัญญา	ม.ปัญญา + ส.อินทรีย์
ปัญฺ	น.	กระจาก, กระกร้า, กระบุง, ตำรา ประมวลแห่งคัมภีร์รวบรวมพระธรรมวินัย	ปัญฺ
ผล	น.	(๑) สิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการละกิเลสไค้กัวย มรรค, ธรรมารมณัพระอรินะพึงเสวย ที่เป็นผลเกิดเองในเมื่อกิเลสสิ้นไปกัวย อำนจมรรคณั ๆ , ความงอกงาม, ความเจริญ, ประโยชนที่ไค้, สิ่งที่เกิกจาก เหตุ, สุรสุภณัณเกิกจากกรรม	ผล
ผลจิต	น.	ความเจริญแห่งจิต	ผล + จิตฺติ
ทพายาท	น.	(๒) ความกิกราย	รูปายาท
ทพายาทวิท	น.	ความทริกในทางทพายาท, ความมิก กิกที่ประกอบกัวยความมิกเก็องเพ่งมอง ในแง่รวม	ส.รูปายาท + ม.วิทก
พรหม	น.	ความจจริญ, ความกว้างขวาง, ความ เบิกบาน, ความชยานทวิ, ความแบง แห่งจิต , พระพรหม หรือจิตอันแบก้าง	ทพพรม

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
		ออกไปตรงกับคำว่าพรหมวิหาร จิตอันใหญ่ ยิ่ง เป็นขมเหญให้สิ่งทั้งหลายเกิดออกจาก แล้วสิ่งเหล่านั้นก็เข้าไปรวมอยู่กับจิตอัน จิตอันทั้งนั้นอยู่ จิตเป็นหนึ่ง ในพระพุทธร ศาสนาเรียกว่า ผู้ใดญาณหรือสมาบัติแล้ว ย่อมไป เกิดเป็นพรหม พรหมหรือจิตอันใหญ่นั่น ในลัทธิพรหมแสดงพรหมเป็นทั่วทุกบริเวณ ว่าพระประชาบดี เป็นผู้สร้างสิ่งทั้งนั้น	
พรหมจรรย์	น.	การประพฤติทั้งพรหม หลักสำคัญคือการ เว้นจากการเสพเมถุน	ทฺรฺหฺมฺ + จฺรฺยา
พรหมจักร	น.	จักรวาล, คำสอนของพระพุทธเจ้า	ทฺรฺหฺมฺ + จกฺร
พรหมจารี	น.	ผู้ศึกษาเล่าเรียนทางศาสนา, ผู้ที่ ในวัยอันยังไม่แต่งงานในพระพุทธศาสนา หมายเอาผู้ไม่ประพฤติในเมถุน เช่น ภิกษุ หรือหญิงที่ยังไม่เสกขาม	ศ. ทฺรฺหฺมฺ + ม. จารี
พรหมบท	น.	ที่อยู่พระพรหม, ตำแหน่งพรหม	ทฺรฺหฺมฺ + ปถ
พรหมบริพัต	น.	พวกพระพรหม, พวกพรหม	ทฺรฺหฺมฺ + ปริพตฺ
พรหมบุตร	น.	ลูกพรหม	ทฺรฺหฺมฺ + ปุตร
พรหมบุโรหิต	น.	พรหมชั้นสูง, ชื่อพรหมคนหนึ่ง อยู่ใน สวรรค์ชั้นสูง	ศ. ทฺรฺหฺมฺ + ม. บุโรหิต
พรหมโลก	น.	โลกของพรหม	ทฺรฺหฺมฺ + โลก
พรหมวิหาร	น.	ธรรมของพรหม หรือของผู้เป็นใหญ่ ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	ศ. ทฺรฺหฺมฺ + ม. วิหาร
พระธรรม	น.	คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลัก ความจริงและหลักความประพฤติ	ท. พระ + ศ. ธรรม

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
พราหมณ์	น.	ชนชั้นเจ้าตำราเจ้าพิธี, ชนชั้นหนึ่งใน วรรณะ ๔ ของฮินดู, ผู้เฒ่ามาจาก พรหม	พฺรหฺมณ
พราหมณ์กฤตย	น.	แก่นใจเจ้าพิธี เจ้าหน้าที่ซึ่งสอนพ่อค้า เจ้าไร้ เจ้านา คือผู้ประกอบอาชีพ วิชาการ หมอ พ่อค้า และเกษตรกร เกี่ยวกับจิตตานุและอุปการณ	พฺรหฺมณ + กฤตย
พราหมณ์บริพัต	น.	บุตรของพราหมณ์	พฺรหฺมณ + ปริพัต
พระ	น.	ธรรมอันเป็นกฎตั้ง	พร
พทุการธรรม	น.	ธรรมอันอุปการะมาท เป็นเครื่องช่วย ให้สามารถสร้างสมความดีอื่น ๆ ทุก อย่างและช่วยให้ประสบความเจริญ ก้าวหน้าในชีวิต	ม.พทุ + ศ.การ + ธรรม
พุทธกิจ	น.	หน้าที่ของพระพุทธเจ้า	ศ. พุทธ + ม. กิจ
พุทธคุณ	น.	คุณของพระธรรม	พุทฺธ + คุณ
พุทธจริยา	น.	การทรงบำเพ็ญประโยชน์ของพระพุทธเจ้า	พุทฺธ + ม. จริยา
พุทธจักขุ	น.	ตาของพระพุทธเจ้า คือ ทรงประกอบด้วยอินท ทวิรูปโรปรวิปริตญาณ และอภิญญาสมญาณ เป็นเหตุให้ทรงทราบอริยาภัยและอุปนิสัย แห่งเวไนยสัตว์ แล้วทรงสั่งสอนแนะนำให้ บรรลุนิพพานต่าง ๆ ยังพุทธกิจให้บริบูรณ์	พุทฺธ + จักขุ
พุทธเจตีย์	น.	สถานที่หรือสิ่งที่เคารพบูชาเนื่องด้วย พระพุทธเจ้าหรือพระพุทธรูป	ศ. พุทฺธ + ม. เจตีย์
พุทธบริษัท	น.	กลุ่มชนที่มีนิตพระพุทธศาสนา คนที่มี นิตพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม เรียกว่าบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก	พุทฺธ + ปริพัต

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
		อุบาสก	
พุทธบัญญัติ	น.	ข้อกำหนดของพระพุทธเจ้า, ข้อกำหนดทางศาสนาพุทธ	ส.พุทธ + น.ปณฺณฺยฺย
พุทธประวัติ	น.	เรื่องราวของพระพุทธเจ้า	พุทธ + ปุรฺวฺย
พุทธภาวะ	น.	ความเป็นพระพุทธเจ้า	พุทธ + ภาว
พุทธรูป	น.	รูปของพระพุทธเจ้า (ประติมากรรม)	พุทธ + ม. รูป
พุทธวงศ์	น.	วงศ์แห่งพระพุทธเจ้า	พุทธ + วงศ์
พุทธวาทะ	น.	คำสอนของพระพุทธเจ้า	ส.พุทธ + น.วาท
พุทธศาสน์	น.	ความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา	พุทธ + ศาสน์
พุทธศาสนา	น.	ศาสนาของพระพุทธ	พุทธ + ศาสน
พุทธสาวก	น.	สาวกของพระพุทธ, พระสงฆ์	ส.พุทธ + น.สาวก
พุทธอาณาจักร	น.	เขตที่พระพุทธเจ้าทรงคุ้มครอง, บทบัญญัติของพระพุทธเจ้า	ส.พุทธ + น.อาณาจักร
พุทธอาสน์	น.	ที่ประทับนั่งของพระพุทธเจ้า	ส.พุทธ + น.อาสน
พุทธโอวาท	น.	คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	พุทธ + โอวาท
พุทธานุสสติ	น.	ระลึกถึงพระพุทธเจ้า คือน้อมจิตระลึกถึงและพิจารณาคุณของพระองค์	ส.พุทธ + น.อนุสฺสฺติ
พุทธาปเทศ	น.	ที่อ้างอิงข้อใหญ่, หลักใหญ่สำหรับอ้างอิงเพื่อสอบสวนเห็นเบาะแสของพุทธศาสนา	พุทธ + อุปเทศ
พุทธาภิหาร	น.	ความมหัศจรรย์ อันเกิดจากพระพุทธเจ้า	ส.พุทธ + น.อภิหาร
พุทธโฆ	น.	พระพุทธเจ้า	พุทธโฆ
พุทธย	น.	ชนชั้นพ่อค้าและกสิกร, ชนชั้นหนึ่งในวรรณะ ๔ ของอินเดีย	ไวศย

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ภคินี	น.	ภรรยาเป็นน้องสาว, ภรรยาผู้เคารพรักสามีถึงน้องรักที่มีใจอ่อนโยน รู้จักเกรงใจและคล้อยตามสามี	ม.ภคินี + ส.ภารญา
ภรรยา	ช.	เมีย	ภารญา
ภรจักร	น.	องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกัน	ม.ภว + ส.จักร
ภรรวาคะ	น.	ความภาคภูมิใจในภท, ความอยากเป็น	ม.ภว + ส.รท
ภย	น.	สิ่งที่น่ากลัว, อันตราย	ภย
ภิกษุณีบริษัท	น.	ที่ประชุมแห่งภิกษุณี, ชุมชนภิกษุณี	ภิกษุณี + บริษัท
ภิกษุบริษัท	น.	ที่ประชุมแห่งภิกษุ, ชุมชนภิกษุ	ภิกษุ + บริษัท
โลกวิภาค	น.	การแบ่งโลก, หลักการแบ่งทวีปไทย	ส.โลก + ม.ฉิภา

จักร

โลกสุ

น. สุนเกิดจากการไร้อาหารทวีป คือความภูมิใจ เอ็นอัมใจ วาทยได้โชติทวีปที่โคมาโคจรรอบมันเล็งงมิต เล็งงมิตวเล็งงและบำเพ็ญประโยชน์

ส.โลก + ส.สุ

โลกอาทิมะ

น. ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโลกทวีปหรือเหตุผลที่ควรสืบสาวการบิณธิอ ในการที่จะมีหรือครอบครองโลกทวีป

ส.โลก + ม.อาทิม

มณีเทรีย

น. อินทรี คือใจ ไก่แจจ

ม. มน + ส. อินทรี

มณุษ

น. คน

มณุษ

มณุษธรรม

น. ธรรมของมณุษ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมณุษ

มณุษ + ธรรม

มณุษโลก

น. "สภาพแห่งคน" คือ โลกเรา

มณุษ + โลก

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
มโนหสรมกทิ	น.	สมกทิในมโนหส, สมกทิหสมโนหส	ส.มโนหส + ม.สมกทิ
มโน	น.	ใจ	มโน
มโนกรรม	น.	การกระทำทางใจ	มโน + กรรม
มโนพาว	น.	ทางใจ, พาวคือใจ	มโน + พาว
มโนพุจวิค	น.	ความประพฤติกิริยาคับใจ	ส.มโน + ม.พุจวิค
มโนชาตุ	น.	ชาตุคือใจ	ส.มโน + ม.ชาตุ
มโนวิญญาน	น.	ความรู้การณทางใจ คือรู้ธรรมารณ คืบใจ, รู้ความนึกคิด	ส.มโน + ม.วิญญาน
มโนสังขาร	น.	สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางใจ ได้ แก่ มโนสังขเจณา คือความจงใจทางใจ	ส.มโน + ม.สังขาร
มโนสันนิส	น.	ความกระตมทางใจ	ส.มโน + ม.สมนุส
มโนสุจวิค	น.	ความประพฤติกิริยาคับใจ	ส.มโน + ม.สุจวิค
มรณะ	น.	ความตาย, การตาย, การตบูก	มรณ
มรณธรรม	ว.	มีความตายเป็นธรรมชา	มรณ + ธรรม
มรณาย	ว.	มีความกลัวต่อความตาย	มรณ + ภย
มรณสทิ	น.	ระลึกถึงความตายอันจะต้องมีมาถึงม เป็นธรรมชา พิจารณาที่จะให้เกิดความไม่ ประมาท	ส.มรณ + ม.สทิ
มรรค	น.	ทาง, ในพระพุทธศาสนาหมายถึง ธรรมอัน ฆ่าเสียถึงกิเลส, ธรรมอันยังกิเลสให้ตาย, เป็นชื่อแห่งโลกุตรธรรมกับมต มี ๔ ชั้น คือ สติ ทานศีลสมาธิมรรค, สกิทาตามิมรรค, ฌานาตามิมรรค อรหัตมรรค	มรรค
มหาภิวิบาจิต	น.	สภาพที่นึกคิด, ธรรมชาติที่รู้การณ	ส.มหา + ม.ภิวิบา + ส.จิต

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำต้นสกุล
มหาฤศลจิต	น.	จิตที่เป็นฤศลอันยิ่งใหญ่	มหา + ฤศล + จิต
มหาปรณ	น.	กัมภีร์อันยิ่งใหญ่, ตำราอันยิ่งใหญ่, หนังสือสำคัญ	ส.มหา + ม.ปรณ
มหาปเทศ	น.	ห้องอันยิ่งใหญ่, หลักใหญ่สำหรับอ้างอิงเพื่อ สอบสวนเพิ่มเติมอีก	มหา + อุปเทศ
มหาพรตมา	น.	ทวาทรมหาพรต	มหา + พรต
มหาภูต	น.	สภาวะอันปรากฏให้เห็นใหญ่ ๆ โด่งดัง หรือเป็นต่าง ๆ ใ้มามากมาย, รูปที่อยู่นิ่ง โดยสภาวะ, รูปที่เห็นแก่ธาตุ ๔	ส.มหา + ภูต
มหาบัณฑิต	น.	บัณฑิตอันยิ่งใหญ่ของพวกพราหมณ์	ส.มหา + ม.บัณฑิต
มหาบรรพ	น.	พระราชาอันยิ่งใหญ่	มหา + บรรพ
มหาบรรพ	น.	บรรพอันยิ่งใหญ่ ว่าด้วยลักษณะนอกปฏิกิริยา ก่อนจะมี ๑๐ ชั้นระกะ จักเป็น ๒ เล่ม	มหา + บรรพ
มหาวิปาทจิต	น.	จิตอันเกิดแก่เหตุแห่งการพิพาทอันยิ่งใหญ่, จิตผลสุดท้ายอันยิ่งใหญ่	มหา + วิปาท + จิต
มหาวิภังค์	น.	การจำแนกอันยิ่งใหญ่, ความแตกต่างอัน ยิ่งใหญ่	ส.มหา + ม.วิภังค์
มหาทวาริยา	น.	ภรรยาเยี่ยงมารดา, ภรรยาที่หวังก็เสมอ มาตูล + มารยา คอยห่วงใยเอาใจใส่เช่นมารดา ปกป้องบุตร และประหยักรักษาทรัพย์ที่หนา ได้	มาตูล + มารยา
มายา	น.	มายา, การล่อลวง, เสน่ห์เหนียว, ความหลอกลวง โกง, ก่อ, ความไม่จริง, เครื่องล่อลวง ของโลกภายนอกหรือสิ่งที่เห็นด้วยตา	มายา

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
มารคาบิคา	น.	แวมและทอ	มาตุ + ปิตา
มิคาโกษี	น.	แวมฤคและปักษี คือสัตว์ชั้นวรรตวง ทั้งหลาย	ม.มิคา + ส.ปักษ
มิทรเหิม	น.	คนเหิมมิตร, คนที่พึ่งทราบว่า เป็น ศัตรูในร่างของมิตร	ส.มิทร + ท.เหิม
มิทรแท้	น.	มิตรมีใจดี, มิตรที่จริงใจ	ส.มิทร + ท.แท้
มิทรสหาย	น.	เพื่อน, มิตร, ผู้ที่คบหาซึ่งกันเป็นประโยชน์ แก่กัน	ส.มิทร + ม.สหาย
เมกคทาาภรรรม	น.	ทั้งเมกคทาาภรรรมในเพื่อนพรมภรรรม ทั้งค่อนหาและลับหลัง คือช่วยเหลือกิจ ธุระของผู้อื่นรวมหมู่และช่วยความเหิมใจ แสดงกิริยาอาการการพูด การงานอัน แก่ ทั้งค่อนหาและลับหลัง	ม.เมกคทา + ส.ภาย + ภรรรม
เมกคทาโนภรรรม	น.	ทั้งเมกคทาโนภรรรม ในเพื่อนพรมภรรรม ทั้งค่อนหาและลับหลัง คือทั้งจิตปรารภนา ภรรรม คือ คบหาซึ่งกันเป็นประโยชน์แก่กัน มองกัน ในแง่ดี มีน้ำตาอันแฉกแฉกในค่อนกัน	ม.เมกคทา + ส.มโน + ภรรรม
โมทะ	น.	ความหลง	โมท
โมทจวิค	น.	ผู้มี ความหลงเป็นความประพฤติปกติ, ประพฤติผิดไปทางเขลา เหนียง เงื่องงง งามาย	ส.โมท + ม.จวิค
โมทมูจิต	น.	จิตโมทะหรือความหลงเป็นมู	ส.โมท + ม.มู + ส.จิต
โมทคิ	น.	โศคือโมทะคือความหลง ไม่รู้ไม่ เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง	ส.โมท + ม.อทุกิ

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
โมหาคติ	น.	ดำเឹងเพราะหลง, หลงผิดเพราะเขา	ส.โมห + ม.อคติ
ยศ	ว.	(ย) โคศ, มีศ	ยศ (ยศสุ)
ยักษ์	น.	พวกฐานพวกหนึ่งไม่ไว้มุขย์ บางแห่ง ว่าโคศปาศ บางแห่งว่าอยู่ในพวกอสูร ใจก็มี ใจร้ายก็มี ผู้ที่เห็นเช่นสรว โคศทั่วไปแล้วยักษ์หมายถึง อมมุข ภู ร้างใหญ่โต	ยักษ์
โยคะ	น.	สภาวะอันประกอบสัตว์ไว้ในภาพ หรือผูก กรรมไว้กับวิบา	โยคะ
รัตนกรับ	น.	(ร) รัตน ๓ , แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่ง ดีค่า ๓ ประการ, สิ่งสำหรับเคารพ บูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง	รัตน + กรับ
รากจวิต	น.	ผู้มีรากจะเป็นความประพฤติปกิ, ประ พฤติหนักไปในทางรักสวยรักงาม	ส.ราก + ม.จวิต
รากคิกิ	น.	ไฟคือรากจะไ้แก่ ความติดใจ กระสัน อยากได้	ส.ราก + ม.อคติ
ราชธรรม	น.	ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้า แผ่นดินควรประพฤติ, คุณธรรมของ ปกครองบ้านเมือง, ธรรมของนักปกครอง	ราช + ธรรม
ราชพลี	น.	บำรุงราชการถวายการเสเภาที่อากรเป็นต้น	ส.ราช + ม.พลี
ราชสังคหวัตถุ	น.	ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน หลักการสงเคราะห์ประชาชน	ส.ราช + ม.สงคห + วัตถุ
รูปธรรม	น.	สภาวะอันเป็นรูป, สิ่งที่มีรูป ไ้แก่รูป อันทั้งหมด	ม.รูป + ธรรม

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
รูปพรหม	น.	ชั้นที่ทองเพ็ญอยู่ในรูป	ม.รูป + ส.พรหม
รูปราคะ	น.	ความคึกใจในอารมณ์แห่งรูปอาณ หรือ ในรูปธรรมชั้นประณีต, ความปรารถนา ในรูปาท	ม.รูป + ส.ราก
รูปโลก	น.	โลกอันเป็นที่อยู่ของสัตว์	ม.รูป + ส.โลก
ฤทธิ์	น.	(๑) อิทธิ คือความสำเร็จ ความรุ่งเรือง	ฤทธิ์
ลักษณะรูป	น.	(๒) รูปคือลักษณะหรืออาการเป็นเครื่อง กำหนด	ส.ลักษณะ + ม.รูป
ฉา	น.	สมบัติ, ก้าว, การไถ, การมี	ฉา
ฉาภิหาริยะ	น.	พระมหากษัตริย์, ทางชลประทาน เช่น ภิหาริยะทางที่กั้นไม่ให้ฉาเกิดภัยภิ ขึ้น	ส.ฉา + ม.ภิหาริยะ
โลก	น.	ประกาศาการธรรมหรือหน้สัตว์ กำหนดโดย ขอบเขตข้างไม่กำหนดข้าง, โลกอันเป็นที่อยู่ของ สัตว์	โลก
โลกเชษฐ	น.	"ผู้เลิศยิ่งในหมู่มนุษย์" คือ พระพุทธเจ้า	โลก + เชษฐ
โลกธรรม	น.	ธรรมคาของโลก, เรื่องของโลก, ความเป็นไปตามคติธรรมคา ซึ่งมนุษย์ เวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุน เวียนตามกันไป	โลก + ธรรม
โลกนาถะ	น.	เป็นพี่เลี้ยงของชาวโลกไถ	ส.โลก + ม.นาถ
โลกบท	น.	"ทางโลก" คือ ธรรมนิยม	โลก + บท
โลกบาธ	น.	"ผู้รักษาโลก" คือเทวดาทั้ง ๔ หรือ ๔ มีท้าวธตรฐ เป็นต้น	ส.โลก + ม.ปาธ

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
โลกนาถธรรม	น.	ธรรมที่ช่วยให้ชาวโลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เกิดครั่นและสับสนวุ่นวาย	ส.โลก + น.ปาถ + ส.รวม
โลกวิทู	น.	เป็นผู้รู้แจ้งโลก คือ ทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นกสิณธรรมคาแห่งโลก คือสังขารทั้งหลาย ทรงหยั่งทราบอริยาสันนิคคาแห่งสัพพัญญูทั้งหลาย ผู้เป็นไปคามาอำนาจแห่งกสิณธรรมคาโดยฉ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงคำนิมิตพระองค์เป็นอิสระพ้นจากอำนาจครอบงำแห่งกสิณธรรมคา นั้น และทรงเป็นทั้งแห่งสัพพัญญูทั้งหลาย ผู้ยังจรมอยู่ในกระแสโลกได้	ส.โลก + น.วิทู
โลกาภิไทย	น.	ความมีโลกเป็นใหญ่, มีโลกเป็นใหญ่, กระทำการควบคุมปราชญ์ของโลกเป็นประมาณ	ส.โลก + น.อภิไทย
โลกิยธรรม	น.	ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก ไคแกกันธ ๕ ที่เป็นสาระทั้งหมด	โลกุณ + ธรรม
โลกุตรกุศลจิต	น.	จิตอันเป็นกุศลที่อยู่เหนือโลก, จิตอันเป็นกุศลที่บังนอก	ส.โลก + น.อุตุทร + ส.กุศล + จิต
โลกุตรจิต	น.	จิตอันอยู่เหนือโลก, จิตที่ไม่เกี่ยวกับวิสัยโลก	ส.โลก + น.อุตุทร + ส.จิต
โลกุตตรธรรม	น.	ธรรมอันไม่ใช่วิสัยของโลก, สภาวะพ้นโลก ไคแกมรรค ๔ ผล ๓ นิพพาน ๑	ส.โลก + น.อุตุทร + ส.รวม
โลกุตตรภูมิ	น.	ขั้นที่พ้นจากโลก, ระดับแห่งโลกุตตรธรรม ระดับจิตใจของพระอรหันต์พ้นแล้วจากโลกียภูมิ ๓	ส.โลก + น.อุตุทร + ภูมิ

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
โธทิกะ	น.	ซากศพที่มีโธทิกไหลอาบไว้บราคมอยู่	โธทิก
โธทิกสัน	น.	กสนีกสัน	ส.โธทิก + น.กสน
โธทิกูปมาท	น.	हार्यพระพุทธรูปเจ้าจนถึงพระโธทิก หรือขึ้นไป	ส.โธทิก + น.อุปปาท
วจิกรรม	น.	(ว) กรรมทำด้วยวาจา , การกระทำทางวาจา	ม.วจิ + ส.กรรม
วจิหาร	น.	หาวหรือวาจา, ทางวาจา	ม.วจิ + ส.หาว
วณิชา	น.	การคำนวณ ในที่นี้หมายถึงการคำนวณ ที่เป็นเอกกรณียะ สำหรับอุปาสกคือ อุปาสก ไม่ควรประกอบ	วณิชา
วธกธาวิยา	น.	ภรรยาเลี้ยงเพชฌฆาต, ภรรยาที่คิดร้าย ข้อใดด้วยเงิน มิได้บอกกันด้วยความพอใจ เป็นทาสชั้น ๆ และมีและคิดทำด้วยสาม	ม.วธก + ภ.ธาวิยา
วธม	น.	ชนชั้นในสังคมอินเดีย ที่กำหนดด้วยชาติ กำเนิด ตามหลักศาสนาพราหมณ์	วธม
วธมกสน	น.	กสน คือ ส	ส.วธม + น.กสน
วาโยกสน	น.	กสนคือลม	ส.วาโย + น.กสน
วาโยชาตุ	น.	สภาวะที่ทำให้ลมไหวเคลื่อนที่และทำ เวียนสามัญว่า ชาตุลม	ส.วาโย + น.ชาตุ
วินยปฏิท	น.	หมวดพระวินัย, ประมวลสิกขาบท สำหรับ พระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์	ม.วินย + ส.ปฏิท
วิปากจิต	น.	จิตผละจาก, จิตอันเกิดแก่เหตุแห่ง การทั้งหลาย, ผลกรรมอันทำไว้แต่ ปางก่อน	วิปาก + จิต
วิปากวิญ	น.	ภจรวินาย ประกอบด้วยวิญญาณ นามรูป	ส.วิปาก + น.วิญ

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
		สทายนณะ ผัสสะ เวทนา ซึ่งแสดง ออกในรูปปรากฏที่เรียกว่า อุบัติกิริยา ชาติ ขรา มณะ เป็นต้น	
วิปากวิริทสา	น.	เชื่อวิปาค , เชื่อผลของกรรม เชื่อ ว่า กรรมที่ทำแล้วต้องมีผลและผลต้องมี เหตุ ผลก็เกิดจากกรรมคือ ผลชั่วเกิด จากกรรมชั่ว	วิปาก + คุรุทสา
วิริยพละ	น.	กำลังความเพียร	ม.วิริย + ส.พล
วิริยทริป	น.	อินทรีย์คือความเพียร	ม.วิริย + ส.อินทริย
วิสังโยค	น.	ความหมกมุ่นอยู่รัก, ความไม่ ประกอบเหตุ	วิ + ส + โยค
วิทสิกรรม	น.	กรรมเป็นเครื่องเจริญ, อนุกรรมที่ก่อ ให้เกิดความเจริญของสงฆ์	ม.วิทสิ + ส.กรรม
เวทนา	น.	ความเสวยอารมณ์	เวทนา
เวทนาขันธ	น.	กองเวทนา , ส่วนที่เป็นการเสวย รสอารมณ์, ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือ เฉย ๆ	ส.เวทนา + ม.ขันธ
วิริทสา	น.	(ค) ความเชื่อที่มีเหตุผล	คุรุทสา
วิสาสนา	น.	กำลังศรัทธา	วิสาสน
วิชัย	น.	ผู้ชนะการศรัทธา, ผู้เจริญ	วิชัย
ศีล	น.	ความเคย, นิสัย, ความประพฤติ , องค์แห่งจรรยา, ข้อบัญญัติสำหรับ ประพฤติ, บัญญัติทางพระพุทธศาสนา, ศีล คือการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ร้อยเป็นปกติ	ศีล

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ศีลวิบัติ	น.	วิบัติแห่งศีล เสียศีล สำนักรับพระภิกษุ คือต้องอาบัติปาราชิก หรือสังฆาติเสธ	ส.ศีล + ม.วิปตฺติ
ศุขร	น.	ชนชั้นต่ำ, ทวาทศกรรมกร, ชนชั้นหนึ่ง หรือวรรณะหนึ่งในวรรณะ ๔ ของฮินดู	ศุขร
เศาะระ	น.	ความสะอาด, ความบริสุทธิ์, การชำระ ล้าง, ความผ่องใส	เศาะ
โศก	น.	ความทุกข์, ความเศร้าใจ, ความเจ็บ ปวด	โศก
โศชนะ	น.	การชำระ, การทำให้หมดมล, การ ทำให้สะอาด, การชำระสะสาง	โศชนะ
สมาธิ	น.	(๑) การบำเพ็ญสมาธิ, การบำเพ็ญสมาธิ เพื่อบำเพ็ญสมาธิเมื่อใจสงบลงแล้ว เหมือนเพื่อบำเพ็ญสมาธิที่จากไปนาน เป็น ผู้มีการศึกษาอบรม มีวิริยอุตสาหะ ความประพฤติดี รักดีต่อสมาธิ	ม.สมาธิ + ส.ภาว
สงเคราะห์	น.	การช่วยเหลือ, การอุทิศตน, การรวบรวม	สงเคราะห์
สคินทริย	น.	อินทริยคือสติ	ม.สติ + ส.อินทริย
สพรหมจารี	น.	ผู้ศึกษาเล่าเรียนทางศาสนา, โภทระ บุคคลที่ศึกษาตามแบบอย่างไม่ประพฤติในเบญจ บรหมชรา	ส.สพรหม + ม.จารี
สมรวิทา	น.	มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือรู้จักกำหนด รายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพพอ มีกินมีใช้หรือพอเพียง ให้รายได้เหนือ รายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้	ม.สม + ส.วิทา

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
สมวิริกรรม	น.	หลักกรรมของกุวิริค, กรรมที่จะทำให้ กุสมรสมวิริคสมหรือสมาเสมอกถมกดิน กัน อยู่กรองกันบิคมาร	ส.สมณ + ส.วิริค + รวณ
สมณบริพั	น.	บุญสมณะ	ส. สมณ + ส.ปวิธ
สมณพรทณ	น.	แก่พระสงฆ์และบรรพชิตผู้ทรงศีลทรง คุณธรรม	ม.สมณ + ส.ทราทุณ
สมันเทจักขุ	น.	ตาเห็นหรือตม หรงประกอบกับพระสัท ทัณญญาน ยัมยั้งธรรมทุกประการ	ม.สมณ + ส.จกขุ
สมาธิทวีป	น.	อินทรี คือสมาธิ ไก่แก่ เอกกคคา	ม.สมาธิ + ส.อินทรี
สังครหะ	น.	ก่าลังการสงเคราะห์ คือ การบิคมเทียว น้ำใจคน และประสาธณนุคนไว้ในสาณกค	ม.สงคร + ส.ทอ
สังฆกุม	น.	บุตรของพระสงฆ์	ส.สง + กุม
สังฆบิกร	น.	มิถุนสงฆ์เป็นที่เลาบทบิกร	ส.สง + บิกร
สังฆปริณายก	น.	ผู้เป็นใหญ่ในหมู่สงฆ์, ผู้เป็นที่เลาบท ในหมู่สงฆ์	ส.สง + ปริณายก
สังฆบาท	น.	บึงสงฆ์ให้แตกกัน, ทำลายสงฆ์	ส.สง + ม.บาท
สังฆานุสติ	น.	ระลึกถึงพระสงฆ์ คือน้อมจิตระลึกถึง และพิจารณาคุณของพระสงฆ์	ส.สง + ม.อนุสสติ
สังฆาปเท	น.	บทเอาคณะสงฆ์ขึ้นอ้าง	ส.สง + อุปเท
สังโฆน	น.	กิเลสเครื่องผูกพันมนุษย์ไว้กับวัฏสงสาร มี ๑๐ ประการ	ส.โฆน
สังวรคือ	น.	คือคือ สังวร, ความสำรวมเป็นชื่อ	
สังสารจักร	น.	น. วงเวียน, องค์ประกอบที่หมุนเวียน ต่อเนื่องกันของภวจักร	ม.สังสาร + ส.จกร

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
สัทวโลก	น.	•โลกคือหมู่สัตว์ คือหมู่สัตว์ทั้งหลาย	สตุทว + โลก
สัทธรรม	น.	กฎอันดี, ความยุติธรรมแท้, ในพุทธศาสนา หมายถึงธรรมของสัตบุรุษหรือคนดี	ม.สตุท + ศ.ธรรม
สัทสินทรีย์	น.	อินทรีย์ คือความเชื่อ ความเลื่อมใส	ม.สตุท + ศ.อินทรีย์
สันโทษ	น.	ความพอใจ, ความสบายใจ, ความยินดีในตัวเองและสิ่งรอบข้าง, หมายถึงความที่มีความยินดีในของแห่งตนที่มีอยู่	สันโทษ
สามัคคีธรรม	น.	ความพร้อมเพรียงแห่งธรรม, ธรรมคือความพร้อมเพรียง	ม.สามัญญี + ศ.ธรรม
สามัญญผล	น.	ผลของความเป็นสมณะ, ผลแห่งการบำเพ็ญสมณธรรม	ม.สามัญญ + ศ.ผล
สามัญญสมณะ	น.	กัศณกะแห่งธรรมศา, กฎธรรมศา, ความเป็นไปตามแบบฉบับโดยธรรมศา	ม.สามัญญ + ศ.กฎ
สัทชาต	น.	ชัดชัด, ชัดแจ้ง	ม.สัทชา + ศ.ปท
สัทกถา, สัตกถา	น.	เรื่องชัด, กล่าวถึงความประพฤติที่ถูกต้องของกิจงาน	ศ.ชัด + ม.กถา
สัทธัมม, สัตธัมม	น.	กองชัด หมายความว่า ประมวลธรรมทั้งหลาย	ศ.ชัด + ม.ธรรม
สัทธมฺ, สัตธมฺ	น.	ทำนุบำรุงการรักษาสัต หรือประพฤติกิ	ชัด + ม.ม
สัทวิสุทธิ, สัตวิสุทธิ	น.	ความหมดจดแห่งชัด คือรักษาสัตตามภูมิอันของตนให้บริสุทธิ์และให้เข้าไปเพื่อสมาธิ	ศ.ชัด + ม.วิสุทธิ
สัทสังวร, สัตสังวร	น.	ชัดคือสังวร, ความสำรวมคือชัด	ศ.ชัด + ม.สังวร
สัทสัมปทา, สัตสัมปทา	น.	ความถึงพร้อมแห่งชัด	ศ.ชัด + ม.สัมปทา

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
สัจฉานุสติก, ศัจฉานุสติก	น.	ระลึกถึงคือ ถิ่นสมจิตว่าฉีกพิจารณาสิ่ง ของคนที่ไปประพฤติปฏิบัติวิเศษไม่ทำ ทรมาน	ส.ศีก + ม.อนุสสติ
สุข	น.	ความสะทก, ความสบาย, ความสำราญ	สุข
สุขของกฤตัสถ	น.	สุขของชาวบ้าน, สุขที่ชาวบ้านควรพยายาม เข้าถึงให้ไ้สมำเสมอ, สุขอันชอบธรรมที่ ผู้ครองเรือนควรมี	สุข + ท.ของ + กฤตัสถ
สุขินทรีย์	น.	อินทรีย์ คือสุขเวทนา	สุข + อินฺทฺริย
สุทธ	น.	สิ่งที่เรียบร้อยไว้อย่างย่อ, หลั้, กุ สัทรับจก	สุทธ
โสภ, โสภ	น.	ความสุก, ความเก๋ำใจ, ความเข้ม	โสภ
โสภทวาร	น.	ทวารคือ, ทาง	ม.โสภ + ส.ทวาร
โสภินทรีย์	น.	อินทรีย์คือ	ม.โสภ + ส.อินฺทฺริย
โสภณจิต	น.	ความม่งใสแห่งจิต, ความงามแห่งจิต	ม.โสภณ + ส.จิต
โสภณัสติเพริย	น.	อินทรีย์คือความเก๋ำใจ, อินทรีย์คือโสภณัส เวทนา	ม.โสภณัส + ส.อินฺทฺริย
(๑)			
ทหิรูป	น.	รูปคือใจ	ส.ทหฺ + ม.รูป
ทหิวิญญ	น.	ที่ทั้งแห่งใจ, หัวใจ	ส.ทหฺ + ม.วิญญ
(๒)			
อุทฺธ	น.	ความชั่วช้า, ความอัปมงคล, บาป	อุทฺธ
	ว.	ชั่ว, เป็นอัปมงคล, เป็นบาป	
อุทฺธกรรณ	น.	ความชั่วร้าย, โทษ, บาป	อุทฺธ + กรรณ
อุทฺธกรรณณ	น.	ทางแห่งความชั่ว, ทางบาป มี ๑๐ อย่าง คือกายทุจริต ๓ วาจิทุจริต ๔ และมโน ทุจริต ๓	อุทฺธ + กรรณ + ๑๐

<u>คำศัพท์</u>	<u>หน้าที่</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
อภุศลจิต	น.	จิตที่ชั่วร้าย	อภุศล + จิต
อภุศลเจตนา	น.	ความตั้งใจเป็นบาป, ความคิดชั่ว, เจตนาไม่ดี	ส.อภุศล + น.เจตนา
อภุศลเจตสิก	น.	เจตสิกฝ่ายอภุศล	ส.อภุศล + น.เจตสิก
อภุศลธาตุ	น.	เบ้าแห่งบาป, หลักแห่งความชั่วร้าย	ส.อภุศล + น.ธาตุ
อภุศลบุญ	น.	รากเหง้าแห่งความชั่ว มี ๓ อย่าง คือ โสภ โปโส โมหะ	ส.อภุศล + น.บุญ
อภุศลวิท	น.	ความทรักที่เป็นอภุศล, ความผิดที่ไม่ ดี	ส.อภุศล + น.วิท
อภุศลวิปากจิต	น.	จิตผดุงกัปอันเป็นอภุศล	อภุศล + วิปาก + จิต
อภุช	น.	ส่วนประกอบ, ส่วน, ภาค, เครื่อง แสดง	อภุช
อภุชมารุก	น.	ทางที่เป็นส่วนประกอบที่ประเสริฐ	อภุช + มารุก
อภุชแห่งธรรมกถึก	น.	ธรรมที่ผู้แสดงธรรมหรือสั่งสอนคนชั้น การทั้งไว้ในใจ	ส.อภุช + ท.แห่ง + ส.ธรรม + น.กถึก
อภุชแห่งภิกษุใหม่	น.	ธรรมที่ควรฝึกสอนภิกษุชาวใหม่ให้ประ- พฤติปฏิบัติอย่างมีกิจ	ส.อภุช + ท.แห่ง + ส. ภิกษุ + ท.ใหม่
อภุชเรกจิร	น.	ผ้าของภิกษุเพิ่มเข้ามานอกจากผ้าไตร จีวร	ส.อภุชเรก + น.จิร
อภุชเรกบาตร	น.	บาตรที่เกิดจากหนึ่งใบสำหรับพระที่รูป	อภุชเรก + ปุตร
อภุชเรกลา	น.	ลาอินบึงใหญ่, ลาอินประเสริฐ, ลา พิเศษ	อภุชเรก + ลา
อภุชวิท	น.	บุตรที่ยิ่งกว่าบิดามารดา, ลูกที่ดีเลิศกว่า พ่อแม่	อภุช + ปุตร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อรรณ	น.	ความไม่เป็นธรรม, ความชั่วความไม่	อรรณ
อริหิต	น.	คืออย่างสูง, คืออย่างถูกต้อง	อริหิต
อริฐาน	น.	ความตั้งใจมั่น, การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้ แน่นอน และดำเนินตามนั้นแน่วแน่	อริฐาน
อริฐานธรรม	น.	ธรรมเป็นขั้น, ธรรมอันเป็นฐานที่ มีของบุคคล, ธรรมที่ควรให้เป็น ประทีปธรรมของตน เพื่อให้สามารถ บิภคณาธรรมาธิปัตย์อันเป็นที่มาไว้ได้ โดยไม่เกิดความสับสนผิดและไมเกิด สิ่งหมองมัวของจิตตน บางทีแปลว่า ธรรม ที่ควรตั้งใจในใจ	อริฐาน + ธรรม
อริหิตสิกขา, อริหิตสิกขา	น.	สิกขาที่คือขั้นบันได, ขอบปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมใน ส.อริหิต + ม.สิกขา ทางความประพฤติอย่างสูง	อ.อริหิต + ม.สิกขา
อนาคณ	น.	อนาชาตนา, อนาชาตนา, ผลที่ยังมาไม่ถึง	ม.อนาคต + ส.ณ
อนาคณนิม	น.	นิมิตพระอนาคตที่ถึงแล้ว	ม.อนาคต + ส.ณ
อนาคณนิมรค	น.	มรรค หรือทางอันให้ถึงความเป็นพระ อรหันต์, เป็นเหตุละสังขารไปหมดสิ้น	ม.อนาคต + ส.มรรค
อนิจจกรรม	น.	การเปลี่ยนแปลง " คือความตาย	ม.อนิจ + กรณ
อนิจจลักษณะ	น.	ลักษณะที่ไม่ยั่งยืน, ลักษณะที่ไม่เที่ยง	ม.อนิจ + กรณ
อนุสาสนิการ	น.	บุตรที่ตามเลี้ยงบิภคณาธรรมา, ลูกที่เสมอ กมลพอบ	อนุสา + อนุ
อนุสาสน	น.	การสอน, คำชี้แจง	อนุสาสน
อนุสาสนาจารย์	น.	อาจารย์ผู้สอน, ผู้สอนสอน	อนุสาสน + อาจารย์

คำศัพท์	หน้า	ความหมาย	คำอื่นแสดง
อนุสัญญา	ก.	สั่งสอน, ชี้แจง	อนุสัญญา
	ว.	(ซึ่ง) ชี้แจง	
อภิปุญ	น.	บุรุษที่ยิ่งกว่าปิตามารคา, ลูกพี่ที่กว่า เลืกกว่าพ่อแม่	อภิปุญ + ปุญ
อภิปุญ	น.	พระไตรปิฎกหมวดอภิปุญ, ประมวล หลักธรรมและคำอธิบายในรูปหลักวิชา อื่น ๆ ไม่เกี่ยวกับเหตุการณ์และบุคคล	อภิปุญ + ปุญ
อภิปุญ	น.	เลื่อนยศ, โฉมยศ	อภิปุญ (อภิปุญ)
อภิปุญ	น.	ประโยชน์, ผลซึ่งหมายถึง, รุทนาม	อภิปุญ
		ความหมาย	
อภิปุญ	น.	ผลคือความเป็นพระอรหันต์, ผลอันพระอร-	ม.อภิปุญ + ส.ผล
		หันถึงแล้ว	
อภิปุญ	น.	มรรคหรือทางอันให้ถึงความเป็นพระอรหันต์	ม.อภิปุญ + ส.มรรค
		เป็นเหตุละสังโยชน์ได้หมดทั้ง ๑๐	
อภิปุญ	น.	ทวิษัณฺณประเสริฐ ทวิษัณฺณคือคุณธรรมประจำ	ม.อภิปุญ + ส.ทวิษัณฺณ
		ใจอย่างประเสริฐ	
อภิปุญ	น.	ธรรมอันประเสริฐ ธรรมคือคุณธรรม	ม.อภิปุญ + ส.ธรรม
		ประจำใจอันประเสริฐ	
อภิปุญ	น.	ทางแห่งกุศล, ทางอันประเสริฐ, ทาง	ม.อภิปุญ + ส.มรรค
		อันนำไปสู่ความสุขความเจริญ	
อภิปุญ	น.	ปฏิบัติที่พระอริจะพึงหาปฏิบัติสืบกันมา	ม.อภิปุญ + ส.วิญญู
		แต่โบราณไม่ว่าศาสนา	
อภิปุญ	น.	สภาวะไม่ใช่รูป, สิ่งที่ไม่ใช่รูป ใจแก่	ม.อภิปุญ + ส.ธรรม
		นภณันท์ ๔ และนิพพาน	
อภิปุญ	น.	โลกที่เป็นอภิปุญ, ภาพของสัตว์ผู้เจ้า	ม.อภิปุญ + ส.โลก
		ถึงอภิปุญ	

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
อรุปราวจรกุศลจิต	น.	จิตอันเป็นกุศลที่ท่องเที่ยวอยู่ในรูป ระกัมมจิตใจที่ปราศจากรูปธรรมเป็น อารมณ์	ม.อรุปร + อวจร + ส.กุศล + จิต
อรุปราวจรวิปាកจิต	น.	จิตอันสุกคายที่ท่องเที่ยวอยู่ในรูป	ม.อรุปร + อวจร + ส. วิปាក + จิต
อลา	น.	เส้นอลา, สดุดี	อลา
อลา	น.	ความไม่โลภ, ความกตัญญูต่อแม่ ธรรม ที่เป็นปฏิปักษ์กับโลภะ	อลา
อวชาตบุร	น.	บุรที่ต่ำกว่าบิณฑาคาร, ลูกที่ทรน	ม.อวชาต + ส.บุร
อเสชธรรม	น.	ธรรมของพระอเสช	ม.อเสช + ส.ธรรม
อโหสิกรรม	น.	กรรมให้ผลเสร็จแล้วไม่มีเหลือ	ม.อโหสิ + ส.กรรม
อัคคี, อัคคี	น.	ไฟที่มารบ, บุคคลที่มารบกับ ใส่ใจมารบเลี้ยงและให้ความเคารพ นับถือตามการกระทำ ๖ ๖ ไฟของ บุรพาไฟ	อัคคี
อัญญุทริย	น.	ปัญญาอันรู้ทั่วถึง	ม.อัญญ + ส.อัญญุทริย
อัญญุทริย	น.	การรักษาระเบียบทางกาวาจา, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาวาจาให้ ขึ้นไป ๔ อย่าง	ม.อัญญ + ส.อัญญุทริย
อัญญุทริย	น.	สัตว์เกิดในใจ คือ ออกรใจเป็นสองกัม แล้วจึงสักเป็นตัว เช่น นก เป็ด ไก่ เป็นต้น	อัญญุทริย
อัญญุทริยของภิกษุใหม่	น.	ภิกษุที่รับอุปสมบทในธรรมวินัยนี้ อันเป็นเหตุให้ประพฤติกัมมกรรม อยู่ได้ไม่ยั่งยืน ต้องลาสิกขาไป	ส.อัญญุทริย + ท.ของ + ส.ภิกษุ + ท.ใหม่
อัญญุทริยกรรมวาจา	น.	ทวนกล่าวธรรมเหล่านี้ว่าเป็นอัญญุทริย ธรรมเหล่านี้ไม่อาจก่ออัญญุทริยแก่ผู้ฟัง	อัญญุทริย + ส.กรรม + วาจา

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
		เสปไคกรัง	
อัมปมาณสุภา	น.	พวกที่มีอำนาจมีประมาณมิได้	อปรมาณ + สุภ
อัมปมาณธำ	น.	พวกที่มีอำนาจไม่มิได้	ส.อปรมาณ + ม.ธำ
อัมปมาณ	น.	ความไม่สิ้นเมา, ความไม่สิ้นใจ, ความระวัง, ความเอาใจใส่	อปรมาณ
อัมปมาณวิยา	น.	ภรรยาเป็นนาย, ภรรยาที่เก็บจ กรั้น ไม่ใส่ใจในการงาน ก็มาด ปากร้าย หยาบคาย ใจเหี้ยม รบร่น สามี	ม.อุม + ส.ภารยา
อากาสกณ	น.	กณคือที่ว่างเปล่า, ช่องว่าง	ส.อากาส + ม.กณ
อากาสราช	น.	สภาวะคือช่องว่าง	ส.อากาส + ม.ราช
อากาญ	น.	ครู, นักปราชญ์, ผู้สอนวิชาและ ความประพฤติ, ผู้ประพฤติการอันเกิด คุณแก่กัน, ผู้ที่คอยถึงประพฤติกว ความเอื้อเฟื้อ	อากาญ
อากาญกรรม	น.	กรรมที่ทำมากหรือกรรมอันใหญ่หลวง จากกฎกรรม	ม.อากาญ + ส.กรรม
อากาญ	น.	เขตนที่อยูในความปกครองของรัฐหนึ่งๆ อำนาจการปกครองทางบ้านเมือง ไร้ กับพุทธจักร ซึ่งหมายความว่า อำนาจป ครองในพระพุทธศาสนา	ม.อากา + ส.จกร
อากาญกรรม	น.	หลักความประพฤติเบื้องต้นของพรหม จรรยา	ม.อากา + ส.กรรม + จรรยา
อากาญปฏิบัติ	น.	การให้สิ่งของ	อากาญ + พณ
อากาญ, อากาญ	น.	การบูชาด้วยสิ่งของ	ส.อากาญ + ม.ปุรา
อากาญวิเทศ	น.	การแสวงหาสิ่งของ, การแสวงหาทาง	อากาญ + ปวิ + พเทศ

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
		วัตถุ	
อนินโทณบ, อนินโทณบ น.		ความโทณบแห่งสิ่งของ	อนิน + ไวพฺลฺย
อนินทุท, อนินทุท น.		ความเศร้าหรือความรุ่งเรืองทางวัตถุ	อนิน + ทุท
อนินสงเคราะห์, อนิน น.		การสงเคราะห์ด้วยอนิน, การสงเคราะห์	อนิน + ม.สง. ทร
สงเคราะห์		กับสิ่งของหรือวัตถุ	
อนินสังกะ, อนิน น.		การสงเคราะห์ด้วยอนิน, การสง	อนิน + ม.สง. ทร
สังกะ		เคราะห์ด้วยสิ่งของหรือวัตถุ	
อนินโกศล	น.	การถึงซึ่งความดี, การถึงซึ่ง	ม.อน + ส.โกศล
		ความร่ำรวย	
อนินธรรม	น.	ธรรมที่เกิดขึ้นแก่อนิน, ธรรมที่ส่งเสริม	อนิน + ม.ว. ทร +
		สุภาพ, ธรรมที่ช่วยให้อนิน	ส. ทร
อนินธรรม, อนินธรรม น.		ธรรมที่เกิดขึ้นแก่อนิน, ธรรมที่ส่งเสริม	อนิน + ทร
		สุภาพ, ธรรมที่ช่วยให้อนิน	
อนิน ๒	น.	เป็นสิ่งที่ช่วยให้เจริญก้าวหน้า	อนิน ๒
อนินธรรม	น.	ธรรมอันถึง, ความเจริญก้าวหน้า	อนิน + ทร
		ธรรมเนยอันดี	
อนินกา, อนินกา น.		ความปลั่ง, ความอุดม, ความ	อนิน
		อุดม	
อนินกรรม	น.	กรรมจากเจตนาหรือกรรมที่ก่อความ	ม.อนิน + ส. ทร
		คือกรรมที่ทำมาจากเจตนาจับใจอยู่	
		ใหม่ ๆ อาจจะได้แก่กรรม	
อนินกรรม	น.	ส่วนที่ปราศ	ม.อนิน + ส. ทร
อนินทวี	น.	ความเป็นทวี	ม.อนิน + ส. อนิน
อนินทวี ๔	น.	เหตุแห่งความเศร้า, ธรรม	ม.อนิน + ส. ปท
		นำไปสู่ความเศร้า	

คำศัพท์	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
อินทร	น.	ชื่อเทวราชผู้ปกครองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นพระเจ้าผู้ทรงกษัตริย์ตามความเชื่อของพวกฮินดูโบราณ	อินฺดร
อินทรีย์	น.	ธรรมชาติที่เป็นใหญ่ในกิจของตน. หมายความว่า ว่าเป็นใหญ่ในการกระทำหน้าที่และอย่าง ๆ ของตน คือเป็นเจ้าการในการครอบงำเสียดึงความไวรัทธา ความเกรงกลัว ความประมาณ ความสุ่มเสี่ยง และความผดุง ความเป็นกับ	อินฺดริย
อินทรีย์สังวร	น.	การสำรวมอินทรีย์ คือระวังไม่ให้ขาดออกัสธรรมครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ด้วย	ส.อินฺดริย + น.สังวร
อินทรการณวาท	น.	ฉัพทิจระเป็นเจ้า คือ พวกเขากล่าวว่า สิ่งใดก็ตามที่ไปประสบจะเป็นสุขก็ตาม ทุกข์ก็ตาม มีไร้สุข มีไร้ทุกข์ก็ตาม ล้วนเป็นเพราะการสัมผัสของเหตุหนึ่งใหญ่	ส.อินฺดร + น.การณ + ส.วาท
อุกกรพิ	น.	พิเบื้องซ้าย คือพิเหมือน ไก่แก้วมีกรสหาบ อุกกร + พิ เพราะเป็นผู้ช่วยให้ตนอุทิศตนกับอินทราย และเป็นกำลังสนับสนุนให้บรรลุความสำเร็จ	อุกฺกร + พิ
อุเทศจารย์	น.	อาจารย์ใหญ่เทศ, อาจารย์ผู้สอนธรรม คือ ท่านที่สั่งสอนให้วิชาความรู้ โภชนกิจวิชา ก็คือ เป็นพี่ปรึกษาไต่ถามกันทั่วทั้ง	อุเทศ + อาจารย์
อุปาสกธรรม	น.	ธรรมของอุบาสกสี่, สมบัติหรือองค์ กุศลของอุบาสกอย่างหนึ่ง, ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก	น.อุปาสก + ส.ธรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

คำศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
อุบาสกบวช	น.	อุบาสกแห่งอุบาสก, ที่ประชุมแห่งอุบาสก	ม.อุบาสก + ส.บวช
อุบาสิกาวบช	น.	อุบาสิกแห่งอุบาสิกา, ที่ประชุมแห่งอุบาสิกา	ม.อุบาสิกา + ส.บวช
อุโบสถกรรม	น.	การทำอุโบสถ ทุกวัน ๑๔ หรือ ๑๕ คำ เป็นกิจวัตรของภิกษุ	ม.อุโบสถ + ส.กรรม
อุโบสถศีล	น.	คือพิธีอุโบสถกรรมประเพณีปฏิบัติ	ม.อุโบสถ + ส.ศีล
อุปมากรรม	น.	การตีกรรม, กรรมที่แรง ฝ่ายตรง ข้ามกับบทกรรมและอุปกัณณกรรม เข้าตีกรรมการโทษของกรรมสอง อย่างให้ขาดไปเสียทีเดียว เช่น เกิด ในตระกูลสูง มั่งคั่ง แคล้วคลาด	ม.อุป + มา + ส.กรรม
อุปปริกษา	น.	พิจารณา ไต่ถามสอดแทรกถาม คือพระ สงฆ์ เพราะเป็นผู้รู้ความทุกกรรม และ เป็นผู้นำทางจิตใจ	ม.อุปริม + ส.พิ
อุปสัมปทาคารย	น.	อาจารย์ในอุปสัมปทา คือ ท่านผู้สำเร็จกรรม ราชาในอุปสัมปทากรรม	ม.อุปสัมปทา + ส.อาจารย์
อุปายโกศล	น.	ความฉลาดในอุปาย, รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุ การณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ	ม.อุปาย + ส.โกศล
อุเปกขินทวี	น.	อินทวี คืออุเบกขาเวทนา	ม.อุเบกขา + ส.อินทวี
เอกเดรพาเท	น.	เอกาพระเดระรูปหนึ่งอันอาจ	ส.เอก + ม.โมร + ส.อุปเท
โอกาสโลก	น.	โลกอันกำหนดด้วยโอกาส, โอกาสมี ในอวกาศ, จักรวาล	ม.โอกาส + ส.โลก
โฆวาทปาฏโมกค	น.	ประมวลคำสอนของพระพุทธเจ้าอันเป็น หลักใหญ่ในพุทธศาสนา	ส.โฆวาท + ม.ปาฏโมกค
โฆวาทจารย์	น.	อาจารย์ให้โฆวาทคืออบรมฝึกเพียรแนะนำ เป็นเครื่องจรร	โฆวาท + อาจารย์

บทที่ ๒

คำสันสกฤตที่ใช้ในศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา

คำไทย	เทียบคำ	หน่วย	ความหมาย	ที่มา
การนิยมศิลปะ	Art appreciation	น.	การชอบในศิลปะ	(มค.การนิยม + สก.ศิลปะ)
การศึกษา	Education	น.	ความเจริญงอกงามในตัวบุคคล	(สก.การ + สก. ศึกษา)
กิจกรรม	Activity	น.	การปฏิบัติงานอันเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา	(มค.กิจ + สก. กรรม)
เกษตรศิลป์	Agricultural Art	น.	ศิลปะในการเกษตร	(สก.เกษตร + ศิลปะ)
คณบดีวิทยาการ	Academic dean	น.	หัวหน้าคณะในมหาวิทยาลัย	(สก.คณบดี + วิทยาการ)
คณะกรรมการ	Board	น.	คณะบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบร่วมกันในการบริหาร หรือควบคุมดูแลกิจการ	(มค.คณะ + สก.กรรมการ)
คณะมนตรี	Council	น.	คณะบุคคลที่ได้รับเลือกหรือได้ รับแต่งตั้งเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่าง หนึ่ง	(มค.คณะ + สก.มนตรี)

๑. วิชาการ, กรม, ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา. (พระนคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, ๒๕๐๔) ๑๒๔ หน้า
- เปิด ๓ นศร, พระสารานุกรมของกษัตริย์สมัย. (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖) ๖๐๓ หน้า
- กรม ภาษาสันสกฤต, พระสารานุกรมไทย-อังกฤษฉบับแก้ไขใหม่ พ.ศ. ๒๕๐๐. (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๐) ๖๔๖ หน้า
- วิชาการ, กรม, สันสกฤต-ไทย-อังกฤษฉบับแก้ไขใหม่. (พระนคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, ๒๕๐๓) ๑๓๔๓ หน้า

คำไทย	เขียนว่า	หน่วยที่	ความหมาย	ที่มา
ทวนวิปริต	Deviate	น.	ทวนที่อาการแปลกไปจาก ปรกติอย่างเห็นได้ชัดทาง กาย จิตใจ คือธรรมชาติหรือ อารมณ์	(ทวน + สก.วิปริต)
ครุภัณฑ์	Equipment	น.	สิ่งของต่าง ๆ เช่น เครื่อง กลและอาคารสถานที่ เครื่อง จักร หนังสือ สิ่งเมื่อใช้แล้ว จะไม่หมดไป นอกจากชำรุด	(สก.ครุ + นก.ภณ)
ครุภัณฑ์	Academic costume	น.	เสื้อคลุมประดับเกียรติ เพื่อ แสดงชั้นปริญญาบัตรของผู้นั้น	(ครุ + สก.วิทย + นก.ฐาน)
ความสมบูรณ์	Validity	น.	ความเที่ยงของเครื่องวัดว่า ได้วัดสิ่งที่ต้องการจะวัดหรือไม่	(ความ + สก.สัมบูรณ์)
ทฤษฎีศาสตร์	Home economics	น.	วิชาว่าด้วยการครองเรือนให้ ครอบครัวเจริญเป็นสุข	(นค.ทศ + สก.ภฏ + สก.สุข)
ทฤษฎีศิลป์	Household art	น.	ศิลปะในกิจการบ้าน	(นค.ทศ + สก.ศิลป)
ทฤษฎีศึกษา	Family education	น.	การศึกษาของพ่อแม่ครอบครัว อบรมในเรือนของบิดา	(นค.ทศ + สก.ทศศึกษา)
คุณลักษณะ	Attribute	น.	ลักษณะที่สังเกตเห็นได้ง่าย และเป็นลักษณะที่แท้	(สก.คุณลักษณะ)
ทฤษฎีศาสตร์	Home economics	น.	วิชาว่าด้วยการครองเรือน ให้ครอบครัวเจริญและเป็นสุข	(นค.ทศ + สก.สุข)
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์	Home economics	น.	วิชาว่าด้วยการครองเรือนให้ ครอบครัวเจริญและเป็นสุข	(นค.ทศ + สก.เศรษฐ)
ครีษมายัน	Lummer Solstice	น.	ระยะที่พระอาทิตย์โคจรถึงจุด	(สก.ครีษมายัน + นก.ย)

ภาษาไทย	ทับศัพท์	หน้า	ความหมาย	ที่มา
จริยธรรม	Ethics	น.	ความประพฤติธรรม	(มค.จริย + ศก.ธรรม)
จริยศาสตร์	Ethics	น.	วิชาว่าด้วยความประพฤติ	(มค.จริย + ศก.ศาสตร์)
จิตวิทยาสภาพผิดปกติ	Abnormal psychology	น.	จิตวิทยาแขนงหนึ่งว่าด้วยการศึกษาพฤติกรรมผิดปกติ + มค.สภาพ	(ศก.จิต + ศก.วิทยา)
จุดประสงค์	Objective	น.	จุดมุ่งหมาย	(ท.จุด + ศก.ประสงค์)
เฒ่าบุรุษ	Elder Statesman	น.	คนเฒ่ารัฐบุรุษผู้ใหญ่	(ศก. เฒ่า + ศก.บุรุษ)
ญาณวิทยา	Epistemology	น.	วิชาว่าด้วยวิธีการหาความรู้ ที่มาของความรู้ บรรพชาติ และข้อจำกัดของความรู้	(มค.ญาณ + ศก.วิทยา)
กรณี	Index	น.	การชี้บอก	(ศก.กรณี)
วิทยานิพนธ์	Dissertation	น.	คำอธิบายเชิงตั้ง, การค้นคว้าวิจัยที่จัดทำขึ้นโดยสมบูรณ์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งตามกำหนดการของหลักสูตรปริญญาเอก	(ศก.วิทย + มค.นิพนธ์)
ตรรกวิทยา	Logic	น.	วิชาว่าด้วยการศึกษาเหตุและผล, วิชาว่าด้วยกฎแห่งความคิด	(ศก.ตรรกวิทยา)
ตรรกศาสตร์	Logic	น.	วิชาว่าด้วยการศึกษาเหตุผล, วิชาว่าด้วยกฎแห่งความคิด	(ศก.ตรรกศาสตร์)
ทรัพย์สิน	Asset	น.	ทรัพย์สินสิ่งของ และลักษณะที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ทรัพย์สินของโรงเรียน	(ศก.ทรัพย์สิน + ท.สิน)

คำไทย	คำเขียน	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
			ทั้งที่อยู่และคำว่าจะไปนั้น	
ทฤษฎี	Theory	น.	ความเห็น, การเห็น, หลัก (สก.ทฤษฎี)	
			ความนึก	
ทฤษฎีความรู้	Epistemology	น.	ว่ากับวิชาการหาความรู้ ที่มาของ (สก.ทฤษฎี + ท. ความรู้ธรรมชาติและข้อจำกัด ความรู้) ของความรู้กัน	
ทฤษฎีสมรรถภาพ	Faculty theory	น.	ทฤษฎีแบ่งการทำการงาน (สก.ทฤษฎีสมรรถภาพ) ของสมองออกเป็นส่วน ๆ ตามลักษณะและหน้าที่	
ทักษะที่เฝ้า	Acquired skill	น.	ความสามารถที่เฝ้า, ความ (สก.ทฤษฎี + ท.ที่เฝ้า) สันทัดที่เฝ้า	
ทัศนูปกรณ์	Aid, visual	น.	อุปกรณ์การสอนสำหรับดู (สก.ทฤษฎี + มก.อุปกรณ์) เช่น ภาพนิ่ง ภาพฉายสไลด์ แผนภาพ ฯลฯ	
ทัศนจร	Tour	น.	การเดินทางท่องเที่ยว (สก.ทฤษฎี + จร)	
ที่ปรึกษา	Adviser	น.	ผู้ให้คำปรึกษา (ท.ที่ + สก.ปรึกษา)	
พุทธรก	Fallacy	น.	การอ้างเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง (มก.พุทธ + สก.รก) เนื่องจากไม่พาดพิงหลักเกณฑ์ที่มีเหตุผล, ข้อกำหนดหรือข้อบกพร่อง ซึ่งเนื่องมาจากความผิดพลาดในการหาเหตุผล	
โทรทรรศน์	Telescope	น.	กล้องส่องทางไกล (สก.ทรู + ทฤษฎี)	
โทรทัศน์	Television	น.	เครื่องรับวิทยุซึ่งแปลงกระแสวิทยุให้เป็นภาพปรากฏที่จอเครื่องรับ	

ภาษาไทย	คำทับศัพท์	ความหมาย	ที่มา
โทรพิมพ์	Teletype	น. เครื่องมือสื่อสารชนิดหนึ่ง ซึ่งรับเรื่องข่าวที่ส่งมาจากทั่วโลกโดยพิมพ์ออกมาเป็นตัวอักษร	(สก.ท. + นก.พิมพ์)
นามธรรม	Abstract	น. สิ่งที่ไม่จับต้องได้ทางกายภาพ เช่น ความคิด ใจ	(สก.นาม + รฐม)
นาฏกรรม	Dramatization	น. การนำชีวิต หรือเรื่องอื่นที่ยังไม่เป็นบทละครให้เป็นบทละคร, การแสดงละคร เรื่องราวหรือวรรณกรรมอันใดอันหนึ่ง หรือการแสดงบทบาทเพื่อให้เกิดการเห็นใจ	(สก.นาฏ + ฎม)
นาฏศิลป์	Dramatics	น. กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมุ่งสร้างกระตือรือร้นและฉันทนาการแก่กิจกรรมในการสร้าง กระตือรือร้นและฉันทนาการต่าง ๆ ซึ่งจักเป็นส่วนหนึ่งของงานในชั้นเรียน	(สก.นาฏ + ศิรูป)
นิทรรศการ	Exhibition	น. การจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ	(สก.นิเทศการ)
นิพนธ์	Expression	น. การแสดงออกทางอารมณ์ หรือการเขียน	(นิ + สก.วณ)
นิพจน์	Expression	น. ส่วนของคนที่ไม่สามารถจะแสดงออกทางสัญลักษณ์ของความรู้สึก แต่เป็นส่วนที่คิดแปลงให้เกิด	(นิ + สก.วาท)

ภาษาไทย	คำทับศัพท์	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
			การเคลื่อนไหว หันองการแทน การสัมผัสและอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นสรว ขึ้นเพื่อให้คนควมมีชีวิตจิตใจ	
นิรภัยศึกษา	Safety education	น.	การสอนอบรมให้คนจากภัย พิบัติต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกิด ขึ้นได้เป็นประจำ	(สก.นิร + มค.ภย + สก.ศึกษา)
บรรณานุกรม	Bibliography	น.	บัญชีหนังสือที่เรียบเรียง ลำดับอักษร บอกเนื้อเรื่อง ผู้แต่ง และเวลาพิมพ์	(สก.บรรณ + ญ.กรณ)
บรรยากาศ	Permissive atmos- phere	น.	บรรยากาศที่ทำให้คนที่อยู่ ในกลุ่มมีความสะดวกใจใน การแสดงความคิดเห็นหรือ ชน หรือข้อปราชญ์ของตน ๆ	(สก.ปริ + อา.ท)
บัตรแสดงเอกลักษณ์	Identification card	น.	บัตรแสดงชื่อ ที่อยู่ รูปพรรณ และอื่น ๆ	(สก.ป.ช.ตร + ท.แสดง + สก.เอกลักษณ์)
บุคลิกลักษณะ	Personality trait	น.	ลักษณะอันเป็นเฉพาะของ แต่ละคน	(มค.บุคลิก + สก. ลักษณะ)
ปฏิกรรม	Redemption	น.	คำทำให้คืนดี	(มค.ปฏิ + สก.กรรม)
ปรกติ	Normal	น.	ความเป็นอย่างเคย, ความ ไม่แปลกจากธรรมดา	(สก.ปรก.จติ)
ประจักษ์นิยม	Empiricism	น.	ความเชื่ออันมีต้นตอถึงความ สำคัญของการสังเกต พิจารณา หรือความรู้สึกลึก การไขว่คว้าหาความจริง	(สก.ปรก.ช.น. + มค. นิยม)

คำไทย	คำเขียน	หน่วย	ความหมาย	ที่มา
ประยุกต์	Application	น.	การนำกฎเกณฑ์ ความรู้ หรือ วัสดุ เครื่องใช้ต่าง ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ตามความต้องการ	(สค.ประยุกต์)
ประยุกต์วิทยา	Technology	น.	วิชาที่ว่าด้วยการปรับวัสดุ เครื่องใช้ ความรู้ และกฎเกณฑ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ตามความต้องการ	(สค.ประยุกต์ + วิทยา)
ประสบการณ์	Experience	น.	การที่ได้ผ่านพบเหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ มาแล้ว	(สค.ประสบ + การ)
ประสิทธิภาพ	Productivity	น.	ความสำเร็จผล บังเกิดผล	(สค.ประสิทธิ + ผล)
ประสิทธิภาพ	Efficiency	น.	ความสามารถที่จะทำงานให้ เกิดผลสำเร็จ	(สค.ประสิทธิ + การ)
ปริศนา	Riddle	น.	ถ้อยคำที่ผู้ถามเพื่อเล่นสนุกเป็น การลองปัญญา หรือให้สมมติของผู้เล่นควบบัน	(สค.ปริศนา)
ปีการศึกษา	Academic year	น.	ระยะเวลาในการศึกษาของ แต่ละปี	(ปี + สค.การศึกษา)
เป้าหมาย	Academic goal	น.	จุดมุ่งหมายทางวิชาการ	(เป้า + สค.ประสงค์ + ท.ทาง + สค.วิทยาการ)
ผลประสงค์	End	น.	ความประสงค์ที่มุ่งจะให้สำเร็จ เป็นผลไปตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้	(สค.ผล + สค.ประสงค์)

คำไทย	คำเขียน	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
แผนวัฏจักร	Cycle plan	น.	แผนการจัดหลักสูตรของโรงเรียนที่จัดสอนเป็นรอบ (แผน + มา. วุฒ + โรงเรียนที่จัดสอนเป็นรอบ สก. จก. ร.) ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนทั้งปี, แผนการสอนบทเรียนหลายบทพร้อมกันเป็นชุด ภายใต้นักเรียนคนหนึ่ง	
พฤติกรรม	Behavior	น.	กริยาอาการที่แสดงออกทางกลไก เช่น ความหิวและความรู้สึก (สก. วุฒ. จก. ร.)	
พลศาสตร์	Dynamics	น.	ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่คงที่และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (สก. พลศาสตร์)	
พลศึกษา	Physical Education	น.	การเรียนเกี่ยวกับกีฬา การบริหารร่างกายและวิชาพลศึกษา (สก. พลศึกษา)	
พันธุกรรม	Heredity	น.	เชื้อสายอันมีอิทธิพลในบุคคล (มา. พันธุ + สก. จก. ร.)	
พันธุศาสตร์	Genetics	น.	วิทยาการเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ (มา. พันธุ + สก. พลศาสตร์)	
พหุวิสัย	Extraversion Extraversion	น.	ลักษณะที่แสดงออกโดยมุ่งความสนใจให้กับโลกภายนอกและวิสัยทัศน์ ทำให้การมีสิ่งของและการทรงตัว และนึกถึงตนเองน้อยลงไป	

มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาไทย	อังกฤษ	พม่า	ความหมาย	พม่า
พิพากษา	Judgement	น.	ตัดสิน, ปรึกษา	(สก. วินิจฉัย)
ภาระ	Liabilities	น.	หนี้สินหรือความผูกพันทางกฎหมายที่จะต้องไร้อื่น, สิ่งเสียประโยชน์แก่ตนเอง	(สก. ภาระ)
ภาษาชนเมือง	Vernacular	น.	ภาษาที่ใช้พูดกันทั่วไปในประเทศใดประเทศหนึ่ง	(สก. ภาษา + ท. ชนเมือง)
โภชนศึกษา	Consumer education	น.	การให้เสริมให้ประชาชนให้สมมูลกับรายได้ การศึกษาเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นผลต่อผู้ใช้	(สก. โภค + สก. ศึกษา)
มนุษยศาสตร์	Humanities	น.	วิชาที่ว่าด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์	(สก. มนุษยศาสตร์)
มโนคติ	Idea	น.	ส่วนที่ทำความเข้าใจ คือ คิดนึก	(สก. มโน + คติ)
มโนภาพ	Concept	น.	ความคิดที่ประจักษ์ไปต่าง ๆ	(สก. มโน + มค. ภาพ)
มหาวิทยาลัย	University	น.	สถานที่จะเรียนวิชาอันอุดม มีคณะวิชาต่าง ๆ และมีอำนวยการประสาทปริญญาสาขาวิชาต่าง ๆ	(สก. มหาวิทยาลัย)
มิติ	Dimension	น.	ความหมายที่ใช้ในการวัด เช่น ความกว้าง ความยาว ภาระหรือเงื่อนไขที่กำหนดหรือควบคุมความเป็นไปของ	(สก. มิติ)

ภาษาไทย	คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
มูลสารศึกษา	Fundamental education	น.	สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การศึกษาซึ่งมุ่งหมายสอนให้ (มค. มูลสาร + สก. อานอกเรียนได้ รู้จักประ- ศึกษา) กอบอาชีพ มีคุณสมบัติ และรู้ จักหน้าที่พลเมือง	
รูปธรรม	Concret	น.	สิ่งที่อยู่ในรูปร่างตรงข้าม (มค. รูป + สก. ธรรม) กับนามธรรม คือสิ่งที่เห็น ด้วยความรู้สึก	
ลักษณะ	Characteristic	น.	เครื่องหมาย, ประเภท, (สก. ลักษณะ) เครื่องแสดง, คุณสมบัติ, เครื่องประกอบ, คุณสมบัติ	
ลักษณะที่เ็นมา	Acquired characteristics	น.	สิ่งที่ได้มาจากการสั่ง (สก. ลักษณะ + ท. ที่เ็นมา) สอนมิใช่เ็นมาแต่กำเนิด	
จรรก	Paragraph	น.	ย่อหน้า, ในภาษาทางกฎหมาย (สก. จรรก) แปลว่าตอน	
วรรณกรรม	Classics	น.	การแต่งหนังสือ, งานประ (สก. วรรณกรรม) พันธ์ของกวีและนักเขียน ที่ดีเยี่ยมและยกย่องเป็นแบบ ฉบับ	
วรรณยุกต์	Tone marks	น.	เครื่องหมายแสดงเสียงสูงต่ำ (สก. วรรณยุกต์) ของอักษร	
วิเคราะห์	analyse	ส.	สิ่งแตก, ใ้กระจาย, ยี่สิบหก (สก. วิเคราะห์) แยกออก, แยกกระจาย, ส่ว รวมเพื่อค้นหาและกำหนดข้อ	

คำไทย	คำเขียน	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
วิทยากร	Resource Person	น. ผู้, ผู้บรรยาย, ผู้ให้วิชาการ	(สก. วิทยากร)	เท็จจริง
วิทยาการ	Academic	น. มีองค์ศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับวิชาสามัญ ที่มักเรียนทุกคนต้องเรียน, องค์ ศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ ที่ อยู่ในสาขาศิลปศาสตร์, ซึ่งเกี่ยว กับความสามารถในชั้นที่จะคิดสรุป วิเคราะห์ เปรียบเทียบและศึกษา	(สก. วิทยาการ)	
วิชาชีพ	Profession	น. อาชีพที่จำเป็นต้องมีการเรียนไทย เฉพาะในระดับอุดมศึกษาเป็นเวลา หลายปีและต้องมีประมวลจริยธรรม ยึดถือประจำอาชีพนั้น ๆ กับ	(สก. วิทยา + ชีว)	
วิทยานิพนธ์	Thesis	น. รายงานผลการค้นคว้าวิจัย ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญา	(สก. วิทยา + มก. นิพนธ์)	
วิทยาลัย	College	น. สถานับการศึกษาขั้นสูง	(สก. วิทยาลัย)	
วิทยาศาสตร์	Science	น. เป็นชื่อความรู้ประเภทหนึ่ง โดย การค้นคว้าปรากฏการณ์ทางธรรม ชาติ วิชาที่ค้นคว้าได้เหตุผลแล้วจัด เป็นหลักเป็นระเบียบ	(สก. วิทยาศาสตร์)	
วิทยาสถาบัน	Academy	น. สถานที่ยังกลุ่มผู้ทรงวิชาการมาพบ ปะกัน, สถานับการศึกษาขั้นอุดม วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย, โรง เรียนมัธยม ซึ่งเป็นโรงเรียนเอก ชน, สถานับการศึกษา, โรงเรียน อาชีว	(สก. วิทยาสถาบัน)	

ภาษาไทย	คำทับศัพท์	หมายเหตุ	ความหมาย	ที่มา
วิทยาลัย วิจิตรศิลป์	Academy of fine arts	น.	มัธยมศึกษาเกี่ยวกับศิลปะ, (สค.วิทยาลัย + โรงเรียนช่างศิลป์, สถาบัน ศิลปะ, โรงเรียนเพาะช่าง	(สค.วิทยาลัย + วิจิตรศิลป์)
วิปรกฤษณ	Devote	น.	คนที่เอาใจใส่อย่างเต็มที่ไป (สค.วิปรกฤษณ) จากปรกฤษณ่างเห็นด้วยดีทาง กาย จิตใจ ศีลธรรม หรืออารมณ์	
ศักยภาพ	Potentiality	น.	ความสามารถ	(สค.ศักยภาพ + มค.ภาว)
ศิลปะนิยม	Art appreciation	น.	ความเข้าใจถึงศิลปะอย่าง ลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ ของ ศิลปะ	(สค.ศิลปะ + มค.นิยม)
ศิลปวิจารณ์	Art appreciation	น.	ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งใน แง่มุมต่าง ๆ ของศิลปะ	(สค.ศิลปะ + วิจัยชม)
ศิลปศาสตร์	Liberal arts	น.	การเรียนการสอนสูงสำหรับชาว โรมัน โดยถือว่าเป็นวิชาที่ เหมาะสมสำหรับเสรีชน, ศาสนา วิชาที่เป็นรากฐานของการ ศึกษาในชั้นอุดมศึกษา ซึ่งไม่ ใช่วิชาทางเทคนิคหรือวิชา อาชีพ	(สค.ศิลปะ + ศาสตร์)
ศิลปศึกษา	Art education	น.	การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ	(สค.ศิลปะ + ศึกษา)
ศิลปะการเกษตร	Agricultural art	น.	ศิลปะในการประกอบกิจการ เกษตร	(สค.ศิลปะ + การเกษตร)
ศีลธรรมศึกษา	Moral education	น.	การสอนศีลธรรมหรือหลัก ปฏิบัติทางความประพฤติ	(สค.ศีลธรรม + ศึกษา)

คำไทย	คำเขียน	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
ศึกษานิเทศ	Educational supervisor	น.	ผู้ให้คำแนะนำในการสอน การปกครองและปัญหาทาง การการศึกษาแก่โรงเรียน	(สก.ศึกษา + นิเทศ)
ศูนย์	Center	น.	ที่รวมประชุมสังสรรค์กัน หยอนใจ ประกอบกิจกรรม ร่วมกัน	(สก.ศูนย์)
สถาปนิก	Architect	น.	ช่างก่อสร้าง, ผู้ออกแบบก่อสร้าง	(สก.สถาปนิก)
สภามหาวิทยาลัย	Board of trustees	น.	คณะบุคคลที่ไ้รับมอบหมายให้ มีหน้าที่รับผิดชอบในการ วางแผนการศึกษาและดูแล งบประมาณของมหาวิทยาลัย	(สก.สภา + สก. มหาวิทยาลัย)
สมรรถภาพ	Capability	น.	ความสามารถที่จะทำการให้บังเกิด ความสำเร็จ, ความสามารถ ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้	(สก.สมรรถ + นก.)
สมาน	Empathy	น.	ภาวะทางจิตของบุคคลที่เอาใจ เองเขาไปแทนบุคคลอื่น, พยายามที่จะเข้าใจบุคคลอื่นได้ อย่างถ่องแท้ เป็นของเลียนแบบการกระทำของบุคคลนั้น ได้เสียก่อน ภาวะของการตอบสนองทางกาย อารมณ์และพฤติกรรมร่วมกันที่บุคคลที่จะสร้างความรู้สึกจริงใจให้เป็นรูปร่างขึ้นมา	(นค.สม + สก.อารมณ์)

<u>คำไทย</u>	<u>คำเขียน</u>	<u>หน้าที่</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>ที่มา</u>
สมุทรศาสตร์	Oceanography	น.	วิชาว่าด้วยความเป็นไปของ มหาสมุทร ร่องกระแสน้ำและ ปลาต่าง ๆ	(สก.สมุทรศาสตร์)
สหศึกษา	Co-education	น.	การเรียนร่วมกัน ทั้งชายและ หญิง โดยไม่จำกัดเพศ	(มก.สห + สก.ศึกษา)
สังคมวิทยา	Sociology	น.	เป็นแขนงหนึ่งของวิชาสังคม ศึกษา ศึกษาเกี่ยวกับสังคมของบุคคล ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อทราบ ปัญหาเกี่ยวกับสังคมของบุคคล กลุ่มนั้น	(สังคม + สก.มิต)
สังคมศาสตร์	Social science	น.	วิชาว่าด้วยความเป็นไปของ สังคมมนุษย์รวมทั้งความเจริญ ของมนุษยชาติ	(สังคม + วิชา)
สังคมศึกษา	Social studies	น.	วิชาหมวดใหญ่ ที่สอนในโรงเรียนมัธยมทั่วไป มีแขนงวิชา คือ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ฯ	(สังคม + สก.ศึกษา)
สังสรรค์	Association	น.	การรวมกัน, เป้ากัน, การคบ ค้าวิสาสะ	(สก.สังสรรค์)
สาธิต	Demonstration	น.	การให้รู้โดยการแสดงหรือ ทำใหญ่	(สก.สาธิต)

ภาษาไทย	อังกฤษ	พม่า	พม่า	ไทย
			เรื่องหนึ่ง ทั้งในวิชาศึกษา และแง่คิดต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่อง ที่มาของวิชาให้ที่ประชุมร่วมกัน แสดงความคิดเห็นหรือความเห็น ปัญหานี้ ๆ	
อัตชีวประวัติ	Autobiography	น.	ประวัติชีวิตของตนเอง (นค.อชก + สก.ชีว ประวัติ)	
อัตลักษณะ	Character	น.	ส่วนหนึ่งของบุคคลิกหนึ่ง เกี่ยวกับนิสัยหรือธรรมชาติ และสังคมเป็นส่วนใหญ่	(นค.อชก + สก.อชก)
อัตลักษณะศึกษา	Character education	น.	การศึกษาที่มุ่งหมายจะสร้าง นิสัยอันดีงาม ทางนิสัยและ เจตคติเกี่ยวกับศีลธรรมและ จริยธรรม	(นค.อชก + สก. นิสัยอันดีงาม ทางนิสัยและ อชก + สก.ชีวประวัติ)
อัตลักษณะภาพ	Character trait	น.	ลักษณะการและอย่างที่เรา ยอมรับกันเป็นอุปนิสัยของ บุคคล	(นค.อชก + สก.อชก + นค.อชก)
อาจารย์ปรึกษา	advisor	น.	อาจารย์ที่ได้ยินยอม จากสถานศึกษาให้เป็นที่ ปรึกษาเพื่อแนะนำหรือ แสดงทางการศึกษานักศึกษา นักศึกษาตามหนึ่ง	(สก.อาจารย์ + น.ที่ + สก.ปรึกษา)
อาจารย์อุปเทศ	Counselor	น.	อาจารย์ที่มีหน้าที่ให้คำ ปรึกษาแก่ผู้อยู่ในอุปเทศ ในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ เรื่องการศึกษา	(สก.อาจารย์ + อุปเทศ)

คำไทย	คำเต็ม	หน้าที่	ความหมาย	ที่มา
อาชีวศึกษา	Vacational education	น.	การศึกษาเกี่ยวกับอาชีวศึกษา (มค.อาชีว + ศก. ท.อาชีวศึกษา)	(มค.อาชีว + ศก. ศึกษา)
อาชีวสนเทศ	Occupational information	น.	ความรู้ที่ใช้ในการแนะแนว อาชีพ ซึ่งรวบรวมจากข้อ	(มค.อาชีว + ศก. อ + พศ)
	Vacational information		มูลที่ค่อนข้างมีระเบียบเกี่ยวกับความสนใจหรือพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ หน้าที่และประโยชน์ของอาชีพในอาชีพหนึ่ง หรือในกลุ่มอาชีพที่มีความสัมพันธ์กัน	
อินทรีย์	Organism	น.	อวัยวะที่เป็นใหญ่ในทางหนึ่ง (สก.อินทรีย์)	
			ในตัวตน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ	
อุปเทศ	Counseling	น.	อุปเทศเป็นหัวใจของการแนะแนว การแนะแนวโดย	(สก.อุปเทศ)
			ปรึกษากับการหาอย่าง เริ่มแรกมีประวัติที่บุคคล จนถึง การศึกษานอก อุปเทศเป็นหนึ่ง ในทางของการแนะแนว	
เอกลักษณ์	Identification	น.	การแสดงว่าเป็นบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง	(สก.เอกลักษณ์)
			ทางจิตวิทยาหมายถึง การถือเอาบุคคลอื่น หรือสิ่งอื่นเป็นแบบอย่างมาเป็นแบบ แล้ว ทำตามให้เหมือนกับแบบนั้น	

คำศัพท์ก่อกำเนิดโดยทั่วไป

(ก)

คำไทย	ภาษา	ความหมาย	คำศัพท์ก่อกำเนิด
กนก	น.	บอก, ประชาน, นึกหมาย, เหนือโลก	กนก
		เจ้าสิทธิ์	
กณ	น.	น้อย, คำ, เรือง	กณ
กทรูป	น.	ความงามนัก	กทรูป (กามเทพ)
กษามาร	น.	ข้า, ของแฉ่ง	กษ + อามาร
กษามาร	น.	มารบาทข้า	กษ + จาร
กนก	น.	ทอง	กนก
กนิษฐ, กนิษฐา	น.	น้อง, นอบ	กนิษฐ
กนิษฐ	น.	พญานาค	กนิ + นิษฐ
กนิ	น.	ถึง	กนิ
กนิ	น.	ถึง	กนิ
	ว.	มีดีเหมือนถึง, คำนึง, เหนือถึง	
		คณวรางคณ	
กปน	ว.	บวชไร, กัศรา	กปน
กมมตาดิโน	น.	หมอนฝรั่ง	กมมตาดิ + ดิโน
กมมตาดิโน	น.	น้ำในหมอนฝรั่ง	กมมตาดิ + ดิโน
กร	น.	ดูท่า	กร
กรกฎ, กรกฎ	น.	ป., ชื่อราชสีห์, กลุ่มดาวรูป	กรกฎ
กรกฎาม	น.	ชื่อเดือนที่ ๗ ตามสุริยคติ	กรกฎ + อาม
กรณ	น.	กิจที่ควรกระทำ	กรณ
กรณ	น.	แก้ว, กระจก	กรณ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำไทยสกอต
กรรมนิ, กรรม	น.	กรรมนิเวจ* คือ ข้าง	กรรมนิ, กรรม
กรรมภาร	น.	เจ้าพนักงานของรัฐบาล	กรรม + การ
กรรมกร	น.	ไม้ม้วน, กระเจกหิน, หินปูน	กรรมกร
กรรมภค	น.	คาบ, กระบี่	กรรมภค
	ว.	หยาบช้า, หนัก, ทุบาย	
กรรม	น.	หุ	กรรม
กรรมฉา	น.	ขอคำ, บอด, เครื่องประคอง, ขุม, จอมขุม, ยักบัว, ดอกไม้	กรรมฉา
กรรมพิศ	น.	ชื่อเพี้ยนที่สืบสองตามจันทร์คติ เมื่อ เพี้ยนเพี้ยนไกลกฤตพิศา นักนักร ฤคใน เพี้ยนเพี้ยนจากณ, ชื่อพระชั้นพุมาร	กรรมพิศา
กรรมคิเษ	น.	ชื่อพระชั้นพุมาร ผู้เจ้าสงคราม	กรรมคิเษ
		โอรสพระอิศวร	
กรรมฑู	จก.	ผู้ทำ	กรรมฑู
กรรมไตร	น.	เครื่องมือสำหรับตี ๒ ขา, เครื่อง ตีโดยหนัก เข็มกรรมไตร ตะกร มี	กรรมไตร
กรรมปาสก, กรรมปาสก	ว.	อันทอดคัมพาย	กรรมปาสก
กรรม	น.	การ, การงาน, การกระทำ, ขาป ขาว	กรรม
กรรมมาร	น.	นายช่าง, ช่างถด, ช่างทำคารอันทอง ประกอบคัมพณียา, ช่างทอง	กรรมมาร
กรรมฉี	น.	โทษ, ความชั่วร้ายภัยไร	ฉี
กรรมชก	น.	ผู้เฒ่า หรือมีอายุชกชกไรนา, ชาวนา	กรรมชก

<u>ภาษาไทย</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
กรวิก	น.	นกลาวเวก, ชื่อเขากรวิก อันเป็นเขา ลูกหนึ่งของสัตยภินันท์	กรวิก
กรสุพฐี	ก.	การล้างมือ เป็นพิธีอย่างหนึ่งของ พรหมก่อนจะทำพิธีใด ๆ ต้องทำการ สุพฐี (ล้างมือ) ก่อน	กรสุพฐี
กระบี่	น.	ดิ่ง	กบิ
กระดา	น.	องค์ของการบูชา	กดา
กระษัตริย์	น.	โรคที่ดำคาบในทรุคโทรม	กษม
กระษณ	น.	เงินตรา	การุษณ
กระษิร	น.	น้ำนม	กษิร
กรรม	ก.	ก้าวไป เช่น สงครามจะ ก้าวไป พร้อมคือพระอาทิตย์ก้าวขึ้นสู่ราศีใหม่	กรรม
กฐิน, กฐิน	น.	ข้างฝั่ง มักใช้ว่า กฐิน หรือ กฐิน กฐิน	กฐิน
กวิทยะ	ก.	ท่า	กวิทยะ
กวิน	น.	สัทนามีวง, ข้าง ถ้าข้างฝั่งใช้ว่า กฐิน	กวิน
กวิทา	น.	การเล่น, การเล่นเพื่อความสนุก การเล่นเพื่อบำรุงกำลัง, การเล่นเพื่อ แสดงความสามารถ	กวิทา
กวี	น.	อุจจาระ, ขี้	กวี
กฤต	ว.	อันกระทำแล้ว, ไขประกอบเป็นส่วน หนึ่งของสมาธิ	กฤต
กฤตยาเกินรวม	ว.	พร้อมด้วยเกียรติยศ	กฤต + อากิรณ

<u>คำไทย</u>	<u>หน่วย</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
กฤต	น.	การทำ, เหตุ, ผล, ชื่อบุคคลหนึ่งแห่ง บุคคลทั้งสองโลก คือ กฤตยุก	กฤต
	ว.	ซึ่งทำแล้ว, ทำเสร็จแล้ว, เสร็จแล้ว ประพจน์แล้ว, ทำไว้แล้ว, สมการ, ติ	
กฤตย์	น.	ธุระ, การงานที่ทำ, คำสรรเสริญ สิ่งที่ทำ, การทำเวทมนตร์	กฤตย์
กฤติกา	น.	การคูณที่ ๓ มี ๔ ทรง เรียงว่า การ คูณได้ หรือการขงสามเหลี่ยมที่วางเรียง ยาว	กฤติกา
กฤณะ	ว.	ขาดไว้, คำกร่ำ	กฤณะ
กฤนิ	น.	ทนต์, แผลง, แผลงรูป, ทนต์ใหม่	กฤนิ
กฤศ	ว.	กรัง (สัณเฑาะฏจากแผลง) บาง, หาง, เล็ก, คำ, จน, โข, ฌม กฤศ	
กฤณา	น.	ไม้หอมชนิดหนึ่งมีสีดำ, ชื่อเรือบกนาง เทพาปักษีของเจ้าปามเทพทั้งห้าคน เจ้าเรือนจะเป็นคนเดียวกับนาง กฤณาในเรื่องกฤณาสมณธ	กฤณา
	ว.	คำ, มีด	
กฤชิ	น.	การไถนา, การเพาะปลูก, การทำนา	กฤชิ
กวี	น.	นักประพันธ์	กวี
กษณะ	น.	กรัง, กราว, ฆณะ	กษณะ
กษมา	น.	ความอดทน, ความอภัยโทษ	กษมา
	ก.	กล่าวคำขอโทษ มักใช้ว่า ฆมา	

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำในสกอต
กษัตริ	น.	อาณาจักร, เขต, แดน, กำบัง.	กษัตริ
กษัตริย์	น.	อาณาจักร, พระราชา "ผู้ครองเขต" ผู้ครองเขต ผู้มีอำนาจ อย่างกษัตริย์ พระราชา, ไซเรียมเจิม บาท ทองว่า กษัตริย์ เชน เครื่องรูป พระพรหมกษัตริย์ คือมีเงินทอง บาท	กษัตริย์
กษัย	น.	การเข้าไป, การหมดไป, การเสื่อมไป การน้อยไป	กษัย
กษาย	น.	รศปาก, บำเหน็จ, บำรุง	กษาย
	ว.	หอย, แดง, แดงอม, แดงเจือเหลือง (ถึงดีจิ๋ว)	
กษิต	น.	ผู้ครอง, ไซเรียมเจิมแห่งอาณาจักร	กษิต
กษิก	น.	กษิก ท้อง, ท้องตื้น, เรือน, แดนดิน, โลก มณฑล, จังหวัด, ราชินแห่งตน, พระกุด	กษิก
กษิน	ว.	สิ้น, หมดไป, เสื่อมไป	กษิน
กษิระ	น.	น้ำมรดก, น้ำมรดก น้ำในต้นไม้, น้ำ	กษิระ
กษุ	น.	มีด	กษุ
กษุรา	น.	ความกลัว	กษุรา
กษยา	น.	หญิงงาม, สาวน้อย, ลูกสาว, ชื่อราชินี ที่ ๒	กษยา
กัณบค	น.	ร่างคัณบ, ร่างโกณบ	กัณบค
กัณป	น.	การกำหนดคณบยาวนานชั่วเวลาโลก ประจักษ์ครั้งหนึ่ง ๆ, บุคคล ๔ คณ	กัณป

คำไทย	ภาษาถิ่น	ความหมาย	คำสันสกฤต
		กตัญญู, เกรงกลัว, ทนทาน, กล้าหาญ กล้าหาญ, ชื่อคนที่มีน้ำใจในเวททางคัมภีร์ ทุก เป็นทำนองแสดงการกระทำกิจพิ ทาง ๆ	
กล้าหาญ	น.	การเกรงกลัว, การกระทำ, ความกล้า ความกล้าหาญ, ที่ซึ่งเจ้าของอุทิศประ โยชน์แต่แก่ข้า, ส่วนบุญที่ผู้ทำอุทิศให้แก่ ผู้ตาย	กตัญญู
	ค.	เจ้าจงให้	
กล้าหาญ	ว.	งาม, ดี, มีสกุล, ประเสริฐ, มีโชค มีเคราะห์ดี, สบาย	กตัญญู
กล้าหาญ	ว.	น่าเกลียด, ไม่งาม, ดูจาก	กตัญญู
กล้าหาญ	ว.	ชั่ว, ร้าย, เสว, นอย	กล้าหาญ
กล้าหาญ	น.	ทอง, เงิน, ทรัพย์, สมบัติ	กตัญญู
กล้าหาญ	น.	ไม้เท้า	กล้าหาญ
กล้าหาญ	น.	หญิงที่รัก, เมีย, นางสาว, เมียรัก แสนดี	กล้าหาญ
กล้าหาญ	ว.	เป็นที่รัก โดยมากใช้ประกอบท้ายคำอื่น	กล้าหาญ
กล้าหาญ	น.	ชายที่มีความโลภ, นกที่ร้าย, นกกระ จอก	กล้าหาญ
กล้าหาญ	ว.	น้ำใจ, น้ำตอใจ, น้ำรัก	กล้าหาญ
กล้าหาญ	น.	ผู้ทำ	กล้าหาญ
กล้าหาญ	น.	ชื่อพระสกันทุมาร ผู้เจ้าสงคราม โอรสพระอิศวร	กล้าหาญ
กล้าหาญ	น.	ลักษณะ, เล่า, นุช	กล้าหาญ

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
การบ	น.	บ่าที่, ถัง, ขุระ, งาน	การบ
การขม	น.	ความเป็นขมมีกลิ่น, ความขม	การขม
การกม, การกรณ	น.	โศกราช, เสนียด	การกรณ
กาฬ	น.	ชั่วร้าย, ชื่อพระอุปมาปางอุบาย	กาฬ
กาฬ	น.	"ขุสงแสง" คือตะวัน, สถานที่สูง เรือง, นามกรุงอันมีชื่อเสียงและ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (บันทึกไว้ว่าทวารวดี โตมากเช่นเป็นกาฬ ไม้, พืช, หอมไม้, ไม้, ไม้, ไม้ วัด (ในไม้มาทรวัก)	กาฬ
กาฬ	น.	กาฬ	กาฬ
กาฬ	น.	สระ, บ่อ, ทะเลสาบ	กาฬ
กาฬ	น.	ไปในอากาศ, ทุ่งไป	จร
กาฬ	น.	ทองคำ, ทองสังข์ ประดิษฐานกัน	กาฬ
กาฬ	น.	ทองคำ, หอยสังข์	กาฬ
กัมพู	น.	สัตว์ชนิดหนึ่งในนิยาย ตัวเป็นม้า หัว เป็นคน	กัมพู + ภู
กัมพู	น.	กัมพู, การประกาศ, ชื่อเสียง, การ เลื่องลือ, การเพ่ง, เสียงประกาศ อันดี	กัมพู
กัมพู	น.	กัมพู, ความเป็น, กัมพู, กัมพู	กัมพู
กัมพู	น.	สิ่งที่ดี, สิ่งที่ชอบ, บุญ	กัมพู
กัมพู	น.	กัมพู, สมการ, เหมะ, งาน, สมการ ไม่ว่าไร, มั่งคั่ง, เรียบร้อยดี, รอบรู้, ชำนาญ, ท่องแคล่ว, ฉลาด	กัมพู

คำไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
กุ่ม	น.	ไฟ, หลุมไฟ	กุ่ม
กุ่ม	น.	เกา, ทะลายน้	กุ่ม
เกด	น.	กิเลส, ความชั่วร้าย, สิ่งทำให้เศร้าหมอง	เกด
เกศ	น.	ผม ซึ่งเรานิยัใช้ว่าเกศ ในคำประพันธ์ใช้ว่า เกศ กิมิ, หัว, ชื่อพระอรุณชื่อพระวิมล	เกศ
เกศ	น.	ผู้มีมงกุฎหมายถึงพระนารายณ์ หรือพระกฤษณะ	เกศ
เกศว	น.	ผู้มีมงกุฎงาม, พระนามพระวิมล หรือพระกฤษณะ	เกศว
เกศิมิ	น.	นางมีมงกุฎ, ชื่อธิดาของท้าววิกรม	เกศิมิ
เกศ	น.	ป้อมบนกลางกระหม่อมพระพุทธรูป, หัว, ผม	เกศ
เกศ	น.	บุ้ง, นก, ไ้, ชิน, แคน, แคน, เมือง, จังหวัด, แคน, กอง	เกศ
เกษ	น.	ความปลื้ม, ความปราศ, ความปลื้ม, ความสุขสบาย เข้มเป็นเกษ	เกษ
เกษ	ก.	สืบไป, หมกไป, ชีตอันอายุ	เกษ
เกษ	น.	น้ยม	เกษ
เกศ	น.	ความเจริญ, ความสุขสบาย, ความอุดม, ความสวยงาม, ความทองแสง	เกศ
เกส	น.	ต้นเกษ, ต้น	เกส
เกส	น.	คำสรรเสริญ, คำเล้า	เกส
เกส	น.	ฐานอันมีเกส	เกส + เกส

คำไทย	แนว	ความหมาย	คำสันสกฤต
โกเมน	น.	พอลอยสีแดงเข้ม โบราณหมายถึงพอลอย ที่ได้จากขนม้าสีหงส์ มีลักษณะ ๔ ประการ คือ สีขาว สีเหลือง สีแดง สีน้ำเงิน	โกเมน
โกธ	ก.	เคือง, ขุ่นเคือง	โกธ
โกธ	น.	เสียงร้อง, นกกรารัก - ๕๐๐ กับขุ	โกธ
โกวิท	น.	ไม้ทองเหลือง	โกวิท
โกศ	น.	ฉิ่ง, ชิ่ง, จอก, ถ้วย, หีบ, โถ คอง, ที่, รวมเรื่อง, ขมิ้น, ที่ ใส่ศพหรือใส่กระดูก มีบอก	โกศ
โกศ	ว.	ฉลาด, งาม	โกศ
โกศ	น.	ก้นนาง	โกศ
โกศ	น.	บ้าน	โกศ
โกศ	น.	นักเดินเตี้ย, คนโกง, บัณฑิต	โกศ
โกศ	(ข)	กฐ, กฐ	โกศ
โกศ	น.	การเดินไป, การหมดไป, การน้อยไป	โกศ
โกศ	น.	ผู้รักใคร่สนทนา หมายถึงพระอรหันต์	โกศ + กาศ
โกศ	น.	น้ำนม	โกศ
โกศ	น.	การเลี้ยงกิน	โกศ
โกศ	ว.	สบายใจ, เป็นสุข, ปอดอกันและรัก ของ	โกศ
โกศ	น.	น้ำนม	โกศ
โกศ	น.	น้ำใจใหม่, น้ำใจ	โกศ
โกศ	(ค)	แนว	โกศ

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
คช	น.	ช้าง	คช
คณิก	ก.	นับแล้ว	คณิก
คณธรรพ	น.	ชาวสวรรค์ที่ตนั่งเป็นบริวารของพาว ขจร มีกาน้ำชาอยู่ทางการต้อนรับแขก	คณธรรพ
คณาคณ	น.	การไปและการมา	คณาคณ
คณรชิต	ว.	ซึ่งคำน. บินดิสเสียง, เด็ดเกริก, กึกก้อง, กระหึ่ม	คณรชิต
คณรณ	น.	ห้อง, ทอง, สัตว์เกิดในทอง	คณรณ
คณรณิก	ว.	ถูกจับไว้, ถูกมัดไว้, ซึ่งมัดไว้, ถูก เค็ม, การเค็ม, ถูกกล่าวโทษ	คณรณิก
คณณ, เกรษณ, เกรษณ	น.	คณรณ	คณณ
คณนา	น.	การเค็ม, การเค็ม	คณนา
คณณ	น.	บ้าน มีไข้ประกอบด้วยคำอื่น เช่น ราช คณณ	คณณ
คณณ	น.	การถือไว้ทแยง, การใส่เข้าทแยง, การกิน, การกิน, การจับ มีเค็ม เป็นคณ หรือคณ เช่น จันทรรค เค็มเป็นจันทรรค	คณณ
คณณณ	น.	ระยะที่ระอาพิษโคจรถึงจุดสุดท้าย เหนือราวันที่ ๒๒ มิถุนายน เป็นระยะ ฤดูร้อนที่กลางวันยาวกว่ากลางคืน	คณณ + คณณ
คณ	น.	คณ, ภูมิโชนิณ, ภูควรรค	คณ
คณกรณ	น.	การกรณ, การที่ระอาพิษสำคัญและ ขึ้นให้ผลแก่ภูณอย่างรวดเร็ว	คณกรณ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำอื่นที่คล้าย
กฎธรรม	น.	ธรรมเนียม, เจริญใจ, ประการ	กฎธรรม
กฤต	น.	เวียง, ที่อาศัย, บ้าน, มณฑล ซึ่งอยู่ บนเวียงหรือบนรถ เวียงว่า เวียงกฤต หรือรถกฤต, รูปปราสาท เจ็ด ๗ ชั้น มีความสูงตามจำนวนพระประธานใน อุโบสถ ก็เรียกว่า กฤต	กฤต
กฤต	น.	ครอบแก้ว	กฤต + ขน
กฤต	น.	พ่อเจ้า เวียง, ผู้เป็นใหญ่ในเวียง	กฤต + ปกติ
กฤต	น.	"เนื้อในบ้าน" คือ กฤต	กฤต + มฤต
กฤต	น.	ผู้ครองเวียง, ผู้ไม่โทษกัน	กฤต
กฤต	น.	เวียง	กฤต
กฤต	น.	เวียงที่ใหญ่โตโอโง่ง	กฤต + อาสน
กฤต	น.	นาคทวาร	กฤต
กฤต	น.	นาคทวารทางยาวเท่ากับ ๑๐๐ เส้น	กฤต
กฤต	ว.	อีก	กฤต
กฤต	น.	เพลง, เพลงรับรอง	กฤต
กฤต	น.	เครื่องหมาย, สมบัติ, ความดี, ส่วน ที่ดี, กฤต, ประเสริฐ, อารมณ์	กฤต
กฤต, กฤต	ก.	รักษา, ปกครอง	กฤต, กฤต
กฤ, กฤ	น.	กฤ, ผู้ให้วิชาความรู้	กฤ
กฤธรรม	น.	เทพแห่งกฤ	กฤธรรม
กฤต	น.	กฤต	กฤต
กฤต	น.	โชค, การจับ, การยึด, การรับ,	กฤต

คำไทย	คำบาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
		“ผู้จับ” คือราชู , คำเรียกท้าวเก่า ทรง คือท้าวทศพรราชที่จับมือ ยึดไว้คนหนึ่งคนนั้นอาบคือพระอาทิตย์ พระจันทร์, พระอังคาร, พระพุธ พระเสาร์, พระพฤหัสบดี, พระราหู พระศุกร์, พระเกตุ	
เคราะห์หนัก	น.	พระอาทิตย์	อุร + ปติ
เคราะห์ร้าย	น.	พระอาทิตย์, พระจันทร์, ดาวพฤหัสบดี	อุร + ราชู
เคราะห์	ก.	แสง, แสงความมอญมอญมืด, วิธีแสงความเคราะห์	การ
โคจร	น.	วง, ลม, เมฆ, วัฏจักร	โคจร
โชน	น.	เสียงกึกก้อง, เสียงดัง, เสียงสนั่น	โชน
โชนก	น.	ผู้ทำเสียงกึกก้อง, ผู้ป่าวร้อง, ผู้พูด ประกาศ, ผู้พูดเป็นปากเสียงแทน	โชนก
โชนา	น.	การป่าวร้อง, ประกาศพร่ำร้องใหญ่	โชนา
จงกรม	ก.	(จ) เดินไปมา, เดินเปลี่ยนอิริยาบถ	จงกรม
	น.	การเดินก้มไปก้มมาเพื่อหาสมบัติ เราอาจทำในอิริยาบถ เดิน เดิน นั่ง นอน ก็ได้ หากทำในขณะที่เดิน ตาม วิธีการเรียกว่าเดินจงกรม ผู้จะเดิน จงกรม ต้องเตรียมทางเดินก่อน เป็น ทางยาว ทางตรงยาวประมาณสิบวา เศษ ก่อนจะออกเดินทางต้องไปเป็น	

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
		ที่หัวทางจกกรม มีข้อสองประสาณไว้ ข้างหน้า อธิษฐานจกกรมแล้วเก็บถัก ไปกลับตามเวลาข้ออธิษฐานใจไว้	
จตุรพัก	น.	องค์	จตุร + องค์
จตุรพัก	น.	สี่พัก	จตุรพัก
จตุร	ว.	สี่	จตุร
จตุ	น.	เสนา	จตุ
จตุทิ	ก.	จตุ	จตุทิ
จร	น.	ผู้เหินไป	จร
จรมิ	น.	คน, มนุษย์	จรมิ
จรรจา	น.	พูด, กล่าว	จรรจา
จรม	น.	แห่งสัตว์, ไถ, เปลือกไม้	จรม
จรรบา	น.	ความประพฤติ, ธรรมเนียมการประพฤติ	จรรบา
จลา	น.	ฟ้าแลบ, แสงสว่าง, รูป, ของหอม เครื่องบูชา, พระนางเจ้าแห่งโชค	จลา
จักร	น.	จักร, วงกลม, บรรจบรอบแห่งปี หรือแห่งฤดู, หมู, พวง, จักรจรด ซึ่งถึงไปรอบอาณาเขต ซึ่งเรียกว่า ราชอาณาจักร, เวทีเล่น, สิ่งที่มีรูป กลมอันหมุนด้วยกำลังต่าง ๆ, แม่ (ของ ช่างเหล็ก) , อวัยวะของกลมหอยเป็นแฉก ๆ	จักร
จักรพาท	น.	นักพรตเป็นเจ้า ทางนิพนธ์นักพรตนี้ ก็อยู่ครองพรตที่เมียบในเวธาคำ จึงมีรองพาทัน, บางทีเรียกว่าพาท พาท หรือจากพาท	จักรพาท

คำไทย	ภาษาถิ่น	ความหมาย	คำอื่นแสดง
จักรี	น.	ผู้มีจักร, "ผู้มีจักร" คือพระกฤษณ์, พนม จุฑิน พระศิวัระ, ผู้ครองโลก พระราชา	
จักขุ	น.	ตา	จกขุ
จักรุระ	ว.	สี่	จอร
จันทร์	น.	ดวงเดือน, กล่าวเป็นบุคคธว่าเป็น เทวดาองค์หนึ่ง ในตำราบทเกราะน นับเป็นการเกราะนครั้งที่สอง, ชื่อวัน ที่สองแห่งวารทั้งเจ็ด	จนุช
จันทร์กัมม	น.	"การเชื่อมแห่งเดือน" คือวันขึ้นค่ำหนึ่ง	จนุท + กณ
จันทร์เกราะน	น.	"การจับดวงจันทร์" คือจันทร์กลาง	จนุท + กณ
จันทร์กัมม	น.	การบูชาด้วยสิ่งอันรุ่งเรืองหรือทองคำ	จนุท + จุฑิน
จันทร์บุตร	น.	"ลูกของเดือน" คือพระกฤษณ์	จนุท + ปุช
จันทร์วารม	ว. มี	มีผิวเปลี่ยนแปลง	จนุท + วร
จันทร์	น.	ช้างโคมนครและกัณ	จนุท
จาดุระ	ว.	สี่	จอร
จักก	น.	ความจัก, ความจักร, ๘๖๖๖๖๖ ความจัก, ประโยชน์, ความฉลาด ความเลื่องลือ	จิก
จักร	น.	การวาดเขียน, การระบายสี, ลวดลาย	จอร
	ว.	งคณ, สกโส, เขียนงคณ, แพร พร, นาคจักร	
จักรกรรม	น.	การวาดเขียนลวดลาย, รูปวาดเขียน	จอร + กณ
		รูปภาพ	
จักรนักร	น.	"ผู้มีนัยอันรุ่งเรือง" คือ อคณ, โส	จอร + กณ
จักรา	น.	ชื่อการกฤษณ์ บางทีเรียกการกระเจ้า	จอร

ภาษาไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำอื่นที่คล้าย
จับ	น.	ถือ	จับ
จุก	น.	นมจุก, นมกลางกระหม่อม, นมบนนม กลางกระหม่อมที่เหนือไว้ไม่โกน, พงชน โกศเวียนกบฏ, มงกุฎ, หัว, ยอด	จุก
จุก	น.	การเค้น	จุก
จรม, จรม	น.	ของที่เป็นผดระเอิบ	จรม
จรรจา	ก.	พูด, กล่าว	จรรจา
เจษฎา	น.	ผู้เจริญที่สุด, ผู้เป็นใหญ่ที่สุด, ที่, การ	เจษฎา
แจกร	น.	เห็นหน้าตามจันทร์คติ	ใจจร
ใจ	น.	สุรา	ใจ
จักร	น.	(ฉ) เครื่องสูงคล้ายร่ม เป็นชั้น ๆ คือ ๓ ชั้น ๘ ชั้น ๘ ชั้น และ ๘ ชั้น คือเป็น เครื่องประดับเกียรติ, ชื่อการบูชา	จักร
จักรบรม	น.	พระ	จักร + บรม
จันทร	ก.	จันทร์	จันทร
จัน	ก.	คิด, งาม, ทำลาย, พายุ	จัน
จัน	น.	(ข) ลม, อากาศ, เมฆ, เมฆบรพาภิ สิ่งที่เคลื่อนไหวไปหรือเป็นอยู่, คนและ สัตว์, เมฆ, โลก	จัน
จัน	น.	จัน	จัน
จัน	น.	จัน	จัน
จัน	น.	การเกิด, อายุ	จัน
จัน	น.	หญิง, เมฆ	จัน

คำไทย	ภาษาไทย	ความหมาย	คำสันสกฤต
ทมิฬ	น.	ผู้เป็นใหญ่ในชุมชน, พระราชา	ทมิฬ + สนิห
ทมิฬ	น.	สาบสูญ	ทมิฬ -
ทมิฬ	น.	สาบสูญ	ทมิฬ + ปาฬ
ทมิฬ	น.	ความสว่าง, แสง	ทมิฬ
ทมิฬ	ว.	แก่	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ความง, กระเพาะปัสสาวะที่โตในครรภ์	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	น้ำ	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ใช่, ความใช่	ทมิฬ
ทมิฬ	ก.	เป็นใช่, ว่าย	ทมิฬ
ทมิฬ	ว.	รุ่งเรือง, รุ่งโรจน์, สว่าง	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ความรุ่งเรือง, เปลวไฟ, โคมไฟ	ทมิฬ
ทมิฬ	ว.	สว่างไสว, ชิงสุกไสว	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ข้อบกพร่องอันหนึ่ง มีทิวทัศน์กับไฟได้	ทมิฬ
ทมิฬ		แสงสว่างแห่งข้อบกพร่อง	ทมิฬ
ทมิฬ	ว.	สว่าง, รุ่งเรือง, โคมไฟ	ทมิฬ
ทมิฬ	ก.	เกิดขึ้น	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	อุกเขย	ทมิฬ
ทมิฬ, ทมิฬ	น.	อุกเขย	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ความรุ่งเรือง, เปลวไฟ	ทมิฬ
ทมิฬ	ว.	ว่องไว, เก่ง, เร็ว	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ผู้เป็นอยู่, เป็นอยู่แล้ว	ทมิฬ
ทมิฬ	น.	ผู้เป็นอยู่, ความเป็นอยู่, อายุ	ทมิฬ + กุณ
ทมิฬ	ว.	ซึ่งเป็นอยู่	ทมิฬ

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	อักษรอังกฤษ
ชีวิตทวี	น.	อินทรีกับชีวิตของนกและสัตว์ จักเป็น อย่างหนึ่งคือเป็นใหญ่อยู่ในตัว อากาศ อยู่หรือแก่ก็ไม่ได้	ชีวิต + อินทรี
ชีวิต	น.	อินทรี	อินทรี
เทศ	น.	ชื่อศาสนา ซึ่งมหาวิระ หรืออินทรีรวมมาละ ไท เป็นบุตรประดาขึ้น บุคเห็นกับพุทธศาสนา มีลักษณะรวมคล้ายพุทธศาสนา บรรพกิจของ ศาสนาเทศ เรียกว่าปริวาสสิกขา (ผู้เว้น) พวกถือศาสนาเทศแบ่งออกเป็นสองนิกาย คือเถรวาทนิกาย พวกมุ่งรักษากับศีลนิกาย พวกมุ่งทำดีเพื่อโลก	
เทศ	น.	อินทรีเป็นใหญ่	อินทรี
นธ	น.	(๗) อินทรี, ลูกสาว, แสงอาทิตย์, แสง แวววาว	นธ
นธ	น.	(๘) นกช่วย	นธ
นธ	น.	(๙) ผู้ร่วมสายโลหิตกับทางนิกายหรือมารดา	นธ
นธ	น.	(๑๐) คนชั่วทำผิดกฎหมาย, คนโกงขี้เมา	นธ
นธ	น.	นธ, ลูกสาว, ลูกสาว	นธ
นธ	น.	(๑๑) วัดนิกาย, เครื่องสาย, ลำตัวเส้น	นธ
นธ	น.	อินทรี	นธ
นธ	น.	ผู้ประพฤติกว้างเพี้ยน, งาม	นธ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
กรณี	น.	ทรงพระทัย, พระดำริ	กรณี
	ว.	แดนไป, ข้ามไป	
กรณี	น.	น้ำขึ้น, การขึ้นบก	กรณี
กัมภ	น.	ช่างไม้	กฤษ
กัมภี	น.	สิ่ง, เครื่องมือช่างไม้, ขวาน	กฤษ
กัมภี	น.	คมตัดไม้, ช่างไม้	กฤษ
กัมภี	น.	ใจ, ไชย, ขี้ใจ, คัก	กฤษ
กัมภี	น.	หญิงที่มากด้วยรักและโศก	กฤษ
กัมภี	น.	ทองแดง	กฤษ
กัมภี	น.	เสียง, เสียงดัง, เสียงสูง, เสียง	กัม
กัมภี	น.	การ	กัม
กัมภี	น.	การ	กัม
กัมภี	น.	การ, ความโกรธ, ความขม, ความรักทางเพศ	กัม
กัมภี	น.	น้ำ	กัม
กัมภี	น.	ความเย็น, ความเย็น	กัม
กัมภี	น.	ความเย็น	กัม
กัม	น.	อัม	กัม
กัม	น.	ท้าว	กัม
กัม	น.	นักบวชประเภทหนึ่ง มีมากจนพระพุทธรูป ศาสนา และเป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธรูป ศาสนาอย่างหนึ่ง มีหลายรูปอยู่ ท้าวกัม จะมากจนบวชในพุทธศาสนา ต้องมารับการ ผิด เพื่อการจะสอนว่า เลื่อมใสแต่คนเดีย กัม เว้นกว่า กัม	กัม

(ก)

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
กม	น.	ร่างกาย	กม
กม	น.	กษ	กม
กษัตริ, กษัตริ	น.	ผู้ให้, การบริวาร, นักพรต, ไฟสาม อย่าง มีโลกะ โทษะ โมหะ	กษัตริ
กษัตริ	ก.	เกิดขึ้น, เกิดขึ้นลงมา, เกิดในมนุษย์ โลก, ศาสนา	กษัตริ
กษัตริ	น.	ความทรงจำ, ความนึก	กษ
กษัตริวิทยา	น.	วิชาที่ว่าด้วยการศึกษาเหตุผล, วิชา ที่กล่าวถึงความถูกต้องแห่งความนึก	กษ + วิชญา
กษัตริศาสตร์	น.	วิชาที่ว่าด้วยการศึกษาเหตุผล, วิชาที่ กล่าวถึงความถูกต้องแห่งความนึก	กษ + ศาสตร์
กษ	น.	ชาวม, นิง, เหล่า	กษ
กษ	น.	กษ	กษ
กษ	ว.	สามสี่สิบแปด เป็นจำนวนที่หมายเอา เทวภาพวิหารแห่งพระอินทร์ เราโดย ใช้เรียกเป็นชื่อที่ของเทวภาพนั้นคือ การถึง	กษ
กษ	ว.	แปดและใช้ประกอบหน้าศัพท์อย่างกษ	กษ
กษ	ว.	สาม, มักใช้หน้าศัพท์สามสิบ ใช้กษ หรือ แสดงเป็นไตร ก็ได้	กษ
กษ	น.	๑๐ สามสิบ, ๑ + ๑๐, สามสิบ, บุคคล อันมีจำนวน ๑ + ๑๐	กษ + ท
กษ	น.	"เจ้าแห่งกษ" หรือ "พระอินทร์"	กษ + ท + ปติ

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ครีฑาจารย์	น.	อาจารย์ของครีฑาเทพ คือพระพญัสบดี (บุตรองค์การพญัสบดี)	ฐริ ๘ ทศ + อจารุณ
ครีเนท	น.	"ครีเนทา ๓ ทา" คือพระอิศวร ไทยใช้ว่าพระอินทร์ก็มี	ฐริ + เนท
ครีปวิรรท	น.	"ปวิเรนธาม" คือพระธรรมจักษกับปวิธม	ฐริ + ปวิรรท
ครีบุรุษ	น.	สามชั่วคน	ฐริ + บุรุษ
ครีศีลย์	น.	"ปวิธาม" คืออุกฤษ	ฐริ + ศล
ครีศุล	น.	หลาวสามง่าม เป็นศีลพรประจักษ์	ฐริ + ศล
ครีเศ	ว.	สามสิบ	ฐริศ
ครุ. ครุ	น.	คนไม่	ครุ
ครุณ	น.	หญา	ครุณ
ครุณัย	น.	แล้วไปคัณฐา, ภายไปคัณฐา, ทำคัณฐา, ประกอบคัณฐา	ครุณ + ม
ครุณียะ	ว.	ที่สาม	ครุณีย
ครุณียบุรุษ	น.	ชายที่สาม เป็นชื่อสรรพนามพวกหนึ่ง ซึ่งใช้แทนชื่อผู้กล่าวถึงเช่น เขา, มัน เป็นต้น	ครุณีย + บุรุษ
ครุฑ	ก.	ตะ, แดง	ครุฑ
ครุฬ	ก.	อัม, ให้อัม, ไทกัน, เจียง	ครุฬ
ครุฬครุณ	ก.	ให้อัม	ครุฬ + ครุณ
ครุฑะ	น.	นมที่เป็นจากเตลือจากทำเนนแล้ว ไทยใช้ว่าเปรียง, น้ามน	ครุฑ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ลักษณะ	น.	เครื่องค้ำ เช่น มีด พร้า บัว	กฤษณ
ลักษณะ	น.	มีด, คี่, ขวาน	กฤษณ
ลักษณะ	น.	ความเป็นอย่างนั้น, ความเป็นจริง	กฤษ
ลักษณะ	น.	วิธาคำกับความจริง	กฤษ + ศาสตร
ลักษณะ	น.	ความจริง, ความเป็นจริงอย่างนั้น	กฤษ
ลักษณะ	น.	ส่วนสำคัญ, หัวข้อ, คำสอน	กฤษ
ลักษณะ	น.	พ่น้ำ, คื่น้ำ, คื่น	กฤษ
เทศ	น.	เทศ, อานา	เทศ
ไตร	ว.	สาม, เป็นคำสามกับสามอย่าง เทียว เช่น ไตรรัตน์ ไตรทวาร แม้จะ พูดไว้หลายคำบ้าง เช่น ฉำไตร ทอไตร ก็เพราะจะหลายสามสิบ คือฉำไตรจิร ทอไตร	ไตร
ไตรจักร	น.	จักร	ไตร + จกร
ไตรศ	น.	๑๐ สามสิบ . ๑ + ๑๐, สามสิบ, บุคคลอันมีจำนวน ๑ + ๑๐	ไตร + ศ
ไตรลักษณะ	น.	"ลักษณะสาม" คือความไม่เที่ยง(อนิจจัง) ความทุกข์ (ทุกข์) ความไร้ตัวตน (อนัตตา)	ไตร + ลักษณะ
ไตรโลก	น.	ชื่อคัมภีร์พระธรรมของพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็นสามคัมภีร์ คือ ๑. พระสุต ตันตปิฎก (พระสุต) ๒. พระวินัยปิฎก (เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของบรรพชิต) ๓. พระอภิธรรมปิฎก (ว่าด้วยเรื่องทางใจ)	ไตร + โลก

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ไกรวงศ์	น.	ชื่อของชาติไทยเป็นธงประจำชาติ มีสีขา สี คือสีแสดและสีขาว สีขาวแทนศาสนา สีน้ำเงินแทนพระมหากษัตริย์	ไกร + วงศ์
ไกรฤดี	น.	ผู้มีศรีหรือ หมายถึงพระศรีฯ ศรีหรือเป็น อาวุธของพระศรีฯ มีลักษณะเป็นสามง่าม	ไกร + ฤดี
ทมิ	น.	นมเปรี้ยว	ทมิ
ทมิ	น.	ข้อน, จวก, เครื่องขัดขานและแกง มีรูปคล้ายข้อน ทำด้วยทองเหลือง	ทมิ
	น.	ชื่อความกึ่งหนึ่ง ในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นลูกของพรตฯ ตามเรื่องว่าชาติของ ทมิ ในฉบับสันสกฤตเป็นอสุรูปความ ชื่อ ทมิ ไทมาบุตรกบฏกับทมิ เนรเทศกับทมิบุตร	ทมิ
ทมิ	น.	ความโง่, ความเขล, ความโง่เขล, ความงอแง, ความเขลขี้	ทมิ
ทมิ	น.	กระดกเงา	ทมิ
ทมิ	น.	ความเห็น, การเห็น, เครื่องรู้เห็น สิ่งที่เห็น, การแสดง	ทมิ
ทมิ	ว.	ที่ตาเห็นได้, นก, งา	ทมิ
ทมิ	น.	สิ่งของต่าง ๆ เช่น, สมบัติต่าง ๆ ไทมา หมายถึงสิ่งของที่เป็นประโยชน์และมีค่า	ทมิ
ทมิ	ว.	ยากจน, เดือดใจ	ทมิ
ทมิ	น.	ทมิไม่โต ๆ	ทมิ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ทณฺณ	จ.	ขาว, เบี้ยว	ทฺณ
ทณฺณิ	น.	ความเห็น, การเห็น, หลักความคิด การเห็นด้วยใจ	ทณฺณิ
ทณฺณิภู	น.	"เจ้าแห่งสิ่งที่เห็น" คือพระหิระ	ทณฺณิ + ภู
ทณฺณิโทษ	น.	สิ่งอันชั่วร้ายสำหรับตาคน เช่น หนาม หนากุ เหล่านี้เป็นทณฺณิโทษของผู้เห็น ถือว่าเป็นต้นเหตุของทุกข์	ทณฺณิ + โทษ
ทวา	จ.	สอง	ทวา
ทวาฬ	จ.	สิบสอง	ทวา + ฬ
ทวาร	น.	ประตู	ทวาร
ทวิ	น.	"เกิดสองครั้ง" คือคน, ทวารณฺณ, หิน	ทวิ
ทวิษ, ทวิษา	จ.	สิบสอง	ทวิษ
ทวิธ	จ.	สอง	ทวิธ
ทวีป	น.	เกาะ, ส่วนใหญ่ของแผ่นดินในโลก เช่น ทวีปเอเชีย, ทวีปยุโรป, ในนิยายโบราณ แสดงจำนวนไว้ต่าง ๆ ในหนังสือมหาภารต ว่ามี ๙ คือ มณฑล, ปุณ्डิณ หรือโคเนนทะ, ศานณดี, กุศ, เกราฏฐ, ศก, ปุณ्डร, ใน หนังสือทวิธว่ามี ๔ คือ มัทราษะ, เกอ นาลา, มณฑลทวีป, อุตตรกุรุ ส่วนตำราทาง ศาสนาสมัยโบราณกล่าวว่ามี ๔ ทวีป คือ ปุณ्डริคทวีป, อุตตรกุรุทวีป, อมรโคยานทวีป มณฑลทวีป	ทวีป

คำไทย	หมายเหตุ	ความหมาย	คำอื่นแสดง
ทักษิณ	น.	ขวา, ทิศใต้, พระทิว	ทฤษฎี
ทักษิณาร	น.	ทวนเพื่อถอยกลับเจริญ, ขวา, ทิศใต้, สิ่งของที่ไม่ดีเพราะทวนเพิ่มพหุ	ทฤษฎี
ทักษิณเทศน์	น.	การทวนสอบใจ	ทฤษฎี + เทศน์
ทักษิณโฆฏ	น.	น้ำที่แข็งเมื่อให้ทาน	ทฤษฎี + อุท
ทักษิ	ว.	ไหม, เกรียม, แฉง	ทฤษฎี
ทักษิณ	น.	ร้าง	ทฤษฎี
ทักษิ	ว.	สืบ, ถวน เรายังเห็นคำสืบ เช่น สืบ ทิศ, บัณฑิต	ทศ
ทักษิณาร	น.	การเพิ่มไป	ทฤษฎี + จร
ทาส	น.	เชลย, ฆาตกร	ทาส
ทาสี	น.	ทาส, เคาร	ทาสี
ทาส	น.	การให้, สิ่งให้	ทาส
ทาส	ว.	เรื่อง, ใจเย็น, ใจดี	ทาส
ทาสี	น.	บ่าวผู้หญิง	ทาสี
ทาส	ว.	เป็นของทาส (เช่น ทาสทาส)	ทาส
ทาส	น.	ทาส, ทาสเพียงครั้งเดียว (ก็จะรู้อะไร เห็นใจคน)	ทาส + จตุ
ทาส	น.	ทาส, ทาสเพียงครั้งเดียว (ก็จะรู้อะไร เห็นใจคน)	ทาส + เนตร
ทาส	น.	ทาสทาส คือ "โสม"	ทาส + เมฆ
ทาส	น.	"น้ำทิพย์" หมายถึงน้ำ	ทาส + อุท
ทาส, ทาส	น.	ถ้ำ, ร้าง, ย่าง	ทาส
ทาส	น.	ผู้เป็นใหญ่ในทิศ, พระเจ้าแผ่นดิน	ทาส + ปติ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ทิวะ	ว.	ยาวนาน	ทิวะ
ทุก	น.	ความไม่สบายใจ	ทุก
ทุกกัน	น.	การหมกหมุก, พระนิเทศ	ทุกกัน
ทุระ	ว.	ชั่ว, ยาก, ลำบาก, ทราม, น้อย โม้, เป็นคนพาลที่ท้อแท้	ทุระ
ทุระเท	น.	ที่อันไม่อาจ	ทุระ + เท
ทุระกาน	ว.	กล่าวผิด	ทุระ + กาน
ทุระน	น.	การเสียดสี, การถากถาง, การเสียดสี	ทุระ + น
ทุระกัน	ว.	มีเครื่องมายุ	ทุระ + กัน
ทุระรวม	ว.	มีชั่ว, เสียดสี, ทน, สกปรก	ทุระ + รวม
ทุระก	ว.	มีใจชั่ว, ลึกลับ, มุ่งร้าย	ทุระ + ก
ทุระเท	น.	ความระแวง	ทุระ + เท
ทุระวา	น.	นางโกล, นางอัมพาต	ทุระวา
ทุระ	ว.	มีชั่ว, ทำผิด, อวดดี, เมตตา ประหลาด, มีปรกติ	ทุระ
ทุระ	ก.	ทำร้าย	ทุระ
ทุ	น.	ผู้ที่มีความไม่จริงทั้งสองฝ่าย, ผู้ที่ (เขา) ส่งไป	ทุ
ทุ	น.	ผู้ประทุร	ทุ
ทุ	น.	เทว, อัมพาตของเทว	ทุ
ทุ	น.	เทว, นางกนิษฐ	ทุ
ทุ	น.	จอมแห่งเทว	ทุ + อัม
ทุ, เทว	น.	ความผิดเคือง, ความเขินอาย, ความ มุ่งร้าย, ความรบกวน, ความคร่ำครวญ ความอัมพาต	ทุ

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
เพน	น.	พื้นเรือนของเรือ	เพน
เพน	น.	ผู้เฒ่าลูกชาย, นักเลงการพนันต่างๆ	เพน
เพ	น.	หญิงงาม	เพ
เพ	น.	ประเทศ, บ้านเมือง, อันที่	เพ
	ว.	หมายความว่าต่างประเทศ ตรงกับที่ เรียกว่าเมืองนอก เช่น เครื่องเพ, ม้าเพ, ฮาเพ	
เพนกร	น.	ผู้บริหารงานส่วนท้องถิ่น	เพ + กร
เพก	น.	ผู้แสดง, ผู้แข็งแรง, ผู้แสดงกรรม	เพก
เพน	น.	การแสดง, การแสดง, การแสดงกรรม	เพน
	ก.	แสดง, แข็งแรง, แข็งสน	
เพน	ก.	การแสดงกรรม, แข็งสน	
เพนระ	ว.	ขาว, โกล, นาน	เพน
เพน	น.	อุกฤษฏาณวิที, เข็ม, มี, อสุรจาทก	เพน
		หนึ่ง	
เพนกร	น.	"กรอุกฤษฏาณเพน" คือพระสุก, กร	เพน + กร
		พระสุก	
เพนกร	น.	"เจนนางเพน" คือท้าว	เพน + กร
เพน	น.	เพน	เพน + กร
เพน	น.	ความประทุษร้าย, ความผิด, ความร้าย	เพน
		บาป	
เพน	น.	ผิด, คำ, แทน, เพน	เพน
เพน	น.	ฟ้า, สวรรค์, วาสนา, เกราะ, ชื่อสัตว์	เพน

(๒)

หน้าใบ

หน้าใบ

หน้า

หน้า

หน้าใบ

หน้าใบ

รวม

หน้า

น.

น.

น.

น.

น.

รวมรวม

หน้าใบ

หน้า

หน้า

หน้า

หน้าใบ

หน้า + หน้า

รวม

หน้าใบ หรือหน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

รวมหน้า, รวมหน้า

น.

หน้า

รวม + หน้า

รวมหน้า

น.

หน้า

รวม + หน้า

รวมหน้า, รวมหน้า

น.

หน้า

รวม + หน้า

รวมหน้า

น.

หน้า

รวม + หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

รวมหน้า

น.

รวม + หน้า

รวมหน้า

น.

รวม + หน้า

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
กรรมนาศ	น.	การลอบดูหมาย	กรรม + นาศ
กรรมนิเวศ	น.	การเข้าประพฤติกรรม, การเข้าศาสนา, การเข้าวัด	กรรม + นิเวศ
กรรมเนตร	น.	"ผู้เฝ้าในกรรม" คือ สอดส่องกรรม	กรรม + เนตร
กรรมนที	น.	เจ้าหรือผู้ครองกรรม	กรรม + นที
กรรมนาสิก	น.	การกล่าวกรรม, ถ้อยคำที่แสดงกรรม	กรรม + นาสิก
กรรมศาลา	น.	โรงแสดงกรรม, โรงตั้งกรรม, ศาลยุติธรรม	กรรม + ศาล
กรรมศาลกร	น.	วิชาตามกฎหมาย	กรรม + ศาลกร
กรรมศาลน	น.	ประมวลกฎหมาย	กรรม + ศาลน
กรรมศีล	น.	ผู้ให้กรรมเป็นปกติ	กรรม + ศีล
กรรมอภิศร, กรรมกษร	น.	"อภิศรแห่งกรรม" คือผลดีแห่งกรรม หรือการดีของกรรมเป็นใหญ่	กรรม + อภิศร
จรัส	น.	จล	จรัส
จันณา	น.	นางที่เลี้ยง	จันณา
จันวาตม	น.	ชื่อเดือนที่ ๑๒ ของเดือนสุริยคติ	จัน + อาตม
จาทรี	น.	หญิงที่เลี้ยง, นารกา, แสนทิน, โลกนาม, ผู้บำรุง, ผู้ถือ, ผู้ทรงไว้, ไร้วา จาทรี ก็มี	จาทรี
จางม	น.	การทรงไว้, การตามไว้, การรักษาไว้, การบีบไว้, การอคม, การทรงจำ	จางม
จางนา	น.	การทรงไว้, การทรงจำ, ความจำที่แม่นยำ, การระลึกหรือความเพ่งเล็งในใจ	จางนา

คำไทย	พยางค์	ความหมาย	คำสันสกฤต
เจียร	น.	ผู้เป็นปราชญ์	จิร
นกะ	น.	(น) ผู้ไม่เคียดแค้นใคร, กุเฆา, พระอาทิตย์	นค
นคยติ	น.	เจ้าเขา, เขาคินาถีย	นค + ปติ
นกร	น.	เมือง, กรุง	นกร
นคินทร	น.	เขาใหญ่	นค + อินทร
นที	น.	แม่น้ำ	นที
นพท	น.	ความยินดี, ความรื่นเริง, ความบันเทิง ความชื่นชม, คบ (สัตว์) ชื่อคานพร กฤษณ	นพท
นพณ	น.	ความยินดี, ความเพลิดเพลิน	นพณ
นพธิ	น.	ผู้มีคุณบารมี ชื่อพระวิฆ्नุ, ชื่อพระ กิริส หรือเทพกายูรปของพระกิริส กระทำหน้าที่เป็นมเหสีรับชบ และ พิชชชชกเทศมวิจารณ์พระกิริส เมื่อ อยู่ปรกคณิรูปเป็นบุตร ถือไม้เท้าสำหรับ ตำแหน่งเมื่อพระกิริสไปไหน ก็จำนองเป็น พจนการช คือโคเชือกผู้เป็นเทพทนาย เราใช้เรียกว่า พระนพทการใช้เป็น เครื่องหมายครุฑนคทรวางรัง	นพธิ
นพทการ	ก.	ไหว	นพทการ
นพท	น.	การทำความอ่อนน้อม	
นพท	ว.	คำทอ (ความประพฤติไม่เสมอ) เจา	นพท
นรา	น.	ทน	นร
นรี	น.	นาง, คนหญิง ปกติใช้ว่า นารี	นรี

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
น. จ.	น.	คน, บุคคล, วิบุลย (ไปถึงเทวดาด้วย)	น. จ.
น. จ. รรม	น.	ผู้มีรรมคาเหมือนน. จ. , ท้าวภูเว	น. จ. + รรม
น. จ. ติ	น.	พระราชา	น. จ. + ติ
น. จ. ทย	น.	การระบำ, ฟ้อน, รำ, เบนรำ	น. จ. ทย
น. จ. ทย ศาสา	น.	ห้องเอนรำ	น. จ. ทย + ศาสา
น. จ. ทย ศาสกร	น.	วิเทศหรือศิลปะแห่งการระบำ	น. จ. ทย + ศาสกร
น. จ. ปร	น.	บุคคลทรง, พระราชา	น. จ. ปร
น. จ. ปร ทย	น.	คนระบำ	น. จ. ปร + ทย
น. จ. ปร ติ	น.	"เครื่องหมายแห่งความเป็นพระราชา"	น. จ. ปร
		คือพระเชษฐภคินี	
น. จ. ปร ทย	น.	ราชสำนัก, ศาล	น. จ. ปร + ทย
น. จ. ปร	น.	ความดีแห่งกษัตริย์, นิกาย	น. จ. ปร
น. จ. ปร	น.	การสร้าง, การทำ, การวัด, นิรมาน	น. จ. ปร
น. จ. ติ	น.	หม้อทองคำ, สระบัว	น. จ. ติ
น. จ. ติ	น.	กลางคืน	น. จ. ติ
น. จ. ติ	น.	จระเข้	น. จ. ติ
น. จ. ติ ติ	น.	ฝูงจระเข้	น. จ. ติ + ติ
น. จ. ติ ติ	น.	ชื่อรอนทาคอนเวลา ๑๒ ปี เป็นหนึ่งรอบ	น. จ. ติ
		เช่น ชวณิกัตริ วัฒนิกัตริ คว คว	
		อุษ มี ๓๗ หมู่	
น. จ. ติ ติ ติ	น.	แผนที่หรือการที่ไม่เคลื่อนย้าย	น. จ. ติ + ติ
น. จ. ติ ติ ติ	น.	การพระฤ	น. จ. ติ + ติ
น. จ. ติ ติ ติ	น.	นักรบาศา	น. จ. ติ ติ ติ
น. จ. ติ ติ ติ	น.	วิธการในราศา	น. จ. ติ + ติ

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำอื่นที่ออก
ไม้	น.	ไม้	นท
นาฏยะ	น.	การเต้นรำ, การที่เต้นรำ, การแสดงละคร	นาฏย
นาฏยศาสตร์	น.	ห้องเต้นรำ, โรงละคร	นาฏย + ศาส
นาฏยศาสตร์	น.	วิชาเต้นรำ, วิชาแสดงละคร	นาฏย + ศาสตร์
นาฏ	น.	ส่วนเวลา เหนือขึ้น • ใน ๒๐ ส่วนของชั่วโมง	นาฏ
นาฏย	น.	ความเป็นทาง ๆ	นาฏย
นาฏ	น.	ชื่อ	นาฏ
นารายณ์	น.	นาคพระเจ้าของพระชนมองค์ที่หนึ่งในพระเจ้า ๔ องค์ คือพระวิष्ณู(นารายณ์) พระศิวะ, พระพรหม พระนารายณ์อยู่ในสวรรค์ชื่อไวศณู มีพระมเหสีชื่อฉกษมี หรือ ลกษ เป็นพระมเหสี มี ๔ กร คือสังข์ จักร คทา และค้อนหัว บางทีพระพรหมเป็นอสูรในนรก ในสมัยรัชกาล (พระที่นั่งอัมพร) นิยมว่านางผดุงมาลีเป็นอสูรในนรกชื่อโลกเป็นปาง ๆ เรียกว่าอสูราร เช่น ปางที่นางผดุงมาลีเป็นพระพรหม ก็เรียกว่า รามาวตาร เป็นต้น	นารายณ์
นาราย	น.	คนเร่, ทหารเร่	นาราย
นาศ	น.	ความเสื่อม, การทำอวสาน, ความไม่มี	นาศ
นิลรัตน	น.	ชื่อแก้วมรกตที่พบที่ศาสนา (ผู้ปราศจากเครื่องประดับ)	นิลรัตน

มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครราชสีมา

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
นิเคราะห์	น.	การขม, การปราย	นิกรณ
นิคม	ว.	เพิ่ม, บังคับ, เสมอ	นิช
นิคมศรี	น.	ผู้มีความสงวนอันคงทน	นิช + ศรี
นิทร, นิตรา	น.	การหลับ, การนอนหลับ	นิชรา
นิพนธ์	ค.	ร้อยกรองด้อยค่า, แดงหนึ่งสี่	นิพน
นิรุณ	ว.	ไม่มีลักษณะดี, เฒ่า, ชั่วร้าย, ไม่รู้คุณค่า	นิรุณ
นิรุโณ	น.	เสียงดัง, เสียงกึกก้อง	นิรุโณ
	ว.	ไม่มีเสียง, เงียบ, สงบ, สงัด	
นิรช	น.	เพรช	นิรช
	ว.	ไม่มีความดี, ไม่ร่าเริง	
นิรุโณ	ว.	ไม่มีโทษ	นิรุโณ
นิรมาน	น.	การสร้าง, การแปลง, การทำ, การทำนอง, การวิเศษ	นิรมาน
นิรมาน	ว.	ปราศจากการดิ้นรน, ไม่มีการติดถึง	นิรมาน
		ไม่ดิ้นรน	
นิรมิต	ค.	สร้าง, แปลง, ทำ, จำลอง	นิรมิต
นิรศิย	ว.	ประเสริฐยิ่ง	นิร + อศิย
นิรันตร	น.	ตลอดไป, ติดต่อกัน, ชั่วกาลนาน	นิร + อนุตร
นิรันตราย	ว.	ไม่มีอันตราย	นิร + อนุตราย
นิรา	ค.	ไปจาก	นิร
	ว.	ไม่มี	
นิราธิ	ว.	ไม่มีเหนือ, ไม่มีเครื่องระงับ, ไม่รับ	นิราธิ
		นิทาน	
	น.	ปราศจากความเห็นเป็นเครื่องระงับ	

[illegible]

คำไทย	คำศัพท์	ความหมาย	คำสันสกฤต
บุษ	น.	น้อง	อบุษ
บุตร	น.	ตา, ทวดตา, ญาติ, ญาติทาง	เบบุตร
เนา	น.	เรือ, เรือสำเภา	เนา
เนาว์	น.	ใหม่, เกว	เนา
เนียร	น.	น้ำ	นีร
นงการ	น.	(ป) เจียน, ทำนบ, พะอง, บันได	ปงการ
นทิตร์	น.	สังการ, สังจาเพาะ, สังเจาะจง	ปติ + อัญช
นดี	น.	นาย, เจ้าของ, เจ้า, ผู้ครอง, ผู้บังคับบัญชา, ตัว	ปติ
นท	น.	ทาง	ปท
นทิตร์	น.	พระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสหรือภิกษุ ผู้ใหญ่	ปวัญ
นรณ	น.	บริสุทธิ, สะอาด, ความบริสุทธิ์, ไร้มิยา	ปฐน
นรณคำลา	น.	ปัด, ทิ้งเสีย, ไข่ม้อย, ไข่มุก	ปฐน + ศาล
นรณการ	น.	โรงมหรสพหรือโรงละคร, โรงละคร	ปฐน + ศาล
นรณกรรม	น.	ของตุ๊กตาและนักพรต	ปฐน + ศาล
นรณการ	น.	อยู่เป็นใหญ่ในเรือนท่งสี	ปฐน + ศาล
นรณกรรม	น.	บัญญัติทางศีลหรือเรื่องทางศาสนาอัน บอกเนื้อเรื่อง, ผู้แทนสถานที่ยศ, เวลาพิธี	ปฐน + ศาล
นรณการ	น.	ผู้แทนของสมุค, ผู้อำนาจการในเรือน ท่งสีของสมุค	ปฐน + ศาล
นรณการ	น.	ผู้มีอำนาจอันถึงแล้ว, ทำหน้าที่แทน คือ ขุน หลวง พระ พระยา ฯ	ปฐน + ศาล
นรณ	น.	ข้อ, ปัด, ไข่ม้อย, ไข่มุก (แห่งท่งสี)	ปฐน

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
บรรพบุรุษ	น.	ชายผู้เป็นต้นวงศ์	ปฺร + ปฺร
บรรพชา	น.	การบวช, บรรพชา ที่ไร้ทุกข์โลก ๆ เช่นคำว่า "ออกบรรพชา...." อาจหมายถึงการบวชเป็นภิกษุ หรือ สามเณร หรือจุณฺโณก็ได้	ปฺร + ฐ
บรรพชิต	น.	นักบวช ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ครองเพศสามเณรไปจนถึง นักบวช ในศาสนาอื่นก็เรียกว่าบรรพชิตได้ แต่ ไม่ว่าจะเป็นนักบวชในศาสนาใดก็ตาม ก็จะเรียกว่าเป็นบรรพชิตทั้งสิ้นถ้าบวชา หรือสามเณร	ปฺร + ฐ
บรรพต	น.	ภูเขา	ปฺร + ต
บรรพต	น.	แท่น, เหมือง, ที่นั่ง	ปฺร + ต
บรรพเวกษา	น.	ผู้ดูแลทั่วไป เป็นตำแหน่งในวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย	ปฺร + เว + ก
บรรพภาส	น.	สภาพเหตุการณ์หรือสิ่งที่ปรากฏที่ ให้เกิดความรู้สึก เช่น บรรพภาส ของพระพุทธเจ้าเมื่อ สว่างบรรพภาส อากาศที่มนุษย์โลก	ปฺร + ภา
บรรพชา	ก.	การสอน, การชี้แจง	ปฺร + วิชา
บรรพชา	น.	ช้าง, สี่ขา, ช้าง	ปฺร + วิชา
บรรพชา	น.	ความเพียร, ความบากบั่น, ความแรง ทนในทางดี	ปฺร + วิชา
บรรพชา	น.	ทองแดง, เงิน, เงิน, ทองแดง, นวคพื้น ปฏิกฐ	ปฏิกฐ

คำไทย	พจนานุกรม	ความหมาย	คำสันสกฤต
ประวิทย์	ก.	กล่าวดีเยี่ยม, กล่าวไพเราะ, กล่าว	ประวิทย์
ประวิม	ก.	ชอบใจ, ยินดี	ประวิม
ประวิทย์	ก.	คุณ, วิชา, ปกครอง	ประวิทย์
ประวิทย์	ก.	ส่องแสงทุกด้าน, ฉายรัศมีไพเราะรอบ	ประวิทย์
ประวิตร	ก.	หมุนเวียน, เปลี่ยนไป, แปรไป, แขน	ประวิตร
ประวิฬร	น.	เครื่องใช้สอยของบรรพต	ประวิฬร
ประวิฬ	น.	หมู่, คนแกล้ง, คนรวมกัน, ทาง ศาสนา หมายถึง คนที่มีบ่ออิฐระฆังศาลา ทุกประเภท ทางโลกหมายถึงห้างร้าน บริษัท	ประวิฬ
ประวิฬ	น.	ปลงพระ, ประเสริฐ, ขั้วหน้า	ประวิฬ
ประวิฬ	น.	กรง, ขั้วกรง, หน้าตา	ประวิฬ
ประวิฬ	น.	พระเป็น, สมบูรณ์การกระทำที่กระทำ ชื่อจากพระราชา	ประวิฬ
ประวิฬ	ว.	ขจร, สวรรค์	ประวิฬ + ภิภู
ประวิฬ	น.	พลอยสีขาวเกลี้ยง	ประวิฬ + วรณ
ประวิฬ	น.	ความรอบรู้, การเวียน, ความเป็น บัณฑิต	ประวิฬ
ประวิฬ	น.	เครื่องหมายให้รู้ว่าเป็นบัณฑิต	ประวิฬ + ฤทธิ
ประวิฬ	น.	ปิ่น, ปีก, ขนปิ่นที่สุก, นก, นก กร, นก, สัตว์ที่ขน, ใบไม้, กลีบ, กลีบ (เช่น ปิ่นดอกไม้วีหรือปิ่นที่ตกแต่ง ต้นไม้), ใบไม้สำหรับเวียน (เช่น ใบ ฉาน), กระดาษ, แผ่น, โปสเตอร์ใช้	ประวิฬ

คำไทย

ภาษาไทย

ความหมาย

คำสันสกฤต

เรียกกระพริบที่กำกับความด้วย คำรับได้

เครื่องสังเวท

นิตยบาลี

น.

"ผู้เป็นเจ้าแห่งนรก" คือ ครุฑ

ปุตฺร + ปติ

นิต

น.

ชื่อมากราน้ำก้นของนรก

ปต

นาค

น.

ภาษาสันสกฤตที่ใส่อาวาทของนิกาย นาค
เป็นบริวารจำเนียรของนิกาย ทรงอนุญาต
ให้มีไว้รูปละ ๑ ใบ พระพุทธบัญญัติ ให้
พระโสมนัสที่กำกับด้วย ๒ อย่าง คือ
เหล็ก กับหินเผา นาคที่กำกับอย่าง
อื่นใช้ไม่ได้

ปุต

นาค

น.

เงิง, เท้า, ชื่อมากราน้ำก้นของนรก
๑ นาค, ส่วนหนึ่งของนรกแห่งคำประพันธ์

ปนา

นาล

น.

ความชั่ว, ความดำนา

ปาล

นาล

น.

บาง

ปาล

นาล

น.

ถูกทำ, ถูกกระทำไว้ว่า ถูกนาล

ปาล

นิต

น.

ทอ

ปิต

นิต

น.

ทอ

ปิต

นิต

น.

ความดี, กุศล, ความสุข, ความเครื่อง

ปิต

นิต

น.

ถูก, ถูกขาย

ปิต

นิต

น.

ถูก, ถูกสาว

ปิต

นิตรวม

น.

ทอของถูก

ปิต + รวม

นิต

น.

นิต, ทอ, ทอ

ปิต

นิต

ก.

ทำให้เห็น, ปฏิสังข, ขอมรวม

ปิต

คำไทย	พยางค์	ความหมาย	คำสันสกฤต
บุรพา	น.	ราชชนา	ปุร
บุรุษ	น.	บุรุษ, ทวี	ปุร
บุรุษไทย	น.	ลักษณะท่าทีของบุรุษไทย ๑๔ อย่าง	ปุร + ไทย
บุรุษกรรม	น.	ทิวทัศน์รับทิว	ปุร + ๑ กรรม
บุรุษ	น.	ทิวทัศน์น้ำเงิน, บัว, ฟ้า, ช่อราช	ปุร
		นกก	
บุรุษกรรม	น.	"คนทิวทัศน์" เช่น ทิวทัศน์เมื่อวิบุรุษ	ปุร + ๑
		กระทำการอันใดในทิวทัศน์	
บุรุษ	น.	ทิวทัศน์, ในคำประพันธ์ไว้ว่า บุรุษ	ปุร
		บุรุษ, บุรุษ ทิว	
บุรุษวิเศษ	น.	บุรุษวิเศษ, สิ่งที่มารุ่งเรือง	ปุร + ๑ วิเศษ
บุรุษ	น.	ทิวทัศน์, ทิวทัศน์จากรุ่งเรือง	ปุร
บุรุษ	น.	ทิวทัศน์	ปุร
บุรุษ	น.	สิ่งที่มารุ่งเรือง, อากาศ, ชื่อการนัก	ปุร
		นิทรรศการครั้งที่ ๔ ไทย เวียดนาม การสม	
		สำเนา, การประชุม, การทิวทัศน์, ทิวทัศน์, การทิวทัศน์, บัว, ทิวทัศน์	
บุรุษวิเศษ	น.	บุรุษวิเศษ, สิ่งที่มารุ่งเรือง	ปุร + ๑ วิเศษ
บุรุษวิเศษ	น.	ทิวทัศน์เหนือ	ปุรวิเศษ
บุรุษ	ว.	ทิว	ปุร
บุรพา	น.	ทิวทัศน์ คือ ทิวทัศน์นอก	ปุร
บุรพา, บุรพา	ว.	ทิว, ทิวทัศน์	ปุร
		(๑)	
ปกริยา	ก.	จำนวน, กระดาษ	ปกริยา
	น.	เรื่อง, ทิวทัศน์	

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ประชุม	ค.	คล่องแคล่ว, ชำนาญ	ประชุม
ประเคราะห์	น.	ความเพียรทำกิจการ, การยกย่อง การเชิดชู	ประชุม
ประจักษ์	ค.	แยกแยะ, ประคองประคอง	ประชุม
ประจักษ์	ว.	ชัดเจน, แจ่มแจ้ง, แยกแยะ	ประชุม
ประจักษ์	ก.	เจ็บ, ป่วย (สัตรีรับเจ้านาย)	ประชุม
ประจักษ์	น.	หม่อมหรือหม่อม	ประชุม
ประจักษ์	น.	หม่อม, ชาวเมือง	ประชุม + ราช
ประจักษ์	น.	ความเป็นใหญ่ใหญ่	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	"เจ้าแห่งสรรพสัตว์" คือพระศาสดา, พระโสม, พระอินทร์, พระอินทร์, หรือ พระนาคคณแห่งพระพุทธรูปเจ้า	ประจักษ์ + ภา
ประจักษ์	น.	"หญิงผู้ให้กำเนิด" คือ แม่	ประจักษ์
ประจักษ์	ค.	น้อมไหว	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	การน้อมไหว, การรับได้	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	การตั้งความปรารถนา	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	การตั้งความปรารถนา	ประจักษ์
ประจักษ์	ว.	ดี, ดี, ออเอือก	ประจักษ์
ประจักษ์	ค.	บรรเทา, ระวัง	ประจักษ์
ประจักษ์	ว.	เกา	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	กรรมของเกา	ประจักษ์ + ภา
ประจักษ์	น.	รูปประจักษ์	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	ความรอน, ความรอนใจ, ความรอน	ประจักษ์
ประจักษ์	น.	อำนาจ, ความเป็นใหญ่, เกียรติยศ	ประจักษ์

คำไทย	ภาษาไทย	ความหมาย	คำอื่นที่
ประติมา	ก.	ตั้งขึ้น, จัดทำขึ้น, คิดทำขึ้น, สร้างขึ้น แก่งขึ้น	ประติมา
ประติมากรรม	น.	การก่อไว้, การแก่งกั, การก่อสร้าง	ประติมากรรม
ประติมา	ว.	เฉพาะขึ้น, ผ่าตรับขึ้น, ขุดขึ้น	ประติมา
ประติมา	ก.	ผูกคอบ	ประติมา
ประติมา	ก.	ส่งเสียงกั, ร้องคอบ	ประติมา
ประติมา	จ.	ปฐม, ขึ้น, เบื้องต้น	ประติมา
ประติมา	ก.	ให้	ประติมา
ประติมา	น.	ตะเกียง, โคม, ไฟที่มีเปลวสว่าง, เช่น ตะเกียง, เทียน	ประติมา
ประติมา	ก.	ทำร้าย, ทำชั่ว, ทำเดาทราม, ทำผิด	ประติมา
ประติมา	ว.	ชั่ว, ร้าย, โทรมโทรม, โทรม	ประติมา
ประติมา	น.	คำพูด, บ้านเมือง, บ้านแก้ว	ประติมา
ประติมา	น.	หัวท้าว, ผู้เป็นใหญ่ในหมู่, ความเพียร ขจิตขบไม่ให้เกิดในตน	ประติมา
ประติมา	น.	ผู้เป็นหัวหน้าในหมู่, หัวหน้าปกครอง ประเทศโดยราษฎรเลือกตั้งขึ้น	ประติมา + อธิปัตติ
ประติมา	น.	เทว, คดง, ทไป	ประติมา
ประติมา	น.	คำเป็นประติมา, คำกล่าวกันคือ คำ สั่งสอนของพระพุทธเจ้า, อธิ, หรือ เสนอ, ขัดความที่กล่าว	ประติมา
ประติมา	น.	คำรอบครอง เช่น คำโสด, คำกั, คำกั กลอน	ประติมา

กลัวไหม

ประพจน์

หน้า

น.

ราชครว, ความเป็นไป, กริยาอาการ ประพจน์
เรื่องราว, เหตุการณ์

ค.

ทำ, ทำตาม, ปฏิบัติ

ประพจน์

ว.

เจริญ, โท, โนญ, รุ่งเรือง, สง่างาม ประพจน์

ประพจน์

น.

คำร้องบารอง เช่น โทลง ยินดี ภาษิต กลอน ประพจน์

ค.

ร้องบารอง, ชู, แกล้ง, เรียบเรียง,
เก็บเป็นอัน

ประพจน์

ค.

ประพจน์, คติ, กระตือ

ประพจน์

ประพจน์

ค.

อุบาย, เฝือกไป (สำหรับเจ้านาย)
หมายความว่าไม่ปฏิบัติ

ประพจน์

ประพจน์

ว.

ฉลาด, มีฝีมือ

ประพจน์

ประพจน์

น.

ทบทวนเรียน, แขนง, เชื้อสาย

ประพจน์

ประพจน์

น.

การเกิด, แขน, ที่เกิด

ประพจน์

ประพจน์

น.

แสง, แสงสว่าง, แสงไฟ

ประพจน์

ประพจน์

น.

อำนาจ, ฤทธิ์

ประพจน์

ประพจน์

ค.

ถนัด, บอก, ชู

ประพจน์

ประพจน์

น.

แสงสว่าง

ประพจน์

ประพจน์

น.

ชนิด, อย่าง, แขน, ส่วน, ความ
แตกต่าง

ประพจน์

ประพจน์

ว.

เห็นชอบ, ประพจน์, มีงาน,
เหอไร, เห็นชอบ, ทอด

ประพจน์

ประพจน์

ค.

ถนัด, ถนัด, ถนัด, ถนัด, ถนัด

ประพจน์

ประพจน์

ค.

มีงาน, เห็นชอบ, บอก, ถนัด,
ถนัด

ประพจน์

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	บาลีสันสกฤต
ประชน	ก.	สงฆ	ปฺรชน
ประศาสน์	น.	การแนะนำ, การสั่งสอน, การปกครอง, การสั่ง	ปฺรศานฺ
ประตุ	น.	สัตว์เลี้ยง	ปฺรตุ
ประตัก	น.	ความตกลงการ, การมุ่งหมาย, การขอขาด	ปฺรตฺต
ประสา	น.	การเกิดผล, การกลั่นกรอง, การได้, การพบ	ปฺรสา
ประสาณ	น.	เห็นในกายส่วนรับคนและสัตว์ รุ้จักอะไร	ปฺรสาณ
		ทาง ๆ เรียกประสาทรูปก็ได้, ความ	
		เห็นใจ	
	ก.	เห็นก็ได้, ไปรด	
ประสาณ	น.	เครื่องประคอง	ปฺรสาณ
ประสาร	ก.	ขจัดออก, เหยียดออก, แยกออก, ขยาย	ปฺรसार
ประสาณ	น.	ความสำนึก, การปรากฏ, ความรู้	ปฺรสาณ
		ความสำนึก	
ประตุ	ก.	จนรวาย, ตลอด, เกิด	ปฺรตุ
ประตุ	น.	การไขออก, การกลั่น, การเกิด	ปฺรตุ
ประตุกรรม	น.	การกลั่นกรอง	ปฺรตุ + กรรม
ประนอาน	น.	ความปลื้ม, ความยินดี, ความสบาย	ปฺรนอาน
		ใจ, ความสบาย	
ประนอาน	ก.	ละ, ทิ้ง, ทิ้งขาด	ปฺรนอาน
ประนาร	น.	การนำ, การดี, การขึ้น, การอ้าง, การนลา	ปฺรนาร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ประพาส	น.	เขม. การร่ำเริง, การสนุก, การคลุก	ประพาส
ประเพณี	ว.	ประเพณี, ประเพณี, หน้าที่ประจำประเพณี	ประเพณี
ปรัชญา	น.	วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง	ปรัชญา
ปรัชญา	น.	ชั้นความ, ความรู้ของ	ปรัชญา
ปรัชญา	น.	ปรัชญา, ภาษาบาลี, หนังสือ, วิชาชั้นสูง	ปรัชญา
ปรัชญา	น.	เครื่องหมายวรรคตอนแสดงคำอ่านที่มีรูป	ปรัชญา
		ดังนี้...ร. ยูดาน	
ปรัชญา	น.	วิชา, วิชา, วิชาหลวงซึ่งอยู่สูงยิ่ง	ปรัชญา
		พระที่นั่งใหญ่	
ปรากฏ	น.	ความปรากฏ, ปรากฏอย่างบอก	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ภาษาพื้นเมืองในอินเดียโบราณวิชา	ปรากฏ
		การมาจากภาษาสันสกฤต	
ปรากฏ	น.	ภาษาบาลี, วิชา, เครื่องหมาย	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ความปรากฏ	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ปรากฏอย่าง	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ปรากฏอย่าง	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ปรากฏอย่าง	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ปรากฏอย่าง	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ภาษา, ภาษา, ภาษา, ภาษา, ภาษา	ปรากฏ
		ภาษาพื้นเมือง	
ปรากฏ	น.	ภาษา, ภาษา, ภาษา	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ภาษา, ภาษา, ภาษา	ปรากฏ
ปรากฏ	น.	ภาษา, ภาษา, ภาษา	ปรากฏ
ปรากฏ	ว.	ภาษา, ภาษา, ภาษา, ภาษา, ภาษา	ปรากฏ + ภาษา
		ภาษาพื้นเมือง	
		ภาษาพื้นเมือง	

คำไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
ปัทม	น.	ปัทมฉวงดอกบัวสีในคง, มีกลิ่นหอมยาวนานแก่	ปัทม
ปัทม	น.	เจ้า, ที่มรทกมณีนัง, จำนวนเจ็ดร้อย	
		ใหญ่, พระนามพระพุทธรูปเจ้าองค์หนึ่ง,	
		นามพระรามานันท์	
ปัทมกรรณ	น.	ผู้เกิดจากบัว คือพระพรหม	ปัทม + กรรณ
ปัทมา	น.	บัว	ปัทม
ปัทมิ	น.	สีพระจันทร์	ปัทมิ
ปาดิ	น.	ผ้าสี	ปาดิ
ปารวณิ	น.	ต้นโพ	ปารวณิ
ปาริชาต	น.	ชื่อต้นไม้ในสวนหนึ่ง, ต้นทองแดง	ปาริชาต
ปาราม	น.	หิน	ปาราม
ปิตา	น.	พ่อ	ปิต
ปิตา, ปิตา	น.	ดี	ปิตา
ปิตาบท	น.	นายดี คือพระกฤษ	ปิตา + บท
ปุม	น.	ความดี, กุศล, ความสุข	ปุม
ปุม	ว.	ก่อน, ที่นรก, เบื้องหน้า, ที่พระจันทร์	ปุม
ปุมนิยะ	น.	ความขง	ปุมนิยะ
เปรต	น.	สัตว์เกิดในอบายภูมิพวกหนึ่ง, ผู้ตามไปแล้ว	เปรต
เปรม	น.	สบาย, รื่นเริง, ความรัก, ความพอใจ	เปรม
เปรส	น.	สอานหนัก, ข้างนอกแบบ, ข้างใน	เปรส
เปรต	ว.	ซึ่งแก่โดยไม่มีร่าง, ประทับ, ตกแต่ง	เปรต
		งาม, สบาย, น่ารัก, น่ายอมใจ, ชอบ,	
		นวม, อร่ามละม่อม, เก่ง, งาม, เขียว	
		งาม, มีเสน่ห์, มีอุปมา	
เปรต	น.	รูป, ทรง, ดี, รูปงาม, เครื่องประดับ	เปรต
		ความชอบ, ความดีจากกตกรรม	

คำไทย	บาลี	ความหมาย	บาลีสันสกฤต
เปลื้อง, เปลื้อง	น.	ความสละสลบ	ไปสละ
ไปรมณีน	น.	การส่งหนังสือและสิ่งของไปหา	ไปรมณีน
		ไปรมณีนโทรเลข	
ไปรมณีนิก	น.	แผนการระดมเงิน (มักมีในศัพท์พร้อม)	ไปรมณีน + ปุ
ไปรมณีนกรรม	น.	การระดมเงินในศัพท์พร้อม	ไปรมณีน + ปุ
ไปรมณีนอักษร	น.	หนังสือและวัตถุสิ่งของทางอากาศ	ไปรมณีน + อักษร
ไปรษณ	น.	พจนานุกรม, พจนานุกรม	ไปรษณ
	ว.	ของไปรษณ, เกี่ยวกับไปรษณ, ของไปรษณ	
	(๒)		
ณ	น.	ณ	ณ
ณ	น.	ณ	ณ
ณ	น.	ความงอกงาม, ความเจริญ, สิ่งที่เกิดขึ้น, ประโยชน์ที่ได้	ณ
ณ	น.	เขียนพจนานุกรม คือ เขียน ๔ หรือมีนาม	ณ
	ว.	ชื่อการณิก	
ณ	น.	ชื่อการณิกของณ (คือบุรุษณิกและ	ณ
		บุรุษณิก)	
ณ	น.	เขียนที่พระจันทร์ให้ดูแล้วการณิก	ณ
		ณ, เขียน ๔ หรือมีนาม	
	ว.	ซึ่งเกี่ยวกับการณิกของณ, ซึ่งเกิดใน	
		การณิก	
ณ	น.	สอนน้ำ, น้ำ	ณ
ณ	ว.	น้ำประปา, น้ำประปา, น้ำประปา	ณ + ณ

(vi)

ภาษาไทย	ภาษา	ความหมาย	คำสันสกฤต
ทศก	น.	เราศกที่ไธเป่า	ทศ
ทศ	น.	ทศไม้นั้นหนึ่ง กวักกักตัวกันว่าพระฉลิลอก เมื่อเอาน้ำนมคั กวักกักตัวกันว่าพระฉลิลอก เมื่อเอาน้ำนมคั ทศน้ำนมจากปากหญิงที่ น่ารัก ประจงไปเราแปดกันว่าทศทศ	ทศ
ทศ	น.	เรือสาย, เทือกเขา, เทือกเขา, สก	ทศ
ทศพรหม	น.	หรือทศพรหมเรียกว่า พรหมมณะ (เป็น แบบกแต่งสามเวท)	ทศ + พรหม
ทศ	น.	เรือสาย, ยืนที่ทศ	ทศ
ทศ	ว.	ทศก, ทศว, ทศ	ทศ
ทศ	น.	ทศก	ทศ
ทศ, ทศ	น.	ทศก, ทศ	ทศ
ทศ, ทศ	น.	ทศก	ทศ
ทศ	น.	เจ้าสาว, เมียสาว, เมีย, หญิงทั่วไป	ทศ
ทศ	น.	ป่า	ทศ
ทศ	น.	เจ้าแห่งป่า, ทศไม้นั้น ซึ่งฉลิลอก มาศเคียวโดยไม้ออกดอก กิ่งทศเคียว หรือทศ แต่ใช้เรียกทศไม้นั้น ๆ เช่น ทศโพ ทศโพธิ์	ทศ + ปศ
ทศ, ทศ	น.	หญิงชู้สาวแล้ว, เมีย, หญิงสาว	ทศ
ทศ	ว.	เป็นทศ, ทศอบ	ทศ
ทศ	น.	ทศ, ทศ, ทศ, ทศ, ทศ, ทศ	ทศ

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
พบ	ก.	รพบ, ร	รพบ
พบ	น.	พิก	รพบ
พบ	ก.	พำราย, พัมพะ	รพบ
พบ	น.	กับคำในอกจากแดง, อภิบาล คำ ๖ ที่ประกอบกันเข้าเป็นร่างกาย ในคำว่า พญานาคอันใหญ่ หมายถึงอภิมหา และอีกอย่าง, ที่หนังสือที่เรียน เขียนแปล สำหรับประกอบกับสระ	รพบ
พบ	ก.	พม, พม, การพม	รพบ
	น.	การพม, การพม, ชื่อสัตว์ในรา ที่อาศัยการพม	รพบ
พบ	น.	เสือโคร่ง	รพบ
พบ	น.	ความกลัวระแค้น	รพบ
พบ	น.	การเอาเป็นธุระ, การรับใช้, ธุระ การยอมรับ, พม	รพบ
พบ	น.	ความสูงต่ำ, ความหมาย, ความเพียร	รพบ
พบ	น.	สัตว์ที่กินเนื้อสัตว์, ๖, พม, สัตว์ โต, เสือ	รพบ
พบ, พม	น.	กระบวน, พม, กองทัพ, ชื่อสัตว์ในรา	รพบ
พบ, พม	น.	กระบวนเป็นพม	รพบ + พม
พบ, พม	ก.	ไปเป็นกระบวนทัพ	รพบ + พม
พบ	น.	กองทัพ	รพบ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำอื่นที่คล้าย
พรรค	น.	คณ. ข้อวัตรปฏิบัติ การปฏิบัติตนให้เป็น ผู้ประเสริฐขึ้น เรียกว่าบำเพ็ญพรรค, บรรพชา, เขมตังความประพฤติ, พรรณ เป็น, ประเพณี, การสมาคม คือการ ประพฤติตามลัทธิศาสนา, การจำศีล	วรุณ
พรรค, พรรค	น.	พรรค, หมู่, กลุ่ม	วรุณ
พรรคกัน	น.	ทิวทัศน์หรือพรรค คือ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐	วรุณ + อนุต
พรรค	น.	สี, ผิว, ชนิด, เพศ, ทิวทัศน์	วรุณ
พรรณา	น.	ผู้สูงส่งแห่งราชินี คือ พรรณ	วรุณ + เพชร
พรรณา	ก.	เล่าความ, ขยายความ, พูดให้หนักแน่น	วรุณา
พรรณา	น.	เกสร, กลีบกลีบ, ขอบ, โขนไทยมา ถึงกลีบกลีบที่กลีบ	วรุณ
พรรณา	น.	ณ. ป. น้ำ	วรุณ
พรรณา	น.	เรือน, นึกปรารถนา	วรุณ + โลก
พรรณา	น.	ธัญ	วรุณ + อนุ
พรรณา	น.	ณ. หน้า, อนุณ. แต่ไทยเราใช้ ว่านิคณ สำนวนชาวพุทธพรรณนามา ถึงระยะเวลา ๓ เดือนที่พระสงฆ์อยู่ จำที่ในวิหารจำ	วรุณ
พรรณา	น.	ความเจริญ, ความกว้างขวาง, ความ ขยายตัว, ความเบิกบาน, ความแบ่งแบ่ง จิต, ผู้ประเสริฐ, ผู้ใหญ่ (คือผู้ที่เคารพนับ ของพระพุทธเจ้า)	วรุณ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	ตัวขึ้นเสียง
พรามณ์	น.	ผู้เนื่องมาจากพรหม, ผู้มีตนเวท คือพระ พุทธพรม ไตรโลก, คนในวรรณะหนึ่งของฮินดู ซึ่งแบ่งวรรณะเป็นสี่ มีนักบวช พรามณ์ เวทย์ (พราหมณ์) และพราหมณ์ (โพธิ์) พรามณ์ เป็นนักพรต ในปัจจุบันหมายถึง พระเวทเป็นกฤตยัตนได้ ชื่อปลาชนิดหนึ่ง เรียกปลาพรามณ์	
พจน	น.	ต้นไม้, ไม้เป็น พจนฯ- กัม	วจน
พจนเกษตร	น.	ผู้มีต้นไม้เป็นตน คือ ภูเขา	วจน + เกศ
พจนศาสตร์	น.	วิชาว่าด้วยต้นไม้	วจน + ศาสตร์
พจน	ว.	เจริญ, แข็งแรง, แดง, เต่า	วจน
พจนาราม	น.	อารามภูเขา	วจน + อาราม
พจน	ว.	ใหญ่, เจริญ	วจน
พจนวิปัส	น.	ชื่อพรหมณ์พวกหนึ่งสำหรับพระมหากษัตริย์ ในพระราชพิธี, ครุในการจับช้าง	วจน + วิป
พจน	น.	คำประพันธ์	วจน
	ก.	พจน, เวียง, เกษัตริย์	
	ว.	กษัตริย์	
พจน	น.	ความประพฤติ, การ, ความไป ลักษณะความเป็นอยู่, หน้าที่, อาชีพ คำอธิบายกฎไวชากรรม	วจน
พจน	น.	ผู้ใหญ่	วจน
	ว.	เจริญ, แข็งแรง, ใหญ่, แดง, เต่า, ฉลาด, งาม, เจ็บ, จบ, สักขี	
พจน	น.	ความเจริญ, ความมั่งคั่ง, ความสมบูรณ์, คำไร	วจน

คำไทย	คำจีน	ความหมาย	คำสันสกฤต
ทณก	น.	ก้น, ขั้ว	วณก
ทณน	น.	กอง, หมู่, จำนวนมาก, รว, ทาง (แห่งกองหรือมูลไม้), หมู่หรือกอง หรือวงวน, เจอจำนวนใหญ่กำลังเจ็ด หรือทั้งสิบกับทศจนถึงสิบเก้า	วณน
ทณท	น.	ขี้ขาวรกรก ขาขาวเอกของพระกฤษณะ	วณท
ทณณะ	น.	เครื่องประคอง, เครื่องแผล, ความงก งาม, ความรุ่งโรจน์	วณณะ
ทณนิก	ก.	แกล้งแล้ว, งาม	วณนิก
ทณจิก	น.	แสงบ่ง, รัตติกาลรูปแสงบ่ง	วณจิก
ทณะ	น.	โค, หมู่	วณ
ทณนา	น.	โค, ผู้ประเสริฐ, รัตติกาลรูปโค	วณนา
ทณพิ	จ.	สูง, ใหญ่, กว้าง, หนา, ใหญ่, แฉะ แรง, เจริญ, กอง	วณพิ
ทณสมบัติ	น.	"นายแห่งสมบัติ" เป็นชื่อพราหมณ์ เป็น บุโรหิณแห่งพราหมณ์ในชั้นหลัง เป็นพระ เจ้าแห่งวิชาและอักษรศาสตร์, ชื่อ ความพราหมณ์, ชื่อวันหนึ่งของสัปดา	วณสมบัติ
ทณ	น.	กำลัง, แรง, กองทัพ, ทางรวม ทั้งหมดในหลายอย่าง เรียกว่า เบญจทณ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และ ปัญญา	ทณ
ทณคิณ	จ.	มีกำลังยิ่ง	ทณ + อคิณ
ทณิก	น.	ฉิ่ง	ทณิก

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	บาลีสันสกฤต
พญ. พญ	ว.	มาก	พญ
พิภตร	น.	พญา	พญคร
พิภทรา	น.	ทรงพญา	พญคร
พิภค	น.	ผูกค. ผูกคาว	วญคณ
พิภร	ค.	ขณ. การกระทำกระทำโดยขณราช	วญ
		เรียกว่า พิศ	
พิภร	น.	เพชร	วญ
พิภร	ค.	ผูก, มัด, ครึง	พญ
พิภร	น.	สิ่งของ, ข้อเคา, เรืองราว, พิศ	วิญญ
		บ้านเรือน	
พิภร	น.	คาว, ไบรอนเขียนเป็น พิศ ก็มี	วญ
พาส	น.	พาส	วญ
พาส	น.	การพิจารณา	วญ
พาส	น.	นางละคร, นางระบำ, หญิงมีลักษณะ	วญ
		ใน, หญิงนักเลงสุรา	
พาส	น.	เครื่องประโคม	วญ
พาส	น.	ขณ	วญ
พาส	ว.	ขณ, เกล, โง่, เกลา, ขั้ว, ร้าย	พาส
		ข	
	น.	เเกล, ข. ข (ของสัตว์)	
พาส	น.	ขณ	พาส
พิภร	ค.	โคจรทาง, วิเคราะห์	วิญญ
พาส, พาส	น.	อุปสรรค, เครื่องขัดขวาง	วิญญ
พาส, พาส	น.	ข้อพระเป็นเจ้าของพระมหากษัตริย์	วิญญ + อภิบาล
		เส้นเป็นทางงาเขียว เป็นโครงพระ	

กัโหล

ทิวา

ทิวา

น.

ความหมาย

กัฉินสก.๑๐

ทิวา

ชื่อพระนารายณ์, ชื่อเครื่องหมายนอกทิว
สะกด บางทีเรียกทิวา ใช้กับการเขียน
ทิวสันสกฤต เป็นเครื่องหมายที่คนบางจาก
ข้าลงไปว่า ไทยัตถะที่ไปทิวสะกด
เมื่อเขียนกับทิวัตถะไทยใช้จนพบ,
การทบทวน, การทบทวน, ที่ดู

ว.

งาม

ทิวา

น.

ชื่อของจักร, ชื่อของพระอินทร์,
สวรรค์, ไทยประกอบขึ้นโดยความ
ว่าคาบ ใช้สำหรับเจ้าประเทศราช

ทิว + อาณ

และสมเพชเจ้าพระยา

ทิว

น.

น., ชื่อเวทนามะณิ คือ พระทิว

ว.

ทิวา

ว.

สว่าง, กระ้าง, งาม

ก.

กรีกกราย, เบื้องกราย, คมนอง, สุก
พื้นรา

ทิวา

น.

ความชุ่มเคย, ความสนิทสนมกัน, ความ
ชื่นชม, ความรักใคร่

ทิวา

ทิวา, ไทสา

ว.

กว้างขวาง

ทิวา

ทิวา

น.

สะกด, ไส, ขาว, ไส้ผด, ไส้
บริสุทธิ

ทิวา

ทิวา, ไทสา

น.

ความจำเพาะ, ความแปลก, ความ
ปลีกไป

ทิวา

ว.

ทิวา, นอกเหนือออกไปจากปกติ

ทิว

น.

ของร้าย, ความร้าย, น้ำหรือเมือก
ที่ร้าย ซึ่งเกิดจากเขี้ยวเหล็กในหรือเงี้ยว

ทิว

ภาษาไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
		สัตว์เป็นตน	
วิษณุ	น.	พระนารายณ์	วิษณุ
วิสูตร	น.	ความกว้างขวาง	วิสูตร
	ว.	อย่างละเอียดกว้างขวาง	
วิสมย	น.	ความรัก, ความปลื้มใจ, ความชื่นชม	วิสมย
	ว.	การชม, น่ารัก	
วิสุท	ก.	แสง, รุ่ง, รุ่งแรงโดยต่างเหตุผลใหญ่, รุ่งแรงโดยแสงอาทิตย์	วิสุท
วีระ	น.	ผู้เพียร, ผู้กล้า, นักรบ	วีร
หฤช	น.	ความรู้	หฤช
หฤร	น.	ชื่อคนโบราณคนหนึ่ง มีนามว่า นกคณนาค มีวิชาป้อน รสเปรี้ยว ๆ หวาน ๆ	หฤร
เพชร	น.	สิ่งที่แข็งหรือหักยากยิ่ง คือสสาร, เช่น สสารของพระอินทร์ ทำด้วย กระดูกงูยักษ์ ผู้ยอมตายเพื่อพระอินทร์ จะไขกระดูกงู, เป็นชื่อแก้วแข็งที่สุด และมีน้ำเพชรพรปรมาณมากกว่าพลอยอื่น ๆ ใช้ทำเครื่องประดับ	วรุ
หฤร	น.	โหดร้าย, หลอกล่อใจ มีน้ำเป็นเงา, เปรี้ยว โขหร	
เพชร	น.	เพชรคาบ หรือแก้วใสไม่มี	เพชร
เพชร	น.	ไม้เท้า, ไม้ถือ	เพชร
เพชร	น.	รูป, ทัศน, ทัศน, สักขะแสดงความ เป็นเหตุหรือธรรม	เพชร

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
เทพนิมิต	น.	นันทระโฆณิกรชาลิตี ๑๑ ในพราหฺมิ	ไวษณฺพร
เทพี	น.	ความหมั่น, ความบากบั่น, ความกล้า แข็ง	วิบุ
เทพย์, เทพย้า	ก.	หมั่น, กล้า, พยายาม	
เทพยดาสมุทร	น.	หมอรักษาโรค	ไวษณฺ
เทพย์	น.	ตำรวจหมอ, วิชาการรักษาโรค	ไวษณฺ + ศาสฺตฺร
เทพย	น.	ชื่อวรรณคดีหนึ่งในสี่ของสิบแปด วรรณ คดีที่พวกกฤติไนหรือกฤติไน	ไวษณฺ
เทพย้า	น.	หญิงผู้หาเงินในทางรวมประเวณี, หญิงชั่วในคามคุณ	ไวษณฺ
เทพ	น.	ท้องฟ้า, อากาศ	ไวษณฺ
เทพี, เทพีย	ว.	งาม, แดงคาง, หลานหลาน	ไวษณฺ
เทพนิมิต, เทพนิมิต	น.	ชื่อรถและปราสาทของพระอินทร์, รถ ของพระอินทร์	ไวษณฺ
เทพนิมิต	น.	ชื่อพดลยัสสเจ้าเมืองเป็นรุ่งกลดลไปมา เพชรตามว, แดงสไมโล	ไวษณฺ
เทพนิมิต	น.	ความเต็มเปี่ยม, ความกว้างขวาง	ไวษณฺ
เทพนิมิต	น.	ค่างเทศ, ค่างสี, สีกาง ๑	ไวษณฺ
เทพนิมิต, เทพนิมิต	น.	ท้าวเวร คือ ท้าวเวรวิณ ผู้เป็นโลก บาลีประจักษ์ตฤกร และเป็นพระเจ้าแห่ง ตรัย โขราธมว่าท้าวเป็นทริทศาคัญ เพราะฉะนั้นคำเทพนิมิต จึงหมายถึงท้าว ทมิฬ ประสงค์เอาเทพนิมิตท้าว เวร แม่โพสพ หรือโพสพทมิฬ เวรโก ซึ่ง สำคัญในการท้าวเทพนิมิตท้าวทมิฬ	ไวษณฺ

ภาษาไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
ไพสิณทร	น.	กษัตริย์เป็นราชินี	ไวร + อัญช
ไพรี	น.	ผู้เป็น, ราชินี	ไวริ
ไพโรจน์	ว.	รุ่งเรือง, สดใส	ไวโรจน์
ไพศาย	น.	เคียวเหล็ก, ชื่ออาวุธชนิด ๑๒ ของ การรบ ๒	ไวศาย
ไพศาด	ว.	กว้างขวาง	ไวศาด
ภาวัก	น.	(ภ) "ผู้มีโชค" คือ ภค, นามพระหัตถ์ นามพระพุทธรูปเจ้า	ภาวัก
ภณิกา	น.	ผู้ถูก, ผู้บอก	ภณิกา
ภณิกรรม	น.	อันกรรมเป็นชาติ	ภณ + อัญช
ภณิ ภณ	น. น.	ชื่อการกษัตริย์กลุ่มที่เจ็ด (มีนามทรง) ผู้เป็นเจ้า, ผู้ปกครอง, ชื่อกษัตริย์ ในเรื่องรามเกียรติ์เป็นของพระราม ชื่อวีรบุรุษผู้จักรพรรดิราชแห่งอินเดียน เป็นโอรสท้าวทนต์กับนางทนต์ดา, ชื่อท้าวทนต์แห่งอินเดียนโบราณ	ภณิ ภณ
ภรรคร	น.	ตัว	ภรรคร
ภรรคา	น.	ตัว โบราณใช้ว่า ภรรคาคณิน	ภรรคา
ภรรยา	น.	เมีย	ภรรยา
ภริวาร	น.	นามพระฤๅษี ๑๖ พระฤๅษี	ภริ + วร
ภริศาน	น.	ตัว	ภริศาน
ภราคร, ภราดา	น.	พี่น้องชาย	ภราคร
ภรุ	น.	ตัว	ภรุ
ภฤการ	น.	หมอบ	ภฤการ
ภฤ	น.	คำจ้าง, เงินจ้าง	ภฤ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำอื่นที่คล้าย
ภคชน	น.	คนรับใช้, คนใช้	ภคชน
ภค	ว.	มาศ, ภค, จัก	ภค
ภัก	น.	พรหมทั้งสี่คือ เทวัญญาณ ๔ ญาณพรหม	ภัก
ภัก	น.	ความเลื่อมใส, ความจงรัก, ความมีจิตใจ ความมีอรรถ, ความมีอรรถ	ภัก
ภัก	น.	ผู้รัก, สวาท, อานาร, ขาวสุด, ของ คิมซึ่งสุดความ, ส่วน	ภัก
ภัก	น.	ความเลื่อมใส, ความจงรัก, ความมีจิตใจ ความมีอรรถ, ความมีอรรถ	ภัก
ภัก	น.	เห็บ, อานาร	ภัก
ภัก	ก.	กิน	
ภัก	น.	อานาร, เห็บ	ภัก
ภัก	น.	สิ่งไม่ตาย, ชัยกรรม	ภัก
ภัก	น.	ตัว	ภัก
ภัก	น.	ดู, ดู, ดู, ดู	ภัก
ภัก	น.	ส่วน, ส่วนแบ่ง	ภัก
ภัก, ภา	น.	แสงสว่าง, พระอาทิตย์	ภัก
ภัก, ภา	น.	"ดูแสงสว่าง" คือพระอาทิตย์	ภัก
ภัก	ว.	ภัก, ถี, จม	ภัก
ภัก	น.	รูปที่เห็นเคลื่อนไหวโดยง่ายของจริง ทั้งกาย	ภัก
ภัก	น.	อานาร, ภา, การพูดหรือร้องใน การเดินและ, เทพของภาคือพระ ธรรมา, ประเพณีเป็น	ภัก

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
การก, การกะ	น.	ผู้สืบเชื้อสายมาจากพระภคินีภริยาราชบุพการีราชบุพการีและบางสกุลเวลาเป็นเมฆวงศ์ของนักบริวารทหารและป่านทพ พวกนี้สืบสายกันลงมาและเรียกชื่อพวกของเขาว่า การก และเรียกชื่อประเทศของเขาว่า การกวรรษ (จีนเต็ม)	การก
การก	น.	ฉอบคำ, คำพูด, การพูดหรือร้องในการเดินละคร, ประเทศจีนเต็ม	การก
การษา	น.	เมื่อบ	การษา
การรา	น.	น้ำดื่มที่เท่ากับ ๒๐ รูด รูดหนึ่งเท่า กับ ๒๐ รัง	การ
การ	ก.	พูด, กล่าว, บอก	การ
การกะ	น.	ผู้พูด	การกะ
การณ	น.	การพูด	การณ
การษา	น.	ข้อบังคับหรือกิริยาที่ให้ความเข้าใจคิดต่อกัน, คำพูด, ทนหรือราที่พูดภาษาหนึ่ง ๆ . ความรู้ความเข้าใจ	การษา
การณิก	น.	คำกล่าว, คำที่มีกิตติารทัง	การณิก
การวาร	น.	พระอาทิตย์	การวาร
	ว.	มีแสงสว่างแพรวพราว	
การุ	น.	พระอาทิตย์	การุ
การุระ	ว.	สว่าง, มีแสงพราว เช่น แก้ว	การุระ
กิกษา	น.	การขออาหาร	กิกษา
กิกษารรษา	น.	การเลี้ยงรับรอง	กิกษา + รรษา
กิกษุ	น.	พระผู้ขายในพระพุทธรูปศาสนา	กิกษุ

ภาษาไทย	พม่า	พม่า	พม่า
ภิกขุณี	น.	พระภิกษุหญิงในพระพุทธศาสนา	ภิกขุณี
ภิกษุ	น.	แตกแล้ว	ภิกษุ
ภิกษุ, ภิกษุ	น.	หมอบ, แพทย์	ภิกษุ
ภิกษุ	น.	ความกลัว, ความพอใจ, ความหวาด เสียว	ภิกษุ
ภิกษุ	น.	ความกลัว, เมื่อเป็นคำทนายตามหมาย ความว่า กับ หรือ ชักกรวย	ภิกษุ
ภูกต	ว.	ซึ่งกินแล้ว, ครอบงำ	ภูกต
ภูกตเศษ	น.	ของเหลือเศษ	ภูกต + เศษ
ภูกตอาหาร	น.	อาหารที่กินแล้ว	ภูกต + อาหาร
ภุชา	น.	แผ่น	ภุชา
ภุชก, ภุชก	น.	พระเจ้าแผ่นดิน	ภุชก
ภุมิ	น.	แผ่นดิน ใต้หมายคำนึงพระเจ้าแผ่นดิน ควบ	ภุมิ
ภุมิหาร	น.	พระเจ้าแผ่นดิน	ภุมิหาร
ภุมโลก	น.	พื้นแผ่นดิน ซึ่งตรงข้ามกับฟ้าและสวรรค์	ภุมโลก
ภุม	น.	แผ่นดิน	ภุม
ภุมเนตร	น.	พระเจ้าแผ่นดิน	ภุม + เนตร
ภุม	น.	โลก, แผ่นดิน	ภุม
ภุม	น.	เครื่องประคอง	ภุม
ภุม	น.	เครื่องประคอง, เครื่องหนุน, ไม้ทรง	ภุม
ภุมิต	ว.	ประคอง, แค้งแล้ว	ภุมิต
โลก	น.	การบริโลก	โลก
โลกิน	น.	งู, นาค, คมมั่งมี, นายนาม	โลกิน

ภวโฆ

โฆ, โฆน

โฆน

โฆร

มณี

มก

มณ

มณศ

มณกร

มณษ

มณ

มณ

มโน

มณ

น.

น.

น.

น.

น.

น.

น.

น.

น.

น.

น.

น.

ความหมาย

ของสารบรโลก

การกิน, การกินข้าว,

ผู้ทำอาบอบำบัด, ชื่อพระคเณศ

(๒)

แก้ว, เพชร

ความเต็ม

ใจ

คำศัพท์ทางไสยศาสตร์, ทางศาสนา
พรหม ไชยวงศา

ผู้มีความรู้, ขุนนางที่ปรึกษา, ขุนนาง
ผู้ปกครองการ

คน

ชื่อผู้สร้างมนุษยชาติและปกครองโลก

มี ๑๔ องค์ เรียงกันเป็นชุด ๆ ไป

ชุดหนึ่งเรียกว่า มนทินกร นานกว่า

๔,๐๐๐,๐๐๐ ปี องค์แรกคือพระสวณภู หรือ

พระพรหม พระอนุองค์นี้ ถือกันว่าไม่

ผู้ทรงออกกฎหมายหรือธรรมศาสตร์

ซึ่งยังมีอยู่ตามแต่ยุคสมัยเรียกว่า

มณฐิกตา หรือ มณฐิกฤติ เพราะ

ถนัดคำ มณฐิกฤติ หมายถึงกฎหมายก็ได้

เช่น มณฐิก

ใจ

ใจ

คำสันสกฤต

โฆ

โฆน

โฆร

มณี

มก

มณ

มณศ

มณกร

มณษ

มณ

มณ

มโน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำอื่นที่ออก
มโนกรรม	น.	งานที่กระทำใจ คือ คิดนึก จกจา	มโน + กรรม
มรกด	น.	แก้วสีเขียวใบไม้	มรกด
มรคา	น.	มรรค, มรรคา, ทาง, ของ, ถนน, วิธี, ธรรมเนียม	มารุก
มรรษ, มรณ	น.	การตาย	มรณ
มรรค, มรรคา	น.	ทาง, ในพระพุทธศาสนาหมายถึงธรรมอันมาแต่ซึ่งกิเลส, ธรรมอันบังเกิดให้ตาย, เป็นชื่อแห่งโอฏตรธรรมทุกอัน มี ๔ อันคือ โสคามีคิมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตถมรรค เป็นชื่อแห่งอริยสัจที่ ๔ เรียกว่า มรรค	มารุก
มรรคศิริ	น.	ชื่อคาวนักขัต, ชื่อเคียนอาน	มารุกศิริ
มรรษ, มรณ	น.	ผู้ที่ต้องตาย ไ้แก่พวกมนุษย์ กิจจานุ กุลกับอมร ผู้ไม่ตายคือเทวดา	มรณ
มรรษ	น.	การมด, ดู, ทำให้เจ็บ, บำย, ทำลาย	มรณ
มรยาต	น.	ความประพฤติ, กริยาอันถือว่าสภาพเรียบร้อย	มรยาต
มรยาต	น.	ความประพฤติ, กริยาอันถือว่าสภาพเรียบร้อย	มรยาต
มร	น.	เทวดา	มร
มรุต	น.	เจ้าแห่งพายุ, เจ้าแห่งลม, เทวดา	มรุต
มฤค	น.	เนื้อ, สัตว์ ทั่วไป, กวางก็เรียกไว้ว่า มฤค	มฤค
มฤคศิริ, มฤคเคียร	น.	ชื่อคาวฤกษที่ ๔, ชื่อคาวอาน	มฤค + ศิริ

คำไทย	ภาษาสันสกฤต	ความหมาย	คำสันสกฤต
มหา	น.	คำนำหน้าชื่อผู้สอยไปขายไปรับ	มหา
	ว.	ยิ่งใหญ่, ใหญ่เท่ากับที่อื่น	
มหาจักร	น.	ชื่อยานกลอม, รอบแห่งโลกพิเศษนับที่ เวลารอบ ๒๐ ปี, ชื่อตำแหน่งการ ศึกษาหนึ่งในตำราโหราศาสตร์	มหา + จกร
มหาพม	น.	ผู้มีวงจักษุใหญ่สุด คหิกทางผ่านพระพม ถือว่า การนำเพ็ญพระพมเป็นอสุภะคือ จิตระเห็ดจึงอุทกทั้งแล้วสถิตอยู่วันวัน ภาวะของจิตดังนี้เรียกว่า มหาพม หรือ มหักศา, เป็นคำนำหน้าชื่อเพื่อบอกของ ยิ่งใหญ่ เช่น มหาพมคานธี	มหา + พม
มหาพิก	น.	คำพระสงฆ์เรียกพระภิกษุเจ้า แสนคนและพระมหาลี	มหา + พิก
มหาปุร	น.	บุรุษยิ่งใหญ่ คนที่เกิดมาท่าพระโยชน อันยิ่งใหญ่แก่ภรรยา เช่นพระพุทธรูป พระเชตุ พระมุนี	มหา + ปุร
มหาพรม	น.	พรมที่มีสามแห่งรูปพรม ๓๒ ชิ้น	มหา + พรม
มหาพินนกรรม	น.	"การออกเพื่ออุทิศอันยิ่งใหญ่" คือการ ออกบรรพชาของพระพุทธรูป	มหา + พินนกรรม
มหาพต	น.	ทะเลใหญ่, น้ำใหญ่	มหา + พต
มหาพ	น.	พระนามเดิมพระกัณโฑกฤษณียิ่ง ใหญ่, ชื่อกตโนเรื่องมหาเวสสันดรชาด ชื่อรองประจำพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน	มหา + พ
มหาพ	น.	ชื่อหนังสือบาลี ที่พระมหากษัตริย์ใน ร้อยปีที่ ๕ แห่ง พ.ศ. กล่าวถึงตำแหน่ง พระพุทธรูปในเกาะลังกา	มหา + พ

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
มหาวรรค	น.	ชื่อคัมภีร์พระวินัยปิฎก, วินัยปิฎกคือ วินัยกนิชอันเสกกับภิกษุทั้งหลายรวม ๕ ปกรณ์ เท่ากับหนึ่งมหาวรรค	มหา + วรค
มหาจักรราช	น.	จักรราช ซึ่งพระเจ้าสุริยวงษ ราช แห่งเมืองประจักษ์ ทรังค์มหาราจักรราช • ทรังค์กับ พ.ศ. ๖๒๗	มหา + จักรราช
มหาศาล	ว. น.	ยิ่งใหญ่ ผู้ยิ่งใหญ่, ผู้มี ถ้าเป็นพราหมณ์มหา ศาล ก็หมายความว่าผู้มีอำนาจ มี ทรัพย์สินมากถึง ๔๐ โกฎิ ถ้าเป็นกษัตริย์ มหาศาล ก็หมายความว่าอำนาจมา ถึงทรัพย์สินมากถึง ๑๐๐ โกฎิ ถ้าเป็นคหบดี มหาศาล ก็หมายความว่าทรัพย์สินมากถึง ๔๐ โกฎิ	มหา + ศาล
มหาสมุญ	น.	วันของทานไม่ให้ทำการมงคล หรืองาน สำคัญวันใดเป็นวันมหาสมุญเมื่อทำไปแล้ว ในตำราโหราศาสตร์	มหา + สมุญ
มหาสมุทร	น.	ส่วนน้ำอันกว้างใหญ่ เป็นส่วนน้ำเค็ม มี เนื้อที่สามในสี่ของเนื้อที่โลก	มหา + สมุท
มเหสี, มเหศวร	น.	ผู้เป็นใหญ่ยิ่ง, คำ มเหสี เดิมมาจาก มเหศวร แต่เรานิยมจะหมายถึงพระเจ้า แผ่นดินหรือ พระราชผู้เป็นใหญ่ทั่วไป	มเหศวร
มเหสี	น.	ความ	มเหสี
มเหสี	น.	ความชั่วร้าย	มเหสี

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
มธุรกี	น.	คู้, รอด, ข้างไม้ง	มธุรกี
มเหษทร	น.	เพศชายใหญ่ นมมาดังพระอินทร์	เมหา + อินฺดร
มเทศ, มเทศาร	น.	ผู้เป็นใหญ่, เพศเจ้าใหญ่ มักนมาดัง พระอินทร์, พระเจ้าแผ่นดิน	มเทศาร
มเทศาร, มเทศ	น.	ขานรวงชนิดหนึ่ง, การแกไขอย่างระงัด หรือกรรมไม้มัดกันจน (เช่นถึง กระเทียม ธนา)	มเทศ
มโหรรส	น.	การรื่นเริง, การบันเทิง, การเล่นเล่น รำหึงบวง, การสนุกสนาน	มโหรรส
มโนศารณ	น.	อำนาจใหญ่, สมบัติใหญ่, ความเป็นใหญ่ ในแผ่นดิน	เมหา + โสคารุณ
มัญชิรุ	น.	ต่าง	มัญชิรุ
มัญชิรุา	น.	ต่าง	มัญชิรุ
มัญชิระ	น.	คำใดเท้า	มัญชิระ
มัญชิเร	น.	คำใดเท้า	มัญชิระ
มัทนัย, มัทน	น.	ผู้ครองกาย, โสเภศวรณมุนี ภิรัชาน คู่กับอมร ผู้ไม่ตายคือเวลา	มัทน
มัทนธ, มัทนยา	น.	ปธ	มัทน
มัทนธ	ว.	กระหน้, เห็นแก่ตัว, วิชา	มัทน
มัทนธ	น.	ความกระหน้, ความวิชา	มัทนธ
มัทนิน	น.	คนกระหน้	มัทนิน
มัทน	น.	น้ำเมา, เกล้า	มัทน
	ว.	ซึ่งทำให้เมา, ทำให้ตื่นเริงยินดี	

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
		เขียนคำไทยแทน มาตราการ บางทีเรียก แมงก ๑ , กับบทกฎหมายที่แบ่งออกเป็น ข้อ ๑ , ระเบียบการออกเสียงสันยวโน การอ่านฉันท ว่า สระสั้นหนึ่งมาตรา สระ ยาวสองมาตรา	
มาตย	น.	มารดา, แม่	มาตย
มาตยว	ว.	มาจากหรือสืบมาจากแม่, ข้างแม่, ฝ่ายแม่	มาตยว
มาตยว	น.	แม่ในคำเปรียบเทียบกับ หมายถึงที่เกิด, ตน, ชาติ	มาตยว
มาตยว	น.	มีศรัทธา, ความริษยา, ความขวางกั้น, มุส ความเก็บกด, ความเห็นแก่ตัว, ความ กระด้าง	มาตยว
มาตย, มาตย	น.	ความเมา, เครื่องทำให้เมา, ทำให้ รื่นเริง	มาตย
มาตย	น.	พระสาวกของพระอุมา คือพระอิศวร	มาตย
มาตย	น.	มีมานะ	มาตย
มาตย	น.	คน, เพศคน	มาตย
	ว.	ของคน, เกี่ยวกับคน	
มาตยวิทยา	น.	วิชาว่าด้วยกำเนิด และความเจริญของ ของมนุษย์	มาตย + วิทยา
มาตย	น.	ความคล่อง, การสร้างทำ, เหน็ดเหนื่อย มาตย การอดทน	มาตย
มาตย	น.	ทาง, มรรค	มาตย
มาตย	น.	มีระเบียบ	มาตย

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำอื่นแสดง
มารกร, มารกา	น.	แม่	มารดา
มารยา	น.	ความผิดโกง, การแสวงหา, เสน่ห์, การล่อลวง	มายา
มารยา	น.	ลาปลด, คำให้	มฤดา
มาริชะ, มาริษา	น.	ผู้มีเกียรติ, ผู้มีเรณู, ไซ้เป็นคำสำหรับเรียกผู้ที่เราผูกพัน	มาริช
มารุติ	น.	ทรมาน	มารุติ
มารุต	น.	ลม	มารุต
	ว.	เกินจากลม, เหนือจากลม	
มาลา	น.	ระเบียบ, ทรงกรีก, ทรงดอกไม้, สร้อยคอ, สาย, แว, เขมร	มาลา
มิท	น.	เพื่อน, เพื่อนรักใคร่กันอย่างสนิท, ชื่อเขาเจ้าสัวของคณึงในพระเวทกับพระราชน	มิท
มิท	น.	การรัก, อักษรของชนาที่หมายถึง	มิท
		ถ่วง ยาว หนา ดัด	
มิทยา	ว.	ผิด, ไม่ชอบ, ไม่ถูกต้อง, ไม่จริง	มิทยา
มิทระ	ว.	เจ็ด, แปด, เก้า	มิทระ
มุทกา	น.	ไข่มุก, สร้อยไข่มุก, โบราณนามถึงแก้วนิลที่ฝังสีนอกก้อน ๆ คล้ายสีไข่มุก	มุทก
มุทปะ	น.	หัวหนา, ประสาน	มุทปะ
	ว.	อ้วนหนา, อ้วน, สาก, เป้นใหญ่	
มุทปะระโยค	น.	ชื่อประโยคใหญ่หรือประโยคหัวหนาแห่งสังคระโยค	มุทปะ + ประโยค

ภาษาไทย	ท้าว	ความหมาย	คำสันสกฤต
มุก	ว.	เขตร, หลง, โมห, เฝิงสา	มุก
มุกตะ	น.	ฉั่วเขิน	มุกตะ
มุกตะระ	น.	โมกษของชาวโม	มุกตะ
มุณี	น.	นักบวช	มุณี
มุทะ	ว.	ไป, เจ็บ, โมห, เฝิง	มุทะ
มูทะ	น.	ปัสสาวะ, น้ำเบา	มูทะ
มูรติ, มูรติ	น.	รูปร่าง, ร่างกาย	มูรติ
มูระ, มูระ	น.	หิว, ขอด, ปล่อย	มูระ
มูระชาเนก	น.	การรณันท์กษัตริย์ไทยหรือพระเคียร ในงมราชชาเนกหรือพระราชพิธีอื่น ๆ	มูระชา + อภิเนก
เมษ	น.	สาวรักใจ, สาวรัก, เข็ม	เมษ
เมษ	น.	ชื่อช้างเทศกษัตริย์ราชบุตร	เมษ
เมศไทร	น.	พระนามของพระมหากษัตริย์ที่จะมาทวิ ช้างทรง	เมศไทร
เมษี	น.	เมษ	เมษี
เมษ	น.	เมษ, เมษ, ชื่อกลุ่มดาวราศี	เมษ
เมษ	น.	จอม, ยอด, ขง, รัก, เมษ, เมษ	เมษ
เมษ	น.	เมษเป็นเมษ กมี	เมษ
เมษ, เมษ	น.	ใจ, ขใจ, การใจ	เมษ, เมษ
เมษ	น.	การเมษ, การขใจ	เมษ
เมษ, เมษ	น.	ความเมษ, การเมษความเมษ, ความ เมษ, ความเมษ, ความเมษ, ความเมษ ใจว่า เมษ หรือ เมษ กมี, ใจเมษว่า	เมษ

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ไมโท	น.	ไมโท และเข้าใจความเป็นไกรสไปก็มี	
ไมทริ	น.	ความเป็นเพื่อน, การชอบพอ, ความรัก กัน, ความใจดี, ความหวังดี	ไมทริ
เมทร	น.	(๒) เครื่องมือ, โถ, เครื่องจักร ไร่ไถนา เครื่องจักรใช้กำลังน้ำมันหรือไฟฟ้าควบ	เมทร
เมทรกรรม	น.	การเครื่องเมทร	เมทร + กรรม
เมฆา	น.	ชื่อแม่น้ำในอินเดีย	เมฆา
เมฆ, เมฆา	น.	ขาว, ขาวเหมือน	เมฆ
เมฆา	น.	ขาว	เมฆา
เมฆ	น.	ความงาม, ความดี, เกียรติยศ, ชื่อ เสียง, ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า ว่า ยามี ๓ ลักษณะ คือ ยิ่งใหญ่ทางเป็น ใหญ่เรือกอสิริยศ- ยิ่งใหญ่ทางมีพวกมาก เรือกปรีชา- ยิ่งใหญ่ทางมีชื่อเสียงเรือก เกียรติยศ, เครื่องหมายความดีความชอบ ที่เรียงกันเป็นลำดับกัน เช่น มหาอำมาตย์ อำมาตย์ รองอำมาตย์ หรือยศทหาร เช่น พันตรี พันโท เป็นต้น เครื่องราชการยศ และบรรดาศักดิ์ บรรดาศักดิ์หมายถึงชั้นตำแหน่ง มี ขุน หลวง พระ พระยา เจ้าพระยา	เมฆ
เมฆ	น.	พวกภูมิกวักหนึ่ง ไม่ไผ่เมฆ บางแห่งว่า เมฆ อยู่ในพวกอสูร ใจดีมี ใจร้ายมี, ผู้ที่มี คุณธรรมความหมายเอาคุณแท้ หรืออ้วนแท้ หรืออ้วนแท้ หรือ บุคคลการบูชา ฉะแท้	

กล่าวไทย

หน้า

ความหมาย

คำสันสกฤต

หญิงไร้วา ยักขินี หรือ ยักขินีและยักขินีเรา
ให้เป็นเพศชายก็มี โดยทั่วไปแล้ว ยักข
นิหมายถึงมนุษย์ รูปร่างใหญ่โต เขียว
ขาวออกมานอกปาก ลิ้นและสรีระ มี
อุ้งเท้าแดงทั่วตัว ในวรรณคดีไทย
ยักขนิมักเป็นสัตว์กึ่งมนุษย์

ยักขี

น.

ยักข

ยักษ

ยัก

ด.

บุรุษ, นักเลง, บวงสรวง, ไห

ยศ

ยักขนิ

น.

"ยักขนิ" คือเจ้าชาย, คนมีชื่อ, เจ้า
ชาย, หัวหน้าตระกูล

ยักษนิ

ยักขกรรม

น.

วิชาว่าด้วยเครื่องกล

ยักษ + กรรม

ยักข

น.

ไม่แท้, ไม่เสีย, ไม่ประณีต

ยักษ

ยักข

น.

ยักข, คนขอทาน

ยักข

ยักข

น.

หญิงสะใภ้, เมียของพี่หรือน้องชายชาย
สาวดี

ยักข

ยักข, ยักข

น.

การไป, การออกเดิน, การเดินทาง,
การเดินเท้า, การเดินกระบวนแถว, ทน
ทาง, วิถี, การเป็นไป, อรรถประโยชน์

ยักข

ยักข

ว.

ชอบ, ถูกต้อง, ประกอบด้วย, เป็นไป
ด้วย, เหมาะ, พอ, การ

ยักข

ยักข, ยักข

น.

การอดทน, อรรถประโยชน์, กล, วิถี, อุบาย ยักข
ความเหมาะสม, พอ, สมควร

ยักข

ยักข

น.

ถูกต้อง, ชอบ, เล็ก, แลว, ชอบ, ถูกต้อง ยักข

ยักข

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
บุคิธร รวม	น.	ความเข้มแข็งตรง, ความชอบธรรม, ความ ถูกต้อง	บุคิ + รวม
บุท, บุธ	ก.	รับแล้ว	บุท
บุท	จ.	หม่อมสาว	บุ
บุททิ	น.	หญิงรับ, หญิงสาว	บุททิ
บุทนาง	จ.	กำลังรับ, กำลังสาว (มักจะใช้สับสนกับ บุทหญิง)	บุ
บุระ, บุรา, บุราน	น.	ขามขม	บุ
	จ.	ขม, ขุน	
บุททิ	น.	เด็กหญิง, หญิงสาว	บุททิ
บุระ	น.	รับ, นำมาจากยักคำ ๖	บุ
เขว	จ.	รับ, ขม, สาว, ขอน	บุ
เขวระ	น.	ความรับ, ความสาว, ความไม่ขม เป็นสาว, ความเป็นผู้ใหญ่	เขว
ใบทรี	น.	เรือก, สายทวน, เรือกทวน	ใบทรี
ใบคบะ	จ.	เขวระ, เป็นประโยชน์, ของประสงค	ใบคบ
ใบคะ	น.	การประกอบ	ใบ
ใบคิ	น.	กิจการประกอบ	ใบคิ
ใบสิ, ใบสิน	น.	กิจการ	ใบสิน
รณยา	น.	(ร) ทางเดิน, ทางใหญ่, ทางตรง	รณยา
รณ, รณ	น.	โรค, ลับ, ใจเจ็บ, อับทวน, การ การท้าว	รณ
	ก.	เลี้ยง, รักษา, บำรุง, ป้อนกิน	
รวิ, รวิ	น.	รวิ, รวิ, พระอาทิตย์	รวิ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
รมย์, รมเยศ, รมย์	ว.	น้ำนม, นํ้ารัก, นํ้ามิลลิตี, งงาม	รมย
รวี	น.	พระอาทิตย์	รวี
รณนา	น.	สายรัศมีอา, เครื่องประดับ	รณนา
รณชัย	ว.	เจียม, ถับ	รณชัย
รณศ, รณศ	ว.	แดง, มีสีแสด, มีสีแสด, มีสีแสด	รณศ
รณ, รณ	ก.	ระวัง, รณ, ป้องกัน, เดียง, ไผ่ไร	รณ
		หมายความว่า พยายาม เป็ญยาคอย	
รณ	น.	ผู้ระวัง, ผู้รณ	รณ
รณ	น.	แก้ว, เพชร, ทอง	รณ
รณ	น.	ทางเดิน, ทางใน, ทางหลวง	รณ
รณ	ว.	น้ำมิลลิตี, กองอาหาร, รมย์	รณ
รณ, รมะ	ว.	เร้า, ไว้, กระแสน้ำ	รณ
รณ	น.	มีรัศมี คือ พระอาทิตย์	รณ
รณ	ว.	มีรัศมี	รณ
	น.	พระอาทิตย์	
รณ	น.	แดง, แดงสว่าง, บ้างเจียม, แดงที่ตา	รณ
		จากจุดศูนย์กลางดวงอาทิตย์ไปถึงเส้นขอบวง	
รณ	น.	"อาหารของประเทศ" คือเงินแผ่นดิน	รณ + อาร
รณ, รณ	น.	เขี้ยว, มีเขี้ยว, เป็นชื่อพวกอสูรเดา	รณ
		มีเขี้ยวดุร้าย ชอบเหินวาคบ่า ทำลาย	
		พืชและกินคน	
รณ, รณ	น.	ผู้มีสีแสด, ประทับมาจนถึงความ	รณ
		มีหมอง, อดทน	

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
ราช	น.	ผู้สืบเชื้อสายจากกษัตริย์ราช ผู้เป็นต้นวงศ์พระราชาในเรื่องรามเกียรติ์ใช้เรียกพระราชาได้	ราช
ราช, ราชัน, ราชา	น.	พระเจ้าแผ่นดิน, พญา (ใช้สำหรับศัพท์ เช่น นาคราช = พญานาค)	ราช
ราชกรม	น.	การงานของพระราชา	ราช + กรม
ราชกนิษฐา	น.	เจ้าน้อง, นางกษัตริย์	ราช + กนิษฐา
ราชบาตร	น.	ถาดส่งของ	ราช + บาตร
ราชบุตร	น.	ราชกุมาร, ตำแหน่งเจ้าประเทศราชผ่านเหนือ	ราช + บุตร
ราชบุรุษ	น.	"คนของพระราชา" คือข้าราชการเป็นต้นตำแหน่งยศของข้าราชการ	ราช + บุรุษ
ราชราช	น.	พระราชหัตถ์	ราช + ราช
ราชฤๅ, ราชริ	น.	ผู้สืบเชื้อสายจากพระเจ้าแผ่นดิน	ราช + ฤๅ
ราชลักษณะ	น.	ลักษณะของพระเจ้าแผ่นดิน, ลักษณะที่ว่าจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน	ราช + ฤๅ
ราชวิชา	น.	"วิชาของพระเจ้าแผ่นดิน" คือ รัฐศาสตร์ในแบบ	ราช + วิชา
ราชศาสตร	น.	"วิชาของพระเจ้าแผ่นดิน" คือ รัฐศาสตร์ในแบบ	ราช + ศาสตร
ราชโอรส	น.	ราชสมบัติ	ราช + โอรส
ราชย์, ราชัน	น.	ความเป็นพระราชา, สมบัติบ้านเมืองการปกครอง	ราช

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ราช	ว.	ทรง	ราชา
ราช	น.	กลางคืน, เวลาค่ำ, ไตมมากไรเป็น ส่วนท้ายของสมาส	ราช
ราช	น.	กลางคืน, เวลาค่ำ	ราช
ราช	น.	ความเจริญ, ความสำเริง	ราช
ราช	น.	เป็นชื่อเรียกการศกัณฐ์ แขนงมายถึงยักษ ทั่วไปทุกย	ราช
ราช	น.	กลาง, หมู่, ชื่อมาตราวิเศษกรรราช คือ ๓๐ องศา เป็น ๑ ราช	ราช
ราช	น.	ความมีสง่า หรือลักษณะงดงามของ	ราช
ราช	น.	พระราชาน, พลเมือง	ราช
ราช	น.	เป็นใหญ่ในสมัยโบราณแก่เจ้าผู้ครอง เรียกพระภู แยกทางมาอยู่เรียกเจ้าผู้ครอง ว่าราชยา (ราชยา) และคำว่า ราชยา ก็คงไว้อยู่ในคัมภีร์ตามนุษยชาติ	ราช
ราช	น.	ราชกิจ ราชกิจ	ราช
ราช	น.	ของเหลือ	ราช
ราช	น.	ความชั่วร้าย, บาป, เกราะร้าย	ราช
ราช	น.	ความจริงจริง, ความคิดเกี่ยวกับ, ความ ไม่ชอบใจให้คนอื่นได้	ราช
ราช	ว.	จำงเปล่า	ราช
ราช	น.	ความพอใจ	ราช
ราช	ว.	กักกอง, ยักยัก, นากล	ราช
ราช	ก.	แค้นเคือง, โกรธ, เจ็บปวด	ราช
ราช	น.	ละออง, เกสร	ราช
ราช	น.	ละออง, เกสร	ราช

ภาษาไทย	ภาษาถิ่น	ความหมาย	ภาษาในภาค
โหม	น.	การเพลาปลุก	โหม
โหม , โหมย	น.	ผ้าขนสัตว์, ผ้าสักหลาด	โหม
โหม	ก.	เคื่อง, แขน	โหม
โหม	น.	ความเคื่อง, ความแขน	โหม
อุย	น.	(๑) การว่าหรือเวลาซึ่งเหมาะเป็นขี้นองค นม, การกระเจ, ความขมเปรี้ยว	อุย
อุย	น.	การดู, การเห็น	อุย
อุย	ว.	ทรง, ขื่อ	อุย
อุย	น.	หมี่, หมี่ต้ม, ภาระ	อุย
อุย	น.	ความขมขี้	อุย
อุย, อุย	ก.	เกลือบ, ข้างเกลือบ, ขลุ	อุย
อุย, อุย	น.	ส่วนของขึงบนภาชนะของหิน อากาศ เช่น อุย, อุยขาว, อุย เวลาที่กำหนดสำหรับงานต่าง ๆ เวลาที่ เหมาะ, การ, สัม	อุย
อุย	น.	เวลา, ธรรม	อุย
อุย	น.	กฎ, ขี้นในพระศาสนา, ธรรมนิยม ความจริง, ความชอบธรรม	อุย
อุย	น.	อัม, ความเจริญ, ความสำเร็จ	อุย
อุย	น.	ใจ, ความรู้	อุย
อุย	น.	วิสัย	อุย
อุย	น.	ความขมขี้, ความเกลือบ, ความ	อุย
อุย	น.	นักบวชอยู่ในป่า, นักบวชอยู่กลางแจ้ง	อุย

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	พม่าสะกด
จา	น.	เป็นระดับสกอต ในไวบทพม่า เป็นระดับเสียงยาว ใช้เป็นไทยต่ำ ไม่มีประสมกับพยัญชนะอื่น, ใช้ในความ หมายว่า หรือ, หรือ, ไม่ใช้เช่นมีจา คือหรือ มีแต่ใช้เฉพาะในกาพย์กลอน เท่านั้น	จา
จาง	ว.	ทรง, ชัด	จาง
จาง	น.	ความเย็น	จาง
จาง	น.	ใจ, ความรู้สึก	หฤทัย
จาง	น.	นักบวชอยู่ในป่า, นักบวชอยู่แห่งพระเวท	จาง
จาง	น.	ทนาย, หรือสาเก	จาง
จาง	น.	ไม้ตะบอง, กากา, ไม้	จาง
จาง	ว.	เบา, เร็ว, คล่องแคล่ว, ร่องใจ เรียกเสียงสั้น, เจ็ก, น้อย, ไม่ สำคัญ, อ่อนแอ, ทำพอม (สำหรับคน)	จาง
จาง	ว.	น้ำรัก, น้ำเย็น, หึงเด่นหัว, น้ำ ที่ต้ม, สวม, งาน, อรุ่มอรุ่ม	จาง
จาง	น.	เครื่องกลิ้ง, เครื่องเกี้ยว, เกี้ยว	จาง
จาง	น.	เครื่องหมาน, ประเภท, เครื่องแสง ทองหมัก, เครื่องประกอบ, ทอง	จาง
จาง	น.	ชื่อของชายพระรามในเรื่องรามเกียรติ์	จาง
จาง	น.	เครื่องหมาน, จักจั่น, จัก, ความ เจริญ, ความสุข, ทรัพย์สิน, ความงาม	จาง

คำไทย	ภาษา	ความหมาย	คำสันสกฤต
ฉกษะ	น.	เสนา, ทัพ, ชื่อพระแม่เจ้าแห่งฉกษะ และควาญช้าง เป็นแม่เสนาพระนารายณ์ ละม่อม, เครื่องหมาย, เป้า, ที่ สำคัญ, ของที่อาศัยไว้, พญ. จา นทรและภพนี้	ฉกษ
ฉกษ, ฉกษา	น.	เวลานั้นเป็นมงคล สำหรับของมีค่า การใด ๆ . ราชในทองระกาที่พระ ฉกษณ์ หรือพระพันพริตติในเวลา ที่เจ้าทองระกาเกิด	ฉกษ
ฉกษ	ว.	ที่ใดฉกษ, มีฉกษ, ทัพฉกษ เช่น เสด ฉกษ, มลฉกษ ในวิชาเลขหมายถึงผล การบวกเลขทุกตัว	ฉกษ
ฉกษ	ว.	สิ่งใด, สิ่งนี้	ฉกษ
ฉกษ	น.	การใด, การทำไร, ไรไร	ฉกษ
ฉกษ	น.	แสง, ฉกษ (หนึ่งสี)	ฉกษ
ฉกษ	น.	กฎ, ขนะ, จักรว (สำหรับคนศรี), การพิชิต, การหาพิชิต, การหายไป ฉกษฉกษ, การฉกษ, การฉกษ, การฉกษ, การฉกษ, ที่ฉกษ, ที่ฉกษ	ฉกษ
ฉกษ	น.	กรัง, ฉกษ	ฉกษ
ฉกษ	น.	ใด (เครื่องหมาย)	ฉกษ
ฉกษ	น.	การใด	ฉกษ
ฉกษ	น.	การฉกษ, ฉกษ	ฉกษ
ฉกษ	น.	ฉกษ, ฉกษ, ฉกษ, ฉกษ	ฉกษ
ฉกษ	น.	ฉกษ, ฉกษ, ฉกษ, ฉกษ	ฉกษ

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ดาวดึงส์	น.	ความงาม, ความน่ารัก, เสด็จ, อมฤต, อารย	
ฉวิศ	ค.	เข้มนแล้ว	ฉวิศ
ฉิปต์	ค.	งาม, พา	ฉิปต์
ฉุปต์	ค.	ลบ, เกลือบ, ทัตถ, อมฤต	ฉุปต์
	ว.	อันธมแล้ว, ทัตถแล้ว	
ฉุท	ค.	โลก, อมฤต	ฉุท
	น.	นาคทวาร	
ฉุทท	น.	นาคทวาร	ฉุทท
ฉะ	น.	เครื่องนาคทวาร, วิชาเกี่ยวกับ จักษุ, ทัตถสังค จักษุ	ฉะ
ฉะ	น.	การเข้มน	ฉะ
ฉะ	น.	งาม, รอยเข้มน, ทัตถ, การเข้มน	ฉะ
ฉะ	น.	ส่วนเล็กของ	ฉะ
ฉะ	น.	กษัตริย์	ฉะ
ฉะ	น.	น้ำอมฤต, อามฤต	ฉะ
ฉะ	ว.	เกี่ยวกับโลก, มีโลกสราทธรรมโลก เนื่องด้วยโลก, ธรรม, ธรรม	ฉะ
โลก, โลก	น.	แดน, สัตว์ที่ไป, มนุษย์, คน ที่ขึ้น ผ่านอากาศทั้งหมด ซึ่งสัตว์ ทั้งปวงอยู่, โลกนี้มี ๓ คือ มนุษย์ โลก, เทวโลกและพรหมโลก	โลก
โลกจิณ	น.	อากาศของโลก = คือพระอาทิตย์	โลก + จิณ
โลกเทษ	น.	ผู้เลื่องในมนุษย์ = คือ พระพุทธเจ้า	โลก + เทษ
โลกธรรม	น.	ธรรมเป็นของโลก, ธรรมของโลก โลกนิเวศ, ความเป็นอยู่แห่งโลก ๔ ลักษณะ ที่ประณีต ซึ่งที่รอบจำกั	โลก + ธรรม

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
		ของสัตว์โลกอยู่ เป็นธรรมดาที่ทุกคนจะต้องได้ รับ	
โลกนิกร	น.	"นิกรของโลก" คือพระภิกษุ	โลก + นิกร
โลกนารท	น.	"นารทของโลก" คือพระนารท หรือ พระลักษมี และพระอาทิตย์	โลก + นารท
โลกยาตรา	น.	ความเป็นไปของโลก, การงานของชน, ชีวิต, การดำรงชีวิต	โลก + ยาตรา
โลกทัศน์	น.	เสียงของโลก, เสียงฉกฉกทั่วไป	โลก + ทัศน์
โลกสงเคราะห์	น.	ความกรุณาช่วยเหลือ	โลก + สงเคราะห์
โลกยะ, โลกย	ว.	ตามธรรมเนียม, ธรรมดา, ถูกต้อง ทั่วไป, ทั้งโลก, ทั่วโลก	โลกย
โลกิย	น.	โลก	โลกิย
	ว.	สิ่งของ	
วงศ์, วงศา, วงษ์	น.	^(๑) เชื้อสาย, เผ่าพันธุ์, ชาติ, ตระกูล	วงศ์
วงศ์กรรม	น.	การจักสาน, เครื่องจักสาน	วงศ์ + กรรม
วงศ์ภัก	น.	ความเลื่อมใสแห่งตระกูล	วงศ์ + ภัก
วงษิย, วงษิยา	น.	การจักสาน	วงษิย
วสุ	น.	เจ้าสาว, เมีย, เมียสาว, หญิงทั่วไป	วสุ
วนัส	น.	ป่า	วนัส
วนัสปติ	น.	ทนาย, คนโต, คนโต, หัวหน้า	วนัส + ปติ
วนาสัต	น.	ป่าละเมาะ	วนาสัต
วณฺณ	น.	ผู้รวบรวมการเลี้ยงกัน, เพื่อน, เกด, สหาย	วณฺณ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
วษาชยา	น.	คำแสดงความ, คำพรรณนาความ, คำอธิบายความ, คำแปลความ	วษาชยา
วษาชร์	น.	พหุวิ, เสือ	วษาชร์
วษาช	น.	โรค, ความเจ็บไข้, ความลำบาก พหุวิ	วษาช
วษาฬาร	น.	กิจ, ชุร, การงาน, ชาติ	วษาฬาร
วษาณ	น.	มาตรการพิจารณาเท่ากันทั้งๆ, การตรวจดู	วษา
วษายาณ	น.	ความพยายาม, ความพยายาม, การ บากบั่น, การออกกำลัง, การออกแรง การฝึกหัด	วษายาณ
วษา	น. ว.	สัตว์ร้าย, งู, สิงห์, เสือ ดุร้าย, ชั่วร้าย, เหนียวใจ	วษา
วรก	น.	ทวน, ทวน, ทวน, ทวน, ระบบแห่ง หนึ่งสี่, ชื่อมาตรการพิจารณา ๔ หรือ ๕ ปัก เรือนทวนหนึ่ง, ปักทวน ๓ ปักทวน ๑ เรือนทวนวรก, ปักทวน ๔ ปักทวน ๑ เรือนทวนวรก	วรก
วรกษ	ว.	เกี่ยวกับทวนทวน, เป็นทวน, เป็นทวน	วรกษ
วรก	น. ว.	การละทิ้ง, การยกเว้น ปราศจาก, เว้น	วรก
วรกษ	น.	สิ่งควรเว้น, โทษ, ความผิด	วรกษ
วรก	น.	ดี, ทวน, มาตรการพิจารณา จักเป็น ทวน ๔ วรกษ คือ ทวนทวน ทวนทวน ทวน ทวน, ดี, ทวน, ทวน, ทวน, ทวน	วรก

ภาษาไทย	ทวน	ความหมาย	คำศัพท์
วรรณยุกต์, วรรณยุกต์	น.	เครื่องแสดงเสียงสูงต่ำของอักษร มีวรรณยุกต์เอก (ˊ) ,โท (ˊˊ) ตรี (ˋ) ,จัตวา (ˋˋ)	วรรณ + ยุกต์
วรรณกรรม	น.	การแต่งหนังสือ, งานประพันธ์ของ กวี และนักเขียน	วรรณ + กรรม
วรรณนา	น.	พรรณนา, การพูด, การเล่า, การ แต่ง, คำอธิบาย	วรรณ + นา
วรรณิต, วรรณิต	น.	ผู้แต่งหนังสือ, ผู้เขียน, ผู้ประพันธ์ เสนาบดีการ	วรรณ + ิต
วรรณกะ	น.	ผู้เจริญ	วรรณ + กะ
วรรณะ	น.	ความเจริญ, ความงอกงาม, พิศนา	วรรณ
วรรณะ, วรรณ	น.	พรรณ, ปิ, ฤดูฝน	วรรณ
วรรณภา	น.	หญิงงาม, หญิงผู้ประเสริฐ	วรรณ + ภา
วรรณโภา	น.	หญิงรูปงาม	วรรณ + โภา
วรรณ	น.	ชื่อเฉพาะผู้เป็นเจ้าน้ำหรือทะเล ดังมีนามว่า วรรณ สินธุปที บางแห่งว่าเป็นผู้มีศาลให้ฝนตก ไทยเรออีกเรียกว่าพระพิรุณ, ฝน, น้ำ, มหาสมุทร	วรรณ
วรรณ	น.	การป้องกัน, ที่ป้องกัน, ที่ตั้ง, เครื่อง ป้องกัน, เกราะ, ใจ	วรรณ
วรรณ	น.	หมาป่า	วรรณ
วรรณ	น.	พญา, รั้ว	วรรณ
วรรณ	น.	คนใจบาป, คนเลว	วรรณ
วรรณ	น.	ความขยา, ความทมิฬ, ชั่วช้า, อาชญา, ถิ่น, การบังคับบัญชา, การ ปกครอง	วรรณ

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย	คำอื่นที่ออก
วศก	น.	ผู้อยู่ในอำนาจ, ผู้อยู่ในบังคับ, ผู้เชื่อฟัง	วศก
วศิน	น.	ผู้ชนะกิจของตนเอง, ผู้สามารถอันทวี	วศิน
วสุ	น.	ของดี, ของมีค่า, ทรัพย์, สมบัติ, เพชร วสุพลอย	
วสุ	น.	เชื้อสาย, เฒ่าตา, ชาติ, กระดูก	วสุ
วสุร, วสุรา	น.	เพชร, สายฟ้า, อานุภาพอันทวี เป็นกลิ่นเหมือนดอกจำปา มีคัมภีร์ บาง ที่ว่าเป็นรูปสายฟ้า	วสุร
วสุรินทร์, วสุเรนทร์	น.	ผู้เป็นใหญ่เพราะเพชร คือพระอินทร์	วสุร + อินทร์
วสุ	น.	กิจทั้งกระทำ, เฒ่า, บรรพชน	วสุ
วสุ	น.	ลูกวัว, ลูกสัตว์ วสุ ๗, เล็กเล็ก	วสุ
วสุ	น.	ป่าไม้	วสุ
วสุ	ว.	ควรใจ, ควรอันหมาย	วสุ
วสุ	น.	เปลือกไม้, เปลือกปลา	วสุ
วสุ	ว.	งาม, สวย, น่ารัก, ไพเราะ	วสุ
วสุ	น.	หิंस, เติบ	วสุ
วสุ	น.	ความเป็นพ่อค้า, การค้าขาย	วสุ
วสุ	น.	ลม	วสุ
วสุ	น.	เป็นข้อสารของพระนบ	วสุ
วสุ	น.	น้ำ	วสุ
วสุ	น.	ก้าวไปอย่างกล้าหาญ, ความกล้าหาญ กล้าใจ, หิंस	วสุ
วสุ	น.	การขาย, การจำหน่าย	วสุ

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
วิกรม	ว.	ออกหน้า, การหน้า, กล้าหาญ	วิกรม
วิฤก, วิฤก	ว.	แปรเปลี่ยนจากเดิม, ไม่ปกติ, เสื่อม	วิฤก
วิฤป	น.	การเลือก, ความหลากหลาย, ความซับซ้อน, ความประหลาด, ความไม่คงใจ, ความสงสัย, ความรังเกียจ, ความคิด, ความเห็น	วิฤป
วิเระ	ก.	สังเกตุ, ไกล่กลาย, บิดออก, แยกออก	วิเระ
วิระ	น.	การขจัดวาง, เครื่องขจัดวาง, ขุดรกราก	วิระ
วิเนศ, วิเนศวร	น.	พระเป็นใหญ่ในความศักดิ์สิทธิ์ เป็นชื่อพระเจ้าองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์เรียกว่าเป็นร่าง เป็นโอระสพระอิศวร เรายกย่องว่าเป็นเจ้านางสิ่งประเสริฐวิเศษ	วิเนศ + อิศวร
วิจิตร	ว.	รู้แจ้ง, เห็นแจ้ง, ชลวาท, มีสติปัญญา	วิจิตร
วิจิตร	ว.	ช่างดี, ชลวาทดี, เป็นดุษ, ซับซ้อน	วิจิตร
วิจิตร	น.	แปลก, ประหลาด, นานาวิเศษ, สดวก, งดงาม	วิจิตร
วิจิตร	น.	การชนะ, ความเป็นที่ปรารถนาแล้ว, อานุภาพ	วิจิตร
วิจิตร	น.	สาธิต, เทพร, อานุภาพของพระอินทร์	วิจิตร
วิจิตร	น.	สิ่งหนึ่ง	วิจิตร
วิจิตร, วิจิตร	น.	วิชาความรู้, วิทยา	วิจิตร

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำอื่นแสดง
วิชาศาสตร์	น.	เป็นวิชาความรู้ประเภทหนึ่ง โดย การค้นคว้าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ วิชาที่ค้นคว้าได้เหตุผลแล้วจึงเป็นหลัก เป็นระเบียบ	วิทยา + ศาสตร์
วิญ, วิญญ	น.	สัจฉ, ไฟฟ้า	วิญญ
	ว.	เป็นแสง, เป็นประกาย, แล่นไป	
วิญโหล	น.	โหลที่ไม่มีสาย	วิญญ + หล + โหล
วิญ	น.	แก้วใส, หลอย	วิญ
วิญ	น.	ผู้, นักปราชญ์, ผู้มีปัญญา	วิญ
	ว.	ฉลาด, รอบรู้, มีวิชา	
วิญ	น.	ความเข้าใจ, ความเฉลียว, ความ ปองร้าย, ความขมขื่น	วิญ
วิญ	น.	ประเทศอื่น ๆ , ทางประเทศ	วิญ
วิญ	น.	ห้ามองหรือคนทางศีรษะ, แบบ กฎ, ลก, ธรรมเป็น, ความประพฤติ เป็นอย่าง	วิญ
วิญ	น.	ความสูงเสียด, ความอันตราย ความเลื่อม, ความกลืน, ความกลืน ความกลืน	วิญ
วิญกรรม	น.	การตอบคำถามหรือเขมลาญที่เห็น ต่าง ๆ มักทำเพื่อประโยชน์ทางการเมือง	วิญ + กรรม
วิญ	น.	ข้อสุภาษิต, สิ่งที่เกิดขึ้นเหตุ, ผล กรรมอันทำให้ผลต่าง	วิญ
วิญ	น.	ความขบขัน, ความนิรันดร์, ความ ไม่แน่นอน	วิญการ

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
วิปัติสาร	น.	ความเกิดกรรม, ความเสียใจ, ความ ศอกลใจ, การรู้ว่าตัวผิด, ความเห็นผิด ของตัว	วิปริตสาร
วิปริโยค, วิประโยค	น.	ความกระจัดกระจาย, ความสลับทิศทาง การจากกัน, ความร้าง, ความไม่ปรอง ดอง, การทะเลาะ	วิปริโยค
วิปริต	ว.	ผิดทาง, ผิดแปร, ผิด, ไม่ตรง, ผิด แนวทาง, ไม่เป็นมงคล, ไม่เจริญ	วิปริต
วิปรเวลา, วิประเวลา	น.	การพูดเท็จ, การพูดเท็จ, พูดว่า, การโกหก, การหลอกลวง, การทำ ผ่าน, ชาติ, ศัตรู, ประโยชน์	วิปรเวลา
วิปริต	น.	ความผิด, ความผิด	วิปริต
วิปริต	ก.	พูดเท็จ, พูดเท็จ	วิปริต
วิปริต	น.	ทางเลือก, ข้อเลือก, การเลือกเอา อย่างใดอย่างหนึ่ง	วิปริต
วิปริต	น.	เครื่องประดับ, เครื่องแต่ง, ความงก งาม, ความรุ่งโรจน์	วิปริต
วิปริต	น.	เครื่องประดับ, เครื่องแต่ง	วิปริต
วิปริต	ว.	แกงแล้ว, งาม	วิปริต
วิปริต	ก.	หันแล้ว วิปริต	วิปริต
วิปริต	ว.	งาม	วิปริต
วิปริต	น.	ชื่อเครื่องหมายบอกเสียงที่สกลใน อักษรวิปริตและสันสกฤต	วิปริต
วิปริต	ว.	งาม, งามเลิศ	วิปริต
วิปริต	น.	ความเจริญ, ความสลับภายในทาง เจริญ	วิปริต

ภาษาไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
วิศรุค	ว.	มีหรือเสียด่างปรากฏ	วิศรุค
วิศวะ	ว.	ทั้งหมด, ทั้งปวง, ฉะนั้น, ทั้งไป, อยู่ทั้ง	วิศวะ
วิศวะจักษุ, วิศวะจักษุ	น.	ผู้เห็นทั่ว	วิศวะ + จักษุ
วิศวะจันท	น.	สว่างทั่ว	วิศวะ + จันท
วิศวะกรรม	น.	ชื่อพระคณาจารย์ผู้ชำนาญในการช่าง ทั้งปวง, วิชาร่างกล, การช่างกล	วิศวะ + กรรม
วิศวะภาส	น.	อากาษทั้งหมด	วิศวะ + อากาษ
วิศวะมิต	น.	"เป็นมิตที่ไป" เป็นชื่อพระพรหมฉาย องค์หนึ่ง	วิศวะ + มิต
วิศวาราวรี	น.	กลางค่อนทั้งหมด	วิศวะ + ราวรี
วิศวะ	ว.	บอกละ, แปลงปลั่ง, งาม, ช่าง,	วิศวะ
วิศวะ, วิศวะ	น.	ชื่อท้าวฤๅณที่ ๑๖, ชื่อเดือนที่ ๖ แห่ง จันทรคติ	วิศวะ
วิศวา	ว.	กว้างขวาง, แดไป	วิศวา
วิศัญ	ว.	เล็ด, ยอดเขื่อน, เชน, ค้าง, ประ- เสริญ	วิศัญ
วิศุทธ, วิศุทธ	ว.	สะอาด, ใส, ช่าง, หมดจด, บริสุทธิ์ หมดมลทิน, ไร้มลทิน, ไร้มลทิน, ไร้มลทิน เสียด่าง, ไร้มลทิน	วิศุทธ, วิศุทธ
วิเศษ	น.	ความเล็ดลอด, ความยอดเขื่อน, ความ ยอดเขื่อนในทางวิชาคุณ	วิเศษ
วิษณุ	น.	"ผู้คุ้มครอง" เป็นชื่อพระเจ้าอาทิตย์องค์หนึ่ง ของชาวฮินดู เรียกเป็นสามัญว่า พระบาร- هان	วิษณุ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
วิมลอมร	น.	พร่องถวายพระนารายณ์	วิष्ณู + มฤต
วิมลโลก	น.	"นวลแก้วของพระนารายณ์"	วิष्ณู + โลก
วิมล	น.	บริสุทธิ์	วิมล
วิมล	ว.	พิชิต, พันธ, พิชิต	วิมล
วิมล	น.	เรณู, งาช้าง	วิมล
วิมล	น.	เครื่องหมายไว้แทนอักษร ๘ หรือ ๖	วิมล
		ในการเขียนภาษาสันสกฤต มีรูปเป็นรูปสองรูปดังนี้ :	
วิมล	น.	รูปเครื่องหมายสระประณตอักษรดังนี้ :	วิมล
เวท	น.	ไม้เท้า, ไม้เท้า, ไม้เท้า	เวท
เวท	น.	ความบริสุทธิ์, เป็นบริวารของพระเวท	เวท
	ก.	สงสาร, เสนอ	
เวท	ว.	หึงเวียน, หึง, เกี่ยวพันพระเวท	เวท
เวท	ว.	เป็นที่ตั้งอยู่ในทางที่เป็นบาปเป็นโทษ	เวท + อว
		ความประพฤติ ความหมายในภาษา	
		ไทยว่า เกลือก ก็อาจหมายไคว่ ๆ	
		เกลือก หรือขี้ขี้	
เวท, เวท	น.	ที่ที่ขึ้นใหญ่ไว้เป็นที่ทำการสักการบูชา	เวท
		ฐาน, ม้านั่ง, ฐาน, ยกขึ้นด้วยเสนาะ	
		และอื่น ๆ	
เวท	น.	บ้าน, เรือน, หอ	เวท
เวท	น.	หอ, คนในวรรณะที่สามของอินเดีย	เวท

คำไทย	ทนาย	ความหมาย	คำสันสกฤต
เวศยา	น.	แพทย์า, หญิงหาเงินกับการค้าวาณิช	ไวศย
		หญิงเฒ่า	
เวธะ, เวนา	น.	ฟ้า, อากาศ, สวรรค์	วิธ, วินา
เวทานธ	น.	อากาศ, ฟ้า	วินานธ
แวศร	น.	ไม้ตะกอก, ไม้โอ	เวศร
ไวศย	น.	ชื่อพระอินทร์, พระวิษณุ, ที่ประทับ ที่ประทับพระนารายณ์	ไวศย
ไวศย	น.	ชื่อพลอยสีเขียว มีน้ำปน รุกคออกปามา, เพชรตามดาว, แก้วสีไม่ใส	ไวศย
ไวษ	น.	แพทย์	ไวษ
ไวษ	น.	สีม่วง, สีดำ	ไวษ
(ก)			
ศก	น.	บุค, อัมบ, วิษณู, ปิ(ศกราช) พระเจ้าตาวิษณะ, กษัตริย์อินเดียได้ กำหนดวิษณูเป็น เทือกว่าศกราช เมื่อ พ.ศ. ๖๓๓ กำหนดคำวณอัมบ์ไว้เรียกว่า มหาศกราช	ศก
ศก	น.	แก้วมณี, รบ, เลี่ยม, ออธาก	ศก
ศก	น.	ส่วน, ชัก, ล้าง	ศก
ศก, ศก	น.	นก	ศก, ศก
ศก, ศก	น.	นก, นกขนาดใหญ่	ศก
ศก	น.	ความสงสัย	ศก
ศก	น.	อำนาจศักดิของพระอินทร์	ศก + ปก

ภาษาไทย	ศัพท์	ความหมาย	คำอื่นที่สกด
ศรี	น.	ชื่อสายพระอินทร์	ศรี
ศรี	น.	คนโกง, คนล่อลวง, คนโอ้อวด	ศรี
	ว.	โกง, ล่อลวง, ชำนาญ	
ศรี	น.	หมวกครอบ	ศรี
ศรี	น.	รอยหนึ่ง, จำนวนมากหลาย	ศรี
ศรี	น.	หมวกครอบ, มีจำนวนรอย	ศรี
ศรี	น.	"ศัพท์มีความหมาย" คือศรี	ศรี + ปาท
ศรี	น.	ดาวพระเสาร์	ศรี
ศรี	น.	ความเศร้า, ความค่อยเป็นค่อยไป	ศรี + กว
ศรี	ก.	ค่อยๆ, เบาๆ, ช้าๆ	ศรี
ศรี	น.	ชาตย์, ราชสมบัติ	ศรี
ศรี	น.	การเผาศพ	ศรี
ศรี	ว.	หลอกลวง, ค้าง, ฉวย, กระชาก, รัวๆ	ศรี
ศรี	น.	ความสงบ, ความนิ่ง, ความราบคาบ	ศรี
		ความเงิบ, ความสุขยิ่ง, การพักผ่อน	
		การปราศจากเครื่องประดับ, ความมี	
		ใจเป็นกลาง	
ศรี	น.	ความสงบจิต, ความนิ่ง, การปราศจากเครื่อง	ศรี
		ประดับของ	
ศรี	น.	การโง่งม, การสงบอารมณ์, การคิด	ศรี
		คิด	
ศรี	น.	เวลาเก่า, เวลากลางคืน	ศรี
ศรี	ว.	ให้ความเบื่อก่อน, เบื่อใจ	ศรี

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
ศมฺพณ , ศัมพณ	น.	เชิงตะกอน , เมรุ , ที่ฝังศพ , ป่าช้า	ศมฺพณ
ศบฺร , ศัย	น.	การนอน , การหลับ , ที่นอน	ศบ
	ก.	นอน , หลับ , อยู่ , พักผ่อน	
ศบฺระ	น.	การนอน , การหลับ , การพักผ่อน	ศบ
		ที่นอน , เตียง	
ศบฺรีย	น.	ที่นอน	ศบฺรีย
ศบฺรณ	ว.	คำ , นึก , นึกเริ่ม , นึกแก่	ศบฺรณ
ศบฺรณณ	น.	ศัพท์	ศบฺรณณ
	ว.	ตัวศัพท์ , คำ	
ศร	น.	ลูกธนู , ลูกศร	ศร
ศรณ	น.	ทาง , ถนน	ศรณ
ศรณ	น.	สัตว์ในนิยาย ถือกันว่าไม่เป็นเทพา แรง	ศรณ
		การร่างและสิ่งใด , ร่าง , รูป	
ศรณณ	น.	การออกแรง , ความบากบั่น , พกเพียร	ศรณณ
		ผู้ปฏิบัติเพื่อศรณ , พระสงฆ์ , โยคี ,	
		ผู้ชวนชวนในพระศาสนา	
ศรกร	น.	กรรณ , หินเหล็ก ๑	ศรกร
ศรกรร	น.	ก้นกรรณ , ก้นหินเหล็ก ๑ , น้ำทาล	ศรกรร
		กรรณ	
ศรกรวิ	น.	กลางหิน	ศรกรวิ
ศรณณ	น.	ชื่อการบูชาที่ ๒๒ , การตั้ง , การไถ้	ศรณณ
		การเวียนไถ้ , การเดินเวียน	
ศรณณ	ว.	ตั้งไถ้ , การเวียน , น้ตั้ง , น้รวม	ศรณณ

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ศรัณ	จ.	ซึ่งเป็นที่รัก, อันเป็นที่รัก, อาศัย	ศรณ
ศรัณ	บ.	อยู่ป้องกัน, เหน	ศรณ
ศรัณ	น.	การปล่อย, การพยายาม	ศรณ
ศรัท	บ.	อุทิศ	ศร
ศรัทรา	น.	ความเชื่อถือ, ความเชื่อมั่น, ความเห็นดี, ความไว้วางใจ	ศรัทรา
ศรั	บ.	ที่รัก, ที่รัก, ที่อาศัย, ที่รับเ็น	ศร
ศรัณ	บ.	การหาที่รัก, การอาศัย, ที่อาศัย	ศรณ
ศรัท	บ.	การหาบุญใหญ่กว่าบุญอื่นไปแล้ว	ศรัท
ศรัท	จ.	เหนือ, อ่อน, ทนแรง, ถิ่น	ศรัท
ศรัท	บ.	การไถ่, การพึ่ง	ศรัท
ศรัท, ศรัท	บ.	สาวก, ศิษย์พระอรหันต, พระสงฆ์	ศรัท
ศรัณ	บ.	ความคุ้มครอง	ศรัท
ศรัท, ศรัท	บ.	สาวก, ศิษย์พระอรหันต,	ศรัท
ศรัณ	บ.	เกือบจนหรือเข้าใจกับ	ศรัณ
ศรั	บ.	มี, วัตถุ, ความสง่า, แสง, ความสูง, ความเปลี่ยนแปลง, ความงาม, ความดี, ความน่ารัก, ความเจริญ, ความร่ำรวย, ชาติ, ความสำเร็จ, มงคล, ความใหญ่, ชื่อพระอัครโมลี (ในพิธีกรรมาราม) ผู้เป็นเจ้าแห่งความงามความเจริญ	ศรั
ศรั	บ.	ร่างกาย, นิยมนิยม ศรั	ศรั

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	ตัวขึ้นสุด
ศษะ	จ.	ธนา, มีสีทา	
	น.	กระต่าย, รูปในดวงจันทร์ซึ่งถือกันว่า คือพระกระต่าย	ศษ
ศส, ศศิม, ศส	น.	ซึ่งมีกระต่าย, คือดวงจันทร์	ศส, ศศิม
ศกคา	น.	เทศ, อัมพา	ศก
ศกค	น.	อัมพา, ความสามารถ, กำลัง, ความ อุสาหะ, ความแข็งแรง, การช่วย เหลือ, พอก, นวด, กระบี่	ศก
ศกค	น.	แบ่งหรืออาหารทำจากข้าว	ศกค
ศกค	ว.	อาจ, สามารถ, ทำได้, เป็นได้	ศกค
ศกค	น.	พระนามพระพุทธรูปเจ้า	ศกค
ศกค	น.	ชื่อพระอินทร์	ศกค
	ว.	มีฤทธิ์, มีอำนาจ, ยิ่งใหญ่, แข็งแรง	
ศกค	น.	ศก, มีลักษณะตามเหตุการณ์	ศกค
ศกค	น.	ความไม่วางใจ, ความสงสัย, ความ อึดใจ, ความรังรอง	ศกค
ศกค	น.	หลัก, คาน, พาด, พอก, เข็มมาศิกา แมค	ศกค
ศกค, ศกค	น.	ข้าศึก, คู่แข่งขัน, ประกัน	ศกค
ศกค	น.	การสรรเสริญ, การให้พร, ความบอก เล่า, การประกาศ	ศกค
ศกค	ว.	ถึงสรรเสริญ, ถึงชม	ศกค
ศกค	น.	เสียง, คำ, คำยากที่ต้องแปล	ศกค
ศกค	น.	หิน, หิน, เบา	ศกค

ภาษาไทย	ภาษา	ความหมาย	คำสันสกฤต
คัด, คัดลอก	น.	เบียดอกไม้	ศฺลุค, ศฺลุค
คัดกรรม	น.	การคัดลอกทางกรรม	ศฺลุบ + ศฺลุบ
คัดบะ	น.	ลูกศร, ของมีปลายแหลม	ศฺลุบ
คัดบาศาสตร์	น.	วิชาการเกี่ยวกับอาวุธ	ศฺลุบ + ศฺลุบ
คัดกร	น.	ของมีคม, ของมีคมอันเป็นอาวุธ	ศฺลุบ
คัดกร, คัดกร	น.	เหล็กมีคม, หอก, อาวุธ, เครื่องมือต่าง ๆ	ศฺลุบ
ศากะ	น.	เด็ก, อาหารเด็ก, ที่นั่ง	ศาก
ศาก	น.	เด็ก, เครื่องปรุงรสชนิดหนึ่ง	ศาก
ศาก	น.	ความสกปรก, ความล่องวาง, ความโง่, ความผิด, ความชั่วร้าย, ความโหด	ศาก
ศาก	น.	หินมีคม, หินเจียรระโน, ยาน	ศาก
ศาก	ว.	ทำความเรียบร้อย	
ศาก	น.	น่าน	ศาก
ศาก	ว.	อันแล้ว, คน, เฒ่า, แบบอย่าง, อ่อน	ศาก
ศาก	ว.	สงบ, รามคาย, นิ่ง, ปราศจากมลทิน, ศาก, ปราศจากเครื่องบรรณาการ, ศาก, บุบผา, อ่อนโยน, หยุค, หยุค, สัน, ถึงที่สุด, คาย, สรรพ, ปฏิบัติ	
ศาก	น.	ความสงบ, ความรามคาย, การนิ่ง, การปราศจากกิเลสหรือมลทิน, ความใจเป็นกลางต่อทุกสิ่ง, การหยุค, การนิ่ง, ความเจริญ, ความสุข, ชาติ	ศาก
ศาก	ว.	โพธิ์, เป็นมงคล, คำที่ความชั่วร้าย, ศาก, ให้เกิดความสงบความสงบ	

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
คำฉีก	จ.	ฉีกฉีก, คม	คำฉีก
คำปล	น.	คำดำ, คำแรง, คำสวด	คำปล
คำพร	น.	การทําร้าย	คำพร
	ว.	โทษร้าย, ทบนาท	
คำรท	น.	ปี (ไทย)	คำรท + ปรท
	ว.	เกี่ยวกับหรือเกิดในอุตุรท (อุตุไปไม่ร่วง ใบเดือน ๑๑ - ๑๒), เทศาณหัทธขึ้น เดือนสิบ	
คำรท	น.	เสือ, สิงโต, คมเก่ง, คมอกเป็น มีชื่อเสียง	คำรท
คำรท	น.	นกชนิดหนึ่งพวกนกเอี้ยง, นกของ	คำรท
คำร	น.	กาน้ำ, รั้ว, เรือน, ห่อ, ที่ห่อความ ที่นำมารับใช้เสารักษ์สัตว์	คำร
คำรณ	น.	ทูลาตุ	คำรณ
คำร	น.	บ้านเรือน, หอ, หอ, หอโง่ง, หอ ใหญ่, โรง	คำร
คำร	น.	ราช	คำร
คำรณ	น.	ราช	คำร + ฤณ
คำร	ว.	คงที่, ยั่งยืน, สม่ำเสมอ, หักมุม	คำร
คำร, คำร	น.	ครู, ผู้สอน, ผู้แข็งแรง, ผู้ปกครอง	คำร
คำร	น.	ครู, ครูผู้สอน, พระนามพระครูเจ้า, ผู้ทรงความรู้	คำร
คำร	น.	คำร, วิชา	คำร
คำร	น.	ผู้รวบรวมที่มหาวิทยาลัย	คำร + อาร

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ศาสน์, ศาสน์, ศาสนา	น.	คำสั่งสอน, การสั่งสอน, การฝึกหัด, ธรรม ความเชื่อถือ, บังคับบัญชา, คำสั่ง, ประ การ	ศาสนา
ศาสนีย์	ว.	สมควรจะสั่งสอน	ศาสนีย์
ศาสนูปถัมภก	น.	ผู้ทะนุบำรุงศาสนา ไซ้กับ พระมหากษัตริย์	ศาสนูปถัมภก
ศิกษา	น.	ครู, ผู้สอน, ผู้	ศิกษา
ศิกษา	น.	การประสงคให้ศิษย์สำเร็จหรือบรรล, การ เอาเรียน, การฝึกฝน, การฝึกหัด	ศิกษา
ศิธร, ศิธร, ศิธร	น.	ป อาย, บอก, บอกเรา	ศิธร
ศิธริน, ศิธรี, ศิธริน, ศิธรี	น.	ดูเรา	ศิธร
ศิธร	ว.	มีบอก, มีปอานหมด	ศิธร
ศิธร	น.	บุรุษหรือสตรี, หญิง, นางนาง	ศิธร
ศิธา	น.	บุรุษ, โฉม, เปดไฟ, ปอาน, ปอาน หมด, บอก, ฝึก	ศิธา
ศิธร	น.	ผู้บรรลบอกแห่งความรู้, ผู้กระทำเราเจ้า, พระอินทร์, การทพ, ดูเรา, นกยูง	ศิธร
ศิศา	น.	หมาจิ้งจอก	ศิศา
ศิธ	ว.	ฉิบฉว, ทน	ศิธ
ศิธ	ว.	พยอม, เบา, อ่อน, ไม่ถึงเกรียบค, พยอม นุ่มนวล, ค้างคาว, อ่อนแอ, ไม่ถึงแรง, อ่อนกำลัง	ศิธ
ศิ	น.	แสง, ธรรม	ศิ
ศิธร	น.	คำบทรพ, คำบทรพ	ศิธร
ศิธร	น.	หัว, ส่วนสูงของสิ่งต่าง ๆ, บอก, ปอาน, ศิธร ฝึก	ศิธร

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	บาลีสันสกฤต
ศิระมยุร	น.	หัตถ์, ศิระ	ศิระ + มยุร
ศิโร	น.	หัตถ์, ศิระ	ศิรุ
ศิโรเทฐน	น.	มีเท้าหัตถ์ และมีศิระ หมายถึง ศิระ นั่นเอง	ศิโร + เทฐน
ศิลปะ	น.	การประติมา, การทำให้จิตรศิลปะการช่าง การช่างทั่วไป, การหัตถกรรม, การฝีมือ	ศิลป
ศิลปกรรม	น.	การช่าง	ศิลป + กรรม
ศิลปวิทยา	น.	ความรู้ในการช่างและการศิลปะทั้งหลาย	ศิลป + วิทยา
ศิลปศาสตร์	น.	วิชาความรู้ช่าง ๆ ตามคติโบราณมี ๑๔ ประการ	ศิลป + ศาสตร์
ศิลปศึกษา	น.	การเรียนรู้ศิลปะ	ศิลป + ศึกษา
ศิลป์, ศิลป	น.	นามอย่างของการศิลปะ	ศิลป์
ศิลา	น.	หิน, ทราย	ศิล
ศิระ	น.	ชื่อพระเจ้าเจ้าชายองค์หนึ่งของชาวฮินดู ไทยเรานักเรียกว่าพระอิศวร พระศิระเป็น พระเจ้าแห่งการสร้างและการทำลาย, ในพระพุทธรูปตามนามถึงมีพระนามว่า ว. เป็นมงคล, เจริญ, โชคดี, ปลอดภัย	ศิ
ศีกา	น.	ขน, ขน, ความหนา	ศีกา
ศิระ	น.	อุ้งแขน, ความหนา, ความเยือกเย็น, น้ำเย็น	ศิรุ
	ว.	เย็น, หนาว, เยือกเย็น	
สิรุ	น.	เย็น, เยือกเย็น ๆ เยือกเย็น, เยือกเย็น	สิรุ

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ศิขุ	น.	การสนม, การรีทาง, คำสั่ง	ศิขุ
ศิขุ	จ.	ไม้แฉ่ว, คงแก่เรียน, อบรมแล้ว, ฉลาด มีความรู้	ศิขุ
ศิขุ	น.	ผู้ชำนาญ, นักเรียน, ผู้เรียน	ศิขุ
ศิกร	น.	ธง, ละอองธง, หมวก, ความหมายเป็น	ศิกร
ศิระ	จ.	หมาย, เข็ม, เข็มเขม	ศิระ
ศิระ	จ.	หมาย, เข็ม	ศิระ
ศิระ	น.	หัว, กระโหลกหัว, นอกคอก	ศิระ
ศีล	น.	ความเคย, นิสัย, ความประพฤติ, องค์ แห่งจรรยา, ข้อบัญญัติสำหรับความประ- พฤติ, บัญญัติทางพระพุทธศาสนา, ศีล คือการ รักษากายวาจาใจให้เรียบร้อยเป็นปกติ	ศีล
ศิลา	น.	ความประสงค์ที่จะให้สำเร็จหรือบรรลุ, การเจาะเรียน, การฝึกฝน, การฝึกหัด	ศิลา
ศิลาวิเทศ	น.	ผู้ให้คำแนะนำการสั่งสอน การปกครอง และปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาแก่โรง- เรียน	ศิลาวิเทศ
ศุภ, ศุภะ	น.	บอกแล้ว, บอกแล้ว	ศุภ
ศุภ	น.	ชื่อพระอริย, ชื่อวันที่ ๒ ของสัปดาห์, ชื่อ การพระเคราะห์ที่ ๒ นั้นตอนหัวค่ำก็เรียน ว่าความประจําเมือง ขึ้นเริ่มก็เรียนความ ประกาศตึก, ความสว่าง, ความแจ่มใส	ศุภ
	จ.	สว่าง, สุกใส, สะอาด	

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
ศุภวารม	ว.	มีสีสด	ศุภร + วรณ
ศุภรางค์	น.	"ศุภมีขาว" คือนกยูง	ศุภร + อรุณ
ศุภระ	ว.	ศุภใส, สว่าง, ขาว, บริสุทธิ์	ศุภ
ศุภกรรม	น.	การทำน่างบริสุทธิ์	ศุภ + กรรม
ศุภลักษณ์	น.	เวลาข้างขึ้น	ศุภ + ปลูก
ศุจิ	น.	ความบริสุทธิ์, ความซื่อตรง, ความดี	ศุจิ
	ว.	มีแสง, ส่องสว่าง, ขาวผ่อง, บริสุทธิ์ วิเศษ, มีกรรม	
ศุจิกรรม	น.	การรักษาความบริสุทธิ์	ศุจิ + กรรม
ศุจน	น.	น้ำเมา, โรงเหล้า, นางสาวนักดื่ม	ศุจน
ศุจน	น.	งานเมือง โรงเหล้า, ทนยาเมา	ศุจน
ศุจน	น.	น้ำเมา, โรงเหล้า, นางสาวนักดื่ม	ศุจน
ศุจน	ว.	งานเมือง ขำระแล้ว, สะอาด, บริสุทธิ์, ผ่องแผ้ว สดใส, ขาว, ไม่มีตำหนิ, อุดมคง, แท้จริง สิ้นแท้	ศุจน
ศุจน	น.	ความบริสุทธิ์, ความถึงใจ, ความ เป็นอิสระ, ความปราศจากมลทิน, การ ปราศจากโทษ, ความถูกต้อง	ศุจน
ศุจนนิกร	น.	ใบนอกคำมกในพืชมกนิ้งสี, ใบแสดงความ ความไม่วิกล, ใบสุก	ศุจน + ปลูก
ศุณ, ศุณิก, ศุณิ	น.	หมา	ศุณ, ศุณก, ศุณิ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
เขมร	ว.	งามเดิม, ดีเดิม, ดีสุด, ยอดเยี่ยม ใหญ่ยิ่ง, สูงสุด, มีอำนาจ	เขมร
เขมรศาสตร์	น.	วิชาเรื่องเขมร	เขมร + ศาสตร์
เขมร	น.	คนเขมร, คนมอญ	เขมร
เขมร	น.	การถัก, การแกะ, การเกี่ยวของ, การรวม, การถอดรัก	เขมร
เขมร	น.	เมื่ออยู่ในในคำ, เมื่ออยู่ในใจ เป็นคำไทยว่า เสก	เขมร
เขมร	น.	มีราก	เขมร + ราก
เขมร	น.	ข้างเขมร	เขมร
เขมร	น.	สักร	เขมร
เขมร	น.	โรคเรื้อรังที่ทำให้ผิวหนังขาว คำนึง ใช้คำแปลว่า ขาว เช่น เขมร	เขมร
เขมร, เขมร	น.	ส่วน	เขมร
เขมร	น.	ส่วนที่เหลือ, สิ่งที่เกิดขึ้น, ส่วนที่ไม่เต็ม	เขมร
เขมร	น.	ความสะอาด, ความบริสุทธิ์, การชำระ ล้าง, ความสะอาด	เขมร
เขมร, เขมร	น.	คนสกปรก, คนที่สกปรก	เขมร
เขมร	น.	ความสกปรก, การไว้ตัว	เขมร
เขมร	ว.	หนึ่ง, ไว้ตัว, ของหนึ่ง	เขมร
เขมร	ว.	กลิ่น, เกี่ยวกับกลิ่น	เขมร
เขมร	น.	ความสกปรก, ความแข็งแรงแรง, อากาศ	เขมร
เขมร	น.	หัว	เขมร

คำไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
โศก, โศกา, โสกี	น.	ความทุกข์, ความเศร้าใจ, ความเจ็บปวด	โศก
โศคนะ	น.	การเศร้า	โศคน
โศกนีนะ	ช.	สิ่งน่าโศก, น่าเศร้าใจ	โศกนีน
โศจิ	น.	แสง, แสง, สี, ความสว่าง, ความงาม	โศจิ
	ว.	สว่าง, สุกใส	
โศณะ	ว.	แสงเข้ม, มีแสงเข้ม	โศณ
โศล	น.	การรวบรวม, การทอง	โศล
โศลนะ	น.	การชำระ, การทำโทษบุคคล, การทำโทษระอา, การชำระเสาะ	โศลน
โศณ	น.	การรวบรวม, การทอง	โศณ
โศกะ, โศก	ว.	สุกใส, แสง, งาม	โศก, โศกน
โศกา	น.	ความสุกใส, ความกระจ่าง, ความงาม, ความสะอาด, ความน่ารัก	โศกา
โศกิก	ว.	งาม, แสงแล้ว	โศกิก
โศกีน, โสกี	ว.	งาม, สุกใส	โศกน, โศก
โศกีนุ	ว.	งามยิ่ง, สุกใสมิ่ง, มิ่ง	โศกีนุ
โศรณิ, โสรวณิ	น.	โศร, เหว	โศรณิ
โศรคา	น.	ผู้โศก	โศรช
โศลก	น.	สุภาษิต, บทของนิพนธ์หนึ่ง, คำสรรเสริญยกย่อง, คำรับรองสรรเสริญที่เป็นบทความ, ข้อเขียน, เกียรติยศ	โศลก
โศน	น.	อวดดีใจ, อวดปราน	โศน
	ว.	แสง	

กล่าวโดย

สกรวด

ความที่

น.

เป็นชื่อคำทักท้วงหนึ่งที่ไม่คำทักท้วงอื่น
แต่ไม่ทำให้มีความหมายใหม่ขึ้น

ความหมาย

คำขึ้นแสดง

สท + อรูป

สกรวนต์

น.

การเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์, นกขีตฤกษ์ สกรวนต์
ก่อนรับปีใหม่ โบราณถือว่าพระอาทิตย์โคจร
ออกจากราศีเมษ แล้ววนรอบไปพุทราศี
โหราเวลา ๑๒ เดือน แล้ววนกลับมาเข้า
พุทราศีเมษหรือในวันที่ ๑๓ เมษายนทุกปี
จึงได้มีงานรื่นเริงในวันนั้นเป็นการฉลอง
เรียกว่าสกรวนต์

สกรวน

สกรวน

น.

การรูด, การรูด

สกรวน

น.

การรวบรวม, การดูตม, การรวบรวม
รวม

สกรวน

ก.

ดูตม

สกร

น.

พระภิกษุทั่วไป, ในทางศาสนาเก็บ
กับสังฆกรรม เช่น การรวบรวมภิกษุ
เป็นทีม ให้มาจนถึงเขตพระที่เจ้า
ประชุมทำสังฆกรรมกัน

สกร

สกร

น.

สังกร

สกร

สกร

น.

เสก, นก

สกร

สกร, สกร

น.

บางที่มีความศักดิ์สิทธิ์, พญิงงาม
พญิง

สกร

สกร

น.

การรวม, การรวม, คำสรรเสริญ

สกร

สกร

น.

สกร, สิ่งก่อสร้างสำหรับบรรจุของ

สกร

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำในสกอต
		บุรุษ เช่น กระตูลของชายที่มีบดือ	
สณฺ, สณฺ	น.	ณฺ, เกณณ	สณ
สกริ	น.	ผู้หญิง, เพศหญิง	สกริ
สณฺ	น.	นํณ	สณฺ
สทฺ	จ.	แจ้งการต่าง, เบื้องหน้า	สทฺ
สทฺ	น.	เสา, หัก, เครื่องลำทณ, การลำทณ	สทฺ
สทฺ	น.	สทฺ, สิ่งก่อสร้างอย่างหนึ่งคล้ายเจดีย์	สทฺ
		สํวณการบรรพของทวณ	
สณ	น.	เกณณ, ณ	สณ
สณ	น.	ช่างไม้, ช่างก่อสร้าง	สณ
สณ	น.	ที่นํ, ที่นณ, ที่นง, ที่นํ, ที่, แง	สณ
สณ	น.	พระเจดีย์สูงอายุ	สณ
	จ.	แก่, สูงอายุ, ที่มีบดือ	
สณ	น.	ความเป็นอยู่, ฐานะ, สภาพ, ยศ	สณ
		ยศ, ที่, ที่นํ, แง	
สณ	น.	ความเป็นไป, ความเป็นอยู่	สณ
สณ	ก.	สร้าง	สณ
สณ	น.	สำนักทางวิชาการโดยมากทั้งรับโดยพระ	สณ
		ราชบัณฑิต เช่น สณการแพทย์	
สณ	น.	การขึ้นคํ, การปลูกสร้าง, การจัดทำ	สณ
		การยกของแก่งก้งให้มิดก้ง	
สณ	น.	ช่างก่อสร้าง, ผู้ออกแบบก่อสร้าง	สณ
สณ	น.	วิชาว่าดการก่อสร้าง	สณ + กณ + ศา
สณ, สณ	จ.	ก้ง, ไม่เคลือบไหว, ก้ง, เป็นง	สณ
		มิดก้ง, แงทณ	

ภาษาไทย	พม่า	ความหมาย	คำศัพท์อังกฤษ
ตลาด	บ.	ภาชนะใส่ของ, จาน, ถ้วย, ชาม	ตลาด
สติ	จ.	มีสติ, ระวัง	สติ
สติ	น.	การระวัง, การคงที่, การมั่นคง ตามธรรมชาติ, ความเป็นอยู่, จิต สิ่งที่คิดไว้เป็นระเบียบ	สติ
สติระ	จ.	สติระ, มั่นคง, แข็งแรง	สติ
สติ	จ.	หยาบคาย, คำสา, เสวทรณ	สติ
สติ	น.	ที่บรรจุพระธาตุหรืออื่น ๆ เพื่อสักการ บูชา มีรูปคล้ายเจดีย์	สติ
สนพรว	น.	กต, สิ่งที่ทำบุญ	ดี + พรว
สนพรว	น.	การดู, การดูแล	สนพรว
สนพ	ก.	สิ่ง, สิ่ง, บอกเล่า, ประกาศ	ดี + พ
สนพ	น.	คำสั่ง, คำ, คำ, โบบอก	ดี + พ
สนพ	น.	ความสงสัย, ความสงสัย, ความไม่เข้าใจ	สนพ
สนพ	น.	ที่กระหว่างกันกับอื่น คือเวลาที่กระอาพิณ กับหรือกระอาพิณกับ เราเราหรือกับ หรือเป็นของกันกับเป็นสนพได้ โดย ปรกติหมายถึงเวลาใดก็ตาม	สนพ
สนพ	น.	อยู่เป็นอันที่กระเวทพแล้ว	สนพ
สนพ	น.	การอ่าน, การชำระ, สิริชำระ การของพรว	สนพ
สนพ	น.	ห้องอ่าน, ที่อ่าน	สนพ + พ
สนพ	น.	สนพหรือสนพ	สนพ

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
สระ	จ.	แกว่งกวาด, เป็นพิกษ์ มีโทษเป็นพิกษ์ พิกษ์พิกษ์ เป็นสระกัก	สระ
สระก	น.	การสร้าง, การสร้างโลก	สระก
	ก.	สร้าง, แกว	
สระก	น.	บทหรือคาถาของกัมภีร์	สระก
สระก	จ.	ทุกอย่าง, ทุกสิ่ง, ทั่วทั้ง, ทั่วหมด, ทั่ว ทุกอย่าง	สระ
สระกล	น.	ทั้งโลก, ทั่ว, ทั่วแห่ง	สระกล
สระกณ	น.	ความสงบรวมคาย	สระกณ
สระกณ	น.	ทั้งตัว, ทั่วกาย	สระ + อญ
สระกณ	น.	ผู้รวม, ผู้รวม, พระพุทธเจ้า	สระกณ
สระก	น.	แกว, แกว	สระก
สระกณ	น.	ห้าม, เข้มงวด	สระกณ
สระกณ	น.	สัตว์โดยนิตย, ญ	สระกณ
สระก, สระก	น.	คอกวัว, วัว	สระก
สระก	น.	คอกวัว, ญ	สระก
สระก	น.	ทิวเขาจาก	สระก
สระก	จ.	ผ่านไป, ผ่านไป, ว่างแล้ว	สระก
สระก	น.	การทำ, การสร้าง, การให้สำเร็จไป	สระก
สระก	ก.	ห้ามแล้ว, สำเร็จแล้ว, สร้างแล้ว	สระก
สระก	จ.	ตัวเอง, ของตัวเอง, ภัยตัวเอง	สระก
สระก	น.	โลกที่ประกอบด้วยความเป็นอยู่ของเทวดา สวรรค์ หรือเป็นชั้น ๆ	สระก

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
สุวรรณภูมิ	น.	"เจ้าเมืองสุวรรณ" คือพระอินทร์	สุวรรณภูมิ
สุวรรณมรุก	น.	ทางสุวรรณ "ทางในฟ้า" คือทางข้างเมฆ	สุวรรณมรุก
สุวรรณโลก	น.	เมืองสุวรรณ, เมืองแก้ว	สุวรรณโลก
สวัสดิ์	น.	ความสะอาด, ความสุข, ความสำราญ	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	โชค, ลาภ, เพราะเหตุ, ความเจริญ	
สวัสดิ์	น.	ความดี, ความเจริญ, คำพิพากษาของไทย	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	เมืองทมิฬ เรียกว่า "ขอความถึงทมิฬ"	
สวัสดิ์	น.	เป็นคำที่พระยาอุปกิตศิลปสารเมธีให้	
สวัสดิ์	น.	เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ แทนคำพิพากษาบางคำ เช่น	
สวัสดิ์	น.	ว่า สบายดีหรือ	
สวัสดิ์	น.	เรื่องจรรยาสวัสดิ์จึงกลเป็นลายประแสง	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	ขึ้น, เครื่องหมายพุทธศาสนิกชนทั่วโลก	
สวัสดิ์	น.	นารายณ์, เจริญประมาณ พ.ศ. ๓๐๐	
สวัสดิ์	น.	เช่น ประเทศพุทธศาสนาแถบเหนือ	
สวัสดิ์	น.	คงมีอยู่ เช่น เกษณี ๑	
สวัสดิ์	น.	ขอความ	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	ชื่อการอุทิศ ๑๕, ชื่อว่าคำคมหนึ่ง	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	ความชอบ, ความงาม, ความสุข, ความ	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	ความดี	
สวัสดิ์	น.	ร่วมรส, สุข, เป็นดี, ภัค	
สวัสดิ์	น.	หญิงเป็นเจ้าของ	สวัสดิ์
สวัสดิ์, สวัสดิ์	น.	นาย, ผู้, เจ้าของ, คำว่าคำคมหนึ่ง	สวัสดิ์
สวัสดิ์	น.	ชาวอินเดียจึงเป็นมัตถิ	
สวัสดิ์	น.	ยอมตนอยู่ในอำนาจ, ภัคคือเจ้า	สวัสดิ์ + ภูมิ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
ดาวาศี	ก.	ทักโกร	ดาวาศี
ดาวาระ	น.	คำแปลเสียงเมื่อจถารเสกเป่า	ดาวา
สัณษ	น.	มิกรภาต, ความสนับสนุนกัน, ความรัก ใจกัน	สณ
สังกาศ	ว.	คล้าย, เหมือน, เปรียบ	สังกาศ
สังขยา	น.	การนับ, วิธีนับจำนวนภาษาสันสกฤตมีสองแบบ คือ นับไปจากซ้ายเรียกว่า ปรัททิสังขยา และนับจากขวาเรียกว่า ปูรณสังขยา	สังขยา
สังฆะ	น.	ปรกตีสังฆ คำสังฆะ มักใช้ในรูปคำ สมาส, หมู่, ประชุม, คู่, คณะภิกษุ	สังฆ
สังฆกรรม	น.	ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ ๘ รูปขึ้นไป กิจที่ระสังฆิกของประชุมกันทำ กิจบาง อย่างมีพระพุทธบัญญัติให้กระทำโดยการ ประชุมสงฆ์และ วัตรกิจที่ระสังฆิก	สังฆกรรม
สังโยค	น.	การประกอบกัน, การสัมพันธ์, การ เกี่ยวของโดยแรงงานในทางไวยากรณ์ บาลี-สันสกฤต หมายถึงการสะกดตัว ที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งต้องเป็นไปตามระเบียบ	สัง + โยค
สังวร	น.	ความสำรวม	สังวร
สังวรบาย	ก.	ของงาม, อย่างดี ๆ, สวรรค์ของให้จำได้	สังวรบาย
สังสฤต	น.	สันสกฤต ภาษาสันสกฤต เป็นภาษาที่รับ จากแหล่งเดียวกันกับภาษาของชาวพุทธ ฝ่ายพหุภาษาในมาตุ	สันสกฤต

คำไทย	ภาษาถิ่น	ความหมาย	คำสันสกฤต
สังสาร	น.	พิธีกรรมเกี่ยวกับการปลงศพ บางทีว่า สง สังสาร	
สังสาร	น.	ความต้อใจ, การท้นทวน, เครื่องทำ	สังสาร
สังสาร	น.	การรวมกัน, เป้ากัน, การคบค้าวิสาสะ	สังสาร
สังสาร	น.	ความเศร้าใจ, ความเรียวร้อย, ความ	สังสาร
สังสาร, สังสาร	ว.	บริสุทธิ์, สะอาด, ไม่มีอะไรเจือ, แท้	สังสาร
สังสาร	น.	ความเข้มแข็ง, ความปิติยินดี, ความ	สังสาร
สังสาร	ว.	(ซึ่ง) รวมไว้, แยกหรือหักเอาส่วน	สังสาร
สังสาร	น.	การรวบรวม, การผสม	สังสาร
สังสาร	น.	ช่องทาง, ถนน, การผ่านไปมา	สังสาร
สังสาร	ก.	เดินไป, เลี้ยวไป, ผ่านไป	สังสาร
สังสาร	น.	คำสัญญา, คำมั่น, คำสาบาน, ความ	สังสาร
สังสาร	ว.	จริง, แท้, แน่, ชัด, ชัดจริง, บริสุทธิ์	สังสาร
สังสาร	น.	ความทรง, การทำใจเมื่อทรง	สังสาร + สังสาร
สังสาร	น.	กฎแห่งความจริง, ความเจริญอันไม่รู้	สังสาร + สังสาร
สังสาร	น.	"โลกอันแท้จริง" คือพรหมโลก	สังสาร + โลก
สังสาร	น.	การทั้งสังสาร	สังสาร + สังสาร

คำไทย	หมายเหตุ	ความหมาย	คำสันสกฤต
สัตว์	น.	สิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย, หมายถึงสัตว์ที่รู้จัก	สัตว
สัตว์โลก	น.	"โลกคือหมู่สัตว์" คือหมู่สัตว์ทั้งหลาย	สัตว + โลก
สันโชน	น.	ความพอใจ, ความสบายใจ, ความยินดี ในดีและในสิ่งรอบข้าง, หมายถึงความที่ ความยินดีในของแห่งหนึ่ง	สนฺโชน
สันนิษฐาน	ก.	ลงความเห็นโดยการคาดคะเน	สนฺนิษฺฐาน
สันสกฤต	น.	ภาษาเดิมโบราณภาษาหนึ่ง ที่กำเนิด จากแหล่งเดียวกับภาษาบาลี	สันสกฤต
สัปดา	จ.	เจ็ด	สप्त
สัปทก	จ.	ระบบเจ็ดกัน นับแต่วันอาทิตย์เป็นวันที่ ถึงวันเสาร์เป็นวันที่ ๗	สप्त
สัปดา	จ.	เจ็ด	สप्त
สัปทก	น.	ปีที่ ๗ แห่งรอบ ๑๐ ปี ของจุลศักราช	สप्त
สัปทก	น.	การให้, การมอบให้, การอนุญาตให้มี สิทธิทำการบางอย่างแก่ผู้รับ	สप्त
สัปทก	น.	การสู้รบกัน, การต่อสู้กัน	สप्त
สัปทก	น.	การสู้รบกัน, การทะเลาะเพื่อตามเรื่อง ราวอันใดอันหนึ่ง	สप्त
สัปทก	น.	ความยินดี	สप्त
สัปทก, สัปท	น.	สัตว์, พยาน, ผู้ที่รู้เห็นตามความเป็นจริง	สัปท
สัปท	จ.	ฟังทำ, การให้สำเร็จ	สัปท
สัปท	น.	การทดลอง, การสวด, การทวน	สัปท
สัปท	จ.	สำเร็จ, เสร็จเรียบร้อย, แล้ว	สัปท
สัปท	น.	การให้รู้โดยการแสดงหรือทำให้รู้	สัปท

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำอื่นแสดง
ต่าง	ว.	ก็, ถูกต้อง, ถูกแล้ว, ขอบแล้ว, เห็น กับแล้ว	ต่าง
ต่างกระ	น.	การปลอมโขน, การเกลี้ยกล่อม, คำขอ โขนและโพวระ	ต่าง
ต่างกัน	น.	กิริยาอันใหญ่, กิริยาทั้งหลาย	กิริยาอันใหญ่
ต่าง	น.	คำให้ร้าย, คำแรงให้เริ่มไปต่าง ๆ , คำสวด	ต่าง
	ค.	แรง	
ต่าง	น.	เพลงสรรเสริญ, การสรรเสริญ	ต่าง
ต่าง	ว.	บอกจำนวนสิ่งนับระหว่าง ๒ กับ ๔	ต่าง
ต่างอัน	ว.	เวลา, คำ, ชั่ว, ทางเวลา, โข	ต่างอัน
ต่างอัน	ว.	เริ่มวาท, สัมผัส, ทำอะไรไรเข้าไว้	ต่างอัน
ต่างอัน	น.	เวลาอัน	ต่างอัน
ต่าง	น.	เป็นคำประกอบคำคำแปลว่า ทั้งหมด ทั้งนั้น, ทุก...	ต่าง
ต่างธรรม	น.	ธรรมที่เป็นหลักธรรม, ธรรมที่มั่นคง	ต่าง + ธรรม
ต่างธรรม	น.	หนังสือที่เป็นหลักธรรม	ต่าง + ธรรม
ต่างอัน	น.	พจนานุกรม, พจนานุกรม	ต่างอัน
ต่างกัน, ต่างกัน	ว.	ทั้งปวง, ทั้งหมด, ทั่วไป	ต่าง
ต่างกัน	น.	พระอาทิตย์	ต่างกัน
	ว.	เกี่ยวเนื่องกับพระอาทิตย์	
ต่างกัน	น.	คำสวดพระอาทิตย์, มีในคัมภีร์พระเวท พระอาทิตย์	ต่างกัน
ต่าง	น.	คำสั่งสอน, การสั่งสอน, การฝึกหัด, วิชา ความเชื่ออัน, คำสั่ง, คำบังคับบัญชา.	ต่าง

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	บาลีสันสกฤต
สิงห์	น.	ประกาศ, ปกติเขียน, ศาสนา ราชสีห์, สัตว์ร้ายประเภทเสือชนิดที่ มากกว่า มีขนสัวยก ในตำนานว่ามี หลายจำพวก เช่น หิมราชสีห์, ชื่อราชสีห์ ๕	สิง
สิงหาราช	น.	ทวารราชสีห์, คำประสมใช้สิงหาราช (การันต์ ร) ก็มี	สิง + ราช
สิงหาคม	น.	ชื่อเดือนที่ ๘ ของปีตามสุริยคติ ซึ่งเริ่ม ด้วยเดือนมกราคม	สิง + อาคม
สิงขร	น.	สำเร็จแล้ว	สิงขร
สินธุ	น.	ซาก, เสน, ทะกั่วแดง	สินธุ
สินธุ	น.	สินธุ, แม่น้ำ, สายน้ำ, น้ำทะเล, มหาสมุทร, ชื่อแม่น้ำสำคัญในอินเดีย	สินธุ
สินี	น.	นางผู้มีเนียร, นางงาม	สินี
สุกะ	น.	นกแก้ว	สุก
สุกร	น.	หมู	สุกร
สุข	น.	ความสุข, ความสบาย, ความ สำราญ	สุข
สุขาภิบาล	น.	การระวังรักษาให้มีอนามัย ปราศจาก โรค, งานรักษาความสะอาด	สุข + อภิบาล
สุขาวดี	น.	ดินแดนที่มีความสุขตลอดกาล, ชื่อสวรรค์ ของพระอมิตายาพุทธทางฝ่ายมหายาน	สุข + วดี
สุทิน, สุชี	น.	ผู้มีคุณสมบัติ ว. สบาย	สุทิน
สุกมร	น.	กลิ่นหอม, เครื่องหอม	สุกมร

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
สุจิตร	ว.	หลายสี, หลายสีหลายเรียง, เค้น, ยิ่งใหญ่อ	สุจิตร
สุทรพน, สุทัศน์	น.	ชื่อเมืองพระอินทร์, ชื่อเขาในนิยาย สงคราม, นาค	สุทรพน
สุนทร	น.	งาม, ประเสริฐ	สุนทร
สุนทิ	น.	ความประพฤติดี, ความฉลาด, อูบาม อันดี	สุนทิ
สุนทรน	น.	กรุณ, นกอินทรี	สุนทรน
สุนาณ	ว.	มีมือเกรง, กองแคว	สุนาณ
สุนทรน	น.	ทองคำ	สุนทรน
สุนทรนรา	น.	กระโถนใหญ่	สุนทรน + รา
สุนทรนรี	น.	กระโถนเล็ก	สุนทรน + นรี
สุก	ว.	ร่ำรวย, มีธนา, น่ารัก, สะสม	สุก
สุภาณ	น.	คำที่กล่าวดี, คำสอนที่ดีเป็นคติ	สุภาณ
สุภาณิกถา	น.	ลักษณะของคำสุภาณ มี ๓ อย่าง คือ อันความจริง มีประโยชน์และถูกกาละ	สุภาณ + อก
สุน, สุน	ว.	พอใจ, ใจดี, มีใจกรุณา	สุน, สุน
สุริ	น.	ความปลื้มปริ่มหรือความยินดี	สุริ
สุนทร	น.	ทอง, ใช้อย่างเดียวกับ สุนทร	สุนทร
สุนน	ว.	กระจำหรือบริสุทนต์	สุนน
สุนน	น.	เพ็ญ, ใจดี	สุนน
สุนท, สันท, สันท	น.	เพ็ญ, ใจดี	สุนน
สุน	ว.	สุน, ละเอีย	สุน
สุน	น.	เล่น, สบาย, เรือก, สิ่งที่ยึดครองกัน	สุน

คำไทย	หน้าที่	ความหมาย	คำสันสกฤต
สุติ	น.	การเกิด, กำเนิด, การคลอด, การมีลูก	สุติ
สุติกรรม	น.	การทำคลอด (บุตร)	สุติกรรม
สุริยะ	น.	สุริยะ, ดวงตะวัน, พระอาทิตย์	สุริย
เสถียร	ว.	แข็งแรง, มั่นคง, ไม่เปลี่ยนแปลง	สฺถิร
เสนะ, เสนา, เสนา	น.	ความรัก, ความศรัทธา, ความผูกพัน	เสน
เสนห์	น.	เครื่องทำให้คนอื่นรัก, ลักษณะที่ชวนให้รัก	เสน
เสนามณี	น.	แม่ทัพ, รัฐมนตรี	เสนามณี
เสนา	น.	การขับร้องเป็นเนื้อเรื่อง ปรัชญา เสนาในกฎหมายเทียบราวสมกับสมโภชพระ บรมไตรโลกนาถ	เสนาทาท, เสรว
เสณ	น.	เสนะ	เสณ
เสารักษ์	น.	กษัตริย์	เสารักษ์
เสาริ	น.	ชื่อดาวพระเสาร์, ชื่อวันที่ ๗ ของสัปดาห์	เสาริ
เสารากษ	น.	ความสุข, ความเจริญ, ฤๅ, ความสำ- เร็จ, ความงาม, ความสง่า, ความน่ารัก	เสารากษ
เสารักษ	น.	ลักษณะดี	เสารักษ
เสารัก	ว.	มีลักษณะดี	เสารัก
เสารุท	น.	เพื่อน, ญาติ	เสารุท
แสน	น.	คนในกองทัพนก, ทหารบก	แสน
โสท	ว.	เล็กน้อย, หน้อยหนึ่ง	โสท
โสท	ก.	สรรพสิ่ง, สมเอย	โสท
โสท	น.	เดาไม่ผิดหนึ่ง ก็มักเป็นน้ำเมาเวียน โสท, พระจันทร์, ทองคำ	โสท
โสท	ว.	น้ำดื่ม, เป็นที่พอใจ	โสท
โสทร	ว.	เป็นทอง, กอปรกับทอง, ทำกับทอง	โสทร

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
	(ท)		
ทญ	น.	กาง	ทญ
ทรรณะ , ทรรษา	น.	ความรื่นเริง , ความปลาบปลื้ม ความยินดี	ทรรษ
ทริศาร	ว.	ต้น , เล็ก , น้อย , ทำ , เฝ้าย	ทริศาร
ทริศารัง	น.	คนเฝ้าย , มีรังเฝ้าย	ทริศาร + อญก
ทฤทยะ , ทฤทัย	น.	หัวใจ , ใจ , แก่นของสิ่งทั้งปวง	ทฤทย
ทฤทัย	ว.	เกี่ยวแก่ใจ , ภายใน , น่ารัก , พึงรัก น่ารักยิ่ง , สวย , งาม , น่ารักใจ	ทฤทย
ทฤช	ว.	น่ารักชม , ยินดี , สนุก , สบาย , ใจ	ทฤช
ทฤช	น.	ความยินดี , ความปลาบปลื้ม	ทฤช
ทฤชรณ	ว.	ยินดี , สนุก , ร่าเริง	ทฤช + ทรรษ
ทละ	น.	คัมภีร์ , แก่นหิน , น้ำสุรา	ทละ
ทลาคะ	ก.	ขอบใจ , พอใจ	ทลาค
ทลิกะ	น.	คนโง่ , ชวนา	ทลิก
ทลัค	น.	มือ ปกป้อง หัตถ์	ทลัค
ทลัคการบ	น.	ครูในการหัตถ์	ทลัค + อาจารบ
ทลัคิน	น.	ช่าง	ทลัคิน
ทลดยะ	น.	ความสนุก , ความชอบ	ทลดย
	ว.	พึงหัวเราะ , น้ำหัวเราะ , ชอบ , แบบกาย , คดกคะนอง	
ทมิวัก	ว.	มีหิมะ , ทนาว , ปกคลุมด้วยหิมะ , ชื่อ ภูเขาทมิฬ , ชื่อป่าทนม้วนแถบเทือก อินเดียน , เป็นชื่อเทวคณเป็นบิดาพระ	ทมิว

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
		ดูมา, ศัพทนีแฉงไร ไ้หลายอย่างคือ หิมันท์, หิมวา, หิมวาท, หิมวาม, หิมพาม, หิมพามก	
หิรัณ	น.	ทองคำ, เหมืองทอง, เงิน	หิรัณ
หิรัณยรพี	ว.	มีสีของทั้งเงิน	หิรัณ + รพี
เหลา	น.	ความอดทน, ความสนุก, การเล่น, การ หยอกเย้า, ความสะอึกสับ	เหลา
โหร, โหรา	น.	หมอดูฤกษ์, ผู้ชำนาญทางเรื่องเกี่ยวกับ พยากรณ์ทำนายเหตุการณ์	โหร
โหรจารย์	น.	พระทรมณผู้พิทักษ์การบูชาไฟ	โหร + อาจารย์
โหราจารย์	น.	ผู้ชำนาญทางวิชาโหร, อาจารย์ผู้ทำ นายโชคชะตา	โหรา + อาจารย์
โหราศาสตร์	น.	ตำราฤกษ์ โดยการศึกษาการทรงกลม วิชาว่าด้วยการพยากรณ์, การพยากรณ์ โดยวิธีผูกดวงชะตาเท่านั้นที่ใช้โหราศาสตร์	โหรา + ศาสตร์
โหรณ	น.	เงิน	โหรณ
	ว.	เป็นทอง, ทำจากทอง, เป็นเงิน, ทำด้วยเงิน	
	(อ)		
อกุศล	น.	ความชั่วช้า, ความอัปมงคล, บาป	อกุศล
	ว.	ชั่ว, เป็นอัปมงคล, เป็นบาป	
อกุศลกรรม	น.	ความชั่วร้าย, โทษ, บาป	อกุศล + กรรม
อการ	น.	รู้, เหว	อการ
	ว.	ลึก, หยั่งไม่ถึง	

คำไทย

องค์

ทวน

น.

ส่วนประกอบ, เป็นคำใช้หมายถึง
ตัวบุคคลผู้มีศักดิ์สูง, ส่วนของร่างกาย
อวัยวะ, ตัว, (ในราชาศัพท์ใช้พระองค์)
ส่วน, ภาค, เครื่องแสดง, ในราชาศัพท์
เป็นลักษณะนาม เรียกอวัยวะหรือสิ่งของ
บางอย่างของพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านาย

ความหมาย

คำสันสกฤต.

อङ्ก

องคมนตรี

น.

ข้าราชการผู้ใหญ่ เป็นที่ปรึกษาเฉพาะองค์ องคมนตรี
พระเจ้าแผ่นดิน

องครักษ์

น.

ทหารประจำตัวแม่ทัพ ถ้าเป็นทหาร
ประจำพระองค์ พระเจ้าแผ่นดินใช้
ว่าราชองครักษ์

อङ्กรักษ์

องคิพญา

น.

ความรื่องลักษณะที่ปรากฏตาม
ร่างกาย

อङ्กิพญา

องค์

น.

ส่วน มักใช้ประกอบท้ายศัพท์ เช่น ไกร
ขางค์ = ส่วนส่วน

อੰศ

องศา

น.

ส่วนของมุมคือ ๙๐ องศา เป็น ๑ มุม
ฉาก, ส่วนของราศีคือ ๓๐ องศา เป็น
๑ ราศี

อੰศ

อจดา

น.

"ผู้ไม่หวั่นไหว" คือแผ่นดิน

อจดา

อจิทธิ

น.

ความฉลาด, ความอริมา, ความไว
พิจารณา

อจิทธิ

อจินตา

น.

การหาความนึก, ความเห็นชอบ,
ความชอบ

อจินตา

อช

น.

แฉะ

อช

อชรา

น.

แฉะทั่วเมื่

อชรา

ภาษาไทย	หมาย	ความหมาย	คำสันสกฤต
อนิ	น.	ฉิม, สดัก, ขอบ, ที่สุด	อนิ
อติเรก	ว.	ใหญ่ยิ่ง, มาก, เกิน, พิเศษ, เรียบ งานพิเศษที่ทำความเพียรเพี้ยน	อติเรก
อศิษ	ว.	มาก, เลิศ, ประเสริฐ	อศิษ
อศิษาคิ	ว.	ก็เลิศกว่าแต่เพียง	อศิษาคิ
อติเรก	ว.	ใหญ่ยิ่ง, มาก, เกิน, พิเศษ, เรียบ งานพิเศษที่ทำความเพียรเพี้ยน	อติเรก
อพิ	น.	โลก ซึ่งสายาศระกษิณประมาณขึ้นเป็น มารการแห่งเทวคา ขึ้นว่าเป็นอาพิณ ทั้งหลาย	อพิ
อธรรม	น.	ความไม่เป็นธรรม, ความชั่ว, ความ ไม่ดี	อธรรม
อสิกรณ	น.	โทษ, เรื่องราว, คติ, บัญดา	อสิกรณ
อสิมาท	ว.	นับไม่ถ้วน, เกินชื่อก, อันเหลือที่จะนับ ได้	อสิมาท
อสิรา	น.	เจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่, มหาพร	อสิรา
อสิฐาน	น.	อสิฐาน, ความตั้งใจ, ประรณนา	อสิฐาน
อสิ	น.	การเร้น, การอ่าน	อสิ
อนะ	น.	อสมายใจ	อนะ
อนรรณ	ก.	หายใจ, เกิดขึ้นไหว, ไป	
อนรรณ	น.	ความไม่มีประโยชน์, ของไม่มีผล, ความเหลวไหล	อนรรณ
อนรรณ	ว.	มีค่ามาก, เกินที่จะประมาณได้	อนรรณ
อนด	น.	ไฟ, พระอัสนี	อนด
อนาจาร	น.	ความประพฤตินอกแบบ, ความประพฤติ ชั่ว, ความประพฤติที่น่าอัปยศ	อนาจาร

<u>คำไทย</u>	<u>ภาษาไทย</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
ขนาด , ขนาด	ว.	ไม่มีทั้ง , การส่งสาร , นุ่งแวว , นุ่งสกลใจ , กัพร้า , ยากจน , เชื้อใจ	ขนาด
ขนาดย	น.	ความไม่มีโรค , ความสบายกาย	ขนาดย
ขนาดระ	ว.	ไม่ดี , ไม่งาม , คำช้า , ป่าเถื่อน , ไม่ใช่อารยะ	ขนาดระ
ขนาดรณ	น.	ความไม่เจริญ , คนป่าเถื่อน	ขนาดารุณ
ขนาดรรม	น.	ความคำช้า , ความเป็นป่าเถื่อน	ขนาดารุณ
ขนาดรณ , ขนาดรณ	ว.	ไม่เต็มถึง , ไม่ทอดจบ , กล้าหาญ	ขนาดรณ
ขนาด	ว.	ไม่มาการารณา	ขนาด
ขนาด	ว.	ดี , งาม , นามกับชื่อ	ขนาด
ขนาด , ขนาด	น.	กองทัพ	ขนาด
ขนาด	น.	อันหนึ่ง , อีกอย่างหนึ่ง , อีกประการ หนึ่ง	ขนาด
ขนาด	น.	ผู้ช่วย	ขนาด
	ว.	เอาอย่าง , ทำตาม	
ขนาด	น.	สำคัญ , ระเบียบ , ชั้น	ขนาด
ขนาด	น.	ความกตัญญู , ความเอื้อเฟื้อ , การ ช่วยเหลือ	ขนาด
ขนาด	น.	ผู้ประพฤติตาม	ขนาด
ขนาด	ก.	พระราชา , พระสน	ขนาด
ขนาด	น.	ความจริง , ความรัก	ขนาด
ขนาด	ก.	ความรักษา , ระวัง , ป้องกัน , การ รักษาสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้คงอยู่	ขนาด
ขนาด	น.	พระราชารองเจ้านายคนองครอง	ขนาด

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อวรุศ	น.	วงศ์หนึ่งลงมา, เชื้อพระวงศ์ชั้นน้อย	อวรุศ
อวรุศก	น.	ผู้ปกครอง, ผู้ว่าสน	อวรุศก
อวรุศน	น.	การสน, คำชี้แจง	อวรุศน
อวรุศนอาจารย์	น.	อาจารย์ผู้ว่าสน, ผู้ทาสสน, อวรุศนอาจารย์เป็นข้าราชการบรรพชา เปลี่ยนชั้นสูง เคารพหมายให้ศึกษา ทหารไปในสนาม เพื่ออบรมศีลธรรมบำรุง ขวัญและแนะนำพิธีทางศาสนา ครั้นต่อมา ได้ทำการขบถท้าวอวรุศนอาจารย์ไปทาง พลเรือนด้วย	อวรุศนอาจารย์
อวรุศ	ก.	ตั้งสน, ขึ้นแจ้ง	อวรุศ
	ว.	(เชิง) ขึ้นแจ้ง	
อวรุวาร	น.	เครื่องหมายจุดเหนือตัวพยัญชนะ คัมภีร์ นิทิต	อวรุวาร
อวรุเทศ	น.	คำชี้แจง, ข้ออ้างอิง, เหตุผล, คำ บอกเล่า	อวรุเทศ
อวรุทก, อวรุทก	ว.	ปราศจากโรค	อวรุทก
อวรุทก	ว.	ปราศจากมงคล	อวรุทก
อวรุทก, อวรุทก	น.	การทูล, การทูล, ทูลอภัย	อวรุทก
อวรุท, อวรุท	ว.	ปราศจากท	อวรุท
อวรุท	น.	คำทักเตือน, การว่ากล่าว	อวรุท
อวรุท	น.	การปล้น, ขโมย, เอาไป	อวรุท
อวรุท	น.	การประจบ, การเก็บ, การหาญ, การรวม	อวรุท

<u>คำไทย</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
อภिरรม	น.	"ธรรมวิเศษ" พระปรมัตถธรรมว่าด้วยจิต เจตสิก รูปนิพพาน การสวดมนต์ เรียกว่าสวดอภिरรม, ชื่ออุกหนึ่งของพระไกรภิก ซึ่งเรียกว่า อภिरรมอุก	อภिरรม
อภินนการณ	น.	การออกบวช เพื่อคุณสมบัติยิ่งใหญ่ ประกิติเป็นคำใช้เฉพาะเมื่อพระสงฆ์สาวกเสกออกบวช	อภินิหารณ
อภิปาด	ต.	บำรุงรักษา, ปกครอง	อภิปาด
อภิปราย	น.	การทูลแสดงความกตัญญู, การปรึกษาหารือ, ในวิธิตารทูล การอภิปรายเป็นแบบการทูลแบบหนึ่ง	อภิปราย
อภिरบ	ก.	รับ, ติง, ติง, ติง, ติง	อภिरบ
อภिरัก	ก.	ระวัง, ป้องกัน, รักษา	อภिरัก
อภินา	น.	การรับ, การรับโดยการทำพิธีรับ เช่น พิธีรับเสวยบารมีของพระเจ้าแผ่นดิน การไต่บรรจุ, การไต่เป็นเช่นพุทธาภิเษก คือการไต่เป็นพระพุทธรูป, การนำพิธีตั้งตำแหน่งขึ้น	อภินา
อภิสัท	น.	โดยศัพท์แปลว่าความเศร้า แต่คำนี้ใช้โดยนัยว่า ความมีสัทพิเศษเหนือผู้อื่น	อภิสัท
อภินุ	น.	ไม่ทราบ, นิสัย, เหวศ, นิสัย	อภินุ
อภินุ	น.	เหวศ, นิสัย, นิสัย (เรียกว่าอภินุ), เหวศ, ความไม่ทราบ	อภินุ
อภินุธรรม	น.	พระนิพพาน	อภินุธรรม
อภินุ	น.	ความไม่ทราบ	อภินุ

<u>ภาษาไทย</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
อัมต	น.	อมตน้ำ, ภาชนะสำหรับดื่ม	อมต
อมาตย์	น.	อมาตย์, ข้าราชการ, ข้าเฝ้า, ที่ปรึกษาผู้มีหน้าที่รับราชการ ผ่านพลเรือน กับเสนา ซึ่งเป็นฝ่ายทหาร	อมาตย์
อมิตร	น.	ไม่ใช่เพื่อน, ขาคี, คู่แค้น	อมิตร
อโยธยา	น.	ชื่อเมืองพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ ชื่อกรุงเก่าคือเมืองหลวงเก่าแห่งประ- เทศไทย	อโยธยา
อรุณ	น.	ไม้ม้วน, สีขาว, ชื่ออุกพระอินทร์, ชื่อ อุกท้าวฤๅษีในวรรณคดี	อรุณ
อรรค	ว.	อรร, เสด็จ, ยิ่งใหญ่	อรร
อรรณ	น.	คำ, รากา	อรร
อรรณ	ว.	มีคำ, มีรากา, การยกย่อง	อรรณ
อรรณ	ก.	สรรเสริญ, ยกย่อง, นาม	อรร
อรรณ	น.	การยกย่อง, การสรรเสริญ	อรรณ
อรรณ	น.	ทองคำ, ทะเล, มหาสมุทร	อรรณ
อรรณ	น.	ความมุ่งหมาย, ความประสงค์, เหตุ, ผล ประโยชน์, รายได้, ทรัพย์, การใช้, สิ่ง วัตถุ, เรื่อง, ชูระ, กิจการ, คดี, การ ฟ้องร้อง, ใจความ, ความหมาย, เนื้อ เรื่อง, คำแปล	อรรณ
อรรณ	น.	ครึ่งหนึ่ง, ซีก, ส่วนหนึ่ง	อรร

ภาษาไทย	บาลี	ความหมาย	คำสันสกฤต
อรรถกรณ	น.	"กรังเส้นณันยักถา" คือรัศมีของวงกลม	อรรถกรณ
อรรถจันทร์	น.	พระจันทร์ครึ่งเสี้ยว, สิ่งที่มีรูปครึ่งวงกลมขึ้นที่ข้างของขาหรือกำขามลง	อรรถนุช
อรัญ	น.	ป่า	อรัญ
อริน	น.	อุกถ, จักร	อริน
อวเคราะห์	น.	อุสรวก, เครื่องกึ่งวง, ความเห็นยาวัง	อวกรุ
อวชาต	น.	ชาทิวั	อวชาต
อวตาร	น.	การลงมาเกิด, การแบ่งสภาพาเกิด	อวตาร
อวสกา	น.	งมมาเกิด, แบ่งสภาพาเกิดในโอ	อวสกา
อสนี	น.	อสนี, ฐานะ, ความเป็นอยู่	อสนี
อโศก	น.	สาขน้ำ	อโศก
อศัพ	น.	ชื่อคนโศกคนหนึ่ง ที่เราเรียกว่าคนโศก อศัพโศกเป็นชื่อออกนอกเป็นชื่อ ไม่รู้สึกละอาย, โมนะละอาย, โมนโศก	อศัพ
อสุริ	น.	ความไม่จริง, ความไม่แท้, ความไม่ชัดตรง, การปลอม	อสุริ
อสุริย, อสุเรน	น.	"อสุริย" ใช้เรียกท้าวเวทิจิตติ ผู้ปกครองสุรา และใช้เรียกเทพบุตร, ปกรณเวทิต พญานาคทั่วไป	อสุริ + อสุเรน
อักษะ	น.	เพลา, แกน	อักษะ
อักษร	น.	กัณท์, กัณท์, เสียง, สระ	อักษร
		พญานาค	

<u>คำไทย</u>	<u>หน้า</u>	<u>ความหมาย</u>	<u>คำสันสกฤต</u>
อักษรศาสตร์	น.	วิชาแผนกหนังสือ, การเรียนภาษา	อักษร + ศาสตร์
อักษรสังโยค	น.	การสะกดอักษร, เสียงสะกด เช่น กัก, กัง, กัก, กัน ฯลฯ	อักษร + ส + โยค
อักเสพนิตี	น.	จำนวนนับอย่างสูง คือ ๑. มีศูนย์กลาง ๑๒ ศูนย์, กองทัพที่มีกระบวนการพร้อมมูลทุกเหล่าของ	อักษเรนนิตี
อักษระ	น.	หนังสือ	อักษรา
อักษิ, อักษิ	น.	ไฟ, พระเจ้าแห่งไฟ เวียงพระอักษิ	อักษิ
อักษ	ว.	บอก, ที่สุด, ส่วนที่ที่สุด, เป็ณ, เป็ณเอก	อักษ
อักษระ	น.	การเขียน, การทำเครื่องหมาย, การประทับ	อักษร
อักษ	น.	คำอย่างบาง	อักษ
อักษ	น.	ขอเหล็ก, เช่น ขอสับข้าง	อักษ
อักษ	น.	สาย, พาง, เส้น, แฉก, แฉง, รัศมี	อักษ
อักษระ	น.	ผู้เกิดในไข, นก	อักษ
อักษโรธ	น.	โอรสเกิดนอก, ลูกนอก	อักษ + ธ + โอรส
อักษารณวิทยา	น.	วิชาว่าด้วยใจ	อักษ + อารณ + วิทยา
อักษาย	น.	บทเรียน, บท, การอ่านเล่าเรียน	อักษาย
อักษาย	น.	นิสัยใจคอ	อักษาย
อักษราย	น.	ภัย, สิ่งที่ทำให้เกิดการพิพาทบ่อยนัก	อักษราย
อักษิกา	น.	กลางคืน, เวลาค่ำ	อักษิกา
อักษะ	ว.	ขึ้น, แยกออกไป, ทางออกไป	อักษ
อักษพรค	ว.	เอาใจออกห่าง, ไม่ข้อง	อักษ + พรค

ภาษาไทย	ภาษา	ความหมาย	คำสันสกฤต
อันโยนยะ	น.	"กันและกัน" ในไวยกรณใช้เรียกคำสรรพนามพวกหนึ่ง ซึ่งแทนชื่อคน สัตว์ สิ่งของที่รวมกัน ได้แก่คำว่า "กัน" เช่นคนด้วยกัน เรียกอันโยนยะสรรพนาม สรรพนามชนิดนี้เลิกใช้แล้ว ในวชิวิภาการใช้คำว่า วิภาคสรรพนาม แทน	อันโยนยะ
อัปภาคน์	ว.	ปราศจากโรค, ไม่มีไข้, วาสนาอันชอบ	อัปภาทฺย
อัปมาน, อัปรมาน	ว.	อัปอาชชานหน้า, กำนั่นใจไม่ได้	อัปฺรมาน
อัปมาท, อัประมาท, อปฺระมาท	น.	ความไม่เอ็นเมา, ความไม่เอ็นเอื้อ, ความระวัง, ความเอาใจใส่	อัปฺรมาท
อัปโมย, อัประโมย, อปฺระโมย	ว.	นับไม่ถ้วน, ไม่จำกัด, มากมาย	อัปฺรเมย
อัปยศ, อัปยศ	ว.	ปราศจากยศ, เสื่อมหรือเสียด, เสื่อมเสียด, น่ายกหน้า	อัปยศ
อัปฺระมาน, อปฺระมาน	ว.	กำนั่นใจไม่ได้, จำกัดไม่ได้, ไม่มีที่สุด, อัปอาช, ขาดหน้า	อัปฺรมาน
อัปฺรหัย, อปฺรหัย	น.	ความไม่แท้, ความทน	อัปฺรหย
อัปฺริย	ว.	ความพิศมใจเปลี่ยนว่า ไม่น่ารัก, ไม่น่าพึงใจ เรามักใช้ความหมายว่า เสื่อมทราม, เป็นอัปมมงคล, ชั่วช้า, ก้าว้า	อัปฺริย
อัปฺลิกฺกณ, อปฺลิกฺกณ	ว.	เลวทราม, ก้าว้า, น่ายกหน้าทั้ง	อัปฺลิกฺกณ
อัปฺสร	น.	นางฟ้าพวกหนึ่ง ที่เกิดจากน้ำเมื่อเวลาความน้ำท่วมอุก อัปสร แปลว่าผู้กระตือรือร้นน้ำ เป็นหญิงงามประคัมกับเครื่อง	อัปฺสรสุ

ตัวไทย	หน้า	ความหมาย	ตัวสันสกฤต
		สนิมกิตพาทร์อย่างงามเป็นพวงนางบัวเหอ	
		เทศา เราให้หมายถึงนาฟ้าทั่วไป	
อัม	น.	ไข้เจ็บ, โรค, ชีวิต, ภัย, ความกลัว	อม
อัมภาท	น.	โรคเส้นประสาทเสีย ทำให้อวัยวะบางส่วนอยู่ทางหน้าท่อนกายไปกระดูกไม่ได้	อม + วาท
อัมภก	น.	ชื่อเส้นเอ็นเป็นศูนย์กลางของร่างกาย	อม + วฤก
อัมฤ	น.	น้ำ	อัมฤ
อัมจรรณ	ว.	แปลก, ประหลาด	อามฺจรรณ
อัมว	น.	ม้า	อุมว
อัมว . อัมว	ว.	แปลก	อัมว
อัมว	ว.	ที่แปลก	อัมว
อัมภ, อัมภ	ว.	ออกไป (พระอาทิตย์ตก)	อัมภ
อภาท	น.	กว้างเปล่า, ท้องฟ้า, เหนือ ไปตก	อัมภ
		อภาท	
อภะภ	ว.	เกล็ดขนก้น, คางคก, เหม็นไป, แฉกหนา	อภะภ
อภยา	น.	ชื่อ, การเรียกร้อง	อภยา
อภย	น.	บทของเจ้า, เรื่อง, นิพนธ์, การเล่า	อภย
อภินิ	น.	ดูใหม่, แฉกใหม่	อภินิ
อภเนย	น.	ชื่อปีที่พระอาทิตย์ (พระเพลิง) รั้งมา คือ	อภเนย
		ปีที่พระอาทิตย์ออกเฉียงใต้	
	ว.	เนื่องด้วยไฟ, เป็นของพระอาทิตย์	
อภ	น.	การมาถึง, การเล่าเรียนความรู้, บทและ	อภ
		มณฑลในศาสนา, เวชมนตร์, คณา	
อภาร, อภาร	น.	บ้าน, เรือน, สถานที่	อภาร

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อาจารย์	น.	ครู, นักปราชญ์, ผู้สอนวิชาและความประพฤติ	อาจารย์
อาชูปติ, อาวุปติ	น.	ข้อบังคับ, คำสั่ง, กฎ	อาชูปติ
อาชญา, อาญา	น.	อำนาจ, กฎ, คำสั่ง, โทษ มักใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้านาย	อาชญา
อาชญากรรม	ก.	การทำผิดกฎหมายทางอาญา	อาชญากรรม
อาชญาบัตร	น.	ใบอนุญาตของรัฐบาลให้ทำอาชีพบางอย่างตามเขตกำหนด เช่น จับปลา	อาชญาบัตร
อาชญาศึก, อาญาศึก	น.	กฎหมายที่ใช้ในเวลาเกิดสงคราม	อาชญาศึก
อาชมะ, อาชมา	น.	ตน, ตัวตน, ตนเอง, ฉัน, ข้าพเจ้า (สำหรับพระสงฆ์สามเณรใช้พูด กับผู้มีบรรพชาศรัทธา หรือ คนที่ตน ยศจาก อาชมาต) จิตใจ, วิญญาณ, "วิญญาณแห่งโลก"	อาชมะ
อาชณ	น.	คือพระพรหม, ผู้วิเศษ	อาชณ
อาณรรณ, อาณรรณะ	น.	สิ่งเนื่องจากอรรถพเวท, การใช้เวทมนต์วิเศษ, วิสาสะปกป้องกัน, การทำพิธีป้องกันอันตรายต่าง ๆ ตามพิธีกรรม	อาณรรณ
อาทิตย	น.	"ชื่ออาทิตย์" คือเวทคาถาบทหนึ่ง ซึ่งเป็นอุทานของฤๅษีชายาพระกษัตริย์ประชาชนที่ชื่อเวทคาพระเคราะห์ คือสุรยาอาทิตย์, ชื่อคาถาพระเคราะห์หนึ่ง คือ ดวงตะวัน, ชื่อวันหนึ่งแห่งสัปดาห เรียกว่าวันอาทิตย์	อาทิตย
อาเทศ	น.	การแนะนำ, คำชี้แจง, รายงาน, คำบอกเล่า, คำสั่ง, กฎ, ในไวยกรรมหมายถึง การแปรผกผันหรือแสดงพยัญชนะและสระตามข้อบังคับ	อาเทศ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อาธรรม, อาธรรม	ว.	ไม่เป็นธรรม, ไม่เชิงธรรม	อาธรรมิก
อาธรรมิก, อาธรรมิก	ว.	ไม่เป็นธรรม, ไม่เพียงธรรม, ไม่ยุติธรรม	อาธรรมิก
อาชาม	น.	การค้ำไว้, การวางไว้	อาชาม
อาชนก, อาชนก	น.	ความเพิกเพี้ยน, ความเบี่ยง, ความปลิ้นใจ	อาชนก
อาพาธ	น.	ความป่วยไข้, โรค	อาพาธ
อาฆิ, อาฆิ	น.	เห็บ, เกร็งคอใจ	อาฆิ
อาษุ	น.	เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่, เวลาชั่วชีวิต, ความบังเอิญ	อาษุ
อาภูกา	น.	นายส่วน, เจ้าพนักงาน, เจ้าหน้าที	อาภูกา
อาษุ	น.	อาษุ	อาษุ
อาษุ, อาษุ, อาษุ	น.	เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่, เวลาชั่วชีวิต, ความบังเอิญ	อาษุ
อาธม	น.	เครื่องนิเทศของจิตใจ เช่นรูป รส กลิ่น เสียง ฯ ความนึก, ความรู้สึก, เรื่องหรือสิ่งที่นึก, ความเป็นไปแห่งจิตใจในขณะหนึ่งๆ	อาธม
อาธะ	น.	ชนชาติเดิมที่อยู่แถบกลางของทวีปเอเชีย และอพยพมาสู่อินเดีย เป็นชนตระกูลของชาวฮินดูโบราณ, คนที่ชำนาญ, ผู้มีธรรมหรือความซื่อตรง, พระอรหันต์	อาธะ
	ว.	ชำนาญ, มีเกียรติยศ, มีธรรม, คี, งาน, เจริญ	

คำไทย	พม่า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อารยชน	น.	ชนที่เจริญด้วยชนบทบรรพบุรุษนิยมอันดี	อารยชน
อารยธรรม	น.	ธรรมอันดีงาม, ความเจริญด้วยชนบทนิยมอันดี	อารยธรรม
อารักข	น.	การป้องกัน, การคุ้มครอง, การดูแล เทศาภิบาลรักษา, นักไพร่พลอารักข	อารักข
อารัญ, อารัญ	น.	ป่า	อารัญ
	ว.	อยู่ในป่า, มีในป่า	
อารัญญ	ว.	เกี่ยวกับป่า, เกิดในป่า, มีในป่า	อารัญญ
อาณานิคม	น.	เสนา, ผู้เขียนหนังสือ, ผู้ที่พาที่พา หนังสือในราชสำนัก, การเห็น, การส่ง	อาณานิคม
อารัก	น.	เกรงกัน, เกรงกัน	อารัก
	ก.	ห่วงใย, อาศัย, คิถังวณัง	
อาเวศ	น.	การเข้า, ทางเข้า, ทาง	อาเวศ
อาศรม	น.	ที่อยู่ของนักพรตต่าง ๆ	อาศรม
อาศัย	น.	พัก, ที่อยู่, พัก	อาศัย
	ก.	พัก, พัก, อยู่	
อาศิร, อาศิร	น.	การอาศิร, เชื้อวงศ์	อาศิร
อาศิส	น.	การอาศิร, การอาศิร, การอาศิร การให้, เชื้อวงศ์, พัก, เมื่อหน้า อักษรต้นและตัว น คงเปลี่ยน ๘ เป็น ร เป็น อาศิร	อาศิส
อาศุ	ว.	เร็ว, ไว, คล่อง	อาศุ
อาษณ	น.	เดือนที่ ๘ แห่งเดือน จันทรคติ	อาษณ
อาศัพ	น.	ความไม่เที่ยง, ความกลัดกลอง	อาศัพ

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
	ว.	กลับกชอก, ไม่ค่อยตรง	
อาทนะ	ว.	ฉุกตี, โคนตี	อาทนะ
อาตุที	น.	การเข่นสรวง, การปลุก, การเร้า	อาตุที
อิจนา	น.	ความอบาย, ความทอ้งการ	อิจนา
	ก.	กัน, ไม่พอใจเห็นคนอื่นได้, ไม่ยอม	
		ให้ใครคิดว่าผม	
อิชยา	น.	การบูชา, การเข่น	อิชยา
อินทร์	น.	ชื่อเทวราชผู้ปกครองสรวงสวรรค์	อินทร์
		เป็นเจ้านแห่งเทวค่าง ๆ ที่อยู่ในสรวง	
		ตามความเชื่อของพวกฮินดูโบราณ มีสาย	
		ฟ้า คือ วัชร เป็นอาวุธ ถือกันว่าเป็นกล้า	
		อาวุธและมีคุณสมบัติมาก	
อินทรวงศ์	น.	ชื่ออินทอย่างหนึ่งมีบทละ ๑๒ พยางค์	อินทร์ + วงศ์
อินทร์ศักดิ์	น.	อินทราณี, ชายาพระอินทร์	อินทร์ + ศักดิ์
อินทรา	น.	พระอินทร์	อินทร์
อินทราภิเษก	น.	การขึ้นเป็นราชาโดยลักษณะ ๓ ประการ	อินทร์ + อภิเษก
		ตามคติโบราณ	
อินทรี	น.	สิ่งที่เป็นใหญ่ อินทรี คืออวัยวะที่เป็นใหญ่	อินทรี
		ในทางหนึ่ง ๆ ในตัวคน คือ ตา หู จมูก	
		ลิ้น กาย ใจ	
อิรา	น.	อาหาร, น้ำ, น้ำเต้า, โลก, ชื่อนาง	อิรา
		อัปสรองค์หนึ่ง, พระศรีสวคี, เจ้าแม่แห่ง	
		คำพูดและการศึกษา	
อิศ, อิศ	น.	มักใช้ควบท้ายศัพท์เป็นคำสกลในคำประพันธ์	อิศ
		เช่น วาวิธ ขมิธ ฯ	

คำไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อิศร	ว.	ซึ่งไทยมักใช้ อิศวร และมักใช้ต่อท้ายศัพท์ เช่น นริศร มหิศรา	อิศุวร
อิศวร, อิศัร	ว. น.	เป็นใหญ่, ใหญ่เกินใคร พระศิวะ ซึ่งเป็นพระเจ้าสำคัญองค์หนึ่ง ในลัทธิพราหมณ์, พระเจ้าผู้เลิศ, ยอด, จอม, เจ้า, เจ้าแผ่นดิน, มักใช้ต่อท้ายศัพท์ แปลว่า เป็นเจ้า, เป็นใหญ่.	อิศุวร
อิษฏ	ว.	พึงประสงค์, พึงสงวน, ที่รัก, น่ารัก, การบูชา, เครื่องสักการบูชา	อิษฏ
อิษฏี	น.	ความกระหาย, ความอยาก, ความต้องการ, การบูชา, การเซ่นสรวง	อิษฏี
อิศาน	น.	พระศิวะ หรือพระพรหม, ที่พระวันออกเฉียง	อิศาน
อุกฤษฏ	ว.	เลืกลอย, เบื่อง, ประเสริฐสุด	อุกฤษฏ
อุกฤษฏวัตร	ว.	ปฏิบัติอย่างเข้มงวด	อุกฤษฏ + วัตร
อุกฉา	น.	กบเพลิง, ไฟ, เปลวไฟ, การร้อง, ยี่ห่วย	อุกฉา
อุกฉาปาท	น.	แสงสว่างเป็นก้อนที่ตกลงมาจากอากาศ การรุ่ง	อุกฉาปาท
อุกร, อุค	ว.	ยิ่งใหญ่, แข็งแรง, มีอำนาจ, ประเสริฐ	อุกร
อุโฆษ	ก. ว.	ประกาศ, ป่าวร้อง กึกก้อง, ดัง, แพร่พราย	อุโฆษ
อุกร	น.	ช้างงา, ฝ่ายเหนือ, ที่เหนือ, ช้างซ้าย ภายหลัง, ที่หลัง	อุกร
อุกมล	น.	อกบัว, อุบล	อุกมล
อุกษณะ, อุกษั	น.	ความปากมัน, ความขม, ความอเค็ม	อุกษณ

ภาษาไทย	หน้า	ความหมาย	คำสันสกฤต
อุตสาหกรรม	น.	การทำสิ่งของเพื่อให้เป็นสินค้า	อุตสาหกรรรม
อุทก	น.	น้ำ	อุทก
อุทยาน	น.	สวนอันรื่นรมย์	อุทยาน
อุทัย	น.	พระอาทิตย์	อุทัย
อุทิศ	ก.	มุ่งหมายเจาะจง, เพ่งเล็งถึง, สละให้ ทำเพื่อ	อุทิศ
อุเทศ	น.	การแสดง, การชี้แจง, คำอธิบาย, การ อธิบาย, การอ้างอิง	อุเทศ
อุบล	น.	บัว, ดอกบัว, เหม	อุบล
อุปลกร	น.	การเข้าใกล้, การตั้งตน, วิธี, การ พยายาม	อุปลกร
อุปเทศ	น.	การชี้แจง, การสั่งสอน, คำสั่งสอน คำแนะนำ	อุปเทศ
อุปนีย	ก.	สอน, ชี้แจง, แนะนำ	อุปนีย
อุปนีย	น.	การนั่งลงแต่เท้าหรือหงาย, ความถนัด ซึ่งอุบายให้สิ่งต่าง, ชื่อคณิตรหนึ่ง ในศาสนาพราหมณ์	อุปนีย
อุปนีย	น.	การคิด, การร่วม, เบื่อ, เครื่อง ผูกพัน	อุปนีย
อุปโลก	น.	การกิน, การเสพ, การใช้สอย	อุปโลก
อุปสรรค	น.	สิ่งที่เข้าไปขัดข้อง, ความขัดข้อง, ความ ลำบาก, เครื่องกีดกัน, คำที่ประกอบข้าง หน้าคำอื่น เพื่อให้ความหมายแปลกออกไป	อุปสรรค
อุปสรรค	ว.	อุปสรรค, จัญไร, อุปสรรค	อุปสรรค
อุปสรรค	น.	คำชี้แจงประกอบ, นิยาม	อุปสรรค

คำไทย	หน่วย	ความหมาย	คำสันสกฤต
อูรวิ	น.	"อูรวิ" ใหญ่ คือแผ่นดิน, โลก	อูรวิ
อุมะ	น.	ความร่ม, อุดม, ของร่ม	อุมะ
	ว.	ร่ม, อมร	
อุมัย	น.	มณฑล, กรอบหน้า	อุมัย
อุม, อุมัม	น.	โอ, โอษฐ์	อุม
อูษา	น.	แสงเงินแสงทอง, เขาคู, รุ่งเช้า	อูษา
เอก, เอกะ, เอกา, เอกา น.		หนึ่ง(จำนวน), ตัวคนเดียว, ลำพังตัว, เปลี่ยว, โดดเดี่ยว, ว่าง, ที่หนึ่ง, ลิขณะ, เฉพาะ, ยิ่งใหญ่, เฒ่า, ที่เดียว	เอก
เอกชน	น.	บุคคลคนหนึ่ง, โดยเฉพาะตัว	เอกชน
เอกเท	น.	ภาคนึง, ส่วนหนึ่ง	เอกเท
เอกมฺ	น.	คนนอกเขม, คนประเสริฐ	เอกมฺ
เอกภัก	ว.	จงรักภักดีคนเดียว, ชื่อทรง	เอกภัก
เอกเท	น.	ชายาพระอินทร์ คือนางศรี	เอกเท
เอกาทรร	น.	ความมีใจดี, ใจบุญ, ความดี, ความ	เอกาทรร
		มีใจกว้างขวาง	
โองการ	น.	"โองการ" เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ของลัทธิ	โองการ
		พราหมณ์และฝ่ายพุทธศาสนา เราใช้	
		ตาม นามใช้เป็นพระคำของพระเจ้า	
		แผ่นดิน	
โอย	น.	ริมฝีปาก, ปาก	โอย
โอรพ	น.	ช้างพระอินทร์, ช้างสามเศียร	โอรพ
โอรพ, โอรพ, โอรพ น.		ความเป็นเจ้าใหญ่, ความเป็นใหญ่, ความเป็น	โอรพ
		เป็นพระเจ้าแผ่นดิน, อามารราชอาณาจักร	

บรรณานุกรม

๑. กำนัน ทองหล่อ, หลักฐานไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. พระนคร : รวมนาน, ๒๕๑๓
๒. จันทบูรณินณา, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ, ปทานุกรมภาษาไทย-อังกฤษ-สันสกฤต.
พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิริพร, ๒๕๑๓.
๓. จำลอง สารพัดนึก, สันสกฤตประมวลพระเวทมนตร์. พระนคร : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๑๖.
๔. จำลอง สารพัดนึก, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาสันสกฤตประเภท. พระนคร : คณะ
โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๖.
๕. เจือ สดะเวทิน, ภาษาไทยยุคสมัยใหม่ หลักภาษา. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์,
๒๕๑๒.
๖. เจือ สดะเวทิน, หลักฐานและกรไวยากรณ์ ประโยคสมัยใหม่ภาษาสันสกฤต. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
พระนคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๒.
๗. ปืบ มาลาภ, ม.ล. การไวยากรณ์และวาทศาสตร์. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการค้า
(แผนกการพิมพ์), ๒๕๑๔.
๘. เป็ลฉง ณ นคร, พระสารานุกรม ฉบับสมบูรณ์. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.
๙. พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. พระนคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๑๔.
๑๐. มานิต มานิตเจริญ, พจนานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. พระนคร : เอกศิลปการพิมพ์, ๒๕๑๔.
๑๑. ราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. พระนคร
: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๖.
๑๒. วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษา. ประมวลศัพท์บัญญัติ วิชาการศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์, ๒๕๑๔.
๑๓. วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. สันสกฤต-ไทย-อังกฤษ-อธิบาย. พระนคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์, ๒๕๑๓.
๑๔. สุริย ปุณณนาท, พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา. พระนคร : สภาการศึกษาและมหาวิทยาลัย
วิทยาลัย, ๒๕๑๔.

๑๕. สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, บาป-สันสกฤต ที่มีขึ้นกับภาษาไทย, พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓.
๑๖. สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, หลักภาษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓.
๑๗. เสนีย์ วิถาวรณ, หลักภาษาไทยและภาษำไทย ประโยคบัญญัติภาษาตอนปลาย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, พระนคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.
๑๘. ชนิก อ่วมศาสตร์ และ เนาวรัตน์ อ่วมศาสตร์, หลักภาษาไทย ป.๑, พิมพ์ครั้งที่ ๓, พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์